

68
11 E
1

AD CAROLVM
Max. Imperatorem. Et Hispaniaruz Regẽ.

Fratris Ambrosij Cath. Ord. Pred. Apologia pro veritate Catholice & Apostolice fidei ac Doctrine. Aduersus Impia ac valde pestifera Martini Lutheri Dogmata.

INDEX OPERIS.

HIERONYMUS BENIVENIUS ANTONIO Negusantio Fanensi. V. Iuris consulto. S.

LEctitanti mihi Antoni Suauiss. Validissimas illas tuas conclusiões a quibus/quasi æneis tormentis inextricabilem (ut sic dixerim) Martini Lutheri Labyrinthum expugnare contendis. Ecce aliud Fratris Ambrosii Catharini olim Lancellotti Politi Senensis Iurisc͡on. undequaq; doctiss. & a te nunq̄ satis laudati: opus offertur. In quo ille: ut est magno & excellēti ingenio ac doctrina Vir: quē tu graui admodum uulnere cōfoderas: e medio penitus tollere conat̄. Quod q̄ fœlicissime perficit. Equidem fateor cū lętitia/tum mœrore/horum operum alioqui iucūdissima lectio: affecit. Lętitia: ut qui inter huius sæculi raros ac pauperculos Christi milites: adhuc aliquos superesse cerno: qui cuiusuis ecclesiæ hostis insidias detegere/& uim ꝓpulsare/& possint/& uelint. Mœrore/q; semper nouos laqueos simplicioribus Christi ouibus parari uideo. Fecistis uos quidem quod uestrū erat q̄d utriusq; officium. sed & alterius postulabat professio: quod deniq; pietas ac religio suo quodam iure exigere uidebatur: Sed id quidem ita fecistis: ut nō modo cæterorum horum uerum etiam ipsius Martini (modo uelit adapertis oculis se ipsum ibidē quasi in nitidissimo speculo ītueri) omnes siue eius (quod absit) siue per eum Diaboli ipsius artes/ac doli palam fiāt: nec ullus præterea relinquatur eis locus quo confugiant aūt ubi tuto latitare possint. Multum profecto: si sapiat Martinus: multum religio Christiana/nobis debet. quæ/tam & si super Petrā illam quam defenditis fundata/sua stet mole/ac inexpugnabili uirtute inconcussa permaneat: gaudet tamen & se suos milites habere: quoꝝ armis/quæ sunt Scutū fidei. Lorica iustitiæ/spei Galea: & ipsius charitatis anceps & usq; ad diuisionem animæ & spiritus penetrabilis Gladius ipsa se tueri & (quod est mirabile in oculis nostris) mortē pariter ac uitam/suis hostibus inferre possit. Reliquum est igitur/ut quem uos pro Christi nomine & honore magnis uulneribus affecistis is fusis ad Deū precibus/ac hisdem repetito uulnere armis/Sanctæ Romanę Ecclesiæ incolumis repræsentari mereatur. Vale.

MAXIMO IMPER. ET CATHOL. REGI CAROLO
Humilis Paup Frater Ambrosius Ord. Prędicatorum. Fœlicitatē sempiternā.

Bsecro te Fœliciss. Rex/& Gloriosiss. Impator/per IESVM CHRISTVM/ Verū Deū ac Dei filiū/ Vnicum dñm nrm. Audi patienter/imo et clemēter pauperē loqui desiderantē in auribus tuis. Obsecro nihil obstet authoris humilitas atq pauptas/quin sermo ipse grām inueniat corā te, si alioq fidelis & sincerus reperiat. & si in eo Dei ueritas facile possit agnosci. Veritatem.n. meditatus est iste pauper/nō adulationem. Nō quærit/non agit/non pcurat rem suā: sed tuā potius optime Rex. Tuam.n. tibi statuit ante oculos pacē ac salutē: dum ea suggerit/q ad amplissimū tuū regnū: cū Dei grā & beneuolētia cōseruādū: augendūq spectent. Et q maxime ad sempiternā in regno altero/lōgeq & incōparabiliter beatiorē uitā cōparandā/adiutent. An qso ueritas/minus erit ueritas/qa pcesserit ex ore pauperis? An idcirco minus audiēda/qa nō emanat ex gutture digniore? An qa simplr potius nuditerq plata/q ullis fucata coloribus/aut artibus exculta/siue ornamētis instructa/nō attendi debeat & custodiri? Cū oīs ueritas undecūq pferat a spū scō sit: ut ait Ambrosius? An pterea cōseruatio auctioq regni & solii tui/ob eā cām est negligenda/qa ab obscuro hoīe/nō tñ temere/sed fideliter ac diligenter/admoneat? An deniq cōtēnenda ob hoc ipsum æternę beatęq uitę salus/p q ad illā adipiscēdam attinēt/ab hoīe ignobilis atq humilis fortunę cōmemorent? Absit a Rege tāto/ut opinet tam stulta, quē ueritatē & iustitiam potissimū diligere oporteat: Absit ab Augusto tam nobili ad quē pcipue eiusmodi cura ptineat: ut ita prudētia & sapiā maiores supare cōtendat/sicut et fortunarū & imperii amplitudine longe lateq illos antecessit. Absit deniq ab eo/q qto est maior in terris/tanto id curare debeat sollicitius/atq cautius puidere/ne minor aut minimus fiat in cœlis. Nō hæc dico sūme Rex quo infausta atq infœlicia ominari uelim tanto culmini: pro quo Deo meo (scit ille) quotidiana uota suppliciter reddo. Nec quasi qcq a tanta maiestate hactenus patratū tentatumue nouerim/qd non laude dignū & gloria merito cēsere possim. Sed qa ab hoīum malitia. A tēporū cōditione & infœlicitate A Christianæ fidei tepore: imo (heu heu) pene iteritu. A linguosorū/seductorūq & nouorū hæresum suscitatorū improba malignaq pcacitate/hypocrisi/ mēdaciis & consciētiis in facie pietatis cautheriatis/nihil est iam penitus qd nō metuā. Quare Sapiētiss. Rex/Clemētiss. Impator. Porrige obsecro p uiscera misericordiæ IESV CHRISTI. Beniuolas aures tuas sermoni ueritatis. De qua si dubitare forsan potes/Suspice oculis in cœlū & pete iudiciū & consiliū a Deo pre luminum: oīsq lucis ac prudētiæ & sapiæ ppagatore. Et ipse pculdubio dabit tibi. Noli mundi sapiētes cōsulere/& qui pcipue in oculis suis sibi sapiāt: qq magniloqui/& linguæ facultate admodū pstare/uideant. Noli adulatores blādos: mollesq palpatores audire: neq tādē illos/quos ambitio ad inanē gloriā: uel cōturbatio atq idignatio ad furorē/aut uindictā: uel libido feruēs ad mūdi uoluptates ita detorsit / ut statuerint oculos declinare in terrā. Sed uoca uiros quos Dei ueri seruos/diu sancte custodita religio uitæq innocētia morūq spectata integritas/nō apud

incertū uulgus:sed apud Probos honestiq; exempli hoīes latius cōprobaue rit & cōmēdauerit. Atq; eos demū q nō ignari fuerint sapiæ & sciæ Dei. Inter roga illos/& facile renūciabūt tibi/q uez hoc sit quod in simplicitate(sed tñ in tristitia uehemēti cordis mei) zelus diuini uerbi/& maioz patrūq; meoz obedientia/tantæ celsitudini renunciare atq; exponere me coegit. Audi igi tur quæ loquor/quæ cōfidenter testificor in aīam meam.

Martinus quidā Lutherus nomine/nouorū dogmatum sator peruersus/& audax nimis atq; pertinax ꝓpagator/spiritali ꝓculdubio lepra laborans/lu cida iam & manifesta/seducere (ut fama est cōstans) Infirmas oues Christi/ & potum pestiferæ doctrinę noxiū miseris ac moribundis illis assidue propi nare(reclamante ꝓhibēteq; tota ecclesia) impie nimis ac detestabiliter non cessat. Nota hæc sunt quæ loquor: Patentia in scripturis Sanctis Diffinita apud patres Pōtificesq; præclaros in sacris & inuiolādis Synodis Robora ta summoz & Scōz Pōtificū plurimis atq; in temerandis oraculis. Et eorū quoz uitæ claritas & cōspicua sctitas/solēni ueneratione orbe uniuerso cele brat: Explorata cōptaq; Sctiss. doctoz (& ueteꝝ ac recētioꝝ) aptissimis di lucidissimisq; sentētiis/rōibusq; ab eis efficacissimis cōfirmata: Et nup a Sā ctiss. Dño. D. nrō Leone Pōt. Sūmo/canonica claraq; aīaduersiōe recogni ta/ debitaq; detestatiōe explosa/& ab ecclesiastica uera doctrina merito sepa ta atq; exterminata. Nota inq̄ loquor fœlix Auguste. Et postremo ausim di cere. satis supq; atq; pspicue pñtib⁹ cōmētariis nris enucleata: uñ absonas & horrēdas eius uiri ipietates/de suis ꝓpriis uerbis colligere cuiq; pfacile lice bit. Quare Carole optime Max. & Potētiss. Rex. Si uera sūt (ut certe sūt) q̄ narro: Si patētia sanis & non turbatis oculis. Si hō hic pfidus/morbidus/ac uenenosus cōtra dñm & cōtra Xpm dñi laborās ibi degit/ibi uiuit/ibi i dies magis ac magis inualescit & malū pficit/ubi tu authoritate ac ptāte uiges. Si ergo malū est in regno tuo: Si inde auferre uirtute uerbi tui: immo ītuitu tuo/ illud cōfestim potes. Si Rex sapiēs Salomō/ de Rege sapiēte sic loqtur, Rex q sedet in solio Iudicii dissipat oē malū intuitu suo. Et paulopost; Dis sipat ipios Rex sapiēs/& icuruat sup eos fornicē. Si (ut idē ait) mulctato pe stilente/sapiētior erit puulus. Si multi q hāc neglexerūt salutiferā iustitiā/ēt sūmi Impatores/inciderūt in irā Dei: & in exitū corā hoībus & corā Deo ꝓ culdubio Infœlicē/oīq; plenū miseria. Si p cōtrariū/q nō segniter ꝓ morbis morbosisq; Christianę religioni aduersantibus/extirpādis hoībus/sed fideli ter atq; sedulo laborarunt/sūmā sibi in terris & in cœlo laudē atq; gloriā cō parauerunt: ut tu satis de historiis uetrūq; monumētis/ueluti sapiens Rex (opinor) abunde perdidicisti. Quid erit quæso quod te ab hac iustitia & ue ritate: aut saltem diligēti ueritatis inqsitioe (ut recte tibi consulit iste paup) possit merito abstrahere/uel tātillū auertere aut amouere? Ego certe de tāto Rege lōge mihi meliora ꝓmitto. Apud quē iā supuacuū iudico plura adde re. ut rē christi psuadeā esse suā/q a Christo tāta (uix in lucē ꝓditus) accepit q̄ quāta admirari nrm sæculū nō satis pōt. Sed iam bene uale in Christo: & in æternū uiue/ Rex semper fœlix atq; Auguste Carole clemētissime: certo cer tius sciēs/nēminem bene ualere posse/qui in Dño IESV CHRISTO nō ualeat: per quem solū Reges regnant & Potentes loquuntur iustitiam.

Cui Gloria & Potestas in æternum. Amen.

FRATRIS AMBROSII CATHARINI ORD. Præd. in Apologiam Catholicæ ueritatis. Aduersus prauorum & ipiorum Dogmatū suscitatorē Martinū Lutherum. Præfatio.

Cum diu infaustus infœlixq; rumor: ex ore multorum assidue meas aures uerberasset: excitatū in Germānia temerario ausu: diabolicoq; suasu/hoiem: qui nōnulla in medium pponere/ disputare/atq; in publicū: æditis ēt cōmentariis aduersus sacrosāc. Ro. Ecclesiæ ptātē: eiusq; Sāctiss. Caput/& sctōrum multis tpibus uniuerso orbe receptā/ pbatamq; doctrinā: ptinaciter asserere nō uereaſ. Adductus sum tandē: p rei indignitate atq; insolētia: de hois tā peruersi ingenio atq; studiis: paulo sollicitius inqrere. Et (qd tutius semp censui) nō adeo facile priuatis quorūcūq; testimōiis (in his pſertim diffōnibus q̄ ad fidē ptineāt/q̄ nō sine graui pıculo fiāt: ut ait Aug.) aut firmiter adhærere/aut p oīa assentiri. Quippe cū nō paucis iāpridē exēplis edoct⁹ eēm: nō modicā cape plerosq; hoiu; uoluptatē/cū supra q̄ se rei ueritas hēat: & id qd alter ab altero accepit/in hmōi nouitatib⁹: addūt aliqd/aut apponūt de suo. Paraui igiſ mihi/ad hanc rē ptinētia/q̄piā huius hois dudū uulgata opuscula: & uix ea pcurri/cū leprā hinc inde aspsam lucentēq;/ac manifestā pfacile agnoscēs: nō solū uera cōprobaui oīa/q̄ de isto iniqtatis filio: imo magis pre iniqtatū: multo antea accepā. sed & pter ea longe plura: atq; admodū pestilētiora dephēdi/ut facile tāq̄ de ,pprio chirographo. pbauerim de scriptis suis: nō solū illū diuinæ atq; hūanæ sciæ: sed ipsius ēt hūanitatis penitus expertē esse. Nihil Dialecticæ artis: nihil phiæ nosse: Diuina atq; hūana iura p arbitrio puertere/atq; inuoluere: oīa cōmiscere: cōfundere: nihil distinctū: nihil enucleatū/pati posse. Scripturas/ad ea q̄ sibi ipsi cōfinxit mōstrosa sensa: ita īfœliciter: ita uiolēter attrahere: ut plerūq; nō aliis magis/q̄ qbus ipse īnitiſ locis/expugnari ualeat. Et (qd mirabilius est/qdq; ego ipe q uidi: q cōprehēdi: q detexi: q deniq; cōptū habui/ atq; adeo habeo: uix tñ possum credere) nō facile estimare ualeas: utrū secū magis q̄ cōtra alios pugnet: adeo nūq̄ sibi cōstās est: adeo semp puersus & cōtētiosus. Et ut ipleret in eo qd scriptū est. Nō est in ore eorum ueritas. Tāta atq; adeo patētia passim iactat mēdacia: tātas assidue struit calūnias: ut/uel hoc solū maximi loco miraculi mihi fuerit: q̄ putauerit posse illa ab oculis hoīum abscōdere. Illud uero lōge incredibilius/q̄tū sibi placeat: q̄ magnifice & gloriose sese efferat atq; extollat/cū cæterorum despectu & cōtumelia: & ibi maxie (qa. s. tunc magis est opus) ubi maxie & decipit & decipiſ. Nā quē putamus hūc esse in oculis suis? harūdinē uēto agitatā? aut homūculū nō mittētem manū ad fortia? cū ille sit/q nō aduersus unū aut alterum inire pugnā. & doctorum & sctōrum: nec unū aut alterū/ aut ēt plura eorum errata/reprehendere atq; eludere. Sed oēs pariter/quos ab hinc multos ānos xpiana sibi religio delegit ac statuit p magrīs/q̄talibet sciētate & authoritatis fulgētes/uniuersamq; simul eorum doctrinā: multis noib⁹ carpe/cōtēnere & irridere nō uereaſ. Et qti eū facere Romanorum Pōt. decreta ac sanctiōes/titulis ēt sctitatis pſtātiū/arbitramur? Malo suis ipse uerbis pferat: q illa Frigidissima/Lāguidissima/Ineptissima Deliramēta Paleas. & q

Modestia Martini. dem miseras paleas uocat. Et qa(ut ipse fatet) hacten⁹ nimis modeste erat locutus:iō seipsum corrigēs/addidit. Impiissima & cōtra Euāgelii ueritatē: corūq; auctores(etsi nōnulli & Scti & martyres fuerint)in crassa/diuq; nota nimis/hæreticorum uersutia/in notarios uertēs: Adulatores: Temerarios: Canes: Belluas: Porcos: Ambitiosos: Impios: uocat: & aliis ꝓphanioribus (sicut uidebim⁹)titulis inhonorat. Taceo q̄tis pſertim in Thomā furiis/& in Bonauēr. & alios q̄tiuis noīs uiros agitet: quos nō Sinceros: nō Euāgelicos: nō Xp̄ianos: nō Paulinos theologos. Sed Dialecticos: Peripareticos: Pictagoricos: Temerarios: Scholasticos.i.illusores.(Sic.n.ipse exponit) Thomistras/Thomastros/īpropriistas.(Sua.n.hæc sūt q̄ fingit ad illudēdū uocabula)& indignis qbusdā aliis uocib⁹: de theologica officina sua excussis/cognoīare n̄ erubescit. Scilicet/Rethor tā cordat⁹ a lr uniuerso orbi facere manifestū non poterat: se uere hæreticū esse: nisi ēt in Thomæ doctrinā: Imo in illā p̄cipue: cōtra eiusmodi bestias singlr nobis datā diuinitus: aptis tū calūniis/tū biasphemiis inueheret. Neq; cōmode aliter poterat uir circūspectus indicare: sup oēs q uiuāt se illusorē esse: nisi fingēs ēt noīa ut illuderet/facile declararet/uniuersam latinā linguā ad illudendū satis ei nō fuisse. Quare cogitāti mihi: utrū tā stulto hoī r̄ndere/opepciū ducerē sat oportune notū sapientis cōsiliū sese offerēs aīaduerti. Nō r̄ndeas stulto iuxta stultitiā suā ne ei silis efficiaris. R̄ndeas stulto iuxta stultitiā suā/ne sibi sapiēs esse uideat. Ex quo cape facile licuit: id mihi r̄siōis gen⁹ tātisp ꝓhiberi: quo fieret ut nō min⁹ ipse r̄ndens accusari stultitiæ noīe ac merito rep̄hendi possem: Si forsan nō zelo domus Dei: ꝓ iustitia/ueritate/fide/saluteq; aīarum ex ꝓfessiōe laborās: sed poti⁹ inanis glorię/fauotisq; hūani/aura trāseūte/pellectus: inuicē ꝓuocās: inuicē maledicēs: ꝑpetuis atq; inefficacib⁹ cōtētiōib⁹ deseruirem. Quāq̄.n.uere nō sit ille dignus: in quē/uel oculi cuiusq̄/ne dū studia q̄liacūq; cōuertant. prefertim q̄ taliū hoīum ingenia dura atq; sup̄ba: neq; ulli cedētia rōni/neq; cuiusq̄ obedietia disciplinæ/digni⁹ eludunt ac durius cōstringunt/si cōtēnas/q̄ si resistas. Didici tn̄ maiorum exēplis/nō esse ppea relinquēdos infirmiores. qui quouis pflāte uēto/& qbuscūq; causis ipiæ doctrīæ fauētib⁹/in stulta delirametā ipelli/& facili⁹ a ueritate seduci possent. Cū igitur uniuersa hui⁹ pestiferi hoīs doctrina (sicut & oīum hęreticorum) de labiis iniqs & lingua dolosa ꝓcedēs/n̄ nisi dolos & iniqtatē cōtineat: tūc demū in manifesto ponet iniqtas cū dolos primū qb⁹ tegit & qb⁹ decipe conat rude uulg⁹/paulo diligēti⁹ secernā atq; ostēdā. Quid igit det/aut qd apponat mihi ad linguā dolosam? nisi sagittæ potētis acutæ cū carbonib⁹ desolatoriis? hoc est/ueritas Dei in scripturis sctis & sctōrum exempla(ut ait Aug.)in charitate nō ficta. Aut magis(sicut se accinxit dilect⁹ Deo iuuenis ī Goliatth.) qnq; limpidissimi lapides de torrēte sumpti/& pastorali Pera educēdi: idest dura tn proteruos/Dei uerba: & sensus claritate fulgentia: de torrente. s. scripturarum: deq; pera pastorali. i. scrinio sanctę semp/& ueridicę ecclesiæ educenda. ut Philisteus pessimus/primo primi lapidis ictu in frontē pcussus/occidat ut meritus super terrā. Procedat igit nunc iam uir iste spurius & incircūcisus. Qui uociferat doceat me q pōt: & ꝓferat q habet meliora: & singulos ad certamē inuitat/sicut gigas Goliatth/Gladio fidens. i. lingua maledi-

Nota lector.

ctorū: sicut scriptū est. Lingua eoꝝ gladi⁹ acutus. Et hastā tenēs/ qa in principib⁹ & filiis hoīum in q̄b⁹ nō est salus/ lōgitudinē posuit suę spei. Et demum clypeo tect⁹/ qa ī duritia ꝑtinaci/ ꝑteruis & ꝑcacib⁹ dolis/ frōtē operit. Et his armis fretus: oībus minitās: oēs despiciēs: ipius Philiste⁹ irruit in Israel. At nos in noīe dñi sabaoth/ Dei agminū Israel cui exprobrare maledict⁹ ñ cessat festinātes occurram⁹ ei ex aduerso: manifestū faciētes oī terræ/ qa nō est dñs De⁹ extra Israel/ & ut noscat uniuersa ecclia hæc: qa ñ ī gladio neq̧ ī hasta saluat dñs in cui⁹ manu est oē bellū. Vrgeaẽ igr̄ nūc iā & graui⁹ inuraẽ suis dolis/ & in cōspectu ueritatis reducaẽ in nihilū. Immo sic deniq̧ ad fœdiora maledicta & alia dogmata mōstrosiora euomēda (si q̄ cōtinuit) exciteẽ & cōpellaẽ: ut ipse met ampliore mēsura/ id q̄d uolum⁹/ ꝑstet nobis uel iuitus: ut. s. spōte sua nudatus/ & añ oīum oculos uniuersam animi pestē palā ꝓferēs/ uelut abominatio & anathema pessimū/ putridū fœtēsq̧ mēbrū/ & merito Sathanę traditū/ unanimi cōsēsu a fidelib⁹ oīb⁹ abhorreaẽ ac deuiteẽ. et appeat Dei sūmi ueritas intemerāda. Cui laus & imperium in sęcula. Amen.

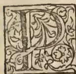
¶ Author ad Lectorem.

SCio lector/ scio facile offendi te posse de scriptis nr̄is: siue iniqu⁹ eris siue ęqu⁹ arbiter. neq̧. n. sine errore ullo penit⁹/ me scripsisse cōtēderi. Scit tñ De⁹ quē īuoco/ q̄ nihil aliud/ sua ueritate poti⁹ q̄ siuerim. Scit De⁹/ q̄ nec uolui/ nec uolo: a ut dicere aut dixisse qcq̄: q̄d nō sit ī doctrina sua sanū atq̧ ꝓbatū. De⁹ inq̄ scit/ cordiū oīum ęstimator atq̧ scrutator/ q̄ spōte ac syncere me subiicio nō ecclīæ tm̄ (De cui⁹ iudicio q̄d sentiā/ opinor ꝑspicue satis oñdi) sed citra dr̄iam cuilibet meli⁹ sentiēti. Q̄d si paulo iterdū iratior aut uehemētior in hūc diabolicū uirū cuiq̄ fortassis uidebor. Illud obsecro cogitet q̄sq̄s is est/ cū quo mihi res fuit q̄ pestifero & puerso hoīe. Excōicato. Maledicto Impio. Seductore: tantorūq̧ satore zizanioꝝ & scādali/ in medio tēpli Dei. Pr̄e deniq̧ oīs supbię & arrogātię. An ego cadaueri tā putrido reuerētiā ullā debui? An frustra docuerit me Paul⁹ eiusmodi ꝓphanos hoīes duri⁹ eē icrepādos? An gl̄iosissimi Dñici pr̄is nr̄i neqq̄ eēm fili⁹? q in canis figurā cōtra feras istas bestias/ suę mr̄i est ostēsus? An nō igr̄ oportuit unū ex ei⁹ catellis (q̄q̄ abortiuū/ ut Pauli uerbis utar) me fieri? Alioqn/ qūo de sapiētis cōsilio r̄ndissem stulto iuxta stultitiā suā? Quō si frigidi⁹ eēm locut⁹/ id effecissē ne sibi sapiēs eē uidereẽ? Si nō in loco isup tm̄ illusorē illuderē/ quo pacto os illud ipudētissimū cōfudissem? Ac si nō illū enudassē usq̧ ad pudēda: qūo/ ei⁹ laicis/ ī q̄b⁹ fidit: tātę isanię/ tā uecordis magr̄i patuissēt? Sed q̄d me āpli⁹ excusem? Cū p Dei gr̄am patus sim oīum reū eē accusationū. Mō unā hāc solā & patētissimā ueritatē/ ab animis oīum xp̄ianoꝝ/ uel extorquā. Martinū hęreticū. Martinū schismaticū. Martinū toti⁹ supbiæ & temeritatis principē. Nā ad gloriā oīpotētis Dei & dñi nr̄i IESV CHRISTI ac MARIAE.

Ego frater Ambrosi⁹ in diuina gr̄a & cōspicua ueritate fidēs/ rōnē reddere me offero/ & q̄tum possum obligo/ de oī uerbo q̄d ꝓ xp̄i doctrina in dogmata impiissimi huius uiri locutus sum.

LIBER PRIMVS QVO MARTINI DOLI QVIbus crassum uulgus conat' decipere pspicue manifestant'.

¶ Primus Dolus, in quo mendax, imperitus, pertinax, sibiq; ipsi contrarius, ex suis uerbis facile deprehenditur.

PRimus itaq; dolus/quo ipse primū (ut debuit) merito est cōprehēsus/hic est: in ope qd Leoni Pont. Maxi. inscripsit/his uerbis ptestat'. Primum ptestor me prorsus nihil dicere aut tenere uelle/nisi qd in/& ex sacris lrīs primo/ deīde ecclīasticis pr̄ibus ab ecclesia Ro. receptis hucusq; seruatis/& ex canonibus ac decretalibus Pontificiis habet' & haberi pōt &c. Et paulopost ita subinfert. Hac mea ptestatiōe credo satis manifestum fieri/q errare potero/ sed hæreticus nō ero. O sapientē & in primis uerbis admodū circūspectum hoīem/& de quo recte scriptū est Initiū uerbo⁊ ei⁹ stultitia. Et qūo p hāc tuā ptestationē fit manifestū q errare poteris/sed hæretic⁹ nō eris? Nunqd ne ptestatio? an cordis poti⁹ rectitudo/uēdicat nos ab hæresi? nullus ergo hæretic⁹ unq ita ptestat⁹ est? Quæ lex? q rō? q Theologia tā remota te docuit/ sola ptestatiōe fieri manifestū qd aīo lateat? Nunqd p se idoneū qlibet afferat testimoniū? Si ita sit/iam cuiq; patebit occasio: qcūq; hçresim iure disseminare/& impune religionē eludere/& se a crimine uēdicare/cū ita fuerit ptestatus. Etenim uel tua irrefragabili authoritate/dicet: manifestū est/q & si errauerim hæreticus tn̄ nō fui: qa sum ptestatus. Et Martinus pbat/fieri istiusmodi ptestatione manifestum/neminē talē hæreticum esse posse. At nos Martine lōge alr̄ in nostra Theologia didicim⁹: Etsi Paulini Theologi nō simus sicut tu es. meminim⁹ tn̄ Paulū dicentē. nōnullos esse q uerbo qdē Deum cōfitent'/factis aūt negant. Est & euāgeliū Dei quo accepim⁹. q nō ois q dixerit. Dn̄e dn̄e: sed q fecerit uolūtatem Dei hic pbat'. Vnde docemur neq; sufficere/neq; fieri manifestū nudis uerbis bn̄ dicere & ptestari/nisi illd ope fiat qd dicit' & ptestatione pmittit'. Eadem. n. pdicant (ur ait Grego.) sæpe mali q & boni/uniuersales quasdam iactitantes diu tritas & in confesso receptas ppositiones. Alioquin si statim in ipsis foribus qs delinquat/ & aptam cōtumaciam atq; iniqtatem nullo colore excusare aut simulatiōe obtegere pcuret/quo pacto q so decipiat? Sed diutius pcti̇̄m (oino a fructib⁹ cognoscēdū ut nobis pmisit ueritas) latere nō pōt. Ebulliens. n. atq; sui impotens supbia & insolēs arrogātia/ut aliqn̄ erūpat necesse est. Ecce. n. tu liguo se hō/q solū fidis in uerbis mendacii. Et qcqd uenit in buccā loqris: i primis uerbis dēphensus es. An experimētū q rimus/q hic nou⁹ Paulin⁹ Theolog⁹ loquit' qcqd in buccā uenit? Eqdē putarem hoc sufficere/q asserit fieri ptestatione manifestū/errantē hæreticū non esse. Ve⁊ si hoc nō est satis: ex ore suo deniq; iudicet' seru⁹ neq: & mētiar ego si nō ita scriptū legit' post mīssionem illā egregiā quam ad Magr̄m. S. P. direxit: q ex tpe & ut in buccā uenit cursim/& duobus diebus iustum illud uolumen apologeticum reddēs/ respondit. Quid igit' experimentum quçrimus/an in illo sicut in Paulo loquatur Christus? Quem etiam gloriari non piget. loqui penitus quicqd in buccā uenerit: quasi nō abunde pateret ex dictis suis/nisi etiam proprio testimo

nio idipsum confirmaret. Quid ergo sperandū de hoīe tam ueloce ad loqn-dum? Vidisti (inqt sapiēs) hoiem uelocē ad loquēdum: magis speranda est stultitia q̄ eius correctio. Sed uideamus si Aug. ꝓtestatus sicut tu / eo ꝓcesserit quo tu / ut diceret. illiusmodi ꝓtestatione fieri manifestum / qd tu ais. Minime: sed potius qa uidebat sic fieri manifestum de cordis simplicitate non posse: ad illud tādem cōfugiebat. Senti de Aug. quicqd libet: sola me in oculis Dei cōscia nō accuset. Quo fit / ut nō magn opere miremur. eū q de puritate cōsciæ capere fiduciam non pōt / saltem in mēdacii uerboꝝ effusione confidere. At memineris duo sup te caputq; tuū iminere iudices Martine: Deus

Paul. & homo: Deus autem non irridet: uerba dare Deo impossibile est / homini difficile / nouit ille abscōdita tenebraꝝ & secreta cordis. Iudiciū eius secūdū ueritatē est. Reddet in eo unicuiq; scdm opera sua. Homo aūt interim sola hac ꝓtestatione certus nō fit. Potuisset (fateor) capere cōiecturam: simodo facta uerbis responderēt. At q̄ a contradicūt apte: homo factis fidem habet. Ex qbus in uerbis manifestum agnoscit dolum. Ob eam causam Io. Gerson: Egregius ac prudens Doctor tractatum de ꝓtestatoib⁹ facit (ut ipse testat)

Ioan. Ger. quia hæretici praua mente / sæpe ita ut catholici protestantur: & ideo protestationibus non satisfieri latius ostendit. Non igit tua hac ꝓtestatione Martine secur⁹ es / ēt apud hoiem iudicem. Requirit. n. homo iudex: ut facto uerba firment. Q d si ptinaciter detrectas: si factis in uerba pugnas: qs dubitet / q dolo & mente simulata / es ꝓtestatus? Aut saltem q uana reddita est illa ꝓtestatio quam factis destruxisti? Immo si uerbis etiam contrariis tu ipse cordis ptinaciam manifestissime confiteris: quis nō agnoscat duplicitatē? Quis a mendacio excuset? Quis ab animi obstinatiōe defendat? An nō i eodē ope ad Leonē ubi pœnitens ēt simulatæ hui⁹ modestiæ tuæ. in uerba hæc ꝓtesta-

uerba Mart. tiōi tuæ manifeste cōtraria / erūpis? Sic. n. ibi legit ad lrām. ¶ Et ut aliqñ audax sim. ea q̄ iam dixi ꝓtestor me nō dubitare. Sed parat⁹ sum ignē & mortē suscipere ꝓ illis: & hæreticum asserā oēm qui contra sapuerit. ¶ Quid reqrimus ulterius a ptinace? Quid mauis? Quid manifestius? etiam ignē & mortem sustinere paratus est ꝓ opinionibus suis illis / quas asserit. Quid si hæc e cœlo indubitata reuelatione accepisset? An non modestius esset locutus? Saltem conferri hæc cū ecclia pateret Paulinus Theologus: sicut Paulus Nota uerba modestiæ.

Ad gala. 2. euangeliū suum cōferre non detrectauit. Hereticum asserere uult qcunq; cōtra sapuerit: hæreticū Thomā & Bonauenturā & cæteros oēs quos scholasticos appellat: quiq; eoꝝ sequunt doctrinā / facit: quia cōtra eū (qd & ipse fatet) illo in loco spāliter sapiūt. O linguā ꝑcidēdā. Et quia tota ecclia hoc ipsum sapit (ut ꝓbabimus) tota ecclesia hæretica. O putridū membrū. O adulterum filium. Volum⁹ hoc ēt nobis declarari manifestius? Audiat uniuersa ecclia uerba eiusdem hominis quæ inactis corā Reuerendiss. Cardinale

uerba Mart. S. Sixti Legato Apostolicæ sedis / habitis. ipse idem collegit. Ita. n. ad uerbū legit. ¶ Nūc mi lector tu mihi conueniēdus es. Posteriorē istā respōsionē meam / & si cum multa reuerentia dedi ac ueluti in arbitriū summi Pontificis reposui: non tñ id me fecisse credas / q de re ipsa dubitē: aut animi mei snīam sim unquā mutaturus Veritas diuina ēst / etiam Dñi Papæ. Nō enim iudicium hominis expecto ubi diuinum iudicium cognoui.

¶ Satis ne certi iã sum⁹ quõ ꝓtestationes suas faciat Martinus? Et quantũ ualere eas uelit? & qd intelligat cum reponit in arbitrium summi Põtificis? iudicet ex ore suo/ex uerbis suis. si ꝗs de factis ẽt manifestis dubitarĩ pt. Etenim manifeste ait. Q d qcqd Papa sentiat/mutatur⁹ snĩam ñ est. Et nõ ex eo in ei⁹ arbitriũ cãm cõmittit/qa eius snĩæ stare uelit. At cur cõmittis igr? Cur ꝓtestaris? Ex humilitate inqt: his.n. uerbis ad lrãm hoc excusas: ꝙ ẽt uerissime dicta/oporteat cũ humilitate & timore asserere & tueri. Deo grãs. ꝙ de

Documẽtum Martini.

Paulina tandem ac noua Theologia intelligimus humilitatis uirtutem. quę & in mendacio: & in pertinacia consistit. In mendacio quidem: quia dicit se in arbitrium eius committere / cuius tamẽ arbitrium recusat: sic enim ad uerbum in calce epistolæ: quam ad Papam destinauit legit. Quare beatiss. Pr ꝓstratũ me pedib⁹ tuæ. B. offero cũ oĩbus q̃ sum & habeo. Viuifica/occide/ uoca/& reuoca/approba/& reproba: ut placuerit. Vocẽ tuã/uocẽ xp̃i p̃sidentis in te/& loq̃ntis agnoscam. Quid ergo mõ est snĩam mutaturus nõ sum? Quia ueritatẽ diuinã loquor ais. Et te in hoc iudicẽ cõstituis? Fingam⁹ aũt unũ quẽlibet qui tibi hæretic⁹ uideat/& qui defendẽs suã hæresim ita dicat. Veritas diuina est. An nõ sic semp hæretici defendebãt? Quid ergo supsit catholicis aduersus illũ: si hoc idoneũ sit diffugiũ? Veritas est diuina. An ñ oportet iudicẽ esse in hoc / ut diffiniat utrũ ueritas sit diuina? Quõ igit iudiciũ nõ expectas? Quõ snĩam mutaturus non es? Sed esto. Sit ueritas diuina & agnoueris illam (ut ais) certo certius: quid est ꝙ Papæ nihilominus reuocandi snĩam ꝑmittis/si ueritas est diuina? cur eius auditurum ꝓmittis snĩam & ĩ quocũqȝ placuerit reuocare/parituqȝ uoci eiusdẽ tãq̃ uoci xp̃i? Ecce qa ex humilitate ais: Oportet igit ista rõne ex humilitate mentiri. O capitulum

uerba Mart. (margin)

Documẽtum Martini.

gratiosissimũ. Hoc uero primũ discite ex remotiore hac Theologia uos Martiniani discipuli. Ex humilitate mentiri. In mendacio igit consistit Martini uestri humilitas. In ꝑtinacia uero: quia quodcunqȝ fuerit ꝓnũciatum snĩam mutaturus non est. Exprimat modo aliquis si ualeat/& coloribus magis ꝓprius pertinacem depingat. Nos enim in nostra Theologia nesciremus alr pertinacẽ maximũ exprimere/q̃ eum q nunq̃ mutaturus est snĩam. Et insup sit paratus ꝓ sua opinione tuenda (etiã quã reposuit in arbitriũ Apostolicæ sedis) & ignem/& mortem suscipere. Sed uolumus etiã ut iterũ atqȝ iterum secum pugnet Martinus? Age postq̃ tam opportune nobis seruit. Eho ꝓcede huc iterum Martine/& dicito nobis. Quid tu ais ꝓxime in eisdem actis/ post p̃dicta uerba in qbus te/de ꝑtinacia & mẽdacio cõuicimus? Et (qd ma

Supbius. Noua uerbum.

gis mirandũ est) non oĩo sex interpositis lineis: Verba hæc tua sunt.

¶ Nam si supbi⁹ uoluissem agere/nõ potuissem ad unũ uerbũ cogi: cũ tota disputatio iam sit dedicata/& oblata Põtifici. Ita ut ad me ãpli⁹ nihil ꝑtineat nisi expectare snĩam. Et in ep̃la ad eundẽ Reuerẽ. Legatũ hæc uerba legũt

uerba Mart. (margin)

¶ Primũ/ꝙ mihi nõ uideat necessaria appellatio: cũ ego (ut dixi) oĩa ĩ iudiciũ ecclĩæ retulerim/& ñ nisi ei⁹ sciam expectẽ. Quid.n. ultra facere debeo aut possum? Neqȝ.n. me reo /aut rñsore opus est: q non qd ego dixi. sed qd ecclesia dictura sit attendo: nec aduersarius contendere: sed discipulus audire uolo. ¶ An nõ seruit nobis ex sentẽtia Martinus ut uolumus? ut ipse sibi contrarius seipsum expugnet? Cum enim superius dixerit / ꝙ iudicium

hominis non expectat/quia certus est de iudicio Dei:& q animi sniam unquam mutaturus nō est/qa ueritas diuina est mox uero sup eodē penitus loquens ait: q tota disputatio dedicata est & oblata Pontifici/& q ad se nihil amplius pertinet nisi expectare sniam. O infœlix Martine: ut uera sæpe (q̄q̄ imprudēs) loqueris. De ueritate.n.diuina nihil ad te qdē ptinet. Sed ut iterū recū pugnes: obsecro te/scis ne esse ueritatē diuinā? an non scis? scio inqs. An falli nō potes? oportet ut & hoc tibi arroges/q humano iudicio ñ te submittas. At qūo tñ dicis in eisdem actis contrariū? his penitus uerbis. ¶ Nihilominus tamen homo sum/potens errare: submisi me/ & etiā nunc submitto/iudicio & determinatiōi legitimæ. S. ecclīæ/& oibus melius sentiētibus. ¶ Vnus igr ex his uerbis Martin⁹ errare pōt: & tñ idē aliusq; Martin⁹ errare non potest. Vnus Martin⁹ subiicit se iudicio Pont. Idem tñ atq; alius Martinus non uult iudicium hoīs ullum expectare: Vnus Martin⁹ nō attēdit qd ipse dixit: sed qd ecclīa dictura est. Idem tñ atq; alius simul Martinus ita attēdit ad dicta sua q̄ sunt ueritas diuina (& si remiserit illa in arbitrium ecclesiæ) ut nō attēdat amplius/qd dictura sit ecclesia. Eia Paulinū Theologū Quid his dictis pugnātius? Quō nō aduertisti infœlix/q oportebat mēdacē: & multo magis aio pturbatū: esse memorē? Excusa hæc si potes Martine: defende si potes: ut iā corā discipulis/& q te sequunt: in primis his uerbis tuis nō erubescas, si rē nimis manifestam uelint iusto iudicio cōsiderare. Hæc aūt idcirco latius sum psecutus q̄ rei euidētia postulabat. Quia non nulli imperiti parū inrerne pspiciētes/iure satisfactū in humano iudicio arbitrant: ne quis hæresis crimine teneat: qñcunq; sic fuerit ptestatus: Q d cū falsum sit: & absurdum: & in proposito q̄ latissime pateat: satis consequi hoc manifesto primo dolo mihi uidebor: si beniuolentiam ad dolos reliquos capiendos/qui ueritatis amatores esse uolueriut/ non negabunt. Hactenus enim nihil est ad ea quæ sequunt.

Martinus cōtra Martinū.

uerba Mart.

Martinus cōtra Martinū.

¶ Secundus dolus, quo manifeste dephēdit ipsum non uerum, sed uanitatis & Diaboli, concilium appellasse, idq; ex uerbis suis.

Secundus dolus: primo proximus sed facilis ut spectetur ab omnibus/q tandem conscientia ppria iudicatus non solum de ueritate/ sed ēt de salute desperans: ad extrema pperans/& ante tempus formidans: ante iudiciū/de iudicio (qd in conscia psenserat) conqueri cœpit. Et hoc est/ q ita pmature ad cōcilium puocauit. Et hunc odorem diu antea nobis sparsit. Sed anteq̄ de hoc ullum uerbum faxim: testem mihi inuoco dñm IESVM. qui plane nouit: q̄to desiderem desiderio omnem meliorem suæ ecclesiæ statum/qualibet illi uia meliore comparandum. Nunc aūt ad te me uerto Martine. An putas non intelligi/qd sit istis tpibus: clamitare cōcilium: concilium? Putas nō cōprehēdi/in ore tuo & tui similiū: uocem hanc. Cōciliū/suā mutare significationem? & nihil aliud in auribus uere prudentum sonare conciliū conciliū: nisi schisma schisma: scissuram scissuram: inuidiam atq; bellum? Mentiar/si non tu hoc ipsum manifeste pdis. Age pcede huc: & cogēte ueritate pugna tecū iam. Et dic uer nobis Martine/ uel iuitus Sperasne tu bonū conciliū his tpibus Minime inqs: cū tu piū dolorē simulans

Haec ad te ptinet Martine. & de cōcilio bono diſperans/ſic ais. ¶ Et iterū uides q̄ta ſit neceſſitas legitimi & uniuerſalis cōcilii. Sed timeo nr̄m ſclm non ſit dignum donari nobis tale/ ſed potius ut operationibus erroris illudamur/ ſicut meruimus. ¶ Iā certū eſt igiṫ/ꝙ bonū conciliū nō ſperas/& tn̄ ad futuꝝ ꝓuocas. ad qd igiṫ? Ad illud qd nō ſpas? Stulta ꝓuocatio: Preſertim ꝙ tāta ꝓteſtatione pollicearis te cauſam ibi tuā ꝓſecutuꝝ/& alia facturū/maria & mōtes. Cū igiṫ ad cōcilium ꝓuoces qd ſperas/& bonū nō ſperes: iam in neceſſaria cōſequētia cōprehēdit te Thomiſta: ꝙ uel ad malū conciliū ꝓuocas: uel n̄ cauſę deciſionē ſed ſeditionē & fauorē ſeditioſoꝝ/& lōgiorē pc̄tōꝝ īpunitatē tibi cōparare/ ſub colore iſto cōcilii ſtuduiſti. Vę. n. tibi ac tui ſilibus/ ſi quale p̄dicas cogeret aliqn̄ cōciliū. Crede mihi n̄ ita dilatares os tuū. Scriptū ē. n. Excelſa ſtulto ſapia in porta nō apiet os ſuū. Quāq̄ mea qualicūq; prudentia/ tuam tibi forte indicās audacter ꝓnuncio. Nō poſſet tā peſſimū cogi cōciliabulū qd tantā tam inſignē ualeret arrogantiā ſubſtinere. Supbi ſupbos nō ſubſtinēt Et ſi qd ulterius audire potes. Freqūēs apud nos eſt ꝓuerbiū. Stulti atq; audaces prudētiorib⁹ regnū acqrūt. Satis eſt. Opinor intelligis q̄ dico. An nō ergo iā ꝑſpicua dialectica ꝓbaui: ꝙ tu non q̄ris bonū conciliū? Dic nūc rogo: in q̄ peccat figura argm̄? Age ſi uim hui⁹ cōſeq̄ntiæ tui laici n̄ ſentiūt: ad ſenſum ēt aſinoꝝ apiam⁹ hæc/de aliis uerbis tuis. O bone deus/ut nō parceris qn a fructibus eoꝝ noſcam⁹ illos. Malus. n. de malo theſauro ſuo qd nā aliud ꝓferat niſi mala? Ecce quale & deſideras & expectas Martine cōciliū. Nēpe. quale publice his ānis ꝓximis cōdēnatū eſt: qd/uel ipſi authores ſclę uoce publica ī media totius orbis corona dānātes reprobarūt. Cui in cōſpectu mūdi renūciarūt: Q d nō niſi Dei miraculo q ſtetit(oium bonoꝝ iudicio ꝑ cā ſua)diſſipatū eſt. Contra qd Impator tandē(ille cui nōnūq̄ & tu blādiris)& aīum: & arma uertit Q d abhominata ē Germania Quod xp̄ianiſſima Gallia & ipſe Galloꝝ Rex/impiū/ꝓphanū & maledictū una uoce ac publicis litteris & teſtimonio/ deniq; agnouerūt: Quod cœlum/& terra improbare & deteſtari uiſa eſt. Tale tamen deſideras Martine conciliū tuis uerbis. Quāto zelo plenis? Cur. n. ego non audacter uera loquor ꝓ xp̄o: ſicut iſte tam ardenter cōtra xp̄m? Quid īuidiā & ſimultatē timeā malignoꝝ? Cum iā cupiam cū Paulo aliqn̄ poſſe dicere/ſi adhuc hoibus placerē/xp̄i ſeruus non eſſem/cum ꝑſertim nos doceat glorioſiſſimū uerbū Magiſter. Ne metuam⁹ eos q aliqn̄ corpus fortaſſe poſſent occidere. ſed ꝑinde functi eſſent officio furoris ſui. Sic ergo uir iſte zelator ſingularis dom⁹ Dei ad uerbū ſcribit.

Modeſtia Martini ¶ Non hæc dico/aut ago ꝙ tam impudēter atrogans ſim: ut me īter doctos ſanctæ eccl'iæ numerandū putē/multo minus inter eos quoꝝ hæc ſit ſtatuere/aut deſtituere. Atq; utinā nouiſſimū mercar eccleſiæ membrū fieri aliqn̄, (uerba Mart.) Sed id potius ago cum ſint in eccleſia pariter doctiſſ. & ſanctiſſ. uiri. Ea tamen eſt noſtri ſæculi infœlicitas: ut etiam tanti non poſſint eccleſię ſuccurrere. Quid enim potuerit hodie doctrina/& pius zelus ſatis ꝓbauit infœlix euentus eoꝝ doctiſſ. & ſciſſ. uiroꝝ/q ſub Iulio ſcdo ſtuduerūt reformare eccl'iam/īſtituto ad hāc neceſſitatē cōcilio Sunt & alii paſſim(quos noui) optimi & eruditi Pōtifices: Sed exēplū paucoꝝ īponit ſilentiū plurimis. Eſt enim tp̄s peſſimū (ut ait Amos ꝓpheta) ideo prudens in illo tp̄e tacebit.

Notate uerba ſignate myſteria.

uerba Mart. (beside line 2)

Hæc a d

Hæc ad uerbum Martinus. Et nesciebat q̃ hæc uerba subiicienda erant trutinæ cuiusdam Thomistæ: O/si scisset Martinus q̃ Thomista quidam omnium minimus: redacturus esset hæc uerba ad examen: & exacturus rationem usq; ad minimum quadrantem: O/si potuisset suspicari q̃ Thomista omnium inquam frigidissimus: & illorum qui mendicantium regulam seruant (Quos magis ille odio habet: quia scilicet magis Christi amplexi sunt paupertatem): Annotaturus esset uerba omnia: & signaturus mysteria: & presertim tam diligenter: Quale cor/qualẽ stomachum fecisset? Quantum interius æstum: ac sudorem? aut quantam illi bilem commouisset? Quam amaram? Sed oportet te Calicem hunc bibere Martine/& tibi imputa: qui tam stulte & effuse & maligne locutus es: ut non sit pene uerbum: quod nõ se offerat multa reprehensione dignum: & animaduersione: in quo uel teipsum testem/ si non nimium tibi tua mentiatur iniquitas: ac facile produxerim. Primum enim mitto q̃ tam submisse/& humiliter te geris: Quo modestiam animi tui facilius probaremus/quam & in margine pro tua ipsa eadem modestia: & hoc in loco: ut in aliis multis: annotari facile pateris: uel etiam (quod probabilius existimo) de industria operam das: Nam & in responsione ad M.S.P. & in eodem prorsus margine: ubi legitur/Modestia Lutheri: Continuo una tantum interposita: linea subscriptum iussu tuo Thomæ temeritas: in omnium oculis obuersatur: ut.s. ex ista optima consonantia modestiam illam tuam facilius reciperemus: O quam egregie consonant hęc & iuxta se posita q̃ clare elucescunt/in eodẽ prorsus margine ut legantur: o q̃ oportune & signanter: Duo hæc/uere spãli nota digna: Primũ Modestia Lutheri: & statim secundum Thomæ temeritas: quasi dicat ut aperte declaremus: more Thomistarum omnia/Si non credis quia Martinus sit homo modestissimus. Quo facile credas transi duas lineas: & lege & intellige q̃ beatum Thomam uitio temeritatis incusat: Nam quomodo aliter se modestum probare potuisset? nisi simul & Diuum Thomam temerarium appellasset? Quippe tam uerum illud est, Thomam temerarium: q̃ uerum hoc/Modestum Lutherum. Quãquam hoc in loco/de quo agimus, alia ratione moueris: ut suadeas istam hanc/quam totiens exprobando inculcas modestiam tuam: Sicut enim latrones solent probare iustitiam suã: & se iustos arbitrari tunc maxime/ubi non crassantur maxime: ita tu maxime tibimet ac tuis modestissimus uideris: cũ non impudenter es arrogans: & cum non maxime mordes. Bene ergo res habet/multa noua continue discere licet ex remotiore hac Theologia. Iã supra didicimus humilitatis uirtutẽ in mendacio & pertinacia consistere: nunc, Modestiam in eo qui impudenter arrogans non sit: Si igitur ita nobis definiat uirtutes Martinus: fortasse adducet nos/ut fateamur illum uirtutibus plenum. Sequeris deinde: & p̄ tua ingenuitate fateris q̃ tu minor es: multis quoq; in ecclesia Dei est nota & conspicua doctrina: uis ut uerũ dicã? Et si p̄culdubio te nolle sciã. Dicã tñ/magnũ tibi lucrũ si ita ex corde crederes: ut ore p̄fiteris/p̄fecto nõ cõmoueres tantas turbas: Nõ.n. (ut inquit Hiero.) parũ est id scire qđ nescias: At nos Thomistæ cũ ecõtra ex te ipso audimus, Doceat me q pót. Et

Cur oderit mendicantes. Martinus.

Examinãt superiora uerba: & iniquitũ plena docentur.

Apostillæ in libro Martini.

Modestia Martini.

Thomæ temeritas.

Probatio irrefragabilis Martini pro modestia sua

Quõ probat Martinus modestiam suã.

Hier.

quicunq; aduerfus te fenferit/eum effe hæreticum : & alia eiufmodi & paffim maiora : quæ nobis cornua altiora capitis tui oftendunt : non facile his oblatis nobis & inculcatis totiens modeftiis perfuademur/ pręfertim cũ totis uiribus his uerbis facta diffideant. Vtcunq; fit : Hæc uera effet morbi tui medicina : Crede mihi : hoc enim unicum malum tuum : Quod Hieremiæ uerbis fraterna correctione fimpliciter tibi fuggeram: Arrogantia tua decæpit te:& fupbia cordis tui: Sed Chriftum habes & Euangeliũ: Inde tibi facile potes:fi uelis:tu ipfe profpicere: Ego autem ad locum unde difceffi reuocor. Sequeris enim. Atq; utinam nouiffimum merear Ecclefię membrum fieri aliquando. Quid eft hoc Martine quod ais? Vtinã merear fieri in ecclefia Dei nouiffimum membrum: An non oportune etiam ftulti interdum loquũtur? An nõ ueritas fæpe excidit uel ab imprudente atq; inuito? Quomodo enim èxpreffius potuit confiteri Martinus/fe effe anathema/& præcifum ab ecclefia Dei? Verba enim ifta ad eum tantifpet pertinere uidentur qui membrum Ecclefiæ non fit: Qui enim alioqui membrũ ecclefiæ fuerit non habet opus/ut defideret fieri membrum eius nouiffimũ; cum fi fit membrum/uel fit iam nouiffimum/& ita fuperuacuũ ei fit defiderate id fieri quod iam eft/uel fit fupra nouiffimum: & ita ftultum fit defiderium quo minus fieri uelit q̃ fit: Vide igitur quid facis dum conaris humilis uideri & modeftus:quod non es:ftultũ/te oftendis/quod es: At forfan per nouiffimũ membrum itelliget : quod Dñs intellexit per minimum/illud.f. quod omnino ab omni excludendũ fit ecclefiã & regno Dei: Sed audi amicum Martine:non eft q̃ tantopere hoc defideres ut minimus in Ecclefia & Regno Dei fias:Libero te ego ifta cura/Ifto te dubio abfoluo: imo potius peccatum tuum te abfoluit: Nam uerbum Dei (fiquid ei credis) id quod te optare dicis/proculdubio:quafi debitũ peccato tuo:omnino futurum/enũtiat:ut fcilicet nouiffimus: ideft minimus/fias:fic enim ueritas ore proprio locuta eft. Qui foluerit unum de mandatis iftis minimis & docuerit fic homines/minimus uocabitur in regno Cœlorum. Perge igitur/& fac quod facis & noli dubitare fore te aliquando nouiffimum ac minimum: ideft ficut nunc humana:ita & mox diuina fententia penitus excludendum/ab Ecclefia & Regno Dei. Subinfers/q̃ cũ fint in Ecclefia Dei tot & tanti Sanctiff. & Doctiff. uiri. Ea tamen eft fæculi noftri infœlicitas:ut ecclefiæ fuccurrere cum uelint non poffint. Quid eft igitur q̃ tu folus omnium minimus:ut tu ipfe profiteris:hoc tentas? Si enim Sanctiffimi nequeunt fuccurrere:cum tamen uelint:quid eft illud qđ tu nouiffimus fperas? nifi quod perditiffimi & fceleratiffimi poffent deftruere? Sed nos fidim⁹ in Chrifti uerbis:in fundamento fancto quod pofuit:quod carnis & fanguinis ptãti nõ fubiicit aduerfus illud præualere/nec ipfæ inferi portæ poffunt: Nihil agitis nequiffimi hominum:immo hoc tãtum agitis ut pereatis tanq̃ iniquitatis filii cum patre ueftro Diabolo: Stat Chriftus pro nobis/uigilat chriftus paftor bonus:& metuemus a lupis? Increpauit nos uelut modicæ fidei : quia ipfe eft q imperat uentis/& mari/ & fedat a nauicula tempeftates: & timebimus a uento hoc iniquiffimo doctrinæ Martini? & a iactatis fæculariũ procellis?

Paffim.n per oẽs ei⁹ libros legit adnotatũ. Modeftia Lutheri.

Hiere.

Morbus propri⁹ Martini.

Stulti oportuna loquũtur interdum.

Veritas ab imprudẽte & inuito fæpe excidit.

Verba Martini probant neceffario eũ eẽ extra ecclefiã Dei, tam cõfiderate loq̃t.

Matt. 5.

Matt. 5.

Audet Martinus cũ fit minimus fuo iudicio: id tñ agere: qđ Sanctiffimi & doctiffimi (ut iq̃t) pftare nõ põt. Signa myfterium.

Matt. xvi.

Io x.

Matt. xiiii.

aut quorumcunq; tempestatibus: quibus submergere hanc nauim audacissimus putat? Non sic abibit uestra res Martine/ nō sic: sed tāquam puluis quem proiicit uētus a facie terræ: At iam peruenimus quo uolebam: uideamus enim obsecro quæ sequūtur/ in quibus reuocare mortua/ & iam extincta/ arte sua/ quasi magica/ & oēm iniquitatem suscitare quātū pōt: Conat.

Quid poterit (inquit) hodie doctrina & pius zelus satis probauit infœlix euētus eorum Doctiss. & Sanctiss. uiroꝝ q sub Iulio secundo studuerunt reformare ecclesiam instituto ad hanc necessitatem concilio. Hem gratias gratias ago Deo meo: q̄ tādem ex fetidissimo eorum ore intelligimus: Quæ nam sit hæreticorum Doctrina: & Zelus pius: O discipuli Martiniani/ Audite zelum Magistri uestri/ attendite doctrinam. Declarat enim hoc in loco Martinus apertissime: & hic totam suam Paulinam Theologiā opinor libenter effusurus est: Doctrina ergo sua non alia est: q̄ quæ semper hæreticorum/ & schismaticorum fuit: uidelicet. Qua scissuræ parantur & suscitantur conciliabula/ uanorum atq; impioꝝ/ malignantium & iniquorū hominum. De quibus ait Dn̄s: Non sedi cū concilio uanitatis: & cū iniqua gerentibus non introibo: Odiui ecclesiam malignantium: & cum impiis non sedebo. Cur enim sedeat/ si ibi membra insanissima eriguntur aduersus caput? Hæc est igitur doctrina ista noua Martiniana: Zelus autem est/ atq; tunc admodum pius: & in quo maxime se obsequiū præstare Deo arbitratur: Cum ad arma curritur secularia/ cum bella inter christianos incenduntur: cum ambitur omni uia pessima/ Pōtificium solium/ cum unitas religionis scinditur/ cum oues exturbantur ab ouili suo/ & aberrantes in cunctis montibus mactātur/ & perdunt. Iam ne igit certi sumus de uerbis suis q̄ hæc est Luteri doctrina? & q̄ hic ille zelus pius: & huc tendunt lachrymæ oēs & oīs misericordia? Age si neget Martinus: si mutire ausit: contra ea q̄ locutus sum/ puoco illū ad eos quos ipse quoq; appellat Sāctiss. & doctiss. uiros: & eorum iudicio penitus causam cōmitto: Rogemus ergo illos: imo ex eorum publicis testimoniis iudicemus rem: An nō illos ipsos nostris uidimus oculis/ id factum: quod tu pessime laudas: toto spectante orbe/ uoce publica improbantes/ detestantesq;: & condemnantes? nonne supplicationes humillimas/ ac deuotissimas facientes? non ueniam flexis genibus flagitantes errati sui/ auribus nostris uniuerso orbe teste audiuimus? Et quomodo igitur tu unus miser ausus es in eo laudare illos: in quo maxime uituperium etiā sponte sua agnouerunt/ & confessi sunt? Et de quo penitus laudari nolunt? An non alias multas laudandi occasiōes de eorum uirtutibus accipe poteras? Sed noluisti. credo/ ut intelligeremus: uoto aliquo te alligatum: ut nunquam uere/ sicut oportet: Benedicas/ nūquam uere quenquam laudes: Si tunc maxime cum laudas uituperas maxime: & cum plurima laudanda possunt occurrere: id eligis ut laudes q̄d uituperio est dignissimum: An nō tu puersus hō es? Vide quantū ego ista cā abste differo/ & qs nr̄m eos laude maiori psequat. Cū. n. duo illoꝝ nobis facinora occurrāt: alterū uituperio dignū: alterū summa laude: Peccatum scilicet & peccati recognitio. Tu q̄dē de peccato & schismate laudē & gloriā eis tribuis: Ego uero q̄ recognouerunt peccatū & q̄ ab eo tandē destiterūt cōmendo. Vide igit qs

Verba Martini pro Concilio Pisano.

Examinātur uerba Martini sup Pisano Concilio.

Qualis sit doctrina Martini de uerbis suis.

Qualis sit zelus pius Martini.

Probatio superiorū quæ os Martini ol no claudetqa aufert ei oēm rīsionem.

Laudās Martinus uituperat. Quid igitur agat uituperans?

Martini Rethorica.

etiã uituperet magis tu an ego? Si enim probas quod faciebant ueluti egregium & pium facinus & zelo Dei plenum: nõ intelligis cordate Rhetor? ꝙ necesse est/longe magis ut uituperes: ꝙ ab eo tam egregio tamq; pio facto destiterunt? & ꝙ rem tam dignã tamq; laudabilem/indignã uoce puplica & uituperabilem sunt professi? atq; adeo nunc profitentur? Quomodo ergo nõ meministi tam diligens scripturarũ tractator Prophetam dicentem? Ve qui dicunt bonum malum & malum bonum. Et q̃uo etiã non puduit hominum qui uiuunt audacissime? eius rei nomine illos laudare/ qui eiusdem se reos propria/atq; omnibus temporibus memoranda sentẽtia iudicauerunt: & damnauerũt. Vt merito non solũ laudes istas tuas nõ agnoscãt: uerum etiam iure in te reiiciant pro uituperio tuo/postq̃ tam bene dixisti maledice homo ac tam docte benedicere: ut maxime tunc etiam maledicas/cum benedicere conaris maxime: Quanto igitur melius ego/& dignius illos laudo/qui cum me coegeris ad pessimi facti memoriã & detestationem: id tamen magis ut laudarem prosecutus sum: ꝙ aliquando destiterunt a malo: ꝙ recognouerunt/ꝙ cum omnem paternam substãtiam amisissent/E lõg inquo tandem ad patrẽ reuersi / pacem & ueniam postularũt: Cui tanq̃ Pio patri pro peccato magno paululum supplicii satis fuit: & eis gratiam atq; gloriam facile & de propria benignitate restituit: Quanto etiã tu melius Martine (ut Diui Ambrosii uerbis te urgeam) si hos uiros doctiss. & sanctissimos quos sequeris errantes: seq̃reris emendantes: & sese deniq; corrigẽtes: quod quanto magis gauderem si faceres: tanto id spero minus/ Nam & prædictis non contentus etiam subinfers.

Esa:

Benedicens. Maledic Martin. Quid ergo agat maledicens?

Ambro. i theodosiũ uerba Martini.

Sunt & alii passim quos noui optimi & eruditi Põtifices &c. Profecto scrupulum iniicis mihi & uereor ne uerum dicas/homo raro uerax. Miror enim ꝙ alii sint: & ꝙ optimi sint: & ꝙ Pontifices sint: nisi forsan candidati: & in futuro illo tuo promouendi atq; induendi concilio/Miror inquam ꝙ ulli sint qui talia uel somniare ualeant: nisi ꝙ tu affirmas te illos nouisse: Facile enim sese noscunt inter se seditiosi & factiosi. Attamen dubito ne tu hæc in gloriam tuam ac fauorem tuo astu fingas: quasi aliqui sint aliqua in potestate constituti/quibus tua hæc placeat scindens unionem doctrina & zelus domus Diaboli. Qui te nunc urit/& paulopost: Crede mihi: incendet etiam longe magis. Et forsan ita est/uti narras: sicut enim nil boni de te mihi polliceri possum: Ita neq; quidem de mundo. Legimus enim oportet hæreses esse: sed nos in eo quod sequitur recreamur: & quod ex tanto malo bonum elicit Deus solatur nos: uidelicet. Quia manifesti fient: qui probati sunt: & consequenter manifesti qui reprobi fuerint: sic enim & idem scribit. Insipientia eorum manifesta erit omnibus: sicut eorum fuit: qui restiterunt Moysi Iamnes & Mambres: Legimus etiam Ve mundo a scandalis: sed uerbum quod sequitur nos docet: Vos autem saltem Iudæ laqueus doceat: ꝙ ue illi per quem uenerint scandala: Aperiant ergo aures quicũq; sunt isti Pontifices tui. Quos ais (si qui tamen sunt) Dominus ait: & Magister: æterna ueritas: Ve illis per quos scandala uenerint: O Martine putas nos de tuis uerbis technas tuas non intelligere? Existimas/ꝙ siue sint; siue non sint: Quos tu etiam & nouisse dicis: non tamen intelli-

Pa. ad corin. xi

z. Ad Th. 3.

Matt. xviii.

Qui hẽt aures audiendi audiat.

gamus quæ tu cogitas? & quæ per huiusmodi dolosa uerba moliaris? Nam quid aliud nisi ut animes eos qui sunt? (Si qui sunt) Et alios qui nõ essent una opera simul excites? ac si apertissime ita dicas: si ego minimus: qui incę pi: qui uiam aperui uobis nihil timeo: qd ergo paucorũ exẽplo siletis? qd paucorum exemplo trepidãdum est uobis? An non iniquissimis his uerbis tuis: hoc idem prædicas? Quod alias manifestius? Cum inquis

Quid intendat Martin⁹.

Via nobis facta est enarrandi authoritatem conciliorum & libere contradicendi eorum gestis: & iudicandi eorum decreta: & confidenter confitendi quicquid uerũ uidetur siue probatum fuerit: siue reprobatũ a quocunq; concilio. Vide ergo ut tecum tam cõsonanter cõcordans: ꝓbas interpretatiõnẽ meam? Et ita tanq̃ uir Belial. Clamãs buccina oẽs seditiosos inuitas dicens: Nõ est nobis pars neq; hæreditas in Dauid: itaq; reuertere separare Israel. Quid.n. paucoꝝ exẽplo timendum est? Si uia facta est nobis? Et si male illis successerit: at non sic nobis: paucoꝝ exẽplis experientia nõ perficitur: Et hic opinor libẽter Aristotelẽ ꝓ tua adduci sñia patereris: q unius floris ortu: aut hirũdinis unius aduentu: nõ satis probatur aduentus ueris. Sed utinã scires quã uiam tibi aperuisti Martine: & aliis qui te sequuntur: hæc uia nimirũ est: q̃ recta te ꝑcipit ẽ ad inferos agit: Sed iã mortuo ẽt uiua uerba mortua sunt: Igit̃ ut seq̃r exponere qd superest: Seq̃ris.

2 Regum 20.

Martini Capitanei uerba adhortãtia suos milites ad ardua: idest unde facile arfuri sint saltẽ apud inferos.

Iã mortuo uiua uerba mortua sunt.

Est.n. tps pessimũ: ut ait Amos ꝑpheta: Ideo prudẽs in illo tpe tacebit. Atq; ita ne aperte pestiferum aperires consilium: & una opera adulareris cõplicibus tui criminis: taciturnitatẽ eoꝝ Prophetæ authoritate uerbotenus laudas: at facto ipso magis uituperas: cũ.n. fatearis uerbo: prudentiam esse his temporibus silere: & tu facto tamen contrarium agas: & nihil minus facias q̃ sileas: non uides Rhetor somniculose: non uides q uel imprudentiã tuã facis manifestã: uel uerba illa tua eo quo dixi sunt intellectu recipiẽda: q scilicet multo magis eos ad machinãdũ sollicitas: q̃ de prudẽti silẽtio laudes. Sed nihil agis Martine: imo hoc unũ agis: ut cõfundaris & pereas: tu cũ tuis oibus: qd.n. in scelus te præcipitem agit magis retrahere deberet: & cohibere. Non.n. sunt pauca: ut ais: neq; paucoꝝ: sed nimis multa & ualde multorum exempla: quæ infœlicem nobis exitum eorum declararunt: qui contra hanc firmissimam sedem extulerunt caput: & ceruicem petra durissima confringendam. Petra enim Christus est. An non recipis Christũ dicentem? Omnis qui ceciderit super istum lapidẽ cõquassabitur. Super quẽ autem ceciderit cõminuet illum: aut si christi uerbum non recipis: saltẽ collige ueteres historias: postq̃ omnia scire prætefers: & numera si potes: exẽplum: uel unum: fœlicis exitus: eoꝝ qui simile ausi unq̃ fuerunt: poteris autem bene econuerso reperire propemodum innumera eorum qui talia audentes Dei uiuentis miraculo: infœlicissime occiderunt: Quare postq̃ nulla honesti ratione tangeris: at pœnæ saltem formidine retraharis: nam multo congruentius q̃ Cicero in Antonium: eisdẽ te uerbis & urgere & admonere possum: Ita uere dicens: Te miror Martine: quorum facta imiterẽ eorum exitus nõ perhorrescere: Sed iam hactenus quo ad hunc dolũ attinet: nam alii ita certatim me uocãt: ut quẽ prius quem posterius capiã nõ satis sciam: Oẽs enim digni pariter sunt ut ab omnibus intelligantur.

Quod uerbo laudat Martinus facto ipso non probat.

Exitus infœlices oium qui contra ecclesiã erexerunt cornua.

Tertius dolus maxime ex præcepto Christi aduertendus: nã & alias seducti in eo plurimi abberrarunt a fide. Quo magis requirenda est Prudentia & Sapientia Dei: & non hominum ac Mundana qua pleriq; in proposito fallunt.

Tertius igitur dolus est: ad quẽ respiciẽdum omnes inuito: Non enim parui erroris occasio semp fuit: Hic enim uir diabolicus (oportet nudare omnia) hominũ mores & eorum maxime qui ecclesiæ ab hinc multos annos pręfuerunt: oculo falsæ iustitiæ quæ: ut ait Greg. a misericordia disiungitur: greg. i cati.
respectans: arbitratus commodum tempus: cum assensu & plausu stultorum: dignitatem Apostolicam: & maiestatem contemnere: & ita aduersus eam insanã efferre impune ceruicem: & quãcũq; pestem falsi Dogmatis interserere: fœlicissimam ratus occasionem: meditatus iniquitatem in cubili suo non dubitauit assistere omni uię non bonæ. Hæc est proculdubio uersutia Diaboli: ut eiusmodi temporum conditiones diligenter obseruans oportune excitet uanos homines: atq; huic omnino simillimos: incastigatos: & elatos corde: indociles mente: incircuncisos labiis: atq; linguę maledicentia fretos: ad gloriam hominum misere ac uehementer auidos: & aptam materiam proponat: populis diu placitam: super qua noxia sua mendacia efficacius astruant: & corda simpliciora seducant: & christianam totam Rẽpub. conturbent: Dum in primis ipsum caput petunt & omnem sacerdotum potestatem diuinitus relictam in terris: prætextu culpatę uitę: euertere moliũtur. Sed diu est Diabole nequã diu inquam est q; cognita est: A bonis hæc tua ratio perniciosa: Dei gratia est q; quomodo ea componas: & quomodo dogmatizes iam facile intelligimus. Sæpe enim te zelantis figuram induentẽ: & in uoce Iacob & manibus Esau: idest in prauis operibus: & uerbis iustitiam prætendentibus: ad hunc modũ Sillocizantem & in putridis tuis mẽbris exclamantem: audimus. O tempora: o mores: o potestatẽ tyrãnicam: uiolentam: nõ ferendã diutius: Hęccine uita Euãgelica? Hiccine mores? Vbi litteratus? Vbi scriba? Omne caput languidum: Omne cor mœrens: O Superbiæ templũ: O Auaritiæ fornacem: O Luxuriæ sentinã: O Gulæ profluuium: Ita ne putandum uelle Deum domũ suam: quam tanta charitate: tanto sanguine: tot uiuis lapidibus fundauit: sacrauit: erexit: Iam nunc conspici Speluncam latronum? Vbi pietas: ubi lex? An non est stolidum atq; asininum crudelitatẽ tam insignem: ulterius: & tantam mox peruersitatẽ sustinere? quomodo putamus ex Deo prouenire: tam latam (sicut adulatores finxere & ipsi tyrannica sibi uendicant uiolentia) tam superbam ptãtem? Num deus Author malorum? Cõsulite Paulũ pusilli: Scrutamini scripturas in quibus putatis uitam habere: & inuenietis q; Deus malorum author nõ ẽst: & q; hæc sunt inuenta hominũ: Quõ ergo nõ sit ei resistendũ in faciẽ? ne diutius sub terrificis huius ptãtis minis (tanq̃ si in eorũ uerbo ãĩas in tartara utcũq; proiiciendi sit positũ) liceat illis p̱ sua libidine in xp̃ianæ libertatis fauorẽ: latius debacchari: & onera ĩponere importabilia: Quæ ne illi digito qdẽm mouere uolunt. Hæc & hmõi multa malignat̃ inimicus in sancto: Ha puerse Sathana: Siccine in Angelũ lucis te trãsfiguras? Tu te audes collocaf a dextris Iesu Magni sacerdotis ut aduerseris ei?

Conditio tẽpoꝶ ad schismata obseruatur a Diabolo. Ps. 35

Conditio hominum q excitant contra ecclesiam.

Materia apta ad persuadẽdum quamuis mẽdacia.

Verba diaboli dogmatizãtis cõtra christos Domini.

Verba ex Zach. Propheta contra diabolum.

Sed increpet in te dñs Sathan: Increpet dñs in te qui elegit Hyerusalē & appareat cauteriata cōsciētia tua i facie pietatis: O cōfusor ueritatū oium: Nō licebit tibi: non licebit inquā: Veritatē ptātis ex morum prauitate destruere. Memento Diabole q̄a frustra aliq̄n hoc idē conatus es & destitisti uictus: & si enim: maxime hos quos prædicas & detestaris mores: & qui tibi maxime placent: ut libet: confiteamur: de quo tñ non attinet hoc in loco: neq; accusando: neq; excusando: quicq̄ dicere: Non enim coniuncta est causa morum & potestatis: qui tñ Euangelicis erudimur præceptis: separamus inquā ueritatē ptātis a tenore uitæ: & a gratia seu charitate Dei: Erudita corda in fidei sinceritate: tuam hanc: tam piam cōsequentiā nō admittunt. Mali sunt: Pessimi sunt: esto: ergo ptātem non habent? Ergo claues amiserunt. Negamus Diabole: Negamus Martine: & distinguere docemur a Christo omniū Dño: omniū Magistro: Inuehere q̄tū potes in eos: dic sane eos gurgitem omniū malarum reꝝ: oium iniquitatum patres: qui Christum rursus proderent: irriderent & crucifigerent: si reuertat̄ mortalis in terras: & quæcūq; horrendiora lingua tua pro tuo more: etiam confictis de officina maledicentię tuæ: uerbis: nouit exquirere. Admittemus.n. omnia: & te tandem tam bellum rethorem relinquemus: ut cum oīa admiserimus: nihil tñ concludas: quod uelis: O amator confusionis audi. Magistrū tandē & pudeat Dyalecticæ tuę: audi inq̄ distinctionē: Sed cōfusor distinctiones nō audit qui in cōfusiōibus oblectatur. Quid mirū? Cur enim Arrius aberrauit a fide? nimirū quia distinctiōes oderat: sicut tu: Nouatiani: Pelagiani: Donastitæ: & cætera oium hæreticorū turba: quos tñ in hoc ipso ad regulā imitaris: oportunas ac ꝓbatas: & quæ fidem elucidabāt oderant: distinctiones: nouas uero atq; importunas quibus magis cōfunderēt diligentissime afferebant: & impudētissime offirmabant. Audi ergo tu quicunq; potes: nō nouā: nō ex hoium uoluntate deductam: aut allatam: Sed Sancti spūs sanā atq; inuiolabilem Magistri et Dñi oium sniam. Ait Magister & Dñs: quæ dicunt facite: quæ aūt faciunt nolite facere. Hoc aūt ꝓcul dubio eo pertinet: ut nō auferri: aut tantillū minui eoꝝ potestatem quarūcunq; prætextu iniquitatum arbitremur: pinde ac si ad nostram doctrinā apertissime ita diceret: Nolunt ipsi facere: quæ ego illis mādaui: At uos facite quæ illi dicunt: & nolite putare: q̄m eoꝝ ptās per eoꝝ malitiam soluta sit: Nequaq̄: nō enim deest arbitriū imponendi iugum: aut ligādi facultas: aut docēdi & ꝓponēdi uerba doctrinæ & iterpretandi: diffiniēdiq; auctoritas per hoc q̄ solii dignitatem: uitiis quātumuis nefariis inquinauerint. A me ptās hæc & facultas: A benignitate mea & patris mei: qui facit oriri Solem sup bonos & malos: iustos & iniustos. Ab illis met aūt uitia sua sunt. De illis ego locutus dixi. Qui uos audit me audit. Agnoscite igit̄ q̄d ē meum: q̄d aūt illoꝝ ē repudiate: & hoc quod ego inqo: nolite facere quod faciunt: Non autem dico punite aut corrigite uos quæ faciunt: minime hoc: sed illud solum: nolite uos facere. Hoc enim ut puniantur: ut corrigantur: ad me solum pertinet. Vobis autem manifeste in Propheta meo præcepi: Nolite tangere Christos meos: Sufficiat q̄ habebunt mali me ultorē plus

[Margin notes: Consequētia hæreticorū. — Hæretici osores distinctionum ut confundant. — Matt. 23. — Quid est q̄d ait Dñs: q̄ dicunt facite q̄ aūt faciūt nolite facere. — Luc. 10. — Psal. 104. — Deu. 16. — Nō est ur̄ hominis uel hominū punire xpos dñi sed solius Dei.]

ſatis q̄ crediderint: Quod autem meum eſt: quod ſeruaui mihi: quod poſui in poteſtate mea: nō eſt ueſtrum uſurpare uobis me nolente: me ꝓhibente: me deteſtante. Audite ergo principes & Reges terræ & apprehendite diſciplinam: neq̄n iraſcaẗ dn̄s: & pereatis de uia iuſta: Audite gentes quæ fremitis & ppl̄i q meditamini inania aduerſū dn̄m & aduerſum xp̄m eius & uaſtis clamoribus uociferamini: Dirūpamus uincula eorꝝ: & proiiciamus a nobis iugū ipſorꝝ: An nō intelligitis ꝙ qui habitat in cœlis irridebit uos? & Dn̄s ſubſannabit uos? O utinā uerba hęc. S. ſpiritus in aulas ueſtras: aut potius in aures ueſtras penetrare poſſent: quicunq̧ iudicatis terram: ad uos pertinet iudicare terram nō cœlos: Cœli aūt dicuntur prælati & pontifices: Dimittite ergo cœlos ipſi Dn̄o cœlorꝝ: immo ſubmittite & uos metipſos ipſis cœlis: Hic eſt ordo Dei: Cœlū cœli domino terrā aūt dedit filiis hominū: Audite inq̄ & attēdite Dei legem ne moriamini: Magiſter dicit: Dn̄s dicit: In uerbo ſuo: in ueritate ſua: in Prophetis ſuis: in Sanctis ſuis. Et ego quicunq̧ ſum nacta occaſione clamo & ī uniuerſo orbe hāc uocē totis uiribus effundo: & audiri cupio: nō eſſe ueſtrū ſubtrahere uos a poteſtate: aut eam quouis modo quam ipſe cōſtituit impedire: imo ēt ubi ſit opus uſq̧ ad ſanguinem nō tueri: Credite mihi nō adulor: nō probo malos mores: abuſum ptātis non defendo: ſi adhuc hoībus placerē: nō eo acceſſiſſem ut xp̄i ſeruꝰ aliqñ efficerer. Sed uerba Dei: ueritatē xp̄i: doctrinā ſanctorꝝ audacter pronuntio: Ille qui dixit: qui uos ſpernit me ſpernit: Ille idem ſic proteſtaẗ: ſic iubet: ſic imperat: Dictum fuit hoc: ut Bernardus ait: duodecim diſcipulis: quorꝝ unus iam Diabolus erat: ſic. n. ſcriptum eſt. Nōne uos. xii. elegi & unus ueſtrum Diabolus eſt. igitur qui ſpernebat Diabolum: ideſt Iudā qui iam erat diabolus: ipſum xp̄m ſpernebat: Quāobrem? quia diabolū aut diaboli uitiū ſperneret? minime: ſed quia in diabolo illo ſpernebat quod erat xp̄i: Auctoritatē uidelicet ab eo illi datā & ptātem: Proinde ſi qui cuicunq̧ ptāti reſiſtit Dei ordinationi reſiſtit: q̄to magis qui primariæ ptāti quæ eſt ſpūs & uirtus Dei? Quid ad hæc igiẗ aduerſarius? niſi q̄d ſolet? adulatores nos eſſe: ſcilicet qa xp̄i uerba loqmur: qa heretici iādiu dānati nō ſumꝰ & in eorꝝ numero qui putabant malos ſacerdotes nō eē ſacerdotes: Malos Paſtores paſtorale offm̄ ꝑdeꝛ: At forſitan ſicut ē plerūq̧ uerſipellis hic idē Martinꝰ nr̄: eadē & ipſe cōcedet: eadē ꝑdicabit ſicut ui patētiſſimæ ueritatis coactꝰ interdū ſolet: ne nō tam patēs hęreticus uideaẗ. Attn̄ nō ꝑſiſtit: mō ait: mō negat. Nā in opuſculo quopiā ſuo q̄d de Papæ ptāte edidit ad oēm eius dignitatē & primatū diuinitus cōſtitutū euertendum: nō aliud ferme ꝓducit: niſi malos ꝑſidentiū mores: quibus īperitę multitudini pſuadere nitiẗ ptātem nō eſſe: cōmiſcēs & cōfundēs uti ſolitus: abuſum ptātis cū ptāte: & tn̄ ibidē ita interdū uult nobis clemēs & māſuetus uideri ut in hoc ēt plus concedat q̄ uolumus: imo plus q̄ iuſtū ſit: quaſi uero cū iniuſtitia manſuetudo iūgaẗ. Poſtq̄. n. ibi diu in Romanæ eccleſiæ principatū fundatū xp̄i uerbo q̄tā potuit rabiē (ſatis eſt dicere loco multæ declarationis: ſua illa lingua) euomuit: & plura decreta pontificū nō ſolū frigidiſſima: ſed ēt īpiiſſima: & cōtra Euāgelii ueritatē emanata ab authoribꝰ porcis: & beluis pluribꝰ uer-

Audite Principes & reges terræ.

Ps. 2.

Ps. 113

Luc. 10.

Bern. in cāt.

Io. 6.

Pa ad Ro. 13

Qui hæretici eſſe nolunt adulatores ſūt apd Martinum.

bis pbare contendit: Hæc ad lram & crebro his similia interserit.

Nolo ea damnare nolo etiam eis cogi contra scripturæ ueritatem. Modestia Martini:
Sunt contra euangeliũ ut ipse pluribꝰ locis exprobrat: & dānare ea nō uult
Esa. 6 & ꝙ tacuerit aduersus illa se laudat: parum memor Esaie dicentis. Veh mi
hi quia tacui. O Paulinũ Theologum o Pauli spectabilem æmulum: nã a
ad ga la. 2. quo tam oportunam patientiam hanc didicit? Non quidem a Paulo: Pau-
lus. n. resistit in faciem Cephæ q̃a nō ambulabat secũdũ ueritatem euange
lii. Et iste Paulo ipso longe circũspectior: non uult ea dānare q̃ ait cõtra scri
pturæ ueritatẽ esse sed satis sibi eẽ inq̃t ꝙ illis ñ cogat. Vere satis tibi esset
non cogi p illa: neq; aliud tibi iam curę est nisi ut p ea ñ cogaris. De Christo
autem & scripturæ ueritate opinor: facile trãsigeres: sed non satis est nobis
Martine: & si tu de xp̃i ueritate nō cures modo per decreta nō cogaris: nos
tamen nolumus pati: nolumus hoc pactum tecum: & hanc contra solidita-
tem doctrinæ Christi transactionem recusamus: non est hic inuenire medi
um Martine: uel decretis teneri te oportet: uel hoc tãdem cognosci quomo
do sint contra euangelium: non est inq̃ hic Thomistarum mos: pati impias
scripturarum interpretationes: aut uelle unq̃ pacem donec eiusmodi quæ-
stiones circa euangelii ueritatem componantur. Sed hæc alibi ad examẽ isti
us eiusdem thomistę afferenda & subiicienda omnino sunt. Nunc hoc tan-
tũ si consequor a pusillis satis superq; mihi est: sola morũ & quantauis enor
mitate turpitudine aut obscenitate uitę nō solui: non tantillum minui: uer
bo Dei fundatam ecclesiasticam potestatem.

Martinꝰ non ult ea dãna re q̃ cõtra scri pturæ uerita tẽ sint.

Thomistæ ñ qescẽt donec euãgelica ue ritas pateat q̃ lacerãt hłtici

Quid ex p̃ dictis conseq̃ uelit auctoꝛ a lectore.

❧ Quartus dolus in quo ex uerbis suis colligit: nihil aliud ho-
minem conari q̃ ponere zizaniam: suscitare lites: rixas: in omni
loco & gradu & conditiõe hominum & ab ipsa principali quę
stione ita subdole se eximere.

q Vartus est dolus: secumq; multum scandali ac zizaniorum
trahens ꝙ non ibi manere litem ubi est & esse debet permit
tit: & de quo debet esse: sed ueluti coluber tortuosus nulli-
bi recte consistens: & quo caput nequit ibi: quod dicit: cau-
dam figẽs: noua continue suscitat in quę oculos paruulorũ
deflectat. Nam cum xp̃i res agatur contra quam euidẽtissime molitur ut ani
mos pusillorũ alio diuertat: & corda uanæ imperitæq; multitudinis ad ęmu
lationem excitet: atq; ad inuidiam inflammet: suisq; partibus astu scandalo
so adiũgat: eo rem deduxit quasi cõtra Germaniam & eius Principes insur-
gat Italia & quasi summus Ponti. contra summum imperatorem erigatur:
& quasi ea quæ sunt Cæsaris auferre uelit a Cæsare aut Germaniam oppu-
gnare. & eiusmodi dolosa nimium & plena schismatum: homo ad seditiões
natus & rerum nouarum cupidus machinator & suscitator egregius suis: in
spersit commentariis. Mitto ueterem quæstionem quam ad inuidiam popu
larium mouendam introducit: de beatæ uirginis Conceptione: mitto ꝙ ue
ram & supremam summi sacerdotis potestatem ex adulatorum impiorum

Q̃ōnẽ ũerita tis xp̃i uertit i cõtẽtionẽ in- ter germaniã & italiã & ali as similes. Q̃ōnes q̃s in troducit ut se eximat a q̃ō- nibus in q̃bꝰ ẽ hæreticus.

belluarum & porcorum commentis & inuentam & adauctam comminisci tur:atq; eius abusum a sui ueritate ñ separat:& q nihil nisi uetus odiũ in ec clesiasticos personat:donationem Constantini tanquam confictam suis di cteriis malignissimis interponit:& paleam sine grano prædicat homo uere palea sine grano:& mox uentilabro Dei excussus & ab horreo separatus (ni resipiscat)tradendus(ut inquit Lucas)igni inextinguibili.Bene igitur & oportune de te loquitur sapiens:cum inquit. Homo peruersus suscitat lites & uerbosus separat Principes.Nõ satis diu crassatum est?non satis hu mani sanguinis irę principum sibi hauserunt?ut etiam regum corda & po pularium animos(quãtum in effranatæ linguę tuæ facultate est positum) ni dissidiũ & secessionem cõmouere nitaris?ut ab omni pace & fœdere di scedatur?& quæ sanctæ Apostolicæ sedi debetur reuerentia reprobi & iugi impatientes cõtumaciter desciscant?I nunc inimice homo & reflecte in me tuum adulationis uitium pro more tuo:pro eo quod de sede Aplica cũ san ctis omnibus bene sentio.Sed audi semel quid ego: & contra te:& pro me ad omnes eiusmodi calumnias tuas respondeo:ne tibi non prædictũ a tho Prou. 16.

Propheteuer ba aptissima congruentia Martino:

mista aliquando possis dicere. Dilexisti omnia uerba præcipitationis lin gua dolosa & sicut nouacula acuta fecisti dolum.Propterea Deus destruet te in finem euellet te: & emigrabit de tabernaculo tuo:& radicem tuam de terra uiuẽtium:uidebunt iusti & timebunt: & super te ridebunt & dicẽt:ec ce homo q non posuit Deum adiutorem suum:sed sperauit in multitudine diuitiarum suarum:Et præualuit in uanitate sua.Ego autem sicut oliua fru ctifera in domo Dei speraui in misericordia Dei in ęternum & in sæculũ sæ culi. Et ut penitus obstruam os tuum loquens iniqua: ad gloriam domi ni nostri Iesu Christi & illud addam.Elegi abiectus esse in domo dei mei. Satis est:non dico amplius:sed ad rem rediens.Audi Martine nũc(si pla cet)theologiam nostrã:quicunq;.n.zelo dom*dei tenemur:nouimus pessi mas scissuras istas & abhorremus ac longe aliter in domini doctrina sapi mus:Italũ enim a Germano aut a Gallo:si modo christianus sit & christia ne sentiat:non diuidimus. Disiungimur montibus:at non fide:quæ mon tibus imperat:non charitate quæ maxime disiuncta copulat.Quomodo enim separare possunt montes quos coniunxit deus?Quomodo separabit Martinus quos cum Paulo totis deceat clamare pręcordiis.Quis nos sepa rabit a charitate Christi?Ergo uos primum o Itali appello: quoniam de re Christi agitur:& fundamento:quod posuit:qdq; in nullius est potestate, si Germanus christiane sentiat: Italus autem alienum sequatur ac puersum dogma:proximior Germanus sit nobis Italus longe disiũctior.Pax nobis cum Germano:cum Italo bellum ppetuũ: donec uel resipiscẽs pace dignũ se reddat:uel ut meritus:ne corrumpat alios:spiritu oris Dei solus poti*ca dat.Sic enim scriptũ est dissipa gentes q̃ bella uolunt.Nec aliter uos o Ger mani p Christi charitatem:p salutem uestram:perq; cõmunem fidem admo neo:& obtestor:si nouam ac pestilentem afferat Germanus doctrinam : si ecclesiæ aduersator & calumniator uerbi Dei:& in Apostolicã sedẽ eiusq; uenerandissimum atq; obseruandissimum caput publice contumax reperia

Marginalia: ps 49. — ps.83. — Mat. 17. — Audite Itali. — Ad ro ma.8. — Audite Germani. — ps.67.

tur:non sit uobis Germanus:q̃ non sit xp̄ianus. Cur enim de gentis gloria dimicare cum discrimine & periculo fidei uolumus? Quæ, uictoria:o Germane si in qua uis contractione cum Italo uincas:cum Christo perdas? Italum superes comprimaris a Christo? Immo uero quomodo quemq; uinces
Lu.2. si contra xp̄m pugnes? si contra stimulum calcitres? Caueamus igit̃ si q̃cq̃ superest cordis:si timor Dei ullus manet:aut saltem: si ueritatis uerbo deterreri possumus:in quo nouimus q̃ omne regnum in se ipsum diuisum desolabitur. Ne audiant hæc hostes fidei & inimici crucis xp̄i:& addatur gaudium illis:& cor eorum tanto amplius excitet̃:in ruinam domus Dei:caueamus igit̃ & nos Itali & nos Germani ne istas pessimas quas hic malus inter
Ps.75. ps.67. serit uel introducamus uel foueamus dissensiones. Dixi nos Germani & nos Itali quia sic censeo: sic statuo:sic dignū duco christiano animo ut om
Io:14. nia omnibus simus:ut inquit Apl̄s:ut omnes lucrifaciamus & omnes unū simus & idipsum sentiamus: quos una coniūxit fides & charitas enutriuit. An non xp̄s Deus & auctor pacis est: nō est factus in pace locus eius:non est qui facit utraq; unum & unius moris docet habitare in domo? Non ille qui ęterno testamento pacem nobis reliquit ut in hoc potissimum eius discipuli nosceremur:si nos inuicem diligeremus? q̃d cū ad xp̄ianos in uniuersum pertineat:maxime autem ad eos qui ex regula cor unū & aīam unā habere in dn̄o profitent̃:& qui supbiæ uitæ blandimentis & mundi cupiditatibus uoto intemerando renuntiant:ut pigere pudereq; multum nos deceat:si interrogati unde simus nō libentius xp̄ianos q̃ Germanos aut Italos rn̄deam⁹:quid hic respondeat uir scandaloꝝ et Paulinus Theologus? An Persuasio ex dc̄tō Pauli.
Pau. ad ro: 3. uolumus Paulum hoc in loco consulere? non ne sic diceret in ꝓposito Paulus? An Deus Italorum tantū? immo & Germanorum? An tm̄ Germanorum immo & Italoꝝ. Sic enim insultante iudęo in gentilem oportune dixit
Pau. ad Ga la.6. An iudęorum Deus tm̄ immo & gentiū:quid etiam sub inferret nisi q̃ ultimo scripsit ad Galathas: si sp̄ū uiuimus:sp̄ū & ambulemus:non efficiamur inanis gloriæ cupidi inuicem inuidētes:inuicem ꝓuocātes. Sic ergo i Pauli uerbis oēs admonere uolui. Maneat ibi qō ubi posita ē ñ alio uertat̃: ne dū inquirit̃ xp̄i ueritas: ad disceptandum de gloria & honore gentis & fumo & uanitatibus mūdi uersutia huius pestiferi hominis trāsferamur: & ne dū eiusmodi rixosis contētionibus penit⁹ inutilib⁹:nisi ad subuersionem audientium exercemur:nihil minus q̃ ueritatem inueniamus:ita.n.:malitia sua consequeret̃ aduersarius q̃d cupit:sed iniuriū est & in fidei scandalū uerteret̃ non exiguū. At ut tandem ad te me uertam Martine:q̃ hac ꝑte nō sinis me mentiri dum plerisq; locis commentarioꝝ hæc zizania inspergis: & ne labor multus nobis esset hoc ingredi: in primis tuis uerbis ad Sacri Palatii Magr̄m ꝑfacile enudas:adeo prudēs es:ut totum sp̄ūm tuūm statim profe
Prou: 29. ras:neq; quicq̃ reseruare possis in posterū. Sic enim incipis.
Peruenit ad me Reuerēde Pater dialogus ille tu⁹ satis supciliosus & plane totus Italicus ac Thomisticus. Quid est dicere totus Italic⁹? an nō uides rethor considerate q̃ his uerbis si cuiuspiam esses momēti totius Italæ gentis inuidiam in te conflares gratis? An tu solus totam Italiæ doctrinam sustinere paratus es? Scilicet has insupabiles & magnificas uires egregia illa

Notate q̃ potestis.

Verba Martini ad gr̄am si bi cōparādā.

commentaria tua satis nobis ostentant. At forsan conciliare tibi Germaniç beniuolentiam studuisti: quasi aliter non posses nisi simul in Italiam & in sanctum hominem diuum Thomam pariter insultares. Non hæc uia ut mihi uidetur recta est ut Germaniæ placeas quæ si nouerit tam bellum rethorē (ne dixerim tam impium hoiem) genuisse: pœniteat profecto se infœlicissimę fœcunditatis suæ aut potius mōstrosissimi abortus sui: quid est preterea homo miser q̄d contemnas in Italiā? scio dices uelut homo zelator legis dei immania nephanda horribilia scelera Ro. curię. Sed audi tandem Hier. ne me inuitum ab instituto diutius retrahas: hoc nimirum est q̄d Hier. in uos ꝓphetat. Iustificauit animam suam aduersatrix Israel comparatione præuaricationis Iuda: uade & clama sermones istos contra Aqlonē & dices reuertere aduersatrix Israel dicit dn̄s: et hæc satis ad Germaniam. At te frustra & in meam iniuriam hoiem adeo derisorem erudire tentauerim q̄ scriptum legerim. Qui erudit derisorem ipse sibi iniuriam facit: & q̄ arguit impium sibi maculam generat: igitur ad alios procedamus dolos.

Hier. uerba i aqlo nem.

Prou. 9.

¶ Quintus dolus quo in Magnificis uocum nouitatibus & uerborum apparatu admirabili suam iactat super omne cœlum remotiorem Theologiam ad capiendos pusillorum & imperitorum animos.

Quintus dolus: q̄ in opere suo passim Christum: Paulū: Christianam: Paulinam: sinceram: remotiorem Theologiā & huiusmodi magnifica noia nobis iculcat: quasi ipse solus eā diu exulem e summo cœlo reuocauerit ac tandem uirtute sua reduxerit in terras: aut q̄si sup Christi pectus tanq̄ peculiariter dilectus discipulus recubuerit: totumq̄ hauserit spūm dormientis: aut quasi alter Paulus qui in tertium cœlum toto raptus corpore uiderit arcana dei & ineffabilia illa q̄ non licet homini loqui: nisi q̄ iste pp excellentiam ac p̄stātiam suam supra Paulū hoc potuit: q̄ sibi soli speciali priuilegio etiā tota reclamante ecclesia effari illa liceret: & q̄cūq̄ uoluerit & quicq̄d etiā (ut ipse fatetur) in buccam uenerit. Cum in talem ac tātam buccam unde exeūt tā prætiosa nō nisi ēt p̄tiosa intrare p̄sertim post tātam grām sit uerisimile. At nos Thomistę ac præcipue mendicātes comparatione tāti uiri qd esse possumus? Quid boni proferre ex ore nostro? quo allia sæpe & cepas & herbas & non nisi uiliora atq̄ plerunq̄ olentia in uentrem recipiamus. Et nimirum hinc est q̄ hic homo totus cœlestis non solum fastidire nos mendicantes cœpit: sed etiam (ut est rumor) e xp̄iana repub. sua exterminare. Sed cōsolabimur tn̄ nos inuicem & recreabimur in uerbis xp̄i: q̄bus nō curat quid intret in os: cum non illud coinqnet animā: sed quod exit ex ore: & insuper admonuit: uade & uende omnia q̄ habes & da pauperibus & seq̄re me. Ipse autem exultet Martin⁹ in beata ac remotiore Theologia sua quātum uelit: quam nisi tātopere nobis iactasset forsitan lōge carior ēt fuisset. Et quidē principio cū tm̄ apparatū in uerbis: tot clamores de scripturis audiebā: metuere incipiebam ne homo plenus rimarū has passim scripturas hac atq̄ illac effluerent & nullus tamē esset q̄ colligeret de thesauris tā p̄tiosis. Sed ecce dum scripturas istas expecto illa℞ loco inuenio ludos & maledicta in cœ

Quid differat a Thomistis Martinus

Quæ sint scripturæ Martini q̄s iactat.

lum & terram/mordacitates continuas/ac perpetuam temeritatem: nisi q̄ nonnunq̄ Terentianos & Plautinos iocos siue sententias agnosco: loco autem canonum & sanctoꝝ Patrum offendo contumaciam & ꝓteruiam & rebellionem sanctæ & Apostolicæ Sedis & impiissimas sanctoꝝ decretorum elusiones. Et q̄d solum tantū Theologum sempiterna mitra coronare pōt/ in duobus quos edidit libris unā glossulā cū canone suo male intellecto/& Panormitani quandam impietatem super quodā capl'o(q̄d: ut ipse iurista Theologus adduxit: in rerum natura non inueniť)cum tanto plausu & strepitu ꝑ se adducta offendo/ut hoc solum decem gallinis pauorē facile posset incutere: q̄ si tandem aliquid scripturaꝝ & si perraro exprimat alterum trium animaduertere licebit: uel eas peruersa quadam interp̄tatione corrumpi: uel ad rem ꝓpositā non p̄tinere: uel postremo q̄dam ita nota & manifesta per illas probare/ut uel idiotissimis in angulis & tonstrinis ac plateis q̄ latissime pateant: sicut suis locis facile ac dilucide patere faciam: Hæc autem ita dico qm̄ insensati multi atq; ignaui ad has magnificas uocū nouitates miserę nimis atq; inconsideratę trahunť: & huiusmodi inanibus & inflatis uerbis/ac fallaciis sæpe tanq̄ uento quocūq; impelluntť & circūferūť/; atq; ita interdum persuadenť/ut uix ueritati aut disputationi relinquať locus/quasi alii omnes p̄ter hunc unum cæci & Tho. ac Bonauē. quorum ecclesia & sanctitatem declarauit/& doctrinam partim probauit/partim etiā mirifice cōmendauit/& cæteri quos scholasticos uocat/Ioannes Scot⁹/Albertus/Egidius/Alexander/Durandus & alii/atq; simul uniuersa Christiani orbis gymnasia quæ horum sibi ediscendam scientiam atq; imitandā proposuerunt sp̄ hactenus desipuerint/q̄ tam beatā huius Apostolici uiri ac remotiorem sapientiam/neq; ingenio & studiis consequi potuerūt. Neq; etiā cum omni sua sanctitate/uel a longe intueri meruerūt. Et q̄d ergo superest nobis miseris quicūq; a Martino dissentimus uel Christiani uel Thomistæ aut Scolastici/si uera de seipso/& de nobis sunt q̄ profert? Enimuero postq̄ indocti omnes sumus & Christum/& eius scripturas pariter(ut ille inq̄t) ignorātes. Postq̄ peccata nostra(sic.n.& ille asserit)meruerūt ut q̄ Deū reliquimus ab omnibus derelinquamur. Postq̄ Deum in hanc sæuitiam & crudelitatem induximus: ut præcipue electos hos sanctos suos Thomam & Bonauenturā(sic etiam ipse ait: ut mox iam examini subiiciemus)& nos pariter cum illis/ac p̄ illos in errores noxios cōpelleret. Postq̄ deniq; āplissima Martini Lutheri merita q̄(ut ait)nihil sibi ē cōsci⁹/iratū pect⁹ sanctiss. Trinitatis assidue pulsantia expugnauerūt & ipetrauerūt illi soli/ut ille sol⁹ ab his scholasticis errorib⁹ seruareť & ille solus ĩ hāc fœlicē & remotiorē/ac uerius remotissimā Thelogiā tanq̄ in amenissimos paradisi recessus relegareť/& solus ille hos mundi errores/naso illo/immo toto capite/respiciente & properante in Damascum/dignis notis animaduerteret/& ille sol⁹ q̄si noua lux præclarissimi solis aduenìens oēs ecclesiæ tenebras quas quadringentis tam annis ad minus(ut ille inquit)passa est dissolueret atq; effugaret. Quid inq̄ supest nobis ut agamus? equidem oportune hoc in loco clamabo: o orbis terrarum uniuerse/quanta possum uoce uniuersum si me potes audire appello: o ecclesia Dei misera & miserabilis tam diu sine hac no

Citauit.n.titulū ꝓ titulo

Doctrīa Martini circa scripturas.

Qui honores debeāt Martino.

Si de se & de aliis uera prædicat.

De⁹ fecit errare Thomā & Bonauenturā ut p̄ illos nos erraremus sicut iuēit Martin⁹ ĩ theologia sua.

Honor debit⁹ excellentissime excellentiæ Martini collectæ ex uerbis suis.

ua doctrina tanti hominis:o gymnasia infœlicissima q̃ istã tot seculis insa-
nam & pnitiosam scolasticoꝝ inbibistis sapientiã:o Pontifices Scti q nõ ha
bebatis lateri hunc hoiem cum frigidissima illa decreta cõponebatis/aut po
tius(ut ab ipso q hac pte pphetę locũ sibi arrogauit accepimus) cũ notarii
uestri sine uobis tũc psertim tpis/ illa in adulatione & ignorantia scriptura
rum exarabant:o concilia frustra & iniq̃ tot tpibus recepta/q̃ non habuistis
hunc uirum/ne erraretis consultorem:o Parisius misera dignitas /q̃ his do
ctoribus tam iniuste decorata es:o oẽs sectę & scolæ Theologoꝝ totius or
bis/q̃ desipere ab his scholasticis tãto labore tot uigiliis tot lucubratiõibus
didicistis:q uerã Christi pdiderũt doctrinam. Age resipiscamus tandem &
adeam⁹ nũc iã Martinũ. Cõueniamus hũc Lutherũ unanimi cõsensu:Am
biamus hoiem diuinũ:nouum e cœlo delapsum Danielẽ ueneremur:& ca-
pite intecto/& nudis genib⁹adoremus. Et primũ Pont. Maxim⁹ mitra posi
ta/aut si magis placeat in terram piecta:uel certe si hoc libeat magis/sibi su
is in manibus illis uenerabilib⁹resignata. Deinde uniuersus Cardinaliũ Se
natus amplissim⁹ & omnis pxima Patriarchalis & Epãlis sequať dignitas/
& tota deniq; curia suis collocata p cuiusq; dignitate ordinibus:& nos po-
stremo cũ Pręposito ac ministro nr̃o qcunq; sumus Thomastici & Schola-
stici/cum oibus scholasticis cæteris doctoribus uultu supplici comitãtes sa
lutem⁹hoiem hũc cœlestẽ:oremus:gr̃as agamus & deniq; postulationes &
supplicatões faciamus:p amplissima illa merita quæ suis uerbis psefert:per
ardentem illã charitatẽ in qua nõ q̃rit quæ sua sunt/p mansuetudinẽ ac mo
destiam incredibilẽ quam nobis in oibus opusculis suis de ppria liberalita-
te frequẽtissime ingerit. Iniuriũ.n.est ut idcirco uilescat tãta hæc modestia
ꝙ ille nobis eã totiẽs inculcãs nõ satis faciat prętiosa ut mereť:pro charita
te.n.sua facit hæc:opinor ẽt qa Paulũ audire uoluit Modestia ur̃a/nota sit
oibus hoibus. Porro q̃uo nota fieri potuisset hęc Martini modestia nisi pdi
careť/& ita frequẽter ingereret? Ergo p hãc modestiã & mãsuetudinẽ. Per
hanc suã charitatẽ & uirtutes oẽs/quas secũ q̃si funiculo colligatas trahit:
& p imensa uirtutũ istaꝝ merita exoremus/demũ suauissimũ hominem ut
imperret & nobis tandem qd ipse sibi soli obtinuit:ut agnoscamus tenebras
nr̃as & in lumine suo(si idem est ꝙ illud Christi/aut saltem illi Germanũ)
& nos quoq; uideamus lumẽ. Nam q̃ minora nouo huic Danieli e cœlo no
bis dato(ut aiunt discipuli sui)si modo nõ ipse in suis discipulis loquatur/
in media Babylonia debeanť? Et utinam adhuc satisfieret altissimæ ceruici
suæ. Sic interdum oportet ludere cum his illusoribus : maxime propter pu
sillos/qui istiusmodi labiis dolosis capiuntur/& linguam ita magniloquam
admirantur nescientes ꝙ scriptum est. Disperdet deus uniuersa labia dolo
sa & linguam magniloquam.

Certe magis liberet.

❡Sextus dolus in quo hoc tm̃ psuadere uult author ne in hac disputatõe tãti piculi psua deanť sicut solẽt pusilli:p dicacitates & maledicta:& linguæ intemperantiam potius q̃ ueritate authoritate scripturæ:& sanctorum hominum.

Sextus dolus:ꝙ cum intelligat/& experiať homo malus ꝙ forsan
& a Demosthene accepit/peruersam hominum plerunq; naturam
lõge magis maledictis & dicacitatibus & uerborum acrimonia de-

tractionibus zizaniis & ludis q̃ christiana ueritate/pace/& modestia/& mã suetudine delectari: mirum q̃ in hoc sese nauiter exerceat: ut uix tres lineas in suis scriptis licet præterire: quin aculeum & puncturam non sentias/aut dicterium & scurrilitatẽ aliquam non offendas/aut amarulentum quoddã/ & uirulentum & satyricum corollarium non tibi oblatum gratis accipere liceat: & hęc quidem sine modo/sine fine/sine ratione sine oportunitate nec solum qñcũq; in buccam uenerint/sed omni industria atq; omni licentia temeraria exquirit/atq; effundit. Hæc a utem ut q̃ facillime & q̃ paucissimis colligant (non enim omnia nisi per argumentũ possem breuibus pstringere.) Postq̃ in deum cœli quãtum potuit p nouas/atq; impias hæreses blasfemauit & in ipm cœlum posuit os suũ: ut & Petri primatum lingua sua ipsissima eripere conet: Postq̃ in sanctoꝝ doctrinam abũde uenenosũm euomuit iudicium: & in oẽm Theologoꝝ & Philosophoꝝ cetũ atq; doctrinã inuectus est. Postq̃ neq; decretis Pontificũ sũmoꝝ/atq; sanctoꝝ neq; synodis & conciliis sacrosanctis pepercit: & q̃tũ temeritati suæ fuit satis/elusit: postq̃ & totam Italiam/& Romam ipsam/& romanũ caput modis omnib⁹ suis morsibus lacerauit/& nihil pene sanctum coꝝ q̃ in cœlo/& q̃ in terra sunt ꝓfana illa lingua prætermisit: quia superat ẽt ut & sub terras aliquantulum uolutaret/& ibi aliqd sanctũ uiolãdum ĩueniret/penetrare studuit usq; Romanas. S. Sebastiani criptas/ut ibi saltem religiosas martyrũ reliquias ore illo fœtido conspurcaret: ut non satis nobis faciant uerba prophetæ ad arguendũ illum/q̃ de hoc hoĩum gñe ait/ Posuerũt in cœlo os suũ & lingua coꝝ transiuit in terra: hæc.n. lingua ẽt penetrauit sub terras: immo & usq; ad ipsos inferos transiens: multas cõtra aĩas purgatorii: ut uidebimus: blasphemias exq̃siuit. Et in his tota summa doctrinæ tanti uiri uersat: unde factum est/ut minus scandaloꝝ & puersionis hoĩum timuerim. Et si enim nõ parum delectet insanum uulgus his malis/non tñ facile: nisi adiuuet merã & ꝓpria iniqtas: seduci potest. Fateor aũt si respexissem hunc hominem aliquanto compositiorem & temperatiorem lingua/& uerba aliqua prudẽtiæ: arte saltem simulata: ut felicius psonam hypocritę indueret/cõphẽdissem & cũ dñm suum Iesum sæpenumero appellat tanq̃ spem suam unicam: si nõ re ipsa facile declararet: q; magis in concilio fidit/q̃ in Iesu/& magis ut diximus in principibus & filiis hominum in qbus non est salus: fateor inq̃ ingenue respectis moribus hoĩum huius tempestatis & paruitate fidei/& nec multa principum consensione/ & consueto populariũ odio in oẽm potestatem & pricipatum: trepidassem & metuissem ab his nouis impietatibus multomagis. At cum uideam omnia hæc illi uitia maxime a moribus christianis & psertim Paulina Theologia quam sibi immeritissime arrogat/dissidentia manifeste adesse: & facile in oculis oĩum apparere posse: uere iam animo bono & tranquillo mihi esse impero: & admoneo pariter omnes in discrimine tantæ rei/ut non existiment eũ q iurgiis/ opprobriis/ cõtumeliis/detractiõibus/maledictis/ueneno lĩguæ/ & clamorib⁹ absonis longe pstiterit cęteris/ & qui ꝓcacibus comœdorum lusibus & leuib⁹ scurrilibusq; iocis totum orbem licentia immoderata: facile in hoc omnes superãs: indignissime eluserit: illũ quoq; & iure & bona causa similiter uincere. Si enim in omni dispu

Argm̃ p lingua modesta Martini.

Quare min⁹ scandaloꝝ timendum sit a Martino.

tatione & qōne ueritatis ęquum nō est eiusmodi sermonis uenenosæ effluētiæ atq; imoderatę licētiæ uictoriā tribuere. Id certe in xpiana disceptatione multo minus: sed hoc poti⁹ iudiciū esse debet/ cū q̄ sic effuse & inconsiderate ac semp importune & impudēter/ & ut ait dn̄s ex abūdantia cordis obloquit̄: pculdubio tanq̄ omni uacuū ueritate & iustitia destitutū n̄ aliud agere neq; in alio cōfidere (p̄sertim cum rē tam grauē uertit in ludos) nisi in fauorib⁹ uulgi: & stultoꝝ plausib⁹ q in eiusmodi plurimū delectāt̄ & capiūt̄. Sed non uidit homo usq; quaq; improuidus suo se passim gladio iugulare cum alios eius criminis reos arguat quo ipse p̄ cæteris tenet̄. O uere & infœlix Martine & qū o psuadere sperasti uel plane stultis: te q nihil aliud in oī opere tuo agis: nisi q ppetuo ludis atq; illudis: uirum tn̄ esse seuerum modestum/ & grauē: & illos q oēm grauitatē ac seueritatis maiestatē in oī uita sanctissime approbante uniuersa ecclīa retinuerūt fuisse illusorios: O pudentissimū caput: cur. n. nō merito in tua remotissima Theologia inuersa iam & penit⁹ puersa oīa existimauerim: & mutatas cū omni rerū ipsaꝝ natura/ ēt unacum significatiōes: qn̄ penes illam q modestissime & cum omni grauitate & maiestate loquant̄: ut Tho. & Bonauē. quos ideo p̄cipue cito qa & tu p̄cipuo in illos insultas/ illusorii tn̄ sint & dicant̄. Ille uero q ppetuis inuoluat̄ ludis/ non solum/ non illusor/ sed apprime grauis atq; modestus/ & insup talis ad quē maxime ptineat grauissimos ac modestissimos de illusiōe rephēdere: Hem quo Euāgelicā & Paulinā Theologiā insignis noster hic Theologus adegit. Quāto igitur hoc in loco digni⁹ ille nescio q̄s Poeta exclamasset. Quis cœlum terris non misceat & mare cœlo: nō. n. hic displicet uerri fur/ aut latro: neq; homicida miloni. Nō accusat Clodius mechos: aut cetegum Catilina: neq; q̄runt̄ Gracchi de seditione/ tunc. n. conuenienter uerbis Pauli arguerem hoīem aliquo modo ut hoīem/ & dicerem. Inexcusabilis es o homo q iudicas: in quo. n. alterum iudicas te ip̄m cōdemnas: qūo ergo medice nō curas/ te ip̄m: & q alios arguis te ip̄m non arguis: Et q in euangelio & Paulo gloriaris p euangeliū & p̄ceptoꝝ Pauli p̄uaricationē deum inhonoras: Verū cum homo immodestissim⁹ a modestissimis modestiam requirat: & maxime illusorius atq; deceptor/ maxime graues & synceros illusionis & immodestię crimine cum omni audacia & morsu insectet̄/ nescio profecto quibus digne uerbis corripi ualeat: opinor noua meditari ad illum corripiēdum oportet/ tam nouum nobis animal in Theologia noua infœlix nostrum nouum sęculum produxit.

Martinus ut uulg⁹ iperitū decipiat tātis per curat.

Martin⁹ qa ludit seueriss. & grauiss. dicendus est.

Sancti dei homines quia grauiss. & modestiss. illusorii appellādi sunt.

¶ Septimus dolus: in quo ostendit̄ q ille abutit̄ authoritate Augustini quā p fundamēto accipit: & quaꝛ prudenter intelligenda sit. Sup quo pleraq; digna ut a iaduertant̄ cōtra Martini: & similium indignissimam arrogantiam.

Eptimus dolus est: quo facilius arrogantiam ac temeritatē suam contegens liberius suas impietates inserere in xpiana doctrina atq; tutius audere possit. Sentiens homo malus: q omnium sanctoꝝ dictis aduersabat̄ (ut euidentissime patere faciam suis locis) inter alia fundamenta sub quibus miscere corruet/ Augustini tritam authoritatem cui⁹ primus ipse est uiolator/ & transgressor

transgressor/audacter produxit: ait enim Augu. sicut ille uiolans etiam grã maticæ rõnem adducit: nõ enim Augu. uerba fideliter refert: nec forsitan si ne Dei nutu/ opinor ut agnosceremus non satis ei fuisse sensus ueritatẽ per uertere nisi etiam pueris uerbis structuræ simul pderet rõnem: ut omnifari am ac publice corruptorẽ & adulteratorẽ se pstet. Ait ergo sicut (ipse citat Aug.) Ego solis eis libris q canonici appellant̃ hũc honorem deferre didi ci ut nullũ scriptorem eorum errasse firmissime credam: cæteros aũt quãta libet doctrina sanctitateq̃ polleãt/nõ ideo uerum esse credo qa illi sic sense rũt &c. Sed uerba Aug. ita se habẽt. Alios ãt ita lego /ut (qtalibet scitate do ctrinaue polleãt) nõ iõ uerũ eẽ putẽ qa ipsi ita senserũt sed qa &c. Sed qcqd de rõne grãmaticę sit. Ex hac igit̃ auctoritate cõseq uoluit Martin⁹ eẽ xpia nam libertatẽ quemlibet doctorẽ scτm̃ sed præcipue Tho. & Bonauẽ. & re liquos omnes posteriores quos scholasticos appellat p arbitrio penit⁹ reiĳ cere & negare. Sup quo (ut discat melius Aug. sniam intelligere quia neq̃ modum neq̃ modestiam ullam seruat /sed omnia p libidine ad errorum de fensionem ab eo & sui similibus audacissimis trahi consueuerũt) plura pau lo diligentius sunt animaduertenda. ¶ Primo ergo non simpliciter ait Au gusti. q̃ penitus sint reiĳcienda aut nihilifacienda aut etiam contemnẽda cu iusq̃ sanctorum dicta aut scripta (ut audet Martin⁹) ut nihil penitus aucto ritatis sit eis tribuendum. Sed tãtisper/q̃ non sic recipienda sunt sicut cano nicę scripturæ: ita scilicet ut nõ liceat nobis uim & momenta potius rõnis at tendere ac etiam non debeamus scripturarum auctoritatem a qbus discede re est impium: illis omnino prẹponere. At uero q̃ ita passim liberũ sit uni cuiq̃ & pro arbitrio nihil eorum auctoritati relinquere: & p suo sensu quæ cunq̃ dixerint refellere: ubi uel ratio euidens ad oppositum non ducat/uel scriptura non cogat/ex Augustini uerbis nunquam extorquebit malignus homo: cúm alioquin ex eiusdem Augusti. snia acceperimus: non solum ex dictis sanctorum uerum etiã ex factis optimam scripturarũ recipi interpreta tionem. Immo manifeste Augusti. in pluribus ad hanc rem pertinentibus sententiis suis/sese aperiens/nõ in illos moueri declarat qui auctoritati san ctorum cedunt: sed in illos qui ita cedunt/ut eam p immobili fundamento ad irrefragabiliter firmandam ueritatem acciperent: quod in derogationẽ scripturarum canonicarum a quibus dicta sanctorum non distinguerent̃ ce debat: & ita ludibrio essemus hæreticis qui cum aliquos inuenirent in scri ptis sanctorum errores: ad fidei calumnias merito trahere possent: & pp̄ter ea p ea Aug. dicta iure manauerũt canones: quos iste hõ uoluit ignorare: ut eaten⁹ scõꝝ momentis deferat̃ auctoritatis ẽt in causis decidendis quaten⁹ non ex scripturis aut sinodorũ & Pontificum summoꝝ regulis aliter certa definitione constitutum reperiret̃: sicut scribit Leo. qrt⁹ ad Britãniæ epos: ut patet. xx. di. de libellis. Alioqn qũo tam frustra Gelasi⁹ Papa ẽt cũ laude scõꝝ plurimoꝝ libros atq̃ opuscula/tãta diligentia secerneret ab aliis & cõ probaret: ut colligit̃. xv. di. c. ul. si nulla eis pẽit⁹ auctoritas merito tribueret̃. ¶ Scdo nõ dicit Aug. q̃ rõne ẽt urgẽte cõtra q̃libet scõrum dicta si per ea euangelii ueritas non subuertat̃ aut morum non sequat̃ corruptio /debea mus propterea tanta facie/tanta in modestia/tantis furiis: tanq̃ publice to

Verba Aug. d trũcata Mar tino ut & rõ grãmaticæ de struat.

q̃ Augu. ñ ait nullã eẽ scõꝝ auctoritatem sed solũ q̃ nõ tãta est q̃ta ca nonicaꝝ scri pturaꝝ ut co gamur in eoꝝ obsequium.

Aug. super Io.

nius in Tho. præcipue ac deinde in cęteros quos uocat scholasticos ore illo omni spurcitia pleno blasphemauit. ¶ Tertio & si multas contra fidei regu lam dixerint sancti falsitates: si modo etiam eorum sanctitatem non neges quàm uniuersa ꝓbauit ac recepit ecclesia: non tibi tamē concedit Augusti nus: ut tanta immodestia & tot contumeliis inueharis in illos: & tanto cum stomacho & ueneno reprehendas: atq; expressim præcipit: salua omni reue rentia quæ eorum sanctitati debet̃/ defendendam causam ueritatis: sic enim ad fortunatum inquit. Neq; quorumlibet disputationes quāuis catholi corum & laudatorum hominū uelut scripturas canonicas habere debemus ut nobis non liceat (salua honorificentia quæ illis debet̃ hominibus) ali quid in eorum scripturis improbare atq; respuere: si forte inueniremus ꝙ aliter senserint q̃ ueritas habet/ diuino adiutorio uel ab aliis intellecta uel a nobis. Ecce ꝙ solum prohibet haberi dicta sanctorum tanquam canoni cas scripturas: quod supra diximus: & tamen etiam in eorum erratis rephen dendis & corrigendis honorificentiā illis debitam exigit. At tu bone uir o mittens quæ contra te stabant: idq; solum assumens q̄d ad insanam teme ritatem asserendam: non christianam libertatem: trahere posses/ non memi nisti iuristarum legem: licet etiam ut nihil sit quod te nescire profitearis/ iu ristatheologum tete nobis præstiturum pollicearis. Inciuile est (inquit iu risconsultus) non tota lege inspecta de una aliqua eius particula iudicare: & illam alia repugnāte ad prauū sensum adducere. Etsi igit̃ ex auctoritate Au gust. tibi det̃/ ut a Thoma dissentire possis/ & q̃ non placeat libere rephen dere: non tamen tibi dat xp̄iana modestia: sicut & ipse ꝓhibet Aug. ut nulla obseruantia/ nullo honore/ q tam sanctis tanq; ꝓbatis uiris debet̃/ tibi qua si tuo iure hoc arroges. Dices forsan sicut quopiam in loco uideris innuere: ꝙ ꝓuocatus & irritatus ab his pessimis Thomistis: & illis indulgentiarū pco nibus: ideo ēt in Tho. & Bonauen. præcipue excanduisti. Age demus tibi interim etiam falsam istam excusationē: sed q̄d rogo Thomistarū peccatū in Thomā uertis & punis? Est ne ista iustitia in euangelica theologia quā didi cimus? ꝙ p̄r non portabit iniq̄tatem filii. Alioquin si ꝓ peccatis thomistaꝝ blasphemādus est Thomas: iam nō uides ualere hanc rōnem ut ꝓ xp̄iano rū peccatis (scdm hominē loq me cogis) & ipse xp̄s iure sit blasphemādus? sed forsitan aliud respondebis: sicut alibi agnouimꝰ in scriptis tuis: uidelicet ꝙ re uera nō assentiris/ Bonauē. & Tho. uiros fuisse scōs/ cum eorū etiā san ctitatem despicabiliter in dubiū uertis: de q̄bꝰ hæc uerba ꝓfers. Siue sancti fuerint siue peccatores &c. O linguā igneis inurendā carbonibus: q̄d est di cere siue scī fuerint siue peccatores? nisi ꝙ nō est apud te fides eoꝝ sanctita tis? q enim eiusmodi idubium uertit/ iam ipse ꝓculdubio nō credit: & aliis ne credant suadere conat̃. Talis est sermo hæreticoꝝ/ serpit. n. (ait Paulus) ut cancer. Ego uero q̄d ad hæc respondeam? Sed q̄d opus respondere? Ete nim tam scelesta & impia dicta satis idoneam secū responsioēm ferūt. Tibi uero Martine crede mihi q te amo in xp̄o: & Deum testor in animam meā quia te amo: nō ut peccatorem/ nō ut impiū & maledicum/ sed ut præcepto charitatis xp̄i mihi copulatum. Respōdebit tibi cras iniustitia tua. Adstabis ante tribunal Christi Martine & haꝝ rō exactissime exiget̃ blasphemiarū.

[Marginalia, right: ꝙ nūq̄ liceat sine reuerētia scōꝝ opiones improbare. — Verba Augu. — Cū honore re ꝓhēdi scī de bent cū errāt nō cū stoma cho & contu melia. — Hæc est Mar tini iustitia. — Notate uerba q estis xp̄ia ni: notate lin guā Martini.]

[Marginalia, left: l. Ici uile. ff. de leg. — Paul.]

Ego uero interim deo gratias agam postquam tam plane uecors es: ut ita totũ qualis es prorsus te nobis indices: ut nihil laboris aut difficultatis mihi relinquas ad probandas perspicue impietates tuas: quod etiam te latius facturum speramus in dies & procuraturũ cum effectu/ ut quod in uiri boni & spiritales q̃ iudicant omnia (ut ait Paulus) in prima facie agnouerant etiam malis omnibus citra differẽtiam facias manifestum. Reuertor igitur iam unde discessi.

Quarto insuper non dicit Augustinus/ neq; concedit ita penitus aduersus omnes pariter sapere & præsumere/ sicut aduersus unum aut alterum. Cum enim in idem sancti & doctores omnes uel longe plures consentiunt: & tota ecclesia recipit; & gymnasia omnia publice concordantia non aliud docent: non uult Augustinus posse unum aliquem hominẽ tanta presertim arrogãtia insurgere/ & se tãtorũ patrum placitis opponere: & tãtæ consonantiæ resistere: quasi solus ille sit sapiẽs & moritura cum eo sit sapientia. Cum igit̃ doctrina tua (mitto nũc q̃ manifeste in multis scripturæ sanctæ aduersat̃/ quia hoc inferius dilucidissime probandum differo) militet in plerisq; aduersus sc̃tos omnes uel certe plurimos (ut pbabo luce clarius) & in nonnullis id improbet & cõturbet (ut & ipse fateris) q̃d tota iã pridem recepit ecclesia: in oib⁹ aũt contra omniũ gymnasiorũ magistros fronte libera erigas (ut passim ex tuis uerbis licet colligere) q̃bus tanquam perpetuum in eos bellum indicis. Ego certe quo pacto ex Augustini predicta auctoritate hanc tibi tantam uendicare arrogantiam iure possis/ ut tam uehementer contra sapientis præceptum innitaris prudentiæ tuæ/ fateor non intelligo.

Esto patiẽs lector qa pbabitur hoc uere luce clarius.

Quinto nõ dicit August. q̃ unius aut alterius aut plurium falsitatum prætextu tota sit/ ppterea cuiusq̃ damnãda doctrina/ & cõtumeliis insuper spernẽda. Non.n. hoc audet uel in ethnicis uel in hæreticis notis erroribus/ ipsa ecclesia: sed seruãs q̃ bona sunt & legi ea: etiã in diuinis permittens: ea solũ improbat & sugillat q̃ mala sunt. Quo fit ut Martinus Thomæ & Bonauenturæ & aliorum scholasticorũ uniuersam carpens doctrinam/ atq; illudens: uel ipsa ecclesia maior atq; æquior sit: si hoc ppter aliquot tãtisper errores faciat: uel si penitus quicq̃d dixerint aut saltem maiorem partem condemnet: eo se cõiecerit/ ut temeritatis & insolẽtiæ suæ publicum reliquerit & irrefragabile testimoniũ: nisi q̃ uerbo est pfessus etiam facto & rõnibus præstiterit: ut tandem ostẽdat uniuerso orbi hæc tam patẽtia Thomæ errata: si modo sexcenti Martini ad / non dico destruẽdum: sed intelligẽdum: immo uere etiam nũc peccaui: ueri⁹ dixerim ad suspicandũ ea q̃ in scriptis reposuit Tho. satis esse ualerent. Expectabimus tamẽ aliqua noua monstra q̃ parturis: ut tandẽ parias/ si forsan possis aliq̃ñ dimouere orbẽ terrarũ ut fastiditus tãdẽ ista thomistica & scholastica disciplina ad tuã Martinianã siue luterianã se cõferat: si mõ nõ antea (q̃d neremur) feceris abortiuum & moriaris cum illo: sed magis optamus ut resipiscas.

Qualis doctria Martini.

Obligat⁹ ẽ ex pfesso Martinus iprobare q̃cq̃d Th. scripsit aut saltẽ maiorẽ ptẽ nisi q̃ ad ipossibile nemo obligatur.

Postremo ut aliq̃ñ te fraterne & me simul admoneã: nã uere fœlix si tu capere ista possis. Non pmittit tibi Augustin⁹/ aut tui similib⁹/ q̃d i p̃dicta snia sibi arrogauit; & exigente æquitatis rõne sui similibus concessit.

Non enim cuicunq ignauo: & omniũ lrarum bonarũ imperito: & qui prima sciarum principia ignorauerit: hanc licẽtiam tribuisse tam facile est credendus: & si maxime linguæ effrenatæ ꝓcacitate pstaret: immo huic maxime negaturus qm̃ intelligeret furiosum & gladium habentẽ in manu. Alioquin: si cuicũq obscuro & indocto homini: ac pſertim linguaci: concesserit Augustinus posse ubicũq libuerit in dicta sanctoꝝ opponere/eorumq authoritatẽ ꝓ suo sensu contemnere/ego ꝑfecto non uideo quomodo a te & tui similibus non subito peruertẽda atq euertenda sit uniuersa doctrina fidei. Non igit (crede mihi) non concedit tibi hanc facultatem Aug. quã tu mera arrogantia tibi uendicas. Ego enim (ut in omniũ qui recipere uoluerint exemplum) de me loquar qđ uerum est/qui quanq̃ in lr̃is nihil sum: ta mẽ ut essem aliquid totã pene uitã ab unguiculis positam absumpsi. Ita me Deus amet: ubi aliquid q̃uis uehementer opinarer: & quauis rõne/quantũ libet acuta & ꝓbabili ore consentirem: si tamen: non dico Thomæ sententiam: cuius ego unam p̄cæteris sequendam mihi doctrinam libero delegi indicio: Sed Bonauenturæ/aut Io. Sco. aut cuiusuis alterius doctoris alicuius in Repub. christiana nominis/nudam solamq authoritatem: opinioni rationiq meæ repugnantem intelligerẽ: & si nouerim nulla me obligatione astrictum/ut decederem ꝓpterea de snĩa: fateor tñ & certissimus sum ꝙ ad me ipsum respiciens: & paruitatem meã eoꝝ multifariæ doctrinæ cõparans: & ualde subsistens: mallem potius me in sensu meo abundantem reprimere & eoꝝ cedere authoritati: q̃ temere existimare eos in eam opinionẽ sine aliqua penitus rõne descẽdisse. Noui. n. dei gratia: noui Martine (mihi crede) q̃ facile nos homunculi: quos deceat magis discere q̃ docere: & ingenii imbecillitate: & multarum nescientia rerum fallimur: & presertim (opinor me intelligis) si sumꝰ oculos obnubilet/& caput inuoluat: ut altiora nobis q̃ramꝰ/& eoꝝ scrutatores effici uelimꝰ: quoꝝ glĩa & claritate opprimimur. Et uere in me sum sępius exptus: multa primo aspectu uisa mihi improbabilia quæ cum Paulo post accuratius respexi/uerissima dep̄hẽdi: & ita fieri posse conieci: ut non nulloꝝ ratio solide a nostris capi ingeniis & intime penetrari non ualeat: quam obrem rectum ferre iudiciũ de eoꝝ ueritate nõ ualemus. Multa quoq e conuerso uera nobis interdũ apparent: q̃ tamẽ experientia monstrante: uel iudicio in dies pſpicacius cognoscente: facile postmodo repudiamus. unde etiam coniectare licet: ꝙ & ruditate quoq intellectꝰ possumus multotiens in errore ꝑsistere. Volui autem hæc latius ita prosequi ut tibi fundamenta tua euertens: non solum nihil tibi relinquam quo cõsistas sed & ostendam quomodo Augustini sit sane intelligenda snĩa: ne capiant facile scioli quidam & audaculi: sibi istam insanam libertatẽ impune ita temere ac publice insultãdi/pſertim aduersus uiros tam probatæ & doctrinæ & sanctitatis. Naribus enim consecutus sum quosdam in interpræratione scripturarum ita ꝓprie fidere doctrinæ: ita omnia libere/& omnes iudicare: ita derogare sanctorum ꝓbatorum & sciæ & sapientiæ: ut merito censere ualeã eos non eo spiritu ad scripturas accedere quo facta sunt: & propter trium uocabulorum notitiam in quibus sæpe etiam fallunẽ: & linguarum peritiã: omnia nouisse sibi ipsis temere persuadent: quos tãdiper hactenus admoni

Nõ oibꝰ cõcedit ut possint dcã scoꝝ repre hendere aut uertere in dubium.

Btũs Martine tu si hæc reci pias.

Pro humilitate & tutiore iu dicio de seipso

Cõtra quosdã scripturaꝝ ni mis audaces tractatores.

Qui hẽt au res audiendi audiat.

tos uolo: si deum diligunt ut ad se respiciant: & uires suas metiantur & discant saltem modestius: iuxta ea quae supra diximus: de longe profundiore scorum doctrina: quam suis ualeant oculis penetrare/ & maturius proferre iudicium: & qui habet aures audiendi audiat: sed ad reliquos dolos accedamus.

Octauus dolus: in quo de manifestis eius calumniis contra bonas artes & sanctorum doctrinam agitur: ubi nonnulla de scientiis: quae ad perfectam dei sapientiam: faciant & quatenus: & quo: & a quibus sumendae sint ad sacram doctrinam: aliqua etiam specialiter de Aristo. doctrina: & Thomae ac Bonauen.

Octauus dolus est: quia cum iam sentiat suam doctrinam uere cum scriptura sancta pugnare/ sed nouerit posse illam (ut aiunt uiri sancti) ad sensum quem sibi quisque pro arbitrio praesumpserit/ non difficile saepe trahi. Magisque ob hoc timens (ut diximus) a sanctis doctoribus: qui eam sunt interpraetati: contra quorum explicitiores sententias manifeste pugnat: magis etiam a canonibus si bi metuens: & decretis Pontificiis illam declarantibus: quibus contumaciter ad huc resistit. Non nihil ueritus etiam praesentem doctorum & Theologorum sciam: & eorum potissimum qui abhinc trecentos annos uiguere: quorum (ut diximus) non solum non recipit: sed etiam indignissimis modis spernit & illudit doctrinam. Cogitans/ quo solo potuit consilio: sese ab his omnibus uendicare apud imperitam saltem ac stolidam multitudinem: in hunc tandem dolum descendit. Primum quidem quo ad scripturam pertinet: obseruauit omnium haereticorum regularem illam temeritatem: de qua in epistola ad dioscorum Augustinus: quia sub scripturae auctoritate longe magis clamoribus & uerbis/ quam ui & momentis rationum: suos errores adstruere peruicaciter conantur: adhuc enim modum dei scriptura ibi loquitur Aug. Cuius auctoritati tanto deuotius obtemperari oportet/ quanto uidemus nullum iam errorem se audere extollere ad congregandas sibi turbas imperitorum/ qui non Christiani nominis uelamenta conquirat: Sed quo ad sanctorum doct. interpretationes (quod solum potuit quia in coelis etiam zizaniam ponere non est ueritus) sanctos etiam ipsos separare circa sensum & intellectum christianae ueritatis conatus est: ut uetustiores quidem (quia scilicet sciebat more hominum semper praehonorandam uetustatem) non explicite recusaret. Recentiores autem quasi dissidentes ab illis: quorum principem Thomam fecit (quia scilicet haec doctrina: ut diximus: his bestiis magis resistit) omnino respueret. Et ne uideretur hoc penitus sine ratione fecisse: obiecit illis/ quod potius Peripatetici sint & Dialectici quam Theologi: atque hinc occasione accepta /quasi causam scripturarum summus earum zelator suscipiens: ea de Aristotelis doctrina loquitur: quae sola (sicut mihi uidetur) satis esse possent/ etiam si non alia assidue longe absurdiora essutiret: ad comprehendendam hominis stoliditatem & imperitiam cum insigni arrogantia coniunctam. Et hac eadem uia omnes nostri saeculi doctores reiicit tanta sane fiducia: nouus iste Daniel: quantam sua illi stultitia atque insipientia continue subministrat: sicut scriptum est: Sapientior sibi uidetur stultus septem uiris loquentibus sententias. Quantum uero ad patrum Pontificumque decreta attinet (quae quam alias multipliciter sibi sit contrarius: ut patebit) quia principio (ut probabo et euidenter

Scriptura sancta ita est composita ut a malis facile ad proprium sensum trahatur.

Dol. Martini ad diluendas scripturas contra se facientes.

Aug: de sacr. scrip.

Dol. Martini ad tuendas positiones suas contra scorum omnium doctrinam.

Quare Martinus magis in thomae doctrinam quam aliorum inuehatur.

Prou. 27.

ſuis locis)nõ uiderat ſctõꝝ atq; martyrũ Pontificũ ſanctiões & ſinodos an tiqſſimos ac receptiſſimos mãifeſte ſuas impugnare hereſes atq; ĩpietates/ cœpit eccleſiæ tempora diuidere/& reiicere tñ decreta Pontificũ atq; ipſos etiã Pontifices:q ab an nis quadringentis uſq; ad hanc ætatẽ ſederũt.Cum uero poſtmodo admonit⁹: cõperit ẽt ante mille annos cõfectos canões/ ẽt a ſanctis Pontificibus & martyrii palma coronatis cõtra quos ipſe impudẽ tiſſime dogmatizat / nouã cõmentus eſt ſtropham & mirabilem argutiam/ quã uolo ſeruare ridendam ſuo loco cũ ſpãlr Pontificiã authoritatẽ ab eius ĩpietate defendã.Interim neceſſe ẽ ut hæc q̃ in ſanc.doc.obloquit̃ ad eũdẽ Thomiſtæ examen ueniãt:qm̃ prima fundamẽta eius ſunt qbus diſiectis ne ceſſe eſt ut cadat.¶Primo igit̃ nõnulla de dialectica & philoſophoꝝ ſcia/& p̃cipue Ariſtotelis doctrina nõ ab re ppõnã:& quatenus/& a qbus illa reci pienda ad ſcripturæ ſint intelligentiam.¶Secundo ſpecialiter agemus de Thomæ doctrina:& i eius perſona:quia iſti homini Thomas præcipue(ea quam diximus cauſa.)odio ac faſtidio eſt:cæteros etiam quos uocat̃ ſchola ſticos/conſtituam.

PRocede huc igit̃ acutiſſime homo cui nihil ſapiũt quæ bona ſunt:re uocat te idem Thomiſta ad examen:ut eo te coniiciat atq; concludat: unde neq; tecnis tuis/neq; duplicitate tua exire ualeas/niſi ualde offendẽs: dic primum quæſo:qd illud eſt qd cõtẽnis ? dum dialecticos/philoſophos pipaticos & his titulis tañq̃ fœdis & opprobrioſis:doctores ſctõs in iniuriã dehoneſtas?quid eſt inq̃ p hoc/qd damnare uis?num negas forſan artes & ſcias quas dicimus dialecticã philpſophiã & reliq̃s/& ſicut ſtulti aliq aſſere bãt:nihil ſciri nec ſciri poſſe cõtendes?Opinor:hõ qui oĩa ſciat(ut ſibi uĩ) in hanc tantã ſtultitiã nõ incurrẽt.Nam q̃uo tu tã glorioſus in tuis oculis/ niſi ſcire p aliis p̃ſumeres?& q̃uo fateri poſſes:te neſcire calidũ eſſe ignem a quo tibi p̃cipue timendũ eſſe iam ſentis?& ſi qd ſapis ẽt times?Alioqui uel ex eo dignus(ſi nõ pp alias hæreſes)ut experiaris:quouſq; reſipiſcens/ non negares id/qd & rõ & experiẽtia & naturale oĩum deſideriũ ad ſciam(qd eẽ fruſtra non põt)& conſenſus demum oĩum ſapientiũ: ſimul & inſipientiũ confirmarunt.Nõ negabis igit̃/ opinor/ſcias & artes eſſe: & inter cæteras dialecticam & philoſophiam numerari:ſiue q̃ ad mores:ſiue q̃ ad reꝝ natu ræ conditionẽ ptineat:q̃ ẽt in ſupiora aſcendens cauſas altiſſimas & ſepara tas ſubſtantias conſiderat:& q̃tum poteſt in dei notitiam erigit̃.Quid ergo damnas?an forſan q; etſi ſciæ illæ & artes ueræ ſint:tamen malũ eſt nobis p illas ſcire?qm̃ bonæ illę de ſe ñ ſũt &utiles?Sed hoc pacto:ut Hier.&Aug. aiũt:naturã bonã negas:&deo maledicis a quo ſunt q̃cũq; ſunt:nũ igr̃ i hoc ẽt maniche⁹ eẽ uis?ac malarum rerum authorem deũ conſtituere ? m blaſ phemia plus ſatis horrenda?A qua tñ(opinor)abſtinebis:& ſi nullũ iam ſit dogma tam abſonum atq; impium qd abs te alienũ fore/iure polliceri mi hi poſſim.Quid ergo illud eſt qd culpas & tanta deteſtatione pſeq̃ris in ui ris ſcĩs?iam non artes/q̃s & eſſe/& bonas eſſe/arbitror coact⁹es cõfiteri:qd ergo ? An q; etſi illæ bõæ ſint:idignas tñ cẽſes(ut uideris ĩnuere)ut Theo logię admiſceãt̃?q̃ſi illas maieſtate ſua reuerẽda dedignet̃/&reſpuat?eſt ne hoc tãdẽ cui⁹noĩe iſtos quos ais ſcholaſticos tãtopere deteſtaris?qa dialec

Artes & ſcias eẽ ſoli ſtulti negant.

Artes & ſcias eẽ bonas xpiani negare nõ poſſunt.

ticam & philosophiã Theologiæ tanq̃ adiutrices ancillas adiũxerũt? Quid est igit̃ qd scriptura inqt. Misit ancillas suas uocare ad arcem? quo.n. respõ it & dedignat̃ si uocat? & iõ uocat q̃a his opus habet? ut exornet: ut sese ex hibeat: & q̃ in ea latẽt mirę pulchritudines / q̃tum fieri põt / detegãt / atq; ap pareant / q̃n primo aspectu: ut oculis nr̃is sese exhibet: sane rudis & austera uideri posset: adeo ut ab Aug. etiam illo magno acer perimus: nõ n. usiam si bi aliq̃n dignã quã Tullianæ dignitati compararet: quid est illud etiã / q̃d cõ memorat scriptura. Præceptũ dñi ad Hebręos: ut auro & argẽto spoliarent Egyptios? & alia plurima loca q̃ tędet referrẽ / idẽ nobis sub sili uelamie p̃stã tia? nisi q̃ sancti doctores exponũt. Sc̃lar̃e sapiam atq; eloquentiã in auxi lium sacrosanctæ scripturæ: ad uitæ & doctrinæ cœlestis ueritatẽ roborãdã atq; firmandã: uel ipso admonẽte Deo / sumendas esse? Quid est q̃d Moses & Daniel Egyptiorũ ac Babylõica ẽt sciã p̃fecisse de sanctis historiis accepi mus? An non his & aliis multis ẽxẽplis ad nr̃am doctrinã memoriæ p̃ditis adducti sacri canonũ istas artes: & eas: ẽt paganos doctores / non solũ nõ ab horrent / sed ẽt ad pleniorẽ sacrarũ lr̃arũ notitiã ualde recipiũt? Et (ut ab eis q̃d aiebat Aug.) tãq̃ ab iniustis possessorib⁹ / q̃ utilia sunt ad nostro adstruẽ da / & sua destruenda: fœliciter / & q̃si nostro iure auferamus / aptẽ cõmonẽt ac suadent? Neq; hæc cum p̃sertim sis nouus Daniel opinor negabis. Quõ enim nou⁹ Daniel cõtra Danielẽ ueterẽ pugnare posset? Alioqu infinitas sctõrũ authoritates atq; exempla p̃ducerẽ: uel eã q̃ btũs Hiero. in ep̃la ad magnũ oratorẽ urbis Ro. p̃ hoc locupletissime scribit? Quid uis igit̃? q̃d totiens Thomę & thomistis dialecticã & philosophiã exprobras? An forsan relictis tandẽ sc̃ẽtiis in hoĩes te cõuertes / sicut de tuis scriptis accipim⁹? & eos dãnabis / uñ illas nobis: q̃s tuũ authorib⁹ hausim⁹? quarũ principes ẽ Ari stoteles: q̃si ipse minus ad eas tradẽdas idoneus? hoc ẽ nimirũ q̃d passim dis seminas in scriptis tuis: q̃ Aristotelẽ in dialect. & philo. sequmur: quẽ tu post tot scl'a infœlicia: q̃ uno consensu istũ uirũ cum omni admiratiõe extulerũt in cœlũ: in tua nup illa remotiore Theologia / cõperisti nugatorẽ / fabulato rẽ / phũm insipientẽ / uerborũ artificẽ / ingeniorũ illusorẽ. Et eũ tandẽ q̃ pessi mã mundo doctrinam tradiderit: ita.n. si suis eũ pingeres coloribus (sicut ais) hunc nobis phũm exornatum rep̃sentares. Ego uero nõ parum lætor cum audio hæc tam immania / & tam manifesta mendacia / & cum nõ tam in Thomã q̃ in oĩum q̃ aliquid sapiunt & sapuerũt unq̃ / ingenia hoĩum / aci em dirigas: qui una sñia atq; iudicio huius unius philosophi sciam ita sunt pariter admirati ut in eo uno q̃equid natura quodãmõ sciri & penetrari po terat: scitum ac penetratũ suspexerint: in cuius hauriendã doctrinã ab hinc plus mille annos oẽs semp neruos intenderint. Mitto quos nescio an ma gis admiratores q̃ sectatores suæ philosophiæ dixerim: Alexandrũ / Auer. simpl. Ammoniũ Themistiũ & innumeros alios: ne apud hoiem qui oĩa cõ miscet & cõfundit reus illico impietatis arguar: quasi a xp̃o ad philosophos desciscam: aut horũ impietatẽ / contra xp̃m extollam / aut eorũ monumẽta uel sapiam: si cum diuinis lr̃is conferam: & sapiã xp̃i: non ego etiam cum Paulo stultitiam iudicem: aut pro more Thomistarũ: quicq̃d nõ cum sapiã xp̃i con ueniat: non semp improbẽ: nõ detester: nõ exhorream. Immo uero q̃equid

Theologiam egere aliis sci entiis ueluti ancillis.

Prou. 9.

Aug. de cõfes.

Exo. 11.

Sapia & eloq̃n tia sc̃laris i au xiliũ diuinæ theologiæ ascisscitur.

Mo ses: Dani el.

Aug. de do ctrina chri.

Martini uer ba cõtra Ari sto. audite phi

Pro doctrina Aristo.

Ois doctrina & p̃hia: p̃ xp̃i p̃hia & doctri na stultitia ẽ.

est ēt ueræ sciæ si cū illa quæ christi est: in quo oēs sunt thesauri sciæ & sapiē
tiæ Dei abscōditi nō iam insipientia uideat: aut quasi tibi ēt si uere christia
nus esses & christianæ sentires facile in hoc ullus Thomista cesserit: Absit
Martine malū hoc a Thomistis. Sed cū seperatim de philosophorū scia agit:
quo ad rerū naturæ secreta: & quæ naturali rōne indagari pñt: & quatenus
nō aduersus ea sentiunt quæ fide de scripturis sctis accepimus/ Ego (& si in
dignus numerari hoc/ordine) cum multis tamen sapientibus & inculpatæ
uitæ hominibus: & laudare inter cæteros tantum uirum & immo naturę gra
tiam atq; potentiam admirari/non erubesco: & libenter etiā illum sequor:
& dū cum eius rōnibus/ quæ fidei sunt cōsona gaudeo quia magis me in fi
de firmari sentio: magisq; firmatus uires sumo aduersus omnes Diaboli:
& membrorū eius uersutias: quorū tu unū es facilius possum: Et postq̄ de
philosophis mētio est nō penitus inutilis/uide hō miser q̄tū placuerit unus
Aristoteles Ciceroni tuo (tuo dico qa ei⁹ tu ingeniis & in lr̄is laudas felicita
tem) An nō & ad Brutū scribēs admirabilem eius sciam atq; copiam cōmen
dat: & in Tusculanis & alibi q̄tū repetere memoria qa eo pluribus locis eū
dem Philosophorū oīum facile principē (& si ipse Platonē semper excipiat)
absq; cōtrouersia iudicat: quē tu unus Martinus illusorē pdicas ingeniorū:
At minime mirum dixerit aliqs/hominē Paulinū/cui conuersatio est in cœ
lis: hæc inferiora & pagana despicere: Age ubi conuersatio Augustini: cū in
libro de ciuitate Dei/hūc eundē philosophū extollit: ubi cogebat Hiero
nymus: cū tanta de Arist. cōgerit in eius laudē: quāta fortassis a paucis uel
ethnicis ei tributa fuisse unq̄ legim⁹/qui cū sapientū absq; dubitatiōe Prin
cipem appellat pdigiū grandeq; miraculū in tota natura: cui pene ui infu
sum qcquid naturale est capax humanū genus. Sed & Ioā. Gerson in sermo
ne de oibus Sctis Aristotelē philosophorū omniū oculatissimum appellat:
Vidit ne Martinus hæc: an nō uidit: qui se tamen quasi oia uideret: oium
censorē constituit: Si uidit: quō igit in Sctōs illos quos pbare ui/ne nō in
se penitus cœlū & terrā conuertat iudiciū pferre audet/ac præferre: At forsi
tan totus in Euāgelio & Paulo intentus/has minorū authoritates nō curat:
Age proferamus & Paulum cū de philosophis sic pronūtiat: qui cū Deum
intellexissent nō sicut Deū glorificauerunt & rursus.
Qui ueritatē Dei in iniustitia detinent: quia quod notū est Dei/manifestū
est in illis. Deus. n. illis manifestauit: inuisibilia. n. Dei per ea quę facta sunt
intellecta cōspiciunt: sempiterna quoq; eius uirtus ac diuinitas. Nūqd Mar
tine Paulus in his uerbis philosophorū sciam uituperat: an laudat potius:
& q̄to illā magis laudat: tanto mores uituperat magis: Nō pbat qd & præ
dixerat Aristoteles: q̄ altiora sunt Dei/& impceptibilia sensibus: per hęc tñ
quæ sūt illis subiecta cōici atq; intelligi: Quod si hoc de philosophis Pau
lus iudicat: num forsan excludere interpretatiōe tua uoluit Aristotelē: Sic
opinor Paulinus theologus pro suo more Apostolum nobis interpretabit:
Quid restat igit tibi qd merito dānes: Eqdē scio quia paulatim/uel inuit⁹:
ut in ueritatē aliquā dirigaris te cōpellimus/illuc tandē cōfugies: & hoc so
lum deniq; in Doctores scholasticos intorquebis (quod in multos forsitan
presertim nostri tpis/tibi facile cōcederemus) q dū nimis diu in primis his

Marginal notes (left): Paul. ad col lo. 2. — Aug. de aristo: Hier. de aristo. — Ioan. Gerson d' Arist. — Paul. ad roma. i.

Marginal notes (right): Quaten⁹ recipiēda pbāda q sit Arist. doctrina autho ritas. — Cice. de Aristele. — Verba Hier. ad Marcellā de Arist. — Martinus iudiciū suū scōrū iudicio p fert. — Notitiam dei & eorū quæ Dei sunt: ad phos ēt peruenisse. — Cōtra eos qui nimiā operā phiæ inutilib⁹ quōnibus ipendūt sacris scripturis relictis

Notate religiosi.

scientiis insistūt: & in parū utilibus & lōgissimæ inspectiōis philosophiæ articulis/ nullā frugem in agro Dñi afferentibus/ moranť: & tot speculanť sophismata/ & primas & secūdas intentiones/ & minime entitatis entia: perdētes illa quæ maxime entitatis sunt: & dū semp in minutulis totam uitam ponunt: & usq; adeo desudant/ & torquenť: & inuicem secta in sectā inutiliter pugnat: aut dum oē tps/ in philosophiæ qōnibus finiendis rerumq; naturæ abstrusissimis archanis perscrutādis/ atq; integrā operā nauant: relictis frugalioribus ac fœlicioribus sacrosanctę diuinæq; sapiæ lrīs: hoc tm̄ sibi prosunt: q̄ plus uanitatis q̄ bonæ frugis: plus inflationis q̄ ędificationis sibi cōtrahunt: & facti rei accæpti talenti: minus aliis afferre ualeant: cū scia teste Paulo inflet & charitas ædificet: An nō tandem illud satis diligēter expssit quod tu multis/ in Scolasticos exprobare uoluisti: unū/ inquies scio/ adhuc superest: q; cum tales Scolastici/ his semper assueti disciplinis se aliqñ ad sacras lrās cōuertunt suis illis sophismatis: suis syllocismis Dialecticis: p suas distinctiones/ cauillationes/ conficta noīa: & deniq; per sua somnia: de Aristotelis philosophia pducta: uerā perdunt ac peruertunt sicut perdiderunt ac puerterunt & syncærā theologiā: Ecce quia iam pspicue collegi oīa quæ Paulinus Theologus: tāq; uera restitutor theologiæ/ nō cessat effundere: Verū ut ad hęc rńdeā/ & simul tandem sniām meā: quo ad studia/ & utilitatē sciaꝝ: & quatenus per eas adiuueť diuina lex & Euangelica sapiā: in paucas cōclusiones perstringā: ut noscat tandem Martinus si pōt: quod Thomistę & doctrinarum & modi studendi delectū nō nesciunt: & nouerūt ab inutilibus utilia sepatare: sicut q̄ fœlicissime fecerūt: & Thomas/ & Bonauētura.

Contra fouētes sectas in diuersas scolas in ppetuis cōtentioibus.

Paul. i. ad Cor. 8.

Conclones dilucide p arti b' ac discipli nis sæculari bus; & cū diuina sapia.

Pria cōclo.

Prima igiť cōclusio sit: oēs artes & scias quascunq; humanæ industrię agnoscendas/ distinguēdas atq; ediscendas: in perēni suo lumine Deus tradidit: de se bonas esse/ & ad bonū tendere diuino ordine: tum p ipsius perfectiōe aīæ & ornamento quā ad se dñs Deus pducere dignatus est: tū p corporis tuitione necessaria/ ac salute: quod ad ipsam est aīam ordinatū: Cū igiť suis gradibus ad ipsum Deū/ & aīa & corpus tendant/ tm̄ abest ut quæ corpus tuenť & perficiunt aīam/ mala sint: ut pessimi illi sint: & naturā atq; Deum simul ipsum negantes/ & blasfemantes/ qui mala esse aīo perfido assererēt:

Corpus ordinatū ad aīam: anima ad Deum artes ad animā & corpus.

Scda cōclo.

Secūda sit: q; & si ex Apłi snia/ scia inflet & charitas ędificet: tm̄ ne dictū sanctum more Martini blasfemiā interpretemur: Sic sane illud intelligere oporte t: nō q; scia de se qdē inflet: Sed q; mali inde sibi facile glorię trahūt occasionem: sua .f. malitia/ nō sua scia: qa scia docere potius potuit illos q; a Deo erat & ab eo accæperant: & si accæperāt: ut ait Paulus/ minus de illa gloriari debebāt: Malitia ergo & amor sui hoc facit/ dū se quis pstare aliis multis uidet: ut/ quasi nō accęperit/ uane se erigat & extollat/ quel ex eo humiliari debuit magis: ut idē ait Apłs: q; ex Dei solo beneficio uenit: ut sic aliis præstaret: Inflat igiť scia (ut more philosophi loquens Pauli dictū interpretet: ut me rephendat Martinus: q; philosophus ad sic distinguēdū ita oportune me adiuuerit) Inflat inq̄ scia nō p se/ sed per accidēs: ex eo q; malus ad malū trahit/ cū quod bonū per se est/ cā mali per se esse nō possit: nisi qa ex eo malus occasionē capit ad malū: sicut & plerūq; bonus ex eo quod malū est aliqd boni cōtrahit: An uinū per hoc malū dicať quia ebrius intēpestiue &

Quō sit sane intelligendū scia inflat.

Paul.

Malus qd bonū est ad malū trahit. Bonus uero etiā qd' est malū ad bonum.

ad ebrietatem sumit? A ut malū ferrū? quia uir sanguinū ad homicidiū utitur? aut malæ scripturæ sanctæ quia eas hæreticus & schismaticus Martin⁹ ad propriū & temerariū sensum distorquet? Nō ita est: A d hūc igit̃ modū dixit Apl's ꝙ scia inflat. Tertia cōclusio sit: ꝙ hæ sciẽ quæ de se bonæ sunt adiuuant satis atq; cōferunt ad ꝓfundiorē Theologiæ cōtemplationē: & perfectiorem scripturaꝝ perscrutationē: imo naturali uia nō pōt quicq̃ perfectæ de Deo/ac supioribus sentiri (dico aūt perfecte ꝑ materiæ qualitate: ne cauillosi & cōtentiosi me arguāt) sine harū peritia disciplinarū: Nā si per eas: ut inquit Paulus/ad Dei notitiā/& eoꝝ quæ Dei sunt/maxime noscēda traducimur: nōne ad ea diligenda facile cū nouerim⁹ ipellemur? & cū dilexerimus ad oportuna media querenda & exercēda/ut ea assequamur cōmodius adiuuabimur? Nōne in his doctrinis: & in Thoma maxime & cæteris quos iste deridet: perspicua rōne cognoscim⁹ nō solū quod olim putabant impii/nō destrui per syllocismos fidem nostrā/ac religionem: sed etiam facillime astrui & defendi? nō solū nō reprobari per philosopiā aut philosophos q̃tūuis egregios/sed magis (q̃tū salua fidei prærogatiua fieri pōt) cōfirmari ac roborari? Placuit.n. Sapiētissimo Deo tanq̃ oium p̄ri optimo & indulgētissimo/oibus modis in misericordia uberi humanas ad se mentes trahere: & quoquo uersū/neq̄d ad uictoriā desiderari posset: Hostē superare ac ꝓsternere: cū.n.primo tyrannicos furores & sæculi fortitudinē/in suo ac suorū infirmitate/in oi ætate & sexu/admirabili & inuisibili uirtute fœlicissime cōfregisset: sicut scriptū est: ꝙ ifirma mūdi elegit: ut fortia queq; cōfunderet: & humanam sapiam atq; prudentiā principū mundi/paruuloꝝ stultitia in Dei digito (sicut ꝓmiserat in Prophetis suis) satis superq; elusisset & perdidisset: ac deinde hæreticoꝝ peruersa dogmata: ut Paulus p̄uiderat: subrepētia lateq; peruagātia: per sanā scripturarū interp̄tationē sanctis reuelatā doctorib⁹: & per acutas cū carbonibus uastoriis sagittas tandē penitus/aut ꝑpemodū extinxisset: q̄a Sophistæ & philosophastri q̄dā supererant suis armis (quod lōge erat utilius) cōfutādi: ne hō ualde ꝓcax & petulās cū Deo suo/& nunq̃ quiescens/aliq̄d hr̄et q̄d ab eius benignitate expectare posset: sua demū philosophia reprobare philosophos: suaq; dialectica sese a Sophistis explicare: atq; eos inuicē inexplicabiliter reuincire statuit: Immo & si p cōtrariū tam plane stulti forent (ut tu es: & tui similes) qui per haꝝ artium ignorantiam in lege diuina peccantes/ac nescientes forsan implicita distinguere: equiuoca separare: abdita & abscōdita aperire: & ita fidē christianā: in scripturaꝝ aliqua ualde impfecta notitia per arrogantiā atq; imperitiam cōturbare: cōmiscere: & confundere auderent: Prouidit/ut haberemus unde facile & refelli rōne & merito tanq̃ scioli eludi/& ad ferulam (ut estis digni) remitti possetis: dum ob istā cām hoies illos nobis ꝓculdubio ipse procurauit quos tu malus & furiis plenus carpe: ac mordere nō cessas/Thomā uidelicet: ac Bonauent. A lex. Scotū: Egidium: & plerosq; quotquot ꝓxima nobis sæcula/dono Dei/Philosophos sapiētissimos & callidissimos Dialecticos: ꝓtulere/neq; per hoc minus Theologos: aut minus bonos & sctōs: sicut tu scelestissime causaris: imo per hoc ipsum (ut credibile est) diuinæ sapientiæ peritos lōge magis/& ꝓfundius altiora penetrātes: Quis.n.tam in

Tertia cōclō.

Nihil pfecte sine spāli ispiratiōe Dei sciri pōt de illo sine scīetiarū atq; artiū peritia: Quæ tñ Martinus reprobat.

Nota dum taxat diligim⁹: & dilecta q̄rimus.

Fides p dialecticā & philosophiā cōfirmat̃ potius q̃ destruatur.

Prouidentia Dei.

Quō supauerit Deus sæculi fortitudinē

Quō humana sapiam ac prudētiā eluserit ac perdiderit.

Quō hæreticorū insanias extinxerit.

Cur Deus sophistas & philosophos suis armis maluit consutari.

Quare prouidit De⁹ ecclesiæ suæ d' thomæ & Bonauent. & hoꝝ similiū doctrina.

Pro arte Dialecticæ q̃ cæteræ oẽs indigent.

fulsus negare ausit? oẽs artes Dialecticæ regulis & notitia semper indiguisse? qua oĩs rõcinatio & ꝓcessus & docet & dirigit/& corrigit/sine qua facile rõ fallit: & peccat discursus/qui nõnunq̃ latente fallacia sanus uĩ: in quo tñ cõprehendit iuuante arte deceptio: Quis tam demens q̃ philosophiã tam illam quæ altiora suspicit & nobiliora entiũ speculat/uirtutes causasq̃ ab oculis omniq̃ sensu remotas (quantũ fieri põt) conat attingere: q̃ illam quæ de re℞ natura perscrutat/& postremo ad mores hoĩum declinans/præcæpta uitæ & documẽta prudentię tradens/bonũ a malo separat atq̃ distinguit: & alias a quibus hæ iuuant/ ualde esse utiles ac necessarias christianæ legis Magistris/ualeat inficiari? An non Augustinũ Hortensius Ciceronis ad cõtemptum mundi & amorẽ Sapiæ uel ipso cõfitente adduxit? Quid uero cõgruentius? q̃ si per dialecticã qui eam maxime ꝓfitent uincant/& uinciant? & Philosophi cõfundant per philosophiã? Quid porro incõueniẽs ea quæ supernaturalia sunt & sola fide imobiliter retinenda ex his quæ rõne naturali colligunt firmius roborare? An nõ est hoc uocatas ancillas cõcurrere ad arcem? Idest Sapiam ipsam diuinã/hisce inferioribus uti disciplinis ueluti ancillis? ad exornãdam/fulciendam/defendendã/ atq̃ eminẽtius tãq̃ arcem erigẽdã primã illam nostram ac sacerrimã Theologiã. Alioquin qũo arcana trinitatis/& persona℞ in una substãtia distinctionem/ & sacramenti miracula/atq̃ unionis naturarũ diuinæ & humanæ: & animæ immortalitatem/ac Dei ꝓuidentiam/& quæ circa resurrectionẽ occurrunt difficillima/ qũo multa de morib⁹/de bono & malo: de peccato originali: de ꝑdestinatione/de beatitudine/de oĩpotentia Dei/ & diuinis noĩbus/& aliis plurimis q̃ in Theologia tractant: & quę suspicari non põt Martinus sine his scientiis poterit rõnem rogatus uel capere: uel dissoluere: uel docere? An semper ad miracula cogẽdus est Deus? Nõ hoc sapię & consilii Diuini eẽ/ ꝓbat Augustinus. Quarta igit quæ de ꝓxima sequit cõclusio sit: ꝙ ita nõ est ĩportunum aut absurdũ has artes cũ Diuina Sapia cõiungere: ut nõ cõiunxisse ei qui potuerit/uitio ꝓculdubio sit imputãdum: redditurο.s. die sua de talẽto rõnẽ. Quinta est ꝙ q̃busdã religiosis/magnæq̃ ptĩ hoĩũ qui ad eas capessendas nõ sunt idonei/lõge esset utili᷑ ab eis abstinere/seseq̃ totos deuotioni interiori tradere/& operibus monasterii uacare ut Martam induãt: & adhuc sacratiores lr̃as nõ spernere quæ per admirabilẽ Dei sapiam tales sunt: ut Aug. & Greg. ait. unde ẽt paruuli lac suggere & q̃tum uis rudes/ędificationem sibi/& fructũ cõparare semp possint. Sexta est ꝙ ẽt multũ idoneis & altioribus ingeniis nõ satis expedit ita diu ĩmorari in illis: atq̃ adeo in minutulis torqueri & insistere/& in plerisq̃ philosophiæ abstrusiorib⁹ parũq̃ utilib⁹ & multæ indaginis q̃õnib⁹: ita totos neruos intẽdere: ut ad sacratiores lr̃as nunq̃ accedãt/ aut dñas faciant de ancillis/ sicut a multis perniciose peccari ego certe diffiteri non possum: sed ita media uia rem tẽperari optimum esse: ut neq̃ illarũ ignorãtia ad ꝓfundiores diuinæ legis sñias perscrutandas obstet: neq̃ ẽt plurima in eis ĩpensa opera: id efficiat/ut multa ignorentur meliora: quod in Thomã aut Bonauenturã obiicere: sicut iste ꝓphanus audet: tam est blassemũ q̃ mendaciũ apertissimũ. Postrema aũt conclusio ꝙ ẽt quicunq̃ idoneus sic eas tẽperate & prudenter ut diximus aggrede

Augu. ex Hortensio Ciceronis ad amorẽ ueræ Sapientiæ & mundi cõtemptũ attrahitur.

In lib. cõfess.

Nõ est semp ad miracula Deus cogendus.

In lib. de Ci ui. dei

Quarta conclusio

Quinta conclusio

Pro sacra scriptura de qua oẽ genus hominũ põt ꝓficere.

Sexta cõclo.

Vltia cõclo.

rec/si tñ dignum finem/unde oís humana operatio uel bonitatẽ suscipiat/ malitiam/nõ cõstitueret/laudari merito ex christianã regula nõ posset. De fine aũt: ut eleganter Bernardus ait: ita est distinguẽdũ. Sũt. n. inquit qui scire laborant/ut tantisper sciãt & sũ scia delectent: & hos turpi atq; inani curiositate teneri. Sunt qui ut sciant id agunt: ut gloriosi & honorabiles inter hoíes habeant: hos aũt turpiũ uanitate affici. Sunt qui ut eã uendant/sciam sibi cõparant: & hos turpi quęstu irretiri. Sunt qui ut ędificent scire desiderant: & istos prudenter agere. Sunt porrò qui ut ędificent: hi & neruos intendunt: & nõ dubium est talis laudabilem & semper honestam exercere in opere admodum necessario & fructuoso charitatem.

Berñ. in cãt.

Varii fines eorum qui addiscunt.

QVoniam ante alios tanq̃ huius sacrilegii reũ primarium Thomã posuit: q; indocte & infeliciter sacrã Theologiã cũ philosophia & Dialectica cõmiscuerit. Iam aliqua de Thomæ doctrina huius nihilominus dolũ psequẽdo interseram: nõ ut defendere Thomã uelim a bestiis: sed magis ut in Thomę doctrina hui⁹ hoís tantã temeritatẽ cõfundam. Absit. n. ut sic quasi redigere in dubiũ ego uelim doctrinã quæ pbatã mihi iniuriam sũmorũ Pont. a quibus est & amplissimis honestata laudibus: & totius ecclę/ quæ in ea semper tãq̃ solidissima & limpidissima & fidit/ & claruit: & demũ in Christi cõtumeliã: qui dpat (& si homo perfidissimus & hoc testimoniũ sit elusurus) Bñ scripsisti de me Thoma. presertim cũ nõ sit Marth⁹ ipse potis cũ oí furore suo manibus & pedibus & toto capite/ & cornibus agat. Insultet: insaniat: & furiat quãtũ põt: nisi laudes addere huic doctrinę: uel eo solo/ q; ostenderit uniuerso orbi illã aliqñ sibi tanq̃ heretico & schismatico/ & penitus superbo homini uehementer displicuisse.

Pro Thomæ doctrina testimonia.

Laudat Tho. doctrina uel ex eo q; Martino hæretico & schismati/co psni. odio & stõacho ẽ.

¶ Haud me latet ex tẽporũ malitia ppter æmulos multos cãm inuidiosam introductum: per quã suspitionẽ facile de me perturbati iudicii possim parere apud eos/ & si pauca de Thomæ doctrina/uel coactus ab isto uiro maledicto dixero: q̃si ego ex eorũ sim numero q facile in obligatiões declinẽ/aut qui Christũ separe gaudeã: & in sectas diuidere sicut scriptũ est. Ego Apollo: ego Pauli: ego uero Cephæ: & uti fieri a plerisq; uidemus nõ: ego Thomæ: ego Scoti: ego Occham: uel Gregorii: & eo redacti iam sumus: ut nõ liceat pp has sectas perniciosas cuiusq; sctĩ laudare doctrinã/quasi non possit laudari unius & merito/sine alterius iniuria. Sed uiuit Dñs: quem appello/ & ab hoc me crimine (illo teste) liberũ penitus pronuntio. Fateor aũt postq̃ aliquot doctorũ (quo potui studio) pertentaui uias/ & ad oés pariter capiẽdos neq; ætatẽ sufficere neq; ingeniũ animaduerti/cũ presertim primarias uigilias sctis merito reddere decreuerim scripturis: hunc unũ mihi Thomã præcæteris/libero iudicio delegi: atq; quantũ mea ferat paruitas sequẽdum & ediscẽdũ ppoſui: Iudicans & illũ multũ in bonis lrĩs pfecisse cui Thomas ualde placebit: nõ tñ despiciens ppea & contẽnens alios: sed suas cuiq; laudes ingenue permittens/ & suũ cuiq; iudiciũ libenter donans. Imò uero etiã gaudens q; in uinea Dñi Sabaoth nõ desint uarii qui pro gustuũ uarietate uinũ oíbus propinare ualeant: modo iudicio Architriclini. i. principis ecclię iudicet bonũ. Interim me ñ penitet iudicii mei. Hæc dixi tẽtans si possim in tot huius tẽpestatis æmulationibus/ fidem saltẽ apud bonos & can/

Paul.

Contra eos q p secta magis q̃ p ueritate contendunt.

Iudicium authoris de thomæ doctrina.

Cur descēderit author in laudē doctrinæ Thomæ.

didos inuenire: nequis me cōmotum ideo in hunc uirū pessimū existimet/ quia Thomas pungit̃: aut ideo Thomæ doctrinā defendere: quia Thomæ addictus istas alere cōtentiones delecter: Nā iterum Deū testor in animam meā/facile cōdonāte mihi hoc/uel ipso Thoma: Si nō in christū magis iste perfidus insultaret/ & si nō perdere ac destruere Christi fundamentū & Petram euidētissime conaret̃: & tantisper de Thomæ ageret̃ doctrina: nō tanti fuisset apud me Martinus: neq̧ sine Thomę ēt iniuria manifesta/hoc arbitrarer/ ut distraherer a quiete & studiis meis. Sed qa pessimus uir Thomæ cām cū Christo cōiunxit: dum ut errores suos uerisimilius substineret/ Viri sancti doctrinā q̄tis potuit maledictis fœdauit: Ideo Christi gratia coactus in eiusmodi cōtentionē: forsan ēt nōnullius utilitatis adductus sum. Et qa in hoc dolo suo conat̃ malignus homo primum uitia huius doctrinæ exprimere: Secundū separare illam a cæteris doctrinis antiquoꝝ patrū: Iam quo ad primū attinet/mitto q̄ in Thomā blassemas atq̧ ēt ludis (ut ad te me uertam Martine) dū temerariū totiēs & illusoriū appellas: & eius in uniuersa Ecclesia ꝓbatā sanctitatē prophanissimis tuis dictis cōmaculas: hęc.n. solū Deum ultorem exigunt: Venio ad eam quā tu iniquissime carpis doctrinā ut te ad rōnem cogam reddendam ipsius euangelii tui & Paulinæ Theologiæ: Primū ergo sic inquis ad sacri Palatii Magistrum.

Martin⁹ Thomæ cām cum cā Christi cōiunxit.

Duo. Calumniatur Martin⁹ cōtra Thomæ doctrinā

Verba Martini cōtra Thomæ doctrinā

Respōdebo ad temeritatē prius. eiusdē criminis reus mecum es tu & Sctūs Thomas. imo Thomas oīum maxime: q p oīa ferme sua scripta nihil aliud facit q̄ disputat/& qđ grāde est/ēt ea quæ fidei sunt in qōnes uocat: & fidem uertit in utrū. O pessime/o maledicte calūniator/& oīum qui uiuant impudētissime/qūo calūniā tam falsam/& quā ꝓculdubio falsam noueras/nisi penitus nihil sentis/in Virū sanctū obiicere potuisti? An idcirco quæso fides in dubiū uertit̃ quia de fidei ueritate per qōnes inquirit̃? & ubi occasiōem carpendi non inuenias? si id culpas in Thoma quod per modū doctrinæ: ut potius quę fidei sunt reddat firmiora & clariora. Ita.u.g. format qōnes: queritur utrū Deus est: an rogo per hoc uertit in dubiū an sit Deus? cū subinde ita rñdet. Rñdeo dicendū. ꝙ Deus est: Est ergo fidē uertere in dubium? cum ita dicit dicēdum ꝙ Deus est? an dissoluere potius dubiū? & cū statim oīa quæ dubiū poterant facere dimouet penitus/dissoluit/disiicit/atq̧ confundit: est fidem uertere in dubiū? an dubiū penitus omne excludere? Nescis tu illā Philosophi sniam/qui libēter ēt pateris te nescire: ne qd Aristotelicum scias: ꝙ cognitio ueritatis est solutio dubitationū. At cur nō & Paulū pari mō arguis qui sæpe disputat & fm hoiem loquit̃? Age/Salomō uertit fidem in dubiū? cum post ēt alia multa impia sic inquit? Vnus interitus est hoīs & iumentoꝝ & æqua utriusq̧ cōditio: Num ergo Salomon ob eam cām fidem uertit in dubiū/quia disputās impioꝝ personā induit? Nihil miror ꝙ te hoc Salomō docere nō potuit/cū perpetuo in illū pecces/te perpetuo sic admonentē: Neq̄d temere loquaris: neq̧ cor tuū sit uelox ad ꝓferendum sermonē corā Deo: Tu tñ cōtra: semper temere/ & quicquid in Buccā uenerit loqueris: Sed ad alia descendo. Nā Thomā ꝙ Dialecticus: ꝙ Philosophus: ꝙ Peripateticus fuerit: pręcipue dānare uideris ac per hoc nō uer⁹: neq̧ sinogrus: aut Euāgelicus: seu Paulinns Theologus. Sed qui multa ab

Attendite primā euidēter calūniā Martini: eiusq̧ horrēdissimum mēdacium in doct. Sctūm.

Eccle. 2.& 3.

Eccle. 5.

Scda calūniā Martini i thomam.

Aristotele attulit ad scripturæ interptationem perdendã/ & denicq qui sine scripturis: sine canonibus: sine pribus, sine rõnibus: plerũq loquat: & nihil nisi Dialecticũ & Peripateticũ agat/ atq huius rei cãm/ de Thoma spãlr & Bonauent. loquẽs/ reddidisti his uerbis.

uerba Martini. Sancti illi Viri cũ uiderent Aristotelẽ ab indoctis & Christũ ignorãtib⁹ in tãta authoritatis ueneratiõe haberi/ ipsi: ut erant humiles sensu: pia simplicitate sunt secuti: & in errorẽ lapsi cæteris occasio fuerunt tot turbinũ/ opinionum/ q̃onum/ errorũ/ sicut in Scolasticis Doctoribus uidemus: & digni fuimus qui Christũ reliquim⁹: ut ipse quoq nos derelictos ẽt per electos suos in occasionẽ daret erroris & infiniti laboris. Hęc Martin⁹ in ope ad Leonẽ. Sed iam ad trutinã atq examẽ Thomistæ adducẽda sunt uerba hæc/ Sctõs hos uiros hoc in loco fateris: quos alibi temerarios uocas: in hac tñ Sanctitate noluisti serpentũ prudentiã/ sed tantum piam simplicitatẽ agnoscere: licet per illud: piam (qui soles in hironia pletũq ludere) stultam: maluisti intelligi: Nã cõclusio quæ sequit: a stulta potius/ q̃ a pia simplicitate deducit: nisi tu & stultam & piam simul/ libẽter oĩa cõmiscens: intellexeris. Attamẽ in meliorem partẽ malo trahere quæ dicis/ & si aliud/ genuina maledicentia tua merito suadeat: Sit ista pia: si mauis/ & columbaꝝ simplicitas/ sine astutia serpentis: qd est præterea quod inquis: ut erant sensu humiles: an idem q spũ humiles: de qbus Dñs/ Beati pauperes spiritu: pfecto nõ tu tam spiritu pauper: ut tam bñ sentias de Thoma: nimis pia hæc expositio ad Martinum: & pterea pposito & mendacio tuo qd hoc loco fabricasti nõ seruit: Nũ igit idem quod intellectu humiles/ & ingenio: O spectatorem elegãtẽ ingeniorũ & censorem egregiũ. An potius dicere uoluisti idem quod parũ puidentes atq prudentes: & facile in alienas descendentes snias: & idcirco seducti atq elapsi in errorẽ/ fortiorem aliis occasionẽ erroris dederũt: Mira

ad th. 1. & noua continue nobis de ista tua remotiore narras Theologia: Nos. n. in nostra/ uel ab ipso paulo accępimus: q. s. seductoꝝ est propriũ: & nullo modo electoꝝ/ & errare & in errorẽ mittere: & ignorauim⁹ hactenus q De⁹ ita abuteret Sanctis suis q uellet non solum errare: uerum et per eos/ ẽt electos/ in errorẽ & alios mitti: ut Martiniana docet Theologia. Didicimus ẽt *Martinus docet: q De⁹ electos suos patitur errare: ut & alios i errorem mittat.*

Psal. cxi. in Propheta q exortũ est in tenebris lumen rectis: & q lux orta est iusto: &

ps. 96. tãto hoc magis si id roget assidue a benignissimo pr̃e luminũ: sicut de Thoma accæpimus q oratione semper præuia p luce & ueritate rogans accedebat ad lectionẽ: quod utinã oẽs faceremus Martine: istas pfecto hæreses tã absonas nõ incurreremus. An putandũ forsan q Euangeliũ destructũ fuerit pro Thoma pp peccata nostra: Si Thomæ petenti lucem/ negauit De⁹: & effudit p luce tenebras/ & quærẽti obstitit/ & pulsanti aperire cõtempsit: *Thomas puia oratiõe semp ad lectionẽ accedebat.*

Matt. 7. Talis est tuus Deus Martine tam durus tam prauus: tecũ sit/ tecũ sit Deus iste tuus: Nos nolumus illum/ donec meliorẽ habemus. Si. n. tuus De⁹ sic tractat electos suos ut panem petentibus lapidẽ porrigat: aut p pisce serpẽtem/ uel Scorpionẽ p ouo/ quid faciet alios: Quis uelit istũ talẽ Deũ Martiniẽt peiorẽ malis hoibus: qui cum sint mali sciunt tñ dare bona petentibus. Habeat sibi/ ego. n. ptestor q p nouo isto Deo quem Martinus cõstruxit in Theologia sua/ nolo illum relinquere quã in nostra Thomistica accę *Deus Martini est peior malis hoibus.*

primus per Prophetam instructi qui ait. Israel si audieris me nō erit in te de* recens neq; adorabis Deū alienum. Legimus & insup in Euangelio nostro quod Martinus opinor in suo isto tam remoto nō prospexit/ quantū ad Antichristi persecutiones & signa pertinet/ q; tanta erit illa signorū uis ut inducantur in errorē si fieri pōt ēt electi. Ait Magister/ si fieri pōt: quia uidelicet (ut Sancti exponunt) fieri illud (deo nō permissuro) non poterit. Dicit ergo Dñs q; in errorē induci electi nō pñt/ ēt illa infœlicissima oium tempesta te: ubi pene extincta ois charitas: & Martinus dicit q; nō solum electi: sed ēt Sancti non solum inducti sunt a Deo in errorē/ sed ēt q; alios induxerunt: & hoc insuper nostris sęculis nō adeo pessimis. Et ita Martinus loquit/ etiā cum modeste & pie quātū pōt loqui conat. An nō sic perspicue arguimus/ ut uel asini quātū uis stupidi bellā istam/ & uere ab oī remotā ueritate Theologiam possint agnoscere? In qua nō cessat blassemiam blasfemiæ: hæresim hæresi: mendaciū mendacio: præcipitationē præcipitationi: ludū ludo: inopinabile inopinabili: perpetuo cōtextu annectere: Ut tandem cōponerem* ei & poneremus super caput eius coronā de lapide pretioso: idest de primo isto lapide q pculdubio in ei* frōte infiget: ita materiā nobis nouā cōtinue subministrat/ uel hoc quod sequit. Nā quō sperare potuisti homo argutissime nisi penitus stolidissimis persuadere/ hos doctores quę de indulgentiis: pñia: Purgatorio: Pōtificia clauium ptāte tradiderūt/ ab Aristotelis doctrina traduxisse? uere homo excors aptiores materias reperire nō poterat: ut p suaderemur de Aristotelis doctrina fluxisse: An forsan tuus aliqs penes te Aristoteles de purgatorio. s. & inferno & pœnitētia & indulgentia: & Papę ptāte atq; clauib* disputat? Sed uere ad insaniā adigerer/ si super hmōi tam inopinabilibus nimio plus intenderem. Igit ad secundū pcedo in quo tam audax es & malignus hō: ut in cœlis ēt. i. in Sanctis Dei cōtrouersiā quæ nō est ponere nitaris: ne penitus cōtra oēs cœlos & terrā uidearis un* tu Martinus (sicut facis) obsistere. In qua re duo simul manifestissime iungis mendacia. Primū quidē q; Thomas præcipue sine pribus: sine canonibus: sine scripturis: sine rōnibus plerūq; loquit. Alterum q; eius doctrina a doctrina uetustiorū. s. Ambrosii: Aug. Hilarii: Cypriani: Chrisostomi: Basilii: & reliquorū patrum longe dissidet: ut in easdē tandem ueritatis fidei snias nō concurrant. Hæc aūt ex scriptis tuis passim licet colligere: quæ tñ ab eodē Thomista pariter solito examine discutienda sunt: licet parum examinis reqrāt: tñ infirmis & sciolis et insipientibus sumus debitores. Circa primū. Ego fateor nō possū desinere admirari dictum tuū/ quo ferme eo me redegisti: ut dubitarem de me: utrū ne uigilās uigilē/ an magis dormiam & somniē cum uigilo: & cum plane & perspicue intueor/ nunq̄ penitus a Thoma quicq̄ excidere quod nō scripturarū/ uel patrum/ uel canonum/ uel tandem: cū nō licet superioribus: idoneo quopiam testimonio fuerit (quod asserit) roboratum. Quō hominū audacissime & impudentissime tantum ex ore tuo mēdacium: tam patens prodire potuit? quod sapientibus pariter & insipiētib* facile est manifestum? nam contra iniquissimā & apertissimam istam calumniam tuā/ uniuersa tibi Thomæ opera oppono quæ ad Theologiam spectātia extāt: & primū auream eius Cathenam profero: in qua rogo ēt dicas: & pertinaciter

Matt. 24.

Martinus ut maledicat thomæ doctrinæ nō curauit cōtra euangeliū loqui.

Nota lector q̄ uerisimia sint: quæ Martin* conat persuadere.

Martin* inter Sctōs Dei controuersiam & zizaniā q non est: Ponit.

Duo manifestissima Martini mēdacia cōtra Thomæ doctrinam.

De aurea Cathena Diui Thomæ.

ptinaciter p more tuo asseras/ubi tñ ipse nihil ex se loquẽs p̃res tñ loquentes inducit: nõ tñ sine magna & ingenii & studii sui laude: q tot meliora uelut apis argumẽtosa decerpẽs/ita ea fœliciter atq; oportune annexuit: ut cõsumatissimũ nobis op⁹ de multoꝝ lucubratióib⁹ ac uigiliis & eoꝝ dictis melioribus & sanissimã/& locupletissimã/Euãgelii sc̃ti interp̃tationẽ cõficeret: ut nobis/quẽ sibi ille sũpsit: laborẽ ppetuũ demeret/tã latæ tãq; multiplicis inq̃sitionis. Quãobrẽ nescio si tãdẽ in tua/uel Dialectica uel pteruia/substinere uelis/q sic ppetuo dimittere ut loqñt p̃res/sit forsã loq sine p̃rib⁹/aut potius (ut solitã argutiã oñdas) nõ sit loq cũ p̃rib⁹. Sed tñ ipsos loq p̃res: sed de aliis suis opib⁹ qd dicã? Et p̃sertim de pclarissimo illo & nũq satis laudato Summæ opeꝛ i quo maxime admirabile & multifariũ hóis studiũ licet agnoscere. Vbi quẽ theologoꝝ? quẽ phõꝝ? quẽ deniq; i q̃uis scia, pclaꝝ autorẽ omittit/ quẽ passim nõ citet? At forsan patrũ paucitatẽ aut ignobilitatẽ merito cãri potes. En uide q̃ pauci & q̃ ignobiles sint. Hieronym⁹: Augu. Basili⁹: Athanasi⁹: Magnus Greg. Greg. Nazianzen⁹: Ambrosi⁹: Chrisostom⁹: Cyprian⁹: Dionysi⁹: Greg. Nissen⁹: Origenes: Hilari⁹: Didimus: Anselm⁹. D. Leo Papa: Eusebi⁹: Cirillus: Isidorus: Maxim⁹: Theophilus: Theodorus: Seuerus: Gẽnadi⁹: Alcuin⁹: Beda: Raban⁹: Remigi⁹: Boeti⁹: Tit⁹: Glossa Ordinaria toti⁹ scripturæ: & alii pleriq;/quos negligẽter libuit p̃terire. At forsã ex uno aut altero tñ eoꝝ uolumie hęc excerpta poteris obiicere? Mime uero/sed qd' nõ possũ satis admirari: qũo unus hõ ad legẽda tot uolumia potuerit sufficerꝛ: ñ ẽ Aug. liber: nõ Hieronymi: ñ Amb. ñ Greg. ñ Chrisostomi: imo audeo d̃re/nõ tractat⁹: nõ ferme Ep̃la: q̃ ut citet desiderari possit: & p̃serti Augustini cui⁹ ille peculiariter familiaris/oẽ; pẽit⁹ exhausit doctrinã. Quid pducã uel sup Pauli ep̃las cõmẽtaria locupletissima? q̃ sola tuũ istud tãtũ mẽdaciũ facile idonea sũt ut i gulã tuã reiiciãt: an licet ibi aliqd penit⁹ p̃terire nõ pbatũ scripturis sc̃tis q̃ uberrime? qs i hoc uincat Thomã? an obstabit æmuloꝝ iuidia ne ueritatẽ tã patẽtem (a mẽdacio tã patẽti coact⁹) tãdẽ pferã? imo uero rursus dicã/qs Thoma locupletior in testimonio scripturaꝝ? imo uero ampli⁹/qs scripturę locus q̃ nõ ab ipso sit aliqñ adductus? Eqdẽ q̃tũ ad me attinet totã cũ Martino cõtrouersiã facile ac libenter in hoc ponerẽ discrimine: qd si sciuerit Martinus uel unũ scripturæ locũ afferre/quẽ nõ aliqñ in quopiã ope Thomæ/ego oium frigidissim⁹ Thomista pductũ repirẽ: tũc in tota prsus cã uicerit: ita totã penit⁹ scripturã Thomas/nõ solũ legisse: & (q̃tũ Dei gr̃a fieri potuit) itellexisse: ueꝝ ẽt memorię fœliciter cõmẽdasse pfacile declarauit. Et cũ ita sit/ausus est tñ priceps toti⁹ temeritatis & ipudẽtiæ exẽplũ Lutherus/arguere Diuũ Th. tãq; sine scripturis: sine p̃ribus: sine canonib⁹ loquentẽ: & in re subiecta oium oculis: tantã sine pudore: sine frõte: sine facie calũniã tanto uiro iponere. Atq; insup nõ dubitauit ẽt separe Diui Tho. doctrinã a sentẽtiis ãtiqoꝝ patrũ: quo magis admiratiõi adderem⁹ admirationẽ. Sed mõ maledicat: mõ disp̃dat: disiũgat: dissipet: & stultissimũ uulg⁹ ducat quo uelit/nihil eoꝝ cõspectũ uereꝛ q sapiũt: & has oẽs uersutias cõspiciũt. Putasti. n. q diuię sciæ ignari/si psuaderi has/qs tu malũ cõfingis dissẽsiões doctoꝝ ualeãt/facile aiu; i ptẽ uetustioꝝ (cũ qb⁹ te arrogãtissime ponis) tãto magis iclinabũt: q̃to pl⁹ nois atq; obfuã

Præclarissimũ Diui thomæ opus: Sũma.

P̃res atq; Autores Thomæ peculiares omniq; ei⁹ pene uerbo astipulantes.

De studio Diui Tho. miraculoso.

Thomas Augustini potissimũ sectator

Nõ esse locũ i tota scriptura quẽ aliquãdo nõ pducat Thomas.

Quare conetꝛ Martin⁹ separe thomæ doctrinam a doctrina uetustiorum.

tiç ſibi ſemp cõpauit antiqtas:& iõ nõ trãſibit ſine nota ſua dol⁹ iſte. Cauete puſilli/neqꝫ pſuadeat Martin⁹ uobis Thomę doctrinã(quã multo ēt ęmulorũ examini ſp ſubiectã ꝓbauit & ãpliſſimis laudib⁹ honorauit eccl'ia) cõtrariã eē doctrinæ Aug. quã pariter ꝓbauit eccl'ia: an forſan eccl'iam eccl'ię(qd iſte dogmatizat) tã facile putare poteſtis cõtrariã/ſolo Martino teſte? ſic.n. neceſſe ē nobis dicere: ſi Aug. & Thomæ diuerſa fuerit doctrĩa: imo uel ex eo ꝓbata maxīe fuit doctrĩa Th. qa ſpãlr ſctis ſcripturis & ſctõꝶ traditiõib⁹ cõſona uiſa ē/& repta: neqꝫ uero ob hoc ſolũ Tho. doctrĩa diſſonãs a doctrina Aug. uel alioꝶ dicẽda ē: qa i loco/& ubi rõ poſtulauit/& alioꝶ ſil' authoritas adiuuit/ab Aug. aliq aut alteri⁹ opiniõe(& ſi p raro) decliet: ſicut & nõnũq ab Auguſtĩo Hieronym⁹ Ambroſi⁹ & alii antiqores īter ſe iuicẽ nõ ſolũ diſſentiebãt: ueꝝ ēt pugnabãt: & tñ una coꝶ dr doctrĩa: qa ubi cõuenire oportebat. ſ. in ipſo fundamẽto/qd ē xp̃s: & his q̃ ide manifeſte deduci poterãt/uel cõueniebãt/ul' toto corde cõuenire uolebãt/& oĩ iduſtria conabãt: Nõ ē igit'/clamo & clamabo/diuerſa Thomæ ab Aug. & alioꝶ doctrĩa: Sed plane eadẽ/re ipſa/ intellectu & cõcl'one: differt tñ in mõ tradẽdi. Illi enuntiãt: hic enũtiata apit dilucidi⁹: ꝓbat efficaci⁹: & p diſtõnes equoca & ambigua multa diſſoluit: nõ de capite ſuo/aut ꝓphanis traditiõibus acceptas(ut iſte malign⁹ exprobrat) Sed ex ipſa ſcriptura/& uiua rõe/aut ex ipoꝶmet authoꝶ aliis locis ſũptas. Hũc aũt ſcribẽdi modũ fuiſſe his tpib⁹ neceſſariũ(ſi nõ aliud) tu ipſe Martin⁹ idonee ſatis declaras. Etenĩ tã pſpicue ille loqt': ut oẽs gloſſas tuas excludat/penit⁹ atqꝫ iprobet/a deo fidẽ uertit i utrũ. Sed audi ēt p hoc Gerſonẽ tuũ(iõ tuũ dico qa tu eũ interdum adducis: & ꝓpterea uideris tanq̃ idoneũ recipe) licet ille ubi ubi eſt/ſcio ꝓ eius doctrinæ pſtãtia & dignitate: & ꝓ obſcuritate & feditate tua/nihil magis egre ferre poſſet: q̃ aut eē/aut dici tu⁹. Audi tñ illũ ſiue tuũ(ut tu uis) ſiue nr̃m poti⁹/ſicut(pterq̃ ubiqꝫ hõ erat peccauit) & nos recipimus/& ipſe ꝓduldubio mauult. Verba hæc Gerſon ĩ Ep'la ad frẽm Barth. Cartuſiẽſem: & ut oportũe de⁹ uoluit ſpãlr de Thomę & Bonauẽ. doctrĩa: qa tu. ſ. illos ſpãlr magis inſectaris.

Quare potiſſimũ ꝓbauerit Th: doctrinam eccleſia.

Tho. ab antiquis in modo tradendi tantum differt.

Laus Io. Gerſon.

Verba Gerſõ de Thomæ & Bonauẽt. doctrina.

Tolerẽt igit' patiẽter hoĩes iſerioris gradus & ſciæ/ſi dcã coꝶ q̃rant ad ꝓpriũ uſũ coartari/nõ i pnitiẽ doctrīę catholicę dilatari. Hac rõe pmotos exiſtimo Doctores nouiſſ. Thomã & Bonau. Alex. de hal. & ſiĩes dũ omiſſo oĩ uerboꝶ ornatu tradiderũt theologiã p q̃ones & ſub certis regulis: ut ſub p̃ciſa uerboꝶ forma tutiſſimã hẽremus Theologiã/tã practicã q̃ ſpeculatiuã.

Satiſne igit' iã intelligis Martine. Quid Pariſiẽſis cãcellari⁹ de Thomę & Bonauẽt. &(quos tu illuſorios uocas) alioꝶ doctrina ſentiat? Satis ne certus es qꝫ optimo ab his ſcm̃ eſt cõſilio: ut modũ tradẽdę theologię mutarẽt/& p q̃ones docerent? Nũqd põt expliciti⁹ dicere? qꝫ p eos ſub certis regulis: & pciſa uerboꝶ forma redactã/tutiſſimã hẽmus Theologiã? Vide ſi uir prudens & iudicii admodũ circũſpecti appellat illuſoriã ſicuti tu? imo tutiſſimã inqt. Sed hoc maxīe eſt qd tibi & tui ſimillimis q̃buſdã ſciolis diſplicet/hoc uos cruciat/atqꝫ inurit: quia Theologiã p illos tutiſſimã habemus: quia nõ licet iã ur̃is remotiorib⁹ iterptatiõib⁹/& fumoſis cõmẽtis/& cõfictis/uerborũqꝫ foliis cõtectis Myſteriis/ꝓ libidine ulteri⁹ ſcripturã corrũpe: Et uere ſine Thoma & Bõauẽt. licuiſſet uobis/tũ pp iniqtatẽ & malitiã: quã in maxĩa

ſupbia detinetis/tum p nimis craſſam inſcitiā: multas & ſcripturaꝝ & ſctōꝝ Doc. īuoluere/atq; puertere ſnīas: & ad urm̄ corruptū (ut collibuiſſet) ſenſum traducere. Et hoc eſt: q; tn̄ obfuit christo Thomas/ſicut tu in blaſphemia obiectas: qa. ſ. uos īpediuit a ſacrilegio/oraq; uřa impudētiſſima iā obſtruxit. Sed qle de Bonauent. quē tu īpie mordes ꝑtulit iudiciū? extat Epła eiuſdē hui⁹ tituli. Epła laudās melliflua & igneā. D. Bōauē. doctrinā de quo hæc uerba ſunt. Nr̄ Euſtochi⁹. D. Bonauēt. uoluit eē doctor ardens ſortit⁹ ē idcirco nomē/ut anthonomatice doctor Seraphic⁹ noīet. Docet hæc ī ſpāli ſuū itinerariū mentis in deū: cui⁹ opuſculi imo opis īmēſi laus/ē ſupior ore mortaliū. Docet & ſuū breuiloqū Theologiæ/ pceſſum ꝑprie theologicū retinēs/qm̄ a prio pricipio deſcēdit ad alſ ueritates. Docet deniq; lectura ſua grādior ignē ſuū cū lumine &c. Audis Martine qd ſenſerit de Bonauēt. Gerſon? Sed ne a ꝑpoſito digrediamur. Attēdite & illud qd idē cācellari⁹ teſtat̄ Thomā/uidelicet ac Bonauēt. reduxiſſe doct. oēs ad unā & ſecurā locutiōis ꝑprietatē? Quo igit̄ ab his diſſentiūt/ſi eoꝝ ſnīas reducūt ad unū cōſonātē & ꝑpriū loquēdi modū? Si ꝑpriū: quo auſus es illos appellare īpropriiſtas, Infœlix homūcule? Si tutū: qre ab eo diſcedis? At uero hāc ego laudē ſuo iure Thomā prę cęteris ac peculiariter ſibi uēdicaſſe facile pace oīum dixerim: qdq; ñ exigui miraculi loco merito recepim: & ī tāta tāq; admirabili diuinaꝝ atq; hūanaꝝ reꝝ ſcia & copia: miræ eius hūilitati iure aſcripſerim q; ita ſp in tota ſua doctrina ſe gerit modeſte/atq; ſubmiſſe: ut ī captiuādo altiſſimū intellectū ſuū nō ſolū in obſequiū xp̄i & ſcripturarū ut debuit: ſed ēt longe ſupra quā ex debito teneret̄/in ſubiiciēdo illū ſcōꝝ ferme oīum: & pſertim Augu. authoritatib⁹/nemini penit⁹ cedat: & cū uere ita ſit/atq; ita pateat cuicūq; ei⁹ doctrinæ gnaro ac ſtudioſo: Audet tn̄ Martin⁹ īpudēs inuitū Thomā ab Aug. diuellere/atq; ab aliis pr̄ib⁹/ quos ille ſibi ſtatuit autores. Sed ultra tu cū tuis ſilib⁹ ī audacia hac tā inſigni nō ꝑficies: inſipiētia & arrogātia uřa atq; mēdacia pluſq̄ mãifeſta (ut Paulus ait) nota erūt oīb⁹: Canes naribus hūc feraꝝ beſtiaꝝ fetorē cōſequēt/& cōphēdēt uos beſtias ī cubiculis uřis: & latratu uocabūt paſtores: & illi tādē expcti ī uřa; pniciē ſuo baculo uos pcutiēt: ſicut iā uidem⁹ & ī dies ſpam⁹ meliora. Nā latēt adhuc nōnullæ beſtiæ ſicuti nare cōſecut⁹ ſū (q hēt aures audiēdi audiat) q̄ ſi ſeſe tādē paulo mãifeſtius ꝑdiderint/ne dicāt nō pdictū/nō deerūt paſtori q ēt nūc latēt canes ad detegēdū & deturbādū illas: iteꝝ dico/ſunt aliæ qdā beſtiæ hac illac diſpſæ: qrū qpiā ſtultiores hoc idē in ipſis ſua ſnīa ſtatuūt: uidelicet beſtias ſeſe eſſe: qm̄ cū ī honore alioqn ſint: cōpant ſe iumētis inſipiētib⁹: & ſiles illis factæ ſūt. Oi. n. ex pte ſeſe morituras aīamq; cū corpe deſiturā affirmāt. Age & ī iſtas iraſcent̄ tādē paſtores bōi/nūq̄ tn̄/& ſi paſtoꝝ aīaduerſionē ef, fugiēt/irā Dei horrēdiſſimā euitabūt: nō. n. ē effugiū: nō cōſiliū: nō prudētia: nō ſapia: & ut me aliq itelligāt: nō ē phia cōtra Dn̄m: Qui hēt aures audiēdi audiat. Placuit pauca hæc addere ꝑ doctria ſolidiſſima Diui Thomę: nō tā ut illā ut dixi/defenderē a beſtiis: q̄ ut noſceret̄ qti illa ſit in xp̄iana Re. pu. Q ñ illā mēbra Diaboli putrida/tam īſolēter: tātaq; rabie/& inſania pſequunt̄. Scriptū eſt. n. q; palato nō ſano panis pœna eſt: neq;. n. ſuraci uoraciq; lupo canis Dominicus tam bonus tamq; fidelis placere pōt.

La⁹ Bonauēt. in uerbis ioā. Gerſon.

Itinerariū mētis Martini in conciliū facit ut iſta non uideri.

Quā mirabiliter Tho. intellectū ſuū captiuauerit ī obſequiū uetuſtiorum Patrum.

ad th. 3.

Contra nouas beſtias q ſeſe oio ēt quo ad oēm animam mortales pēltus dogmatizant.

Salomō in puer.

Qui hēt aures audiendi audiat.

¶Nonus dolus in quo aperte Calūniæ:& Mendacia ab eo cōficta aduersus eos cōtra quos innitiť deteguntur:& ita deteguntur:ut nulla ei supsit, uel a dolo manifesto uel ab imperitia crassissima excusatio.

n Onus ergo iā sequiť dolus. Intelligens.n.hō malus cōtra ueritatē quā ei⁹ aduersarii tuenť difficile eē īuenire colores: & in eos tn̄ īui diā cōcitare saltē pplarē necessariū eē aīaduertēs/quo id aliquo mō faceret/multa ab eis facta dictaq; (eodē illo uultu quē sicut impius ,pcaciter obfirmauit)cōfinxit:q̄ nūq̄ facta aut dicta/ne p somniū qdē fuerunt. Ita.n. oportet hoīem strenuū cū nō habeat qd expugnet: ut sibi ipsi fingat mōstra que peutiat/cōpingat/ & in ea sese tanq̄ nobilis & magnificus triūphator ita gl'iose aerē uerberās/extollat. Ecōtra uero qa q̄ dā q̄ ipse īpie nimis atq; īpe

Nota dolos. rite scripsit impo'ia deniq; recognouit ut sustinerenť/ supprimere studuit q̄tū potuit & subdole reuocare. Nā cū in disputatōe sua quā cōtra Echiū habuit/patēti cōcīone p īperitiā canonū dixerit. Decreta ,pbātia Primatū Ro. Eccl'iæ nata fuisse intra. cccc. annos/uidēs postmō irreparabilē errorē in sua quā facit de ptāte Papæ: Resolōne in eadē penit⁹ cōcīone astu hoc tpis deduxit/ne patēs mendaciū oīb⁹ fieret magis manifestū. Itē cū in actis corā Reuerē. Dn̄o multas īsanias fuerit ,pfessus/atq; īter alias q̄s supra'prio dolo cōmemorauim⁹/ p q̄s illū de ptinacia cōuicim⁹/ uidēs nimis īprudēter ibi se locutū: & cōtra se ipm̄ magis q̄ in alios: in scda eorūdē actoꝝ impssiōe pluri ma hoꝝ q̄ prius publicauerat abstulit: ut inde colligas q̄ dolosus ēt in multis sit atq; fuerit q̄ fortasse nos fugiūt. Deinde sic ad. M. S. P. scripsit. Tertio: pniam/uirtutē/dolorē/uoluntatis definis q̄ rogo a authoritateť tuať qd hoc ad Martinūť Verū cū illa nullibi unq̄ hoc dixerit:q̄ tu authoritate facis illū dixisse q̄ nō dixitť tuať qd hoc ad Thomistasť q̄ negāt neq; Deū posse id fa

Responde ad hæc si potes Martine. cere qd qs iam fecerit qd uere nō fecit. An tu Deo maior/facies tuis uerbis magicis ea dixisse illū q̄ nō dixitť Dixit ergo. M. S. P. q̄ dolor uolūtatis erat actus uirtutis & nō qd esset ipsa uirt⁹. Multū aūt interest īter rē q̄ est uirt⁹: & actū ei⁹: Virt⁹.n. habit⁹ est/nō act⁹:& pterea dolor passio est: nulla aūt passio(ut Damasce. ,pbat) uirt⁹ eē pōt. Sed ego hui⁹ erroris excusare uolo Pau

Excusatio p Martino uerissima. linū Theologū licet inuitū: qa re uera in hoc ex icōsideratiōe & īperitia nō malitia lapsus ē/qa paꝝ in his habitib⁹ & actib⁹ est instruct⁹:& hoīem iterio rē ab exteriore nodū plane discreuit:& ita rōnē a sensu eorūq; & act⁹ & hit⁹ separe nō didicit: ut itelligeret qd a sensu & qd a uolūtate supioř ,pcederet. Hō.n. iā factus bestia q sensus duciť īpetu/sicut ille ē: iā rōnis capax esse nō pōt:neq; rōis officia a sensus officiis separe pōt: scio tn̄ q̄ ille hāc excusatio nē uerissimā iniquo aio feret: qm̄ lōge mallet q̄tūuis malign⁹ hr̄i & mēdax/ q̄ sic dephēdi p īpitiā aut icōsiderationē peccasse. Age ergo geram⁹ ei morē: qd ad ,ppositū magis ēt ptinebit: ondam⁹ ea mēdacia q̄ ipe de industria ac me

Mēdacia quæ finxit contra Reuer. Card. S. Sixti, ra malitia cōposuit. ¶Primo ergo ait in iisdē actis corā. R. Legato/īter alia mlta plena iniqtatis/qd idē Dn̄s Reueř. dixit/q̄ Papa erat supra scripturas scās/ita. s. & i hūc sēsū: qa authoritas Papæ erat supra authoritatē scripturæ: & tn̄ mēdaciū tāto uiro ascriberē n̄ ē uerit⁹/qd si iureiurādo affirmaret tota Germania/atq; sil Italia/ tn̄ psuaderi neq̄q̄ posset: nō q̄ non digna fide Germania & Italia: sed q̄ tā absonū hoc dictum: ut ex ore ēt stultissimi cuiusuis

hoīs excidere nequaq̃ posset: Quãto igiť minus ex ore tãti Viri/cui⁹ē ubiq̃ iã dudū laudata spectataq̃ doctrina: pˀsertim cū ille ēt suis aliis opib⁹ cõtrarium ꝓ cõstãti semp magis supposuerit q̃ ꝓbauerit: ꝙ uidelicet res posita in manifesto ꝓbatiõe nõ indigebat. Potuit qdē hoc dicere & uere dicere Reuereñ. Dñs/ꝙ Papa sup interꝑtationē scripturæ esset. i. ꝙ ad eū/nõ ad te ptineret/de ueritate interꝑtationis scripturaꝝ decidere: & qđ placuerit canonice improbare uel reprobare: & tu hõ oīum malignissime ais/ꝙ facit Papã sup scripturas/cū tñ totū hoc a scripturis accipimus/qđ Papæ tribuim⁹: ut si scripturæ nõ essent nihil haberem⁹ quo statuere ei⁹ possemus maximã authoritatē: imo & testãtibus & uigētibus & tã apte cantantibus hoc scripturis/uix tñ possumus p uos & uestrã supbiã & horribilē ĩpietatē defendere. ¶ Scđo pleris q̃ locis oēm scolasticoꝝ doctrinã: imo uero totã ecclesiã accusat/sceleripio: ꝙ uidelicet errore pelagioꝝ teneať q̃si destruat gr̃am xp̄i/p hoc ꝙ arbitriū libeꝝ saluat: aut q̃si neget salutē nostrã ex Dei sanguine & misericordia ꝓuenire/qđ nemo unq̃ Thomista dixit aut dicere potuit si Thomã sequať. At tu qdē uere es pniciosissimus hæreticus/ q ita gr̃am Dei defendis ut arbitrii libertati nihil concedas: ita oïa in fide sola xp̄i ponis ut opibus nr̄is nihil mercedis assignes/q̃si nõ stet cū arbitrii libertate gr̄a: aut q̃si sola fides sine opibus mereať gr̄am. Sed hęc & alia multa potius loco suo. Satis est mõ eiusmodi admonuisse/ut cū eo uenerim⁹ nõ sint totiēs eadē repetēda: & hic admoneať prudēs lector/ut nõ facile in aliis multis q̃ passim criminať tam mēdaci & linguoso fidem habeat. ¶ Tertio in m̄sione cõtra. M.S.P. asserit ipsum dixisse/ posse negari elemosinã egēti sine pc̄tõ mortali/sed nõ sine ueniali: qđ qdē si dixisset: falsum dixisset (quia prius sine ullo pc̄tõ negari põt elemosina) licet tu adhuc nõ recte ĩprobasses/nisi hoc tu uoces ĩprobare/facetiis nihil ad rem ptinētibus sicut soles illudere. Sed nõ hoc dixit ille: imo tñ hoc/p qđ cõclõnē tuã merito rephēdit: qđ interdū negať elemosina ꝓrsus sine pc̄tõ: interdū cū pc̄tõ sed tñ ueniali: aliq̃n uero ēt cū mortali: & ita recte dicit/ & fm doctrinã Sc̄tõꝝ & oportunas distinctiões & cõsideratiões q̃ hr̄i debēt/tum circa q̃litatē egeni & egētiæ suæ: tū uero circa cõditionē ipsius q de elemosina reqriť & eius facultatem: & adhuc de elemosine q̃litate: uł q̃titate: de quo tñ nõ attinet hic disserere. Satis. n. est ꝙ aptissime in hoc mēdaciter cõtra illū locutus es: quãq̃ re uera & hoc in loco nõ de industria, sed p tuã uel impentiã uel pcipitationē fecisse pculdubio existimo. ¶ At q̃rto loco ut tuis laicis psuadeas/ p̄supponis ēt falso ꝙ M.S.P. dixerit ꝙ qcqd agat Papa recte & sine errore agat/q̃si in oib⁹ sit ecclesia uirtualis. De quo latius suo loco. Sed nõ ĩtelligis hõ ĩcõsiderate/ ꝙ nõ est aliqs sanę mētis qui ignoret ꝙ & Pont. errare pñt: & sępe errauerūt: neq̃ alr dixit. M.S.P. Sed sic explicite dixit/ꝙ Papa canonice ut oportet decidēdo rem ad fidē & xp̄ianos mores ptinentē/errare penitus nõ põt: & ita faciens/dr̄ tota ecclesia/q̃ erraŕ nõ p̄t/uirtualr in ip̄o Papa fecisse. Et ita si ĩtellexeris/oportet ut fingas noua mõstrã ĩ eccl̄a Dei/p q̃ uerissimã hãc sn̄iam ĩprobes. Sed piget alia tua uere mõstra exeq/uel ꝙ ex eis iustū cõfici uolumē posset/uel ꝙ opinor satis ex his q̃ ꝓposui lector prudēs & reliq̃ aĩaduertet pter ea q̃ passim seq. libris adnotabim⁹. Ac ne mihi uideat supuacuo defensionē. M.S.P. temeŕ arroga

Accusat Martinus totã ecclesiã Pelagianoꝝ hæresis.

Hæresis perniciosissima Martini negã tis ex libo arbitrio opa bona cõppari ad gratiã aut ad meritum.

Alia Martini calūnia ĩ. M. S P.

Quid dixerit Magr̄. S.P.

Ex pcipitatione & inconsideratione plurimi erroris Martinis.

Alia Calūnia Martini in eūdem.

re: Qui (ut uerum fatear) principio in hoc tantisper peccauit (dabit scio ueniam ille huic ueritati) ꝙ te dignatus est secũ ad litterariã cõtentionẽ/q ita te & ueritate & bona cã/atq; ẽt doctrina facile superat/sicut tu illum linguæ ꝓcacitate & ueneno. Sed nõ putauit adeo te imperitum (qs.n.putasset?) nõ existimauit ita impiũ & ꝑtinacẽ: & ideo dignũ magis ut cũ igne disputatiõem ageres q̃ cũ hoie: ꝑsertim tali: Quis.n.credere potuisset in Germania alumna fidei/talẽ hoiem & presertim Augustinianæ ꝓfessorem religionis/a tanta patria & a tanto Patre tam infœliciter declinantẽ? Sed iam ad alios ꝓcedere dolos oportet.

Pro Magistro S.P.

❡Decimus dolus in quo probatur non esse respiciendas aliquas ueritates concessas quas nemine refragãte in cœlum iactat: quasi super illas disputatio sit: ac nõ potius de mendaciis quæ ex illis traducit: agatur.

d

Ecimus dolus est ꝙ & si nonnullas ueritates ꝓferat hic hõ: paucas tñ quantum animaduertere licuit pure ac sincære: ut nõ pernitioso alicui mẽdacio & uanitati admistas relinquat: & in hoc (ut est interdũ uersutus) illud ꝑcallide ac diligẽter obseruat/quod ueritates illas quas nemo bon⁹ unq̃ negauit: & cõtra quas nemo sensit: multis tñ uerbis: multis rõnibus: ampullis: exagerationibus cõstipat/cõfulcit/expãdit/amplificat/pinde ac si ab eo de illa ueritate rõ exposcat/& nõ potius de cõtento sub eo mẽdacio/de quo sæpe nullũ uerbũ: & ut magnũ mẽdacissimi hois signũ ꝓferam/aiaduerti uelim si qñ aliqua ei cõcedit a Magro.S.P. ueritas ita eũ gestire/exultare/ita totũ resici/exhilarari atq; extolli/ut dicas sese cape nõ posse: & merito. Assueti.n.mẽdaciis ꝓ magno hñt siqua interdum: quã intermiscẽt ueritas: cõdonat: nõ tam studio atq; amore ueritatis/q̃ uel ut nõ semp (quod turpissimũ est) uideant mendaces: uel ut hinc tanto magis sumãt sibi in ipso mendacio pertinaciæ occasionẽ. Et ut hæc q̃busdã interim cõprobemus exẽplis. Assumet u.g. sibi istã cõclusionem ꝓbandã/Sãctos eguisse misericordia Dei: & ꝙ ois eoꝝ iustitia fuit tanq̃ pãnus menstruatæ: ut Esaias testat: & plures tales idẽ sonãtes. Itẽ sumet hanc aliã cõclusionẽ/sola merita Christi ualuisse ꝓ oib⁹: & nõ esse iustũ aliquẽ corã Deo/Neminẽ sine peccato/Oẽm hoiem mendacem: q̃ apud minimos Thomistas nõ mõ pertrita sunt/sed ẽt ut oportet itel lecta. Ipse uero ea nõ intelligẽs/aut nolẽs plerũq; intelligere/impatiens distinctionũ: quæ ex ipso Euãgelio: nõ dico Thoma/sed euãgelio dico: aptissime colligũt/in innumeras labit quas admiscet ipietates/multa hoꝝ ꝑtextu mãifeste uel negãs uel dogmatizans q̃ pnitiosissima & iã iudicata sunt/uel plerũq; ab ipsa quã negat ecclesia/uel cõiter a Doc.Sctis. Negat.n.ut sępi⁹ ex uerbis suis colligit cõparari nobis ex arbitrii libertate merita: & ex operibus nostris factis in fide & charitate: imo & prætextu gratię penitus negare liberũ arbitriũ uidet: nã in declamatiunculis popularibus aut hoc dicit aut si interne cõsideres nihil dicit his uerbis. Esa.

Imperiti sub hoc dolo plerunq; decipiũtur.

Quarẽ mẽdaces gaudent: si qñ ueritas aliqua quã ꝓferunt, eis conceditur.

Conclusiones ueræ a Martino sæpius replicatæ.

De ueris conclusionib⁹ falsa deducit p imperitiã ueræ Theologiæ.

Negat Martinus liberi arbitrii ptãtem.

Vbi sunt q liberꝝ arbitrium iactant? cur nõ cessant statim ut uolũt? imo cur nõ uolunt nec pñt uelle? Cur.S.Hieronymus & Paulus nõ potuerũt cessare a stimulo carnis? Si.n.uoluissent utiq; factũ fuisset &c. & q̃ fronte iactat uerba hæc boꝝ Deus: tã patẽter falsa? uel hæc postrema. Si.n.uoluissent iqt

utiq̧ factum fuisset. O ignorantiā hoīs incredibilē:q in hoībus ponit/factū sequi cōtinuo uoluntatē: quasi hoīes dii sint: qui dicit & facta sunt nuda solaq̧ uolūtate. Ponit ēt ptextu hui⁹ cōclōnis pfcā charitas foras mittit timorē mille stultitias de purgatorio: ut suis locis patere faciā: ptextu ēt alteri⁹ q̧ solus Deus remittit peccata: qđ scimus/qđ fatemur/qđ pdicamus: nō nihil cla uiū potestati derogare audet/ ut suis locis euidentius ostēdet. Sufficiat igř & de his admonuisse ęquum lectorē/ ut non existimet concessas in tota ecclesia & abūde decātatas ppōnes: nup a Luthero solo inspectas: neq̧ contra eas quęq̄ pugnare sibi psuadeat: sed de earũ tantū sano intellectu disputari: q in scripturis sacris declarať. Scriptura. n. scripturā aperit. u. g. Paul⁹ iustificari hoīem ex meritis negare uideť: sed in sola fide uř astruere iustificationem ad Ro. 3. & 4. unde iste multā errandi occasionē sibi sumpsit: qm̄ textum Apl̄i & sensus pfunditatē non considerauit: de quo nūc non attinet disserere. Iacobus aūt fidem non sufficere sine opibus: ita ut inopibus iustificationem cōstituere uideať. Sic igiť apparet q̧ hi textus egēt distinctione quā faciūt doct. scī. Immo q̄ ex ipsis scripturis colligiť: & quia hic homo oīs confusionis amator istas distinctiones nō recipit causans illas p Aristo. doctrinam a Thō. confictas: necesse est ut in barathra errorũ sese pcipitem dedat. & ita pn̄t eiusmodi plura exempla pponi: de qbus tamē/quoniam suo loco ponenť ad dubitationem hactenus satis: ut prudens lector & amator ueritatis non satis in his Theologorũ quęstionibus peritus possit ab hoc dolo in aliquo admonitus & in cæteris passim cauere.

Nota lector pudēdum errorem.

Principia aliuorũ errorũ Martini.

Ex scis scripturis cogimur distinguere.

¶ Vndecimus dolus ubi detegiť patentissimæ arrogantiæ Martini uitium quo psuadere conať se oēs artes scire: & de oībus iudicium sanum pferre posse.

Vndecimus dolus est: cum. n. nouerit Martinus infinitū imperitorũ numerū/q nō exactā de omni uerbo & doctrina rōnē reposcant: & si oēm philosophiā cū philosophis oīb⁹ contēnat/& cū dialecticis dialecticā: tn̄ ut nihil apud eos nescire & q̄si solido iudicio hoc statueř uideať: qbusdā uerbis obiter positis/ac de industria q̄si negligēter & tanq̄ ab aliud agēte/nō ignorare has quoq̧ artes astu tā infelici ostētat: ut eos tm̄ possit facile decipe: q illū e cœlo Danielē sibi demissum pdicat. Atq paululū i sciarũ pricipiis pmoti fuerit incredibilē huius hoīs in oībus scientiis ignorantiam longe facilius pn̄t animaduertere q̄ credere. Sed uideamus nū uerū dicam ex uerbis suis. Etenim ad magrm̄. S. P. sic scribit. Scdm iterum ructuas Aristotelicā Philosophiam de uirtute morali/de obiecto/de actu elicito: euasi ego talia nunq̄ audierim. Et alibi. Quod uero dicis uel insōno intercidere necessario act⁹ pniæ agnosco egregium Aristo. in te ex Ethicis suis fabulantem ubi dicit: q̧ miser & fœlix dimidio uitæ nihil differunt: uterq̧. n. dormiunt nocte. i. nihil agunt uel fœlicitatis uel infœlicitatis: quomodo pōt tibi uera Theologia placere cui placet tam insipiens Phūs? Hæc uero ita dicit ut solido iudicio & non temeritate eas reiicere artes a sua remotiore Theologia uideať/quasi probe cognitas: & earũ satis pspecta malitia: & qđ magis admiratus sum: q̧ tm̄ ausus fuerit sibi de dialecticæ scia arrogare: ut non dubitauerit ēt bea

Paulū pmoti de principiis sciarũ facile agnoscere Martinum pn̄t.

uerba Martini.

Arist. fabulantem.

Arist. insipiētem. phūm.

tum Tho. de conseqntiæ uitio ēt cum stomacho rephendere his uerbis.
Arguit Mart. Tho. de uitio cōsequentiæ.
Scdo uellem a beato Tho. doceri qua dialectica stet ista cōsequētia: ecclīa remittit solū iniūctas pnias: ergo remittit ad grauiores .i. purgatorias. Vos Thomistæ grauiter estis rephendēdi qui sci huius uiri opiniones & sæpius falsas meditationes nobis pro articulis fidei audetis statuere.
Meditationes Tho. sæpius falsæ iudicio Martini.
Sed & alibi magrm. S. P. q in quinta figura argumētatus fuerit nō minus imperiteq temere eludit. Rogo te igit Martine nū dialecticā calleas/ num de syllogismoꝝ uitio & defectu consequentiaꝝ iudicare ualeas/ ut etiam Tho. uel ī his (ut ais) instructissimum possis merito eludere: & sicut facis tuo tanq iure & quasi in ꝑpria possessiōe inuentū/ deturbare? Si enim annuas (ut ꝑ audacia & insigni arrogantia tua uideris) quid igit est qd id studii dānas in aliis quo ut te defenderes & alios urgeres eguisti? An tu tam anormalus es/ ut idē penitus tibi licitum sit/ qd aliis uitiū? Quod si uerius loqui uolēs hoc doctriæ genus ignorare te asseras: quomō sine culpa temeritatis & arrogantiæ cum idoneis (ēt tuo iudicio) cōmittis? & ita cōmittis: ut ēt qsi longe supior eludas? An nescis paganis ēt legibus te teneri? qd culpæ sit admiscere se rei ad se non ptinēti?
I culpæ. ff. de re. iur.
Arrogantia Marti. dū se dialecticū ꝑfitetur.
An non Hieronymū legisti illis te admonentē uerbis? q si quispiam aduersus mathematicos uelit scribere impitus Matheseos/ merito risui pateat: & ridicule aduersus philosophos disputat q ignoret dogmata phōrum.
Hier.
Vide igit quanti facias Peripateticū & dialecticū Theologū: ut tu appellas/ Tho. nrm: a quo non solum uerā & sincerā & Paulinā & euāgelicā & deniq beatissimā aufers Theologiā/ uerū etiam Dialecticā/ & Peripateticam disciplinam nō relinquis/ quam tū eidem passim cōcedis. Quod igr genus hois es? Non ne satis erat ab eo cripere uerā Theologiam: ut etiā quā semel ei & pluries donasti/ coneris & Dialecticā & Philosophiā & omne penitus sciē genus extoquere? Q d q iure facias: & si ex locis ipsis ubi cum rephendis apud mediocriter eruditos facile patere possit: tamen & ut harum impiti qōnum irrefragabilē capiāt coniecturam / age: uideamus qto studio apud te edisci Arist. possit. Hæc Martini uerba in declamatiunculis. Nā si meo consilio Aristo. legeret: certe uel in medio anno disci posset ab ingenio mediocri.
uerba Mart.
Notate phi & cōcludite altitudinē capitis Martini.
Quid hic fingere uolumus ut Martinū a tam absono dicto defendamus? q. s. medio anno edisci posset Aristo. ab ingenio mediocri. Ego certe ad illud opinor confugiēdum est: ut qd sit ingenium hoc qd ait mediocre/ requiramꝰ: & qa mediocre inter magnū & puum medium est: magnum aūt & puum cōparatiōne dicunt/ ut ait Arist. ideo mediocre ingeniū cōparatōe forsan altissimi & dedalei ingenii sui appellat: ita ut ꝑ illo magnū ingeniū/ pura coꝝ q in hoc aere crasso sunt/ sit idem qd puum comparatiōe ingenioꝝ q sunt sub aere illo Martiniano. Nam alr quis hoc tam altum dictum defenderit? cum hic apud nostros etiam a maximi ingenii uiris / uix in tota uita tāti phi attigat doctria.
uerba Mart. ad leonem
Verū qa sibi sępe solet eē contrariꝰ Martinꝰ/ ut & hoc in loco ꝑ more suo agat/ quē mō a mediocri ingenio medio anno edisci posse: eundē non eē intellectū / ēt ab acutissimis igeniis/ ēt ī studio ptinacissimo ac labore cōtinuo asserit. hæc. n. uerba eiꝰ.
uerba Mart.
Iam plꝰ trecētis annis tot uniuersitates/ tot in illis acutissima igenia/ tot igenioꝝ ptinacissima studia in uno Arist. elaborārt: & tū adhuc nō solū Arist. nō intelligūt/ ue

rũ ẽt errorẽ &fictã intelligentiã p uniuersam pene ecclesiã spargunt. Sed su pest unũ addã: ut.n. sese totũ apud oẽs enudaret: postq̃ ñ satis ei fuit Theologis ostẽdere remotiorẽ Theologiã suã/& dialecticis ac phis suã phiam/& dialecticã: quã p suo sublimissimo igenio q̃rta ãni pte & minore deuorasse oĩno credẽdus est. Cũ supesset iactare se ẽt de legũ & canonũ pitia copiosa: magnifice & gl'iose cõminat⁹ est nobis iuristatheologũ sese pstiturũ: qd fecit q̃ fœlicissime: nisi q interdũ (opinor qa adeo abũdãter ex ore ei⁹ fluũt capl'a & canones) errat ẽt in allegãdo titulum p titulo, u.g. cũ uult adducere.c. significasti de electõe adducit de cõsti. Sed nõ mirũ: qa in electiõe sępiuscule peccare solet hic hõ: aut certe qa ita caput obfirmauit in concilio suo & ibi multas fabricauit edẽdas cõstões: facile ĩpromptu fuit ut de consti. falso p duceret. Et pterea tãta lætitia affectus est cũ uidit.c. abusiõibus in uerbo illo mendaciter (qd ẽt mẽdaciter pduxit) putans iuuari ibi suã opiõnẽ cõtra indulgẽtias: ut ñ aduerteret qd insulse detorsit illũ tex. atq nimis crasse pũctũ mutauit. Cũ.n. ibi tex. ab eo ĩ tãta illa lætitia excursus & pperã ĩtell's ita se hẽat. Cũ aliq ex hmõi q̃storib⁹ sicut ad nr̃am audientiã est platũ non sine multa temeritatis audacia & deceptõe multiplici aĩaꝝ ĩdulgentias motu suo pprio d̃ fcõ cõcedant. Et ĩfra. Aĩas tres uel pl'es parentũ uel amicoꝝ illoꝝ q̃ elemosynas eis cõferũt d̃ purgatorio (ut asserũt mẽdaciter) extrahãt &c. ita ut illud uerbũ mendaciter/ cum uerbo asserũt/ & nõ cũ uerbo extrahãt/debeat copulari: tñ hic hõ in mendacio psistẽs & mendaciter tex. (in ope suo ad Leo.) pducẽs: atq illo uerbo mẽdaciter abutẽs/ ut sensum aliquo mõ salte obscuraret: licet ẽt sic nõ obscuret̃ illud uerbũ mendaciter poti⁹ coniungit cũ illo uerbo extrahãt/in uiolẽtia manifesta: qd de industria fcm̃ appet: ex eo q tam diligẽter sic pũctari fecit & tã negligenter narrationẽ illã omisit q.s. illi indulgẽtias pprio motu cõcedebãt/& iõ mendaciter aiebant se extrahere aĩas d̃ purgatorio. Sola igr̃ hæc uerba d̃ tex. illo corrupte pducit. Aĩas de purgatorio (ut asserũt) mendaciter extrahunt. An ñ optime ut uolumus succedũt oĩa? ut ex tam pudendis erroribꝰ cũ se tñ tm̃ iuristã pfiteat̃/colligere uel iuristę ipsi facile ualeãt/q̃tus ẽt sit Theologus: sicut & Theologi pñt uel manifestius cõphendere cũ se tm̃ Theologũ pdicet in mille insaniis: quantus quoq sit iurista. Nempe tantus Theologus quantus iurista/ & quantus etiam dialecticus & philosophus. Quod forsan nec sine hoc astu ab eo factum est: nã cũ demũ a theologis &in theologicis q̃õnibus supat⁹ cadet/excusabit se &faciet se iuristã. Cũ uero fact⁹ sit iurista: & a iuristis pariter cõfutat⁹ erit: tũc faciet se Theologũ summũ: & canones simul cũ glossis pdidisse oĩa diuina iura/& confudisse pclamabit: sicut sępe pclamat: & ita ĩ tuto semp/si Deo placeat/se tuebit̃: sed non existimauit offendere in pessimos quospiã Thomistas qui aduersus istam calliditatẽ utrunq fœliciter pstare poterunt q̃tum erit satis: ut & Theologum pariter & iuristam confutent: & plusq̃ manifeste aperiant/ita alterũ alteri atq inuicem obstitisse. s. Martinũ Theologũ & Martinũ iuristã: ut cum utrunq se facere uoluerit neutrum tamen præstiterit. Nunc uero satis fuerit tantisper psequentibus disputationibus lectorem prudentem de his dolis admonuisse.

Notate iuristæ iuristotheologum.

uerba Papæ

Notate iuristæ p hũc tex. Martin⁹ ĩprobat ĩdulgẽtiã.

Iuristæ colligite q̃ magn⁹ sit theologus.

Martin⁹ theolog⁹: & Martin⁹ iurista alter alteri obstitit

FINIS.

¶ Præludium ad sequentes disputationes necessarium.

Vm animi mei sit iam hactenus detectis dolis ita in eius iniq tates aiaduertere: ut nihil (nisi suas blasphemias) qd referre ualeat /reliquam. Primū cū hoīe tam puerso cōuenire mihi oportet. Cum.n.oīs disputatio ex rōne & auctoritate robur accipiat: quo ad rōnē ptinet cōstare arbitror apud oēs / nullam esse materiā q̄ respuat rōnē / siue demonstrantē / siue psuadentē: idq; mō magis / modo minus ꝑ sui qualitate & natura. Scdo neminē negare / in oī materię gñe si q̄piam admittant̄ principia / facile inde necessarias cōsequentias traduci posse. Tertio ea dici principia: q̄ uel intellectu approbante nota apd oēs sanæ mētis fuerint: uel ab ipsis disputātib⁹ cōcorditer accipiant̄. Quarto certū esse materiā de qua agimus: q; ad fidē ptineat: demonstrationē non recipe / cum principia credita sint / potius q̄ in euidēti notitia intellect⁹ cognita: Alioq̄ fides nō esset ut Greg.ait. Igit̄ ut de auctoritatibus loqmur. Prio. sciri oportet: quasdā esse / quas tanq̄ principia oīno admittere necesse sit: quasdā uero q̄ non ita uim faciāt ut penitus nō liceat aduersus illas disputare. Quātū ergo ad primū genus attinet. Primo nemo unq̄ / q xpianus uideri uoluit dubitauit / scripturæ diuinę auctoritatē talē esse / a qua sit ꝑrsus impiū dissentire / cuius obseruātia (ut ait Aug. & Martin⁹ exēplo ꝓbat) tāta sp fuit ēt apud hr̄ticos patētissimos ut dubitatū nūq̄ fuerit / qn ei⁹ doctrina nō minus diuinit⁹ inspiret̄ q̄ scōꝝ q̄tuor euangelioꝝ. atq; ita ex ꝑdictis ꝑ imobili fūdamēto sniam Aug. mihi statuā q̄ i lib. 4. de trini. sic ait. Cōtra rōnē nemo sobri⁹: cōtra scripturas nemo xpian⁹: cōtra ecclīa; nemo pacific⁹: ut ēt sit ausus dicere nō credere euangelio. nisi ecclīæ auctoritas me cōmoueret.

Verum qa id qđ đ ecclīa dico uarie intelligit̄: ac dubitat̄ apud nō sana institutos doctrīa / q̄ nā ecclīa ista sit q̄ sine errore utputa a spūscō isallibilr̄ dirigat̄: utrū sit papa quouis mō / an potius cōciliū / an qd aliud / & qa Martinus in hoc sup oēs hæreticos isanit / iō differo. 3. lib. sup hoc disserendū / ut iterim sub dubio mācat qūousq; nō satis liqdo rōnibus / scripturis / sinodis / scōrūq; doctoꝝ sentētiis ꝓbauero / sanctiōes decretaq; pōtificū q̄ ad fidei doctrinæq; xpianæ ueritatē declarandā tradendāq; ptineāt nō min⁹ ipsis sacroscīs scripturis eē irrefragabilr̄ recipiēdas. Sed iā de alio auctoritatū gñe q̄ nr̄m assensum saltē sub hęresis piculo nō cogūt. talis in ꝓposito diuisio est: prima.n.eoꝝ est q scripturas interꝑtati sunt / aut scripturæ ꝓpōnes ꝑuestigarūt q theologi appellant̄ / & ꝑsertim q scītate pariter ac doctrina pręstātes fuerunt / quo a spūscō inspiratos fuisse maxime est credibile: quoꝝ auctoritas quanti facienda sit supius elucidauim⁹. Scda eoꝝ est qui pontificū seu cōcilioꝝ canones interꝑtati sunt / q & canonistę dn̄r. Tertia est oīum cuiusq; artis auctoꝝ. credēdum est.n.bene peritis in arte sua. Cū.n.sciæ nexū inuicē quendā atq; ordinē inter se hēant / ut diuina hæc ēt sapia cæteris tāq̄ ancillis utat̄: si.u.g. de uirtutibus disputās eas habitus aīæ esse dixerim idq; ꝑ Arist. & clarissimos alios phōs ꝓbauerim: summa ē iniuria ut hō un⁹ q̄dā puta Martinus solo risu duobus tribusue dicteriis ad hoc iprobandū sufficiat. Aut si pp scripturæ intellīm uarias lepræ cōdōnes de medicoꝝ scīa usurpa

ueri quo facili⁹ hęreticoꝝ uariā labē declararē quā in isto morbo scriptura significat:iniquū pariter est/ut ppea q᷑ de medicę artis facultate aliq̄ ad scripturæ intellectum trāstulerim/idē Martinus tātope conq̄rat᷑:atq; eo magis iniquū/quo ipse magis posset in quo hæreticoꝝ gñe collocet᷑/in eiusmodi declaratōe tanq̄ i ueridico speculo/ intueri. Cōuenire igr̄ uelim cū hoc hoīe circa auctoritates has/& p̄sertim Theologoꝝ:cum.n.dolo suo ficht ,pbauimus ita eos separauerit ut bonā ptem quasi scholasticos.i.illusorios sua illa cēsura grauissima reiiciat/& tñ ipse sæpe quosdam contra nōs ,pducit innominatos/& nescio quē Taulerū/immo & glossulas/imo & sępe illos ipos quos reiicit scholasticos/ imo & q̄ non inueniūt᷑ auctoritates/immo & q̄ faciant directo cōtra illū/ut clare suis locis adnotabit᷑. Difficile erit cū tam lubrico & iniquo hoīe ac puerso disputationē constituere. Attamē geremus morem insipiētiæ suæ/& ab his quos non recipit auctoribus abstinebimus:ut ostendam qd sum pollicitus/non minus illū re ipsa aduersus alios pugnare quos ultro admittit & laudat. Interdū tñ ,pducam simul oēs istos quos scholasticos appellat:inter quos nonnulli sunt sci q cōparatōe Martini ualere deberēt ,p dimidia saltē ei⁹ pte:aut si hoc nimiū sibi & suis discipulis q eū Danielem existimant uideat᷑/saltem ,p tertia pte:aut quarta ad min⁹: Nam si hoc p eoꝝ grām obtinebo: Reliquum eiusdem Martini facile superaturū me confido:ptim canonū/ptim doctoꝝ uetustioꝝ qui ab eo non recusant᷑/ptim deniq; sanctaꝝ scripturaꝝ ac sinodoꝝ auctoritate/& plerunq; insuperabilibus rōnibus. An non sat ptiosum facimus illis hunc Martinū si tātū apparatū ,p eo solo expugnādo instruimus? Ah iniurium est/nisi tandē isti pactioni acqescant/quicunq; eum sequunt᷑. De cæteris uero auctoribus:p̄ter Theologos:siquos forte ,pduxero/libere in ei⁹ cōsciam repono uelit ne eos recipe nec ne. Sed un⁹ restat scrupulus /in quo nescio quo pacto cum illis conueniam. Inuenio.n.sæpe sæpius hunc Martinū dissidentem a se ipso/ita ut duos Martinos ex uno facere liceat:dubium aūt est quanti ualere debeat un⁹ iste Martinus/aduersus istū alterum Martinū. Equidem hęreo hoc in loco: pretiosum fas est credere apud illos utrunq; Martinum eē. Vter tñ ptiosior dubitabile est:q̄q̄ apud nos & scdm Euangelium nostrum/uterq; horum Martinorum ad nihilum ualet ultra: nisi ut mittat᷑ foras & conculcet᷑ ab hominibus. Sed sic tandem res componat᷑:ut ipse Martinus censeat uter illorum Martinorum discrepantium malit esse. Ego uero interim loca passim adnotabo:sicut iam cæpimus:ubi secum ferme magis q̄ cum aliis pugnat. At uero (quod pene prętermiseram) si hoc etiam frequentissime præstabo/ ut quos ille sæpius pro sua producit opinione/ & loca ipsa penitus quæ producit irrefragabiliter statuam aduersus illum:an non iustum est ut magis ,p pter hoc ualeant ad hominem confutandum? arbitror nemo erit tam impudens qui neget. Adnotabunt᷑ igitur & loca hæc:ubi etiam latius patere faciam quod dico. Et hæc satis pro quodam quasi prælu dio ad futuras disputationes: In omnibus sit benedictus Deus sæculorum. Amen.

Authores Martini q tñ Thomā & Bonauē. reiicit.

Nota.

Nota.

ferat̃ tñ & fugit. Et quo fugit? ad cõciliũ inq̃t. Q ũo ad cõciliũ/q deridet cõcilia? q a cõciliis dãnat⁹ est? Ad conciliũ tñ inqt/qũo rursus ad conciliũ ille qui uiã aperit cõtra concilia? Quid.n. si ẽt ab eo concilio qd ꝑclamat dãnarẽt? Quis nobis spõdeat ꝑ eo nẽ rursus ꝓuocet ad aliud conciliũ/& iterũ ab eo ad aliud/& sic ꝑpetuo in istis cõciliis nos eludat? Nã & iã manifestũ ẽ qd ad Coloniẽse & Louaniẽse gymnasiũ ꝓuocauit: & cum tãdẽ dãnat⁹ ab utroq; fuerit/in maledicta excitat⁹/dici nõ pt quãtis ea q̃ pri⁹ laudauerat studia postmodo fœdauerit cõtumeliis. Sed qd agat isana bestia? iam nẽ satis agnouim⁹ bestiã factã esse? Et iam quodcũq; ei licere qd expedire sibi uĩ. Bestiis .n. nõ est ulla honesti/ab eo qd appareat utile/discretio: id illis honestũ qd expedire uĩ. Nã ut ignem fugiant ꝑcipitiũ quodlibet nõ ꝑerent. Quãq̃ non tam bestia oĩno est ut ad concilia illa q̃ ipse improbat confugiat. Ad aliã.n. alterius rõnis concilia nimis trãsfugit & ꝓuocat. Et hoc est qd tãdẽ plenissimis uociferat̃ clamoribus. Ad conciliũ ad concilium appello.

Nota igeniũ Martini qcũ q; a Martino laudaris.

Ad q̃ cõcilia Martinus cõfugiat.

SEd añq̃ ad consuetã eiusdem illi⁹ thomistæ examen hæc reuocent̃ admonitũ lectorẽ uelim/non esse consilii mei qcũq; dici & adduci pñt ꝑ ueritate ãplissimę ꝑtãtis. S. Põti. ueri xp̃i uicarii/ueręq; Petri successoris colligere. Reqrũt.n. hæc tractatũ spãlẽ & lõge locupletiorẽ quẽ si dabit deus & per obediẽtiã (cui sum addictus) licebit mihi/ꝓpediẽ pstabo: & si nõ me lateat multos multa & copiose & doctissime scripsisse/expedit tamẽ (ut Aug. ait) pl̃res esse/q ẽt eadẽ ad xp̃ianã ueritatẽ fulciendã scribãt: si q̃dem stili saltẽ uarietate/& ex diuerso tradendi modo plurimis cõsulit̃/& longe magis satisfit uniuersis. Hic igit̃ illud tãtisper agã/qd multa ab hoc uiro pestifero iniq̃/ꝑuerse/mendaciter & plerũq; pueriliter/sp tñ inefficaciter/& mordaciter/dcã scriptaq; colligã: & ea pſertim in qbus magis ipse cõfidit: quę facile (ut apparebit) ad sensũ pecudũ cõfutabo: subministrãte mihi facultatẽ istã/non tam ipsa aptissima ueritatis quã tuemur/luce: q̃ ecõuerso densissima & teterrima suoꝝ mendacioꝝ ac tenebraꝝ caligine. Tales.n. sunt ut uel ipsis manib⁹ palpari possint: sicut de his legimus q̃ Dei nutu obũbrarũt egyptũ. Nec tñ p̃sequar oĩa/tum qꝛ opus pene ifinitũ mihi sumerẽ: tũ qꝛ in his q̃ mihi sumpsero examinanda & cõfutanda: ita fœliciter id pstabo qd polliceor: ut magis i hoc merito rem deducturus sim: ne amplius (si quam forte dixerit) quęcũq; ueritas ei credat̃/q̃ ne cætera q̃ fuerint ꝑtermissa insana dogmata/fidem ulterius inueniant. Attendãt igit̃ obsecro q istum infidelem & ꝑfidum sequunt̃: & si non qd polliceor statim pstitero: iam ꝑmitto ut uel meo periculo/illum quantum libeat sequant̃ atq; defendant: qꝛ si eius rõnes qbus mouet̃/nõ solum cõtra scripturam & decreta/nec solum contra pr̃es doctoresq; oẽs scõs tam ueteres q̃ iuniores/ sed ẽt non minus plerũq; contra eundem ipm Martinũ pugnare ostendero: id ipsi inuicem mihi pstent (nec.n. ego ꝑ me quicq̃ peto) ut consulant tandẽ saluti suæ: ut ueritatẽ xp̃i ꝑponãt diabolicis fraudibus. Scimus.n. scim⁹ inq̃/qꝛ exiit iam foras Diabolus & tps pessimũ est: in quo multis modis tendiculas & laqueos parauit: nec effugiũ uideo/nisi in colũbina simplicitate & serpẽtũ astutia/ut affectus oẽs mũdanos & oẽs (ut recepto iã utar uocabulo) animi passiões exuam⁹. quo facili⁹ & ĩtueri & seq xp̃ianã ueritatẽ possim⁹. Sed iã rẽ ipsam igredior. IN NOMINE IESV.

Aug.

Authoris inentio.

Expedit pl̃es ẽt q ꝑ ueritate xp̃iana scribant.

Exo.

¶Primo (inqt Martinus) oñdã ꝙ ꝓbatões hucusqȝ habitę nihil sint. ¶Primo.n.qa scripturas cõtra me adductas dissoluam. ¶Scdo qa canones ieffi caciter cõcludũt. ¶Tertio rõnes adducã ipse robustissimas ꝓ opione mea.

¶Prima disputatio super tex. Euang. Tu es Petrus &c. coutra Martini interpretationem uel potius blasphemiam.

PRimum igiť ubi nam probať ait Martinus in scripturis ꝙ Petro primat⁹ iste traditus a xp̄o fuerit? Nunqd Mathei testimonio illis uerbis. Tu es Petrus & super hanc petram &c. Contra inqt, Ipsi.n. iidem iuristæ ut glo.in.c. cõsiderandũ dist.l.& in.c. significasti de elect. hoc fatenť, nõ p hoc uerbũ datã hãc potestatem. Sed per illud potius, pasce oues meas. Et addit ita concludendo ad uerbum.

¶Si ergo ipsis iuristis licet negare tot textus exp̄ssos decretoꝝ & dissentire omnibus quę distin.xvii.xviii.xix.xxi.xii. tam copiose & pertinaciter ex hoc uerbo Matthei statuunť / cur mihi non liceat frigidissima decreta appellare Theologo? cum ea negare & annihilare liceat Iuristis? ¶Et paulopost cõcludẽs sic ait. ¶Nihil ergo ꝓbať hoc tex. aquo ipsimet discedunt / nihil istis decretis / quæ ipsimet negant. Hæc ille in summa.

Tria igiť mirabilia magna ex hac tam ꝑspicaci solutione sua cõsequimur. Primum, ꝙ illæ scripturæ locus ideo ñ ꝓbat, qa iuristæ.i.gl. una & Panormitanus ab eo textu discedũt. Scdm ꝙ ideo ẽt decreta nihil ꝓbant, qa ẽt illi iidem Iuristæ ab eis recedunt. Tertiũ, ꝙ eo magis licet illi ueluti Theologo decreta Põtificum appellare frigidissima, quo magis ea uideat etiam p ipsos iuristas contẽni & nihilifieri. ¶Sed añq̃ penitus cõfutemus hoiem, p̄ludamus aliquãtulum cũ illo. Circa primũ igiť. quæ nam cõcsõ est ista tua prima? Rñde pater Martine; ꝙ qa iuristæ: i. una glo. & Panor. discedunt ab eo textu, ideo p illũ tex. non ꝓbať? Quõ igiť tuã tantã theologiã ponis in duoꝝ iuristaꝝ sensu? Quid.n. si male illi sentirent, & non iure recederent ab eo textu? Quõ tu quiescere posses tãtus theologus? p̄serti si de ueritate uelis ꝑquirere, & non cõtentionibus deseruire? Nõ tandem puduit ut legať ista consequentia in uerbis tuis, postq̃ tantũ theologũ te facis? Quia iuristæ, q duo sunt: recedunt ab uno intellectu scripturæ, p̄sertim contra tot decreta Pont. ideo nihil ex eo ꝓbať. Saltem ita dixisses, ideo non miꝝ si ego subsisto, uel dico ex eo non ꝓbari. Sed tu effusissimus semp ad uerba mendacii ita cõcludis. Ideo nihil ex eo ꝓbať: qa ab eo iuristæ recedunt. Ita qdem, ut & si textus eũ sensum reciperet quem dicunt decreta, qa tñ p glo. illã & Panor. nõ reciperet, tu tãtus theologus scripturas es relictur⁹ cũ oib⁹ decretis & duos iuristas secutur⁹. O zelatorẽ scripturaꝝ & ueritatis dei. Sed ad reliq̃ ꝓcedam⁹, nã semp ꝓficere eũ in peius uidebim⁹. Circa scdm igiť simul ac tertiũ, in quo pari mõ, sed euidẽti⁹ peccas. Dic obsecro Martine, & si maxime tibi dem qd tibi arrogas, & qd tñ nobis iniq̃ faciẽs nõ cõcedis: uidelicet p unã solã gl. & unũ Panor. iuristas intelligi, cũ tu p Tho. & Bonauẽ. nolis intelligi scõs. Dic inq̃. Quid si iuristæ illi male facerẽt negãdo & annihilãdo decreta, & iniustã sibi ac impiã licentiã arrogarent? An tu eos seq uis i iniustitia & impietate? Ita quidem concludis, nam qa illi faciunt, tibi quoqȝ hoc multo magis licere arguis. Credo quia forsan theologo nouo & Paulino, multo magis licet iniuste & impie agere q̃ iuristis. An non quotidie noua discimus ex hac noua theologia? Et uere iam ex hoc conicimus qd illud sit quod te concitauerit ad concilium: nimirum hoc est, quia alii sic fecerunt: & quid etiam ad tenendas opiniones has in conciliis damnatas adduxerit: quippe quia illas tenuit Ioãnes Hus uniuersi concilii sententia damnatus: & ita bonam coniecturam de multis aliis tuis facinoribus capimus, ꝙ.s. malorum exemplo ad mala traheris, parum memor diuini præcepti. Noli æmulari in malignantibus, neqȝ zelaueris facientes iniquitatem. Parum etiam finem horum similium ꝑspiciens: quoniam tanquam fenum uelociter arescent: & sicut olera herbarum cito decident. Sed interim ludo tecum bone uir parũper: & si ita ludẽs uera loquar. Nam adhuc ludens quæro rursus abs te: Vnde hoc didicisti argute hõ ꝙ iuristæ p hoc ꝙ ab eo textu discedant, cõsequenter annihilent & inhonorent decreta? Et si hoc tibi darem & admitterem, quod dicerent imprudenter aduersus decreta, qũo p hoc ais eos idem facere quod tu facis? qui prudens & sciens, frigidissima & impiissima appellando inhonorasti? Quæ hæc consequentia tua? an nescis ꝙ omnis Iurista seu Canonista

Cõsequentia Martini.

zelator maximus scripturaꝝ Martin⁹.

In rñsione ad M.S. Pala.

Nota ꝓbatione cõsequentiæ Martini.

Nota Martini cõsequentiã

canonibus sese alligat, & illis ex pfessione innitit tanq̃ principiis: nec propterea dicit anni hilare decreta: sicut tu facis ex hoc solo, q icõsulto aut iprudẽter irerdũ cõtra illa sapiat, sicut neq; fidem negat, q aliq̃d imprudenter cõtra fidem sentiat, nesciens illud esse contra fidẽ. An nõ siqd minimũ in uera theologia pfecisses, tibi hæc notissima eẽ potuissent? Nullus igr iurista negare aut nihilifacere suas leges põt, si pfessionẽ retineat. Qui tantã suis iuribus reuerentiã seruant, ut cum defendere illa aut dissoluere non pñt, prius eo se redigãt ut dicãt. Nescio. q(cui ex pfessione studii se astringunt) tantillum derogent authoritati. At forsan & noster Martin⁹ aliqñ diceret, Nescio. in scripturaꝝ interptatione: absit uerbũ hoc a tãto iuristatheologo, tã bñ calceato in pparatiõe futuri concilii. Sed nolo hoiem ulterius suspendere. Sed penitus in hac prima eius mĩsione manifestare admirabilem(prefertim in tanta arrogãtia) inscitiam atq; ignorãtiam & stupiditatem, & q neq; scripturas neq; decreta neq; glossas, &(ut opinor constantissime)neq; seipsum intelligit. Age attende nũc Martine ut perspicue in quo deciperis agnoscas, perspicue inquã, quia uolo rudissimi etiã homines me intelligant, cape primum ppositionem istam. Per illa uerba tu es Petrus &c. probat irrefragabiliter q xps dedit Petro primatum apsatus, & hæc est, quam per illa ipsa q̃ tu allegas decreta confirmo, nostra uerissima & pbatissima ppositio, hanc sci omnes (neminem excipio) unanimi semp consensu asseruerũt, & cæteri qcũq; unquã bene de ecclesia senserunt cõstantissime sunt secuti. Nec cõtra hoc glossa ulla ẽ neq; ẽt tuus olim scismaticus quem adducis Panor. Cape. n. bene q̃ dico. Non. n. dico q p ea uerba xps dederit tunc primatum Petro, aut q pbet p ea uerba q xps, tunc dederit primatũ. Nam hoc esset & falsum & cõtra eam glos. & Panor. Sed dico q p eã uerba pbat q xps dedit postea primatum: ex eo qa p illa uerba pmisit se daturum, & ueritas erat & mentiri non poterat: ita ut uerissima sit ista cõsequentia, in dño Deo nso yhu: & ut dicerent dialectici gra materiæ. Promisit deus se daturum: & tempus pteriit quo implẽda erat pmissio: ergo dedit. Et hoc modo euidenter p illa uerba pbat datus primatus, licet non probet q datio fuerit tũc facta efficaciter p illa uerba. i. uigore illorum uerboꝝ, sed dũtaxat pmissio. Et iõ accipe secundã conclõnẽ. Per illa eadem uerba: Tu es Petrus &c. nõ fuit datus tunc primat⁹ Petro, qa xps erat in terris, & in ipso erat primatus, & poterat eũ exercere, sicut ad hoc missus erat ut. s. tanq̃ bonus pastor pasceret oues sibi creditas a pře, hic erat uerus eius cibus. s. cura pascendi: & nõ oportebat q loco sui queq̃ substitueret p tũc. Sed tãtũ in partẽ solicitudinis uocaret, ut fecit: imo nefas erat stante uero & solido capite & principali & uera petra ac solida & principali, succedere aliud caput & aliã petrã: ut caput eẽt cũ tãto capite, & ita mõstrosa essent duo capita, & absurde unũ succederet alteri, nõdum remoto & secedenti, ac frustra eẽt loco illi⁹. Et pptera nõ dixit dñs. Aedifico, sed ædificabo ecctiam meã: neq; dixit. Tibi do, sed tibi dabo claues regni cœloꝝ: qd tunc uere fecit qñ dixit, Petre amas me &c. Pasce oues meas: & hoc est qd ait glo. quã allegas & Panor. quem pducis. Hoc sci asserũt doctores penitus oẽs, & in hac æquocatione pueriliter deceptus es bone uir. Audi igit rursus ut melius intelligas, & diuide has ppões. Alia. n. & longe diuersa est hæc propositio. q p illa uerba. Tu es Petrus &c. fuerit datus Petro unquam primatus: qa hoc nõ est uerum. Nemo dicit, nemo contendit: & si aliquãto consideratius introspexisses ẽt illa decreta q̃ tu dicis hoc probare, uidisses iuristatheologe q in bono sensu & non calumnioso intellecta, minime hoc sentiũt: sed potius contrarium: sicut spãliter ẽt notat glossa quã tu noluisti uidere in. c. i nouo dist. xxi. dum cõcordat ea capsa, q̃ in hoc contraria prima facie uidebant. Amplius dico tibi. q in sensu ẽt recepto a scis doct. & nõlati⁹ a btõ Chrisostomo, dici põt, q deus tunc & in illis uerbis fecit illũ pastorem, ex eo qa destinauit, & ita expsse notat Chrisost. sup illis uerbis, dabo tibi claues &c. dicens: Hic erigit eius sensum & pastorẽ facit. I nunc & ride Chrisost. & uoca eum porcum sicut facis(licet in psona notarii) Anacletum martyrem. Sic igit intelligenda sunt Rom. & scõꝝ Pont. decreta, & non sicut tu(ĩ manifesto mendacio tã impudenter)producis. Alia est propositio ista: q p illa uerba. Tu es Petrus &c. probat datus Petro primatus: quæ dupłr potest dici, & interptari: uno modo, q p illa uerba probet datus tunc, seu probet datus per illa uerba, ita ut datio efficax facta fuerit uel tunc uel in illis uerbis: & hic ẽt sensus est falsus: neq; in hunc sensum loquũt decreta. Alio mõ intelligit q p illa uerba probat, q primatus aliqñ fuit datus Petro: & hæc est certissima, uerissima & probatissima propositio. p decreta, p doctores oẽs scõs, q fuerũt & erũt unq: & cõtra hãc nõ est aliq̃ glos. nõ Panor. nõ iurista, nõ canonista, sed Martin⁹ sol⁹ cũ suis quos ab iferis reuocauit hæreticis. Et ista cõclo ex eo tex. irrefragabiłr pbat sic. Petro fuit a Deo pmissus primatus p illa Dei uerba. Tu es Petrus. Sed illa uerba Dei non sunt cassa aut irrita, sed firma & immobilis ueritas, ut est certum & in proposito Hier. ibi asserit, ut mox dicem⁹, ergo p illa uerba pbat q fuit dat⁹ talis primat⁹, aduerte qñ dico q

Qui nouisse uis Iuristatheologũ nota.

Pro itellectu uerbi Tu es Petrus &c.

Vbi fuit deceptio euidens Martini.

Chri.

Chrisost. contra Martinũ

Hier.

fuerit datus in illis uerbis tunc, Sed ꝙ p illa uerba probaṫ ꝙ aliqñ fuerit datus: qa p illa fuit ꝑmiſſus:& fuerunt uerba xp̄i q̄ non tranſierunt ſine efficacia ſicut ipſe ait. Coelum & terra tranſibunt:uerba autem mea non præteribunt. Et ideo aliquo modo:(ut ſuperi⁹ ex poſuimus)dici poteſt ꝙ dn̄s fecerit eum paſtorem & apſoꝝ principē. Quia tunc deſignauit:& ſicut deſignati candidatiue cōſ. cōſules dicebanṫ:ita & a doctoribus & ſcis uiris ſæpe dcm̄ eſt:ꝙ Petrus erat etiam uiuente dn̄o princeps & caput apſoꝝ, qa.ſ. deſignatus ī uerbis dei ueracis. Iam nunc igiṫ certus es Martine:ꝙ ita rn̄deṫ tui ſimilibus iuxta ſapientis conſiliū quod me mouit ut reſpōderem:ne tibi ſapiens eſſe uidereris? Iam uos qui Martinū ſequimini aduertite:aduertite inq̄:ſi amatores ueritatis eſſe uultis & non uiri ſcandaloꝝ & præcipitationis:quem uirum ſeqmini:qui in tribus pene uerbis in principio ipſo ſuæ reſolutionis(ut uocat:ſed magis ut nos ꝑbamus, ſuæ diſſolutionis)poſt principalem & maximū errorē quē mox diffuſius ꝑbauimus euidentiſſime indicat, quod allegat gloſſā quam non intelligit, Panor. quem non intelligit, decreta quæ non intelligit, in errore ut perſpicue ꝑbaui plus q̄ puerili. Ite igiṫ & ſequimini Martinū tantū Iuriſtatheologum, ite & confundite oĩa ſimul cum illo. Sed mementote ſi placet qa dicit ſcriptura. Impius cōfundit & confundeṫ. Sed hæc nihil ad ea quæ ſequunṫ.

Author ad ſectatores & fautores Martini

¶ Secūda diſputatio cōtra eundē ꝓ uera intelligentia tex. Euāg. Math. circa originē clauium: & quomodo Petrus & eccleſia dicanṫ habere claues.

Equiṫ igiṫ Martinus, ut euitaret iſtum tex. ſcripturæ & aſſerit ꝙ in hoc loco neq; traditæ Petro claues ſunt, neq; ꝑmiſſæ, ſed ſoli ecc̄ſiæ in pſona Petri quaſi rn̄dentis & recipientis non pro ſe ſolo ſed ꝓ tota ecc̄ſia & ꝓ oĩbus
ſimul apſis. ¶ Prima igiṫ ſit, ꝙ dn̄s interrogauit omnes diſcipulos de eoꝝ 1.cōc.
fide quē.ſ. eū eſſe crederent:& hæc ſatis patet ex uerbis Euāg. ¶ Secūda ꝙ 2.cōc.
Petrus reliquis tacentibus rn̄dit. Hæc ēt patet ex uerbis. ¶ Tertia ꝙ uere 3.cōc.
ille ſolus rn̄dit. Et hæc ſiſr. ¶ Quarta ꝙ lr̄aliter loquendo & non in typo ſeu figura, uel in 4.cōc.
myſterio & ſacr̄o, ſolum ēt ꝓ ſe ipſo rn̄dit, & non ꝓ aliis: qa qđ alii corde ſentirēt neſciebat: cum nemo nouerit quæ ſunt hois niſi ſpūs hois qui in eo eſt:& aliud dicere eſt uelle temere addere ad ſcripturam: qđ non licet, ut ēt tu uerbo magis q̄ re ipſa profiteris. Adde ꝙ multū īportune & uiolentiſſima interp̄tatōe hoc addereṫ: qa Petri rn̄ſio ſubita fuit & p̄occupans, ut aiunt ſci expoſitores, alioꝝ omnes rn̄ſiones & ideo non potuit fieri certus de eoꝝ ſnīa neq; de uolūtate eoꝝ, quā p̄ feruore fidei ſuæ n̄ curauit expectare: in quo maxime laudaṫ a ſcis uiris ſup cæteros apſos. Alioqn quid haberent quod laudarent in Petro ſup alios in hac rn̄ſione, niſi fidem & feruorem fidei ſup alios oſtēdiſſet? Quō poti⁹ ſtultus non fuiſſet ꝓ oĩbus rn̄dere quoꝝ mentem neſciebat? ideoq; alr̄ exponere eſſet contra
ſnīam ſcōrum manifeſtā. ¶ Quinta ꝙ uerū eſt ꝙ figuraliter & in typo(ſicut ait Aug. Pe- 5.cōc.
trus dr̄ rn̄diſſe ꝓ tota eccleſia: ꝓ oĩbus apſis:& ita dici potuit os apſoꝝ & oĩum credentiū & toti⁹ eccleſiæ: ſicut.n.(ut aiūt ſci)beatiſſima Dei genitrix Maria Gabrieli Paranimpho reſpondens. Ecce ancilla dn̄i &c. & ita conſentiens in nuptiis ſciſpūs: totius mundi nomine conſenſiſſe dicta eſt ꝓ ſalute omnibus reparanda & conciliāda grā: ita ut qlibet xp̄ianus dicaṫ in ea uoce conſenſiſſe, qa.ſ. illa uox ꝓ omnibus accepta grataq; Deo fuit. Ita diciṫ & Petrus locutus ꝓ omnibus, quia illa uox feruentiſſimæ ſuæ fidei accepta fuit Deo, non ꝓ ſe ſolo, ſed etiam ꝓ aliis: in hoc.ſ. ut dn̄s tandem traderet p illum nobis claues regni cœlorum. Et hoc eſt quod Aug. quod Chriſoſt. & Hiero. & alii ſci Doctores(quoꝝ tu dicta ne ſciuiſti diſſoluere)nobis manifeſtiſſime tradiderunt:& per hoc optima coniectura dictū eſt & diciṫ a ſcis uiris, ꝙ papa eſt uirtualis ecc̄ſia: quia apparet ꝙ Petro gerenti typum toti⁹
ecc̄ſiæ, traditæ ſunt claues:& ideo docemur ꝙ ēt ſucceſſores eius totā ecc̄ſiæ pſonā uirtute 6.cōc.
ſuſtineant. ¶ Sexta ꝙ per ea uerba non ſolum fateor. Sed clamo & hactenus tibi tantiſper conſentio cū ſanctis oĩb⁹. Claues in eo textu promiſſæ toti eccleſiæ in perſona Petri pro tota eccleſia typum gerēte: fuerunt ēt traditæ a xp̄o toti eccleſiæ, ſed in Petri perſona tanq̄ capitis quia Petro principaliter & promiſſæ & traditæ ſunt. Age clama nunc quantum potes ꝙ auferamus ab eccleſia claues & demus Romano Ponti. in mendacio manifeſto. Nō enim ita dicimus, ſed eccleſiæ collatas claues maxime profitemur, attamen in perſona Petri collatas: qui Petrus uirtute ualuit pro uniuerſa eccleſia ab eo acceptura clauium commoditatem: & hoc intereſt inter te & nos. Tu dicis claues primo eccleſiæ datas & per eccleſiam Petro: at nos contra, Petro primo ac deinde p Petrum tranſfuſa in ec-
cleſiam. Nam ut incipiam te conturbare. ¶ Septima concluſio ſit, ꝙ tota eccleſia quæ iſtas 7.cōc.
recipit a xp̄o claues eſt unū corpus pſectū ut ait Paulus & continet multa mēbra ſed non

quō dr̄ petrus remiſſæ ꝓ oĩb⁹ ex ſnīa doc.

quare papa dr̄ uirtualis ecc̄ſa a ſcis uiris.

ſine capite ſed uno tantum: immo primũ mẽbrũ caput eſt: qa corpus ſine capite mortuũ
eſt: & cum pluribus capitibus monſtroſum: licet tu Martine hæreticorum more: utrum
8. con uis horum libentius admitteres/ & multo magis uel ſine ullo penitus capite uel cum mul- Cur adeo in
clusio tis æqualibus capitibus iſtud corpus eſſe/ q̃ uti decet cũ capite uno ſũmo. Et hæc eſt cã ꝙ tã thomã & tho
topere in Thomã & thomiſtas excãdeſcis: qa non pmittũt iſta monſtra neq; etiam pmit- miſt. excande
tent crede mihi. ¶ Octaua concluſio ꝙ huius ecclĩæ caput & princeps fuit Petrus: ut ne- ſcit Martin⁹.
mo unquam ſapiens & bonus & bene de ecclĩa ſentiens dubitauit/ & poſt illum qlibet eius
ſucceſſor/ ut & latius ꝓbabiẽ. ¶ Nona cõclõ. ut obſtruam clamores tuos, ꝙ nõ p hoc exclu
9. con dimus caput xp̃m uerum ſolidũ & principale neq; ẽt aſſerimus duo capita: ſed ut latius in In qbus xp̃s
clu. ferius declarabo ecclĩæ uirtutem in duobus cõſiſtere. Primo in his quæ inuiſibili fiũt uir ueꝝ & prĩci-
tute ſcĩſpũs: & circa hæc caput eſt ipſe xp̃s & nullus in hoc eius locũ gerit: & iõ oĩs grã in pale caput ñ
eccleſiã omne chariſma ab ipſo capite xp̃o infundiẽ/ nõ a Petro: nõ a quolibet ſucceſſore. egeat uicario.
Scd̃o oportet in ecclĩa ut fiant multa & miniſtrenẽ uiſibiliter in ptãte & uirtute uiſibili pro
tuenda ſeruãdaq; ecclĩa in ſacramentis exhibendis in p̃dicatione diuini uerbi & euangelii
atq; aliis ſacris exercendis & cuſtodiendis/ in extirpãdis erroribus fidei: & corripiendis per
uerſis/ & augendis uirtutibus mediis debitis/ & ſublimãdis his q ædificare poſſent in do-
ctrina ſana: & in conciliis cõgregandis. & in his oportebat eſſe ẽt aliqd̃ caput quo iſta uiſibi
lia pficerenẽ. & licet xp̃s ẽt quo ad hæc ſit hoc caput: & nec deſierit eſſe p hoc ꝙ receſſit a
Pau. terris: tamen qa non põt p ſe iſta iam miniſtrare: qa non uult (xp̃s. n. reſurgens a mortuis
iam non moriẽ & mors illi ultra nõ dominaẽ) Neq; conueniẽs eſt ut p continua miracula
iſta faciat: ne meritum fidei imo & ipſam fidem penitus auferret: iccirco ſapientiſſime
ſtatuit: quo ad hæc ptinet: eẽ loco ſui unũ caput: ita ut nõ fiant duo capita diſtincta. Cape Nota Martĩe
Martine q̃ dico: qa ſemp tu in calũnias paratus es: ſed tñ unũ caput principale & uerũ: lo necalũnieris
co tñ illius capitis aliud uicariũ caput/ ita ut duo capita non fiãt: qa qd̃ loco alteri⁹ ſtat nõ
ſe ipm: ſed alterum cuius loco eſt repreſentat: neq; ut ipm reſpiciẽ: caput eſt/ ſed ut illud
reſpiciẽ cuius loco eſt/ & qd̃ in ipſo agnoſcim⁹: ita ut ſp unũ caput aſſeram⁹ xp̃m, tũ in ſeip
ſo/ in his q̃ inuiſibiliter infundunẽ/ tum in Petro & ſucceſſore, in his q̃ uiſibiliter. & ita dr̃
(Audi Iuriſtatheologe) apud canones uicarii & ordinarii unũ eſſe foꝝ. Sicut ẽt non duo
ſunt reges per hoc ꝙ aliquis rex: uiceregem quempiam conſtituat: unde ſi ſit uis in uerbis
& nolis papã appellari caput ecclĩæ ſed ſolum xp̃m: modo ſenſus ueritatẽ nõ mutes/ faci-
le concedemus: q̃q̃ cogi p ecclĩam poſſes ad loquendũ ut plures pp ſcandalũ ſed tñ tanq̃
hoĩ anormalo in hoc facile tibi donarem iſtã: uocũ tñ: uariationẽ: modo tu concedas no
bis quod Pont. ſit loco illius capitis xp̃i & uicarius eius: ut ſcĩ dicunt: in omni ptãte q̃ opor
tuna fuerit ad gregem xp̃i paſcendũ: uniuerſum gregem penitus dico Martine: non hunc
aut illum: & ideo comparatione gregis caput eſt: ab hoc effectu: qa ab eo regiẽ grex tãq̃ a
capite proximo: ſicut & uice rex quo ad eos quos regit (& ſi de mandato regis) rex eſt: com-
paratione uero xp̃i non diciẽ caput: ſed uice capitis: ſicut uice rex reſpectu regis: nõ eſt rex Cõtra hæreti-
ſed uice regis. Vide ergo Martine qa nihil auferimus a xp̃o ſed poti⁹ eius ſapiam agnoſci coꝝ calũnias.
mus & extollimus atq; admiramur bonitatem: qa tãtũ donũ largitus eſt hominib⁹: & ita
per illum habemus: ut ẽt p illũ hr̃e agnoſcamus. I nunc & clamita q̃tum uales ꝙ xp̃m ca-
put auferamus, uel ꝙ aſſeramus duo capita diſtincta: ſicut pro tuo more facis in mẽdacio
manifeſto: cum oppoſitum faciamus. Qui. n. confiteẽ & ponit uicarium caput de neceſſi-
tate primarium ponit: & principale non tollit. & iteꝝ cum ſit uicariũ non ſupponiẽ caput:
ſed potius loco capitis. Et ita ſi intellexiſſes: ut oportuit: periſſent ſubito oẽs q̃ões tuæ: &
10. cõ cecidiſſent oẽs calũniæ tuæ. ¶ Decima cõclõ ſit q̃ te magis uolo cõturbet: ꝙ claues ex boni
clu. tate dei ecclĩæ iſti promiſſæ & ita ecclĩæ dãdæ: uni & toti corpi: cõuenientiſſime ipſi Petro
in primis traditæ ſunt: tãq̃ tali capiti & loco xp̃i principi pſiq; apl̃oꝝ: ita tñ p illũ tãq̃ a ca-
pite diffundẽdæ & ſuggerẽdæ ĩ mẽbra multa: eiuſdẽ Petri arbitrio deligẽda ut ſiſ ptẽ labo
ris & ſolicitudĩs acciperẽt: & adiuuarẽt. Petr⁹ igiẽ xp̃i uerbo prim⁹ clauiũ dñs & poſſeſſor
Pau. fact⁹ eſt: & xp̃i tñ miniſter: ſicut ait Paul⁹. Sic nos exiſtimet hõ ut miniſtros xp̃i & diſpẽſato
res miniſterioꝝ dei. Reliqua uero ecclĩa Petro ipſo medio claues accipit: in mẽbris tñ ido-
neis: ne effuſe loquar ſicut tu: q ais: ꝙ in quocũq; fuerit reuelatio xp̃i ĩ eo quoq; eẽ claues:
ut ſic & fœminæ & pueri hr̃e claues poſſint: ñ aũt ſic ẽ: ſed pinde ẽ: ac ſi qſpiã (ut oẽs exem
pli ſiſitudine: facile intelligant) cuiq̃ familiæ ꝓuidere uolens de domo aliq̃: & patrifa. cla
ues eius dom⁹ & hoſtioꝝ oĩum tradat: certe ita tradit: ut familia oĩs claues hẽat: ac ſaltem
effectu clauium potiaẽ. Sed tñ principaliter ipſi pr̃ifa. claues datæ ſunt: ut p illũ reliq de
familia clauium beneficio potianẽ. At qa ille paterfami. nec aſſidue nec oĩa apire hoſtia
cõmode põt: cui libuerit ad aperiendũ idoneo dare poterit: & dabit: ut apiat loco ſui: & a
quocunq; etiam auferre poterit: quia pater eſt & legitimus adminiſtrator.
His igiẽ præmiſſis ad diſputationem accedẽdum eſt: ſup propoſito uerbo Mathæi iuxta

eorũ patrum quos ipse idem ꝑducit intelligentiã. Sed primũ præmittamus Martini uerba illos pro sua blasphemia producentis.

¶ Scdo ꝗ idem uerbũ xp̃i male decreta aptãt soli Petro/& Romano Põt. Nã apud scõs pr̃es xp̃s hoc uerbũ dixisse ad eccl'iam & oẽs apl'os & in ꝑsona Petri/quoꝝ prim⁹ est diu⁹ Hieronym⁹/ꝗ hoc loco interp̃tat⁹ uerbũ Petri dicit. Petr⁹ in ꝑsona oium apl'oꝝ cõfitet̃ dicẽs. Tu es xp̃s fili⁹ dei uiui: & ĩ hoc sequit̃ suũ ut solet Origenẽ: ꝗ idẽ eodẽ loco sentit. Chrisostom⁹ ãt & si hũc locũ totũ ĩ Petri laudẽ trahat dicẽs: eũ caput & pastorẽ cõstitutũ eccl'iç futuræ & toti orbi ꝓpositũ/tñ & ipse uocat eũ os apl'oꝝ ꝗ uice oĩm r̃nderit dicẽs. Petr⁹ oĩum apl'oꝝ os/uertex cõsortii toti⁹/cũ oẽs interrogati eẽnt ipse solus r̃ndet. Ergo nõ ad solũ Petrũ iste loc⁹ ꝑtinet/sed ad oẽs ẽt si prim⁹ & priceps inter apl'os ipse fuit. Btũs Aug. ꝑsalmo. viii. Sicut q̃dã dñr q̃ ad apl'm Petrũ ꝓprie ꝑtinere uideant̃/nec tñ illustrẽ h̃nt intellectũ nisi cũ referunt̃ ad ecclesiã: cuius ille agnoscit̃ in figura gessisse ꝑsonã/pp primatũ quẽ in discipulis habuit. Sicuti est. Tibi dabo claues regni cœloꝝ: & si qua hmõi: ita Iudas sustinet quodãmõ ꝑsonã inimicoꝝ xp̃i &c. Vides ꝗ claues eccl'ç ĩ ꝑsona Petri datas asserit. Idẽ de doctrina xp̃iana cap. xvii. has igit̃ claues dedit eccl'iç suç: ut q̃cũq; solueret in terris soluta eẽnt & in cœlis. Hęc Martinus.

¶ Quæ ut cõmodius q̃ falsa sint atq; euidenter calumniosa agnoscant̃: sententiã hoꝝ doctorum quos producit ex his q̃ in scriptis reliquerũt dum in terris agerent: quasi ꝑ dialogum etiam pro lectoris solatio libuit introducere.

¶ Frater Ambrosius. Origenes. Hieronymus. Augu. Chrisostomus. Gregorius: diuus Ambrosius: Bernardus:

Mbro. Eho tu Origenes: ubi ubi sis/negas tu uere datas petro claues/ita ut poti⁹ ac pricipali⁹ ĩ ꝑsona petri apl'is oib⁹ & toti eccl'ç datç sint? dic nobis obsecro. Orig. An ñ ex his q̃ scripta reliq satis hoc patet? Amb. Profer obsecro q̃ scripsisti. Orig. Verba hęc penit⁹ mea sũt sup tex. euãg. Math. xvi. Vere ergo ad petrũ q̃dẽ dcm̃ ẽ. Tu es petrus & sup hãc petrã ædificabo ecclesiã meã & portç inferi nõ ꝑualebũt ei/tñ oibus apl'is & oibus q̃buscũq; ꝑfectis fidelibus dictũ uidet̃. Amb. Nota uerba Martine. Dic rursus Origenes pp quẽdã q aĩr te dixisse ait q̃ dixeris. Orig. Etiã nũc ñ desunt q ascribãt mihi nouas blasphemias? Amb. Dic igr̃ clare q̃uo dixisti? Orig. An nõ dixi satis explicite? q̃d uere dcm̃ est ad petrũ. Tu es Petr⁹ &c. ne qs malus ꝑperã mea uerba detorquere posset? & ut sensũ mysterii (more meo diligẽti inq̃sitione exploratũ) a sensu l'rali & uero sciret distiguere? Ambro. Nunq̃d nõ & ad alios? Orig. An nõ plane capit̃ ex dictis meis ꝗ uere q̃dẽ ad Petrũ solũ fuit dcm̃? dum dico. Vere q̃dẽ ad Petrũ dcm̃ fuit. ad alios igit̃ ñ dixi q̃ uere esset dcm̃/quia dcm̃ uere. i. l'raliter non erat: sed ꝗ uidet̃ dcm̃: quia uerba illa ad omniũ doctrinam (ut Paulus ait) & cõmodũ dicta sunt: & in sensu mysterii & sacramenti/ & in sensu etiam uago & morali ad ædificationem nostrã/quẽ potissimũ ibi meo more sum secut⁹. Prçterea nõ apte uidet iste (quicũq; est) expositionẽ meã/non l'ralẽ sed sp̃ualem esse? cũ ꝑ claues regni cœloꝝ non intelligã ibi potestatem absoluendi/sed potius in trãdi cœlũ: & cũ ꝑ eccl'iam quã dico ædificari sup oẽm q̃ cõfitet̃ xp̃m/intelligam uerborum & operum & oĩum sensuũ congregationem/quæ ædificat̃

Verba Orig. euidenter cõtra Martinũ.

sup cuiusq; fidem: ut clare declaro latiore sermone. Alioquin. quicuq; talis esset fidelis confessor xpi: statim haberet ius ligandi soluendiq; & regni cœlo℞ claues. Amb. Sic ipse sæpe dicit. Orig. Nõ admodũ miror. Imperiti. n. in scriptura℞ interpretationibus nescientes sensus eiusmodi diuidere/ut ab errent necesse est. Ob eã cãm/ne qs spũalem sensum cũ morali cõfunderet/ pspicue illud explicaui. Amb. Atq hic de quo loquor magnũ se facit scriptu rarũ interptem: & gl'iose p scripturas sese extollit. Orig. Certũ signũ q̃ nec eas intelligit nec de eis fructũ capit. Amb. Perge qd cœpisti. Orig. q̃ uere il lud. Tu es Petrus. ad Petrũ est dcm: sed ad alios dcm uidet'. s. in mysterio & sacro: uel ẽt ad hanc moralẽ doctrinã/ut oẽs q xp̃m sicut Petr⁹ confitent' ali quo mõ sint Petrę/& sup illis & eo℞ fidei cõfessiõis firmitate/eccl'ia. i. cõgre gatio suo℞ bono℞ actuũ & sensuũ & cogitationũ ædificet'. Ideo aũt de Pe tro loquẽs dixi/uere ad eũ dñm dixisse. Sed de aliis loquẽs/usus sum uerbo ut/q̃ est nota plerũq; iproprietatis/uel siĩitudinis & ñ ueritatis/ut usq; pue ri sciũt. Amb. Intelligis Martine ubi sit error tu⁹? Nã q̃ i sensu uago & mo rali ad nr̃am ędificationẽ pro more suo aptauit Orig. tu ad l'ralẽ trahis. Sed age ulteri⁹ Origenes. Profer nobis si alibi declarasti q̃ dñs ad solũ Petrũ illa uerba direxerit/& sol⁹ petr⁹. p̃ cęteris eũ cõfessus fuerit. Orig. Centũ lo cis hoc exp̃ssi: spãliter aũt sup. xviii. eiusdẽ Matth. Verba mea hęc apud uos legũt'. Amb. Audi Martie. Dic tu Origenes. Orig. Verba inq̃ mea hęc sũt.

Certũ signũ doctrinæ Martini q̃lis sit in scripturis.

uerba Orig. ¶ Interdũ aũt arbitrabant' petrũ maiorẽ i regno cœlo℞/uel pp staterẽ hũc q dat⁹ est. p xpo & petro/uel pp illud qd petr⁹ dixit ad Iesum p̃ cęteris. Tu es xp̃s fili⁹ Dei uiui/& xp̃s ad eũ/Btũs es Simõ Bariona qa caro & sanguis ñ re uelauit tibi sed pr̃ me⁹ q̃ est i cœlis/& ego dico tibi qa tu es petr⁹ & sup hãc petrã ędificabo ecclĩã meã/& portę iferi ñ p̃ualebũt ei &c. ¶ Sed & sup eodẽ capl'o passim hãc meã snĩam ex multis uerbis: quãti hoc petri priuilegiũ fe cerim: colligi põt. Amb. Produc nobis & illa. Orig. Ita scriptũ apud uos ẽ.

Nota Martine tuĩ dcm̃ sit tu es Petrus & a quo sit dcm̃ tu es xp̃s nota.

uerba Orig. ¶ Tñ & illa q̃ supius soli petro sũt dcã: uidet' ẽt illis oĩbus dcã q ter peccan tes arguerit si auditi nõ fuerint & alligauerit sup terrã iudicãtes pc̃tõrẽ sicut publicanũ & ethnicũ. Sed qm̃ oportebat aliqd maius hr̃e petrũ p̃ illis q ter arguerãt/iõ illi qdẽ sic dicit. Et tibi dabo claues regni cœlo℞ & quodcũq; sol ueris sup terrã erit solutũ & i cœlis. Nõ ergo modica dr̃ia ẽ q̃ petro qdẽ datę sũt claues nõ uni⁹ cœli sed multo℞ cœlo℞ ut q̃cũq; ligauerit sup terrã sint li gata ñ tm̃ in uno cœlo sed in oĩb⁹ cœlis/& q̃ soluerit sup terrã sint soluta nõ solũ in uno cœlo sed in omnib⁹ cœlis: ad eos aũt q multi sũt ligatores & so lutores i terra sic dicit ut soluãt & alligẽt ñ i cœlis sicut petr⁹: sed iuno cœlo/ qa nõ sũt in tãta pfectiõe sicut petr⁹: ut alligẽt uel soluãt i oĩb⁹ cœlis. Amb. Oportune locũ adduxisti: quo aliã quãdã ei⁹ iperitiã iferi⁹ cõfutabo. Orig. Vide etiã homeliã nostram super initium euange. Ioan. Quid in petri lau dem q̃tum ad hoc ptinet asseram/dum in cõtentionẽ adduco petrũ cũ Ioã. Sic. n. apud uos scriptum legit'. Petrus qdem xp̃m deum & hominẽ factum in temporibus cognoscens/& dicẽs tu es Christus filius Dei uiui altissime uolauit. Et statim: Nemo nos existimet petro Ioannem præferre: quis hoc fecerit? quis esset altior Apostolorum/illo qui est & dicitur uertex eo rum? non præferimus petro Ioannem. Sed conferimus actioni contẽpla

Soli Petro nota Martine.

Nota Martine q̃ cõfũdis cũ hoc tex supio rẽ de quo agi mus.

uerba Orig.

tionem/purgandum adhuc animũ pfecte purgato/ascẽdenti adhuc uirtuti ad incõmutabilẽ habitũ/peruenientẽ iam uirtutem. Nõ .n. nũc consideram⁹ aplicarũ psonaꝝ dignitatem/sed inuestigamus pulcherrimã mysterioꝝ differentiam. Ambr. Ago tibi gratias Origenes/satis habeo abs te. Nunc autem Hieronymo mihi op⁹ est. Tu uero/uale si potes. Hier. Quis me uocat? Ambro. Thomista/contra hæreticum. Hier. Libentissime contra hęreticũ/ad quod genus hominũ psequendũ in mũdum ueni. Expone aũt breuiter quod uis. Ambro. Dic nobis tandem/ꝑ zelo illo tuo: quem etiam nunc in charitate tua sempiterna/sed in pace tñ ppetua exerces: dic inq̃/quantum attinet ad uerba illa Matthęi/Tu es Petr⁹ &c. cui nã sunt dicta uerba illa? Dic explicite ꝓpter hæreticum qui meditatus est calũnias non solum his uerbis sed etiam uerbis tuis/& omniũ interpretatiõibus Doctorum. Dic igitur ut calũniari non possit. Hiero. Cui dubiũ ꝙ Petro dicta sunt? nam si & ego oppositum forte dixissem/non stat euangelii uerbum manifestum? sed ego tñ plusq̃ clare/& claris & perspicuis uerbis hoc exposui. Ambro. Dic tu ipse uerba tua quæ apud nos sunt. Hiero. Quid oportet si uos habetis? Tñ quia recte memini/dicã. Ego interp̃tans uerba illa/sic ad lrãm scripsi. Reddit Christus Apostolo uicem. Ambr. Dixisti aplo? an apostolis? quia iste bonus uir uult ꝙ uices reddita sit aplis omnibus & non apostolo. Hiero. Ego inquã apostolo: quod si non credis/i. & lege cõmentaria mea. Ambr. Audis Martine? i. & lege Hieronymũ/& uide si dicit apostolis/ an potius aplo. Perge Hieronyme. Hiero. Sciuissem ego plane dicere aplis si uoluissem: ne ego scripturam interpretans rursus interp̃tatione egerem: p̃sertim tam absona & absurda: an non declaraui toti mundo ꝙ absonę & absurdę atq; etiam obscurę interpretationes mihi semper displicuerunt? & ideo zelo Christi & scripturarum cogebam omnes obscure loquentes/ ut sese tandem declararent. Ambro. Audis Martine Hieronymũ? Sed perge Hieronyme. Pro qua re autem reddit Christus uicẽ aplo? & cui apostolo? & quam uicem? Hiero. uerba quæ sequunt̃ & apud uos habetis declarant: Sic. n. scriptũ reliq. Reddit xp̃s aplo uicem pro testimonio q̃d de se Petrus dixerat. Ambro. Ain tu Petrus dixerat/an Apli dixerãt? Andreas fortassis & Iacobus & Ioannes & cæteri? Hiero. Ah/tu me uis cogere & uerba mea/ad id q̃d nec ego dicere: neq; uerba significare possunt. An nõ satis pspicue dixi Petrus/& non dixi apli? qa Petri uere fuit hoc testimoniũ & non aliorum. Quis aũt nisi ebrius alr & uerba mea & textũ scripturę p̃t intelligere? Ambr. Parce Hieronyme qa pp quendã sic interrogo/q & p̃dicat & asserit se ebriũ nõ esse/imo sobrietatis uerba loq: & insup/ꝙ tu istũ textũ ita itellexisti: ut nõ ad Petrũ directa fuerint uerba hęc. Tu es Petr⁹ &c. sed ad oẽs Aplos: imo ad oẽs fideles: imo ad ecclĩam principalr/licet in psona Petri: & scin qua fiducia? q̃tis clamoribus? Hier. Magnũ hęretici hoĩs signũ narras/induũt. n. mores ac faciem meretricis: ut de eis scriptum recte sit. Impius procaciter obfirmat uultũ suũ. Ambr. Perge igit̃ & expone aptius sensum tuũ i euãgelii lrã de ueteri tua interpretatiõe. Hier. Nũquid nõ ille uerba mea ꝓducit? Ambr. Immo (sicut solet) ueluti transiẽs, neq; uerba Origenis/neq; Chrisostomi/neq; alioꝝ affert. Sed tantũ sic tenere patres ꝓfitet̃. Hiero. Q̃d hoc signũ? nisi quia uer

Marginalia (left): Nota Martine ac rñde si potes. — Nota & rñde Martie ad uerba Hieron. si potes — Nota Martine signũ magnũ hæretici. — Nota Martine

Marginalia (right): uerba Hier. — uerba Hier.

ba male seruiebant: sed ego libēter ea ꝓferā. Hæc igiť uerba mea quę apud uos sunt. Reddit Christus Aplo uicem ꝓ testimonio quod de se Petrus dixerat. Tu es Christus fili⁹ Dei uiui. Dñs aūt dixit ei Beatus es Simon Bariona qa Caro & sanguis &c. Ambr. Age parūper sup his tuis uerbis: pp illum qui se magnū Theologū asserit: īmo remur. Quod est igiť testimoniū quod ais de Dño Petrus dixerat? Hiero. Id qd in uerbis sequiť. Tu es Christus filius Dei uiui. Et iō subiunxi (Declarās quā ꝓ hoc testimonio reddere Dñs uicē uoluit) Dñs aūt dixit ei. Ambr. Cui ei? Petro ne? Hier. Scilicet, melius est ut dicas ei. i. Martino aut ei. i. Aplis. Amb. Atq ille de quo loquor sic homines docet. Hiero. Sed meus Donatus nō sic me docuit. Nā cui dubiū ꝙ Petro supra loquēs, ei. i. Petro uolui intelligere? & aliter itelligi nō pōt. Ambr. Scio eē hęc ridicula. sed ꝓpter eū sic diligētius & exploratius de uerboꝝ tuoꝝ sensu requiro: non. n. dici pōt q̄ cōfidenter ausus sit dicere, ꝙ Petrus in hac psona cui fuit dictū. Tu es Petrus: nō fuit Petrus. Hier. Quis ergo? fuit Martin⁹? Amb. Fuit (inqt ille) is cui reuelat pr̄, & nō Petrus, Hier. Ha hahe. Et ille cui reuelauit pr̄, nō fuit Petrus? Ego aūt mōræ syllogistico magis euidēter cū tam peruerso interprete ita argumentū cōponerē. Ille cui dictum fuit. Tu es Petrus: fuit penitus ille idē, cui sic fuit reuelatum. Sed penitus ille idē cui sic fuit dictū. Tu es Petrus: fuit Petrus. Ergo ille cui sic reuelatū fuit, fuit Petrus: ergo reuelatū fuit Petro. Ambro. Nihil isto mō agerē: quia cū q̄d in forma syllogistica explicita sic ei dr̄, fit (ut inquiūt) tanq̄ aspis ad uocē incantātis sapiēter: aut tandē ridens r̄ndere solet, quod argumentū peccat in q̄nta figura. Et presertim, hoc in loco metuendum esset: nō. n. noscet syllogismū expositorium. Sed tu perge. q̄d nā ei dixit Dñs? Hiero. Sic ego scripsi. Dñs dixit ei. Beatus es Simon Bariona. Ambr. Nunqd hoc dixit Simoni Barionæ? Nā iste negat: & asserit audacter ea qua solet cōfidentia: ꝙ nō dixit Simoni Barionæ: sed ei cui reuelatū est. hic aūt cui fuit reuelatum dicit expressis uerbis q̄d nō fuit Simon Bariona, Hiero. Sed quis fuit? Ambro. Fuit ille cui reuelatū fuit, inqt. Hiero. Præclaꝝ r̄nsum. ille cui reuelatū est, fuit ille cui reuelatū est. At ego interrogarē. ille cui reuelatū fuit qs nā fuit? nō fuit Simon Bariona? q̄d dicit? Ambr. Q d̄ nō. Hiero. Cur igiť Dñs Simonē Barionam appellat? an forsan in mēdacio? Præterea cōtradicūt ne ista? esse eundē Simonē Barionā & illū cui reuelatū est? an nō oportet, ꝙ ille cui reuelatū sit: fuerit uel Simō Bariona? uel Ioānes? uel Iacobus? uel hō tandē aliquis? ꝙ si nō fuit Petrus princeps Aploꝝ, quē tandē potius esse dicat? Ambr. Nescio. nā ex uerbis suis ur̄ sequi, ꝙ nullus fuerit cui reuelatum fuit, qm̄ ipse hæc uerba ad Ecclesiā refert, & ecclesię dicit esse reuelatū: & tn̄ ecclesia credo ꝙ ex hoībus cōstet, si forsan nō facit Ecclesiā nobis nou⁹ Democritus ex athomis. nūq̄ aūt existimo ꝙ ecclesiæ possit dici reuelatū si nulli homini aut hoībus de ecclesia & ꝓ ecclesia fuerit reuelatū: porro Petrum excludere ab hac reuelatiōe, imo & oēs Aplos: & aliis quibuslibet huius reuelatōis priuilegiū potius assignare: mihi sane durissimū ur̄. Tu ergo dic nobis manifestius Hieronyme, si ille cui fuit reuelatum fuit Simon Bariona: ita ut per Simonē Barionā & per illū cui reuelatū est eadē penitus Petri persona representeť. Hiero. Quō potui manifestius exprimere? cū hoc decla-

uerba Hier.

Rn̄de Martine si potes ad argumētum.

uerba Hier.

Rn̄de Martine si potes.

Ecclesia Martini constat ex athomis ex disciplina Democriti.

rans aperte dixerim/q̄ nō sine mysterio talis cui reuelatum est uocatus fuit Simon Bariona/pp nois interpretationē? Ambr. Profer uerba tua propria: quæ de cōmētariis habemus. Hier. Hæc sunt. Dñs aūt dixit ei. Beatus es Simon Bariona. quare? qa nō reuelauit tibi caro & sanguis. Sed reuelauit Pr: quod caro & sanguis reuelare nō potuit/spūs sancti gratia reuelatum est. Ergo ex cōfessione sortit̄ uocabulū/q̄ reuelationē ex spū sctō habeat/cuius & filius appellandus sit. Siqdem Bariona in lingua nr̄a idem sonat quod filius colūbæ. Et opportune sup illis uerbis. Et ego dico tibi. ad lr̄am ita subdidi. Quid est quod ait. Et ego dico tibi? qa tu de me dixisti. Tu es filius Dei uiui. & ego dico tibi/nō sermone casso & nullū habēte opus/sed dico tibi/qa meū dixisse fecisse est: quia tu es Petrus & sup hanc petram &c. Et subintuli: exponēs hęc uerba in Simonē. Sicut ipse lumē Aplis donauit: ut lumē mūdi appellaret: cætera q̄ ex dño sortiti sunt uocabula: ita & Simoni qui credebat in petram Christū/Petri largitus est nomē/ac fm metaphorā Petræ recte dicit̄ ei: ædificabo Ecclesiā meā super te. Nū poterā dilucidius exponere q̄ Dñs locutus ē ad Simonē & nō ad alios? Nemini. n. alioꝝ mutatū est suum nomē in hoc nomē Petrus/præterq̄ Simoni. Solus ergo Petrus sicut priuilegio spāli donatū est ei ut esset petra. i. caput totius ecclesiæ: post Christum & uice Christi/qui uere erat petra & caput: ut ait Apls. ita cōueniēter datū est ei nomē cōgruū tantæ rei: tanto officio: & tam nobili delegationi: ut diceret Petrus. Ambr. Ita mihi uisum est: sed hic homo mille clamorib⁹ usq̄ ad cœlū exclamat q̄ neq̄ fuit Petrus: neq̄ Simon Bariona: neq̄ caro & sanguis: ille cui hæc dicta fuerunt a Dño. Hiero. Ergo dictū fuit. Beatus es Simon Bariona illi qui nō erat Simon Bariona/& dictū fuit. Tu es Petrus ei qui nō erat Petrus. ita ut aperte efficiat̄ mēdax aut Christus aut Euangelium eius. Ambr. Sed magis mirandū est: q̄to hæc uerboꝝ strepitu ingerat ut ēt audeat dicere: nō posse dici apertius: q̄ nō erat Petrus cui dictum est. Tu es Petrus: & q̄ nō erat Simon Bariona/cui dictū est. Beatus es Simon Bariona. Hier. Et mihi nō uī posse dici apertius q̄ erat Petrus: q̄ sic dicēdo. Tu es Petrus & q̄ erat Simon Bariona/q̄ ita appellando eum. Beatus es Simon Bariona. Cogita tu interim si uelis dicere aliquē esse Petrū nunqd possis apertius dicere q̄ dicendo. Tu es Petrus. Immo dic ei ut excogitet quantum potest: ut significāti⁹ aliquo modo exprimat Petrū/q̄ uoce Petri & Simonem/q̄ uoce Simonis. An nō sunt ista apud grāmaticos ,p̄pria noīa/quę uni & soli cōueniunt? Ambr. Ipse inquit nō esse hic seruandū rigorē grāmaticæ neq̄ in significatione nominū neq̄ in rōne cōtextus: quia (inquit) seq̄rētur absurda plura. Hiero. Quæ? Ambr. Satis est/mirareris si audires. De his. n. suis locis: nūc sequamur quæ cæpimus. Hier. Ego uero ex his quæ cōtulisti stultitiis perfacile colligere oīa possum. Qui. n. usq̄ adeo procedit ut dicat petri noīe petrū nō esse intelligendū: neq̄ Simonē noīe Simonis: iam liberē eum ab oī & lege & norma ,p̄nūtiare possum: ut iam ualeat & cōminisci & defendere quæcūq̄ libeat. Ambr. Et presertim qd' inuenit nouā quāpiam Theologiā: quā remotiorē appellat: ubi possit tutius hæc oīa & inuoluere & abscōdere. Sed tñ miror cū ita sit/ut audis: q̄ iste ausus fuerit ēt tuā adducere ,p hac opiniōe authoritatē: & insup noīatum Augustini & Chriso

Nota Hiero. uerba Martine.

uerba Hier.

Rñde Martine si potes.

Cogita Martine & rñde ad id quod te rogat Hiero.

Liber ē Martinus ab oī lege iudicio hieronymi:

stomi. Hiero. Oh mirũ ne id est? Iam uideo ꝙ parũ cum hæreticis assuetus es: non dum expertus malitias & temeritates hoīum: qui in sola stultoꝝ simplicitate & imperitia cōfidunt/& præsidio pleruq; pessimorũ hoīum: qui de industria decipi uolũt. Hic semp hæreticoꝝ mos fuit: magis clamare q̃ pbare: plus in uersutia q̃ in doctrina confidere: oīa corrũpere/cōmiscere: peruertere: nihil tandẽ nõ audere: quasi bestiæ cũ a canibus cogunt̃ & rediguntur in angustias. Videbis quõ rñdebit tibi: Si rñdere pro sua humilitate dignabitur: quõ fugiet/ubi tu illum pungis ad uiuũ/ubi expugnas: ut dissimulabit: ut interdũ aget hipocritam: ut nõnũq̃ clamosioribus inefficaciter uociferabitur latratibus: noui ego plane: noui mores coꝝ & petitiones deprauati cordis. Ambr. Sat uideo quõ semp hic agit ut tu pbe effigiasti. Nam audi etiã/uult. n. insup pbare/ꝙ ille cui sic fuit dictũ: nedum nõ erat Petrus/aut Simon: immo neq; erat caro & sanguis/ex eo quia caro & sanguis nõ reuelauit ei: Nã ita necesse est ut arguat ex uerbis textus. Aliã. n. uiã ego nõ agnosco. Hæc igit̃ cõsequentia apud eũ/qui Thomæ & Thomistatũ cõsequẽtias eludit/ualida est. Caro & sanguis nõ reuelauit ei/sed Pater cœlestis. Ergo ille cui reuelatũ est nõ erat caro & sanguis. Hiero. Hoc argumẽtũ ista uia sumptũ pariter pbat: ꝙ hic talis cui reuelatũ est sit Pater cœlestis: cũ ex eo concludat/ꝙ præsupponit intereũ qui reuelat & eũ cui est reuelatũ: nõ debere esse distinctionẽ. Vñ si hoc pcedit. Reuelans sanguis & caro nõ est: ergo ille cui reuelatũ est. caro & sanguis nõ est: iã pari filo pcedet & istud. Reuelãs est pater cœlestis. Ergo & ille cui reuelatũ est: est pater cœlestis. Ambr. Vereor quidẽ ne & hoc admittat: & aliquo mõ ex remotiore Theologia sua pbare cõtendat. Mirũ. n. quot cõtinue noua inde nobis eructat atq; a sæculo inaudita. Hiero. Eo redactus est ut sic eũ facere oporteat: si hæc mõstra proferat quæ tu dicis. Ambr. Si pferat inquis? imo quantis furiis inuehitur in alios/qui recte aliter doceant: q̃ insane clamitat perdere eos: destruere: lacerare scripturas: & ad sensum ppriũ detorquere: adulari principibus. Hiero. Ista uobis noua uident̃. Mihi aũt diu cõperta: qui cum illis assidue cõmittebam. Sed piget ulterius loqui de re tam crassa. Interroga nũc Augustinum qui mecũ est & Chrisostomũ si lubet. Augu. Quid oportet ut ego in re tam manifesta post Hieronymũ presertim uerbũ addam? Ambr. Saltẽ Augustine pp quendã qui tibi plurimũ tribuere ur̃. Aug. Noui sane q̃ mihi tribuat. Ambr. At ita scribit. Augu. noui inq̃: noui hoīem. Ambr. Atqui filius tuus hic est: de quo loqmur. Augu. Absit hoc: absit ut sic existimes: Neq;. n. ego pater/neq; ille filius. Si. n. filius meus esset/opa mea faceret: sicut scriptũ ẽ. Si filii Abrahã estis/opera Abrahã facite: neq; meas detorqueret/tam absurde suis. Neq; hoc mihi statueret: ꝙ ego Petro primatũ super oēs Apostolos & uniuersam Ecclesiã nõ cõcesserim. Et id ipsum ẽt in eius successorib⁹/nõ semper multa cũ reuerentia agnouerim. Parum ipse euoluit cõmentaria mea: opuscula mea: eplas meas. Ambr. Immo totus quasi de tuo testimõio pendere uidetur. Aug. Hæreticoꝝ mihi impud entissimam hipochrisim/& patentissima mendacia narras. Ambro. Attamẽ ille ait quod tu in Psalmo cviii. sic asseris. Dic tu igitur quæ super eo psalmo apud nos habentur. Augu. Verba mea quæ ille affert sup eo psalmo talia sunt. Sicut. n. quædã dicũ

Nota Martine qa not⁹ plane es.

Mos pprius Martini.

Nota Martine & noli pati Hieronymũ Prophetã in hoc.

Consequẽtia Lutherina.

Nota Martine & respõde si potes.

Nota Martine ut tu notus es Hieronymo.

Nota Martine & audi si hẽs aures audiendi.

Nota Martine ut notus e; ẽt Augustino.

tur quæ ad Apostolũ Petrũ ꝓprie pertinere uidenť: nec tñ hñt illustrem in tellectum/nisi cũ referunť ad ecclesiã: cuius ille agnoscitur in figura gestasse personã: pp primatum quẽ in discipulatu habuit/sicuti. Tibi dabo claues regni cœloꝝ: & siqua hmõi: ita Iudas quodãmodo sustinet personã inimicorum Christi iudęoꝝ/qui & tunc oderant Christũ: & nũc per successionẽ pseuerãte gñe ipsius impietatis oderũt. De quibus hoĩbus/& de quo pp̃ſo possent nõ incõuenienter intelligi/nõ solũ ea quæ apertius de ipsis in hoc Psalmo legimus: uerum ẽt illa quæ ꝓprie de ipso Iuda dicunť: sicut est quod cõmemoraui. Fiant dies eius pauci & epatũ eius accipiat alter &c. Ambro. Ex his aũt uerbis tuis tria colligo manifeste ac penitus irrefragabiľr cõtra istũ. Primũ pp similitudinẽ quã cõstituis inter Petrũ & Iudã. Si eam seruare uelit. Sicut uerũ est uerba illa. Fiant dies eius pauci &c. Primo ac ꝓprie Iudæ conuenire: Et de Iuda principaliter dici nemo negat: Et ꝓbať primo Actu Apost. ex uerbo Petri. Ita ueꝝ ẽ & hæc uerba. Tibi dabo claues &c. Prĩo ac principaliter dicta esse Petro. Sed ut illustrẽ recipiant intellectũ ad totã Ecclesiam cuius Petrus Typũ gessit extendunť: ne cogeremur dicere effectũ uerborũ desiisse aut cessasse/cessante Petro. Ita quæ primo & principaľr de Iuda sunt dicta/ẽt ad oẽs Iudæ similes extendi par est: Gerẽte ipso Iuda Typum eoꝝ. Vnde cõsequor ꝙ uerba dicta Petro. Tibi dabo claues &c. Ad ecclesiam ideo cõueniunt quia Petrus eius Typũ gessit: ideoq; nõ litterali & primario intellectu: Sed in Typo & figura extendunť. Falsum igiť est ꝙ ecclesiæ dicta sint illa uerba: quia lõge aliud est esse dicta Petro gerenti Typũ Ecclesiæ: aliud esse dicta ecclesiæ: sicut aliud est re uera capere pisces retibꝰ: aliud capere hoĩes Dei uerbo: Et tñ in figura per pisces/hoĩes intelligunť & per rete/prædicationis uerbũ. Augu. Vera & aperta loqueris: sed laici sui & uulgus cui imponere studet/nõ attendunt istas drĩas/& mysteria scripturarum. Et cũ ego dico quod Petrus gessit Ecclesiæ figurã: putant/ꝙ ego dixerim: uerba illa nõ fuisse dicta neq; cõuenisse Petro: cũ penitus contrariũ dixerim: quia si Petro dicta nõ fuissent: & principaliter ei nõ conuenissent: minime gessisset Ecclesiæ personã: cũ clare dixerim/quia primatũ habuit in ecclesia & inter discipulos oẽs: ideo uirtute oẽm ecclesiã conuenienter substinuit. Ambro. Hoc erat qđ tertio loco uolebã dicere contra illũ: quia tu uerbis tuis clare primatũ Petro assignas. Aug. Quid ad hoc dicit? Ambr. Dissimulat/quasi id ad propositũ non ptineat: ex hoc. n. maxime laici sui pturbari possent. Hoc. n. maxime in tota disputatione obseruat ut p̃tereat oĩa quę contra se faciant. Aug. Plane incipis hęreticoꝝ mores nouisse/qui non sunt nisi uox inanis & clamores absoni. Nã multis aliis locis de meis uerbis facile potuisset colligere ꝙ Petro uere & principaliter datæ sunt claues: & p Petrum in ecclesiã deriuatæ. Et quod Petrus primus fuit/princeps: & caput totius Ecclesiæ. Et ita quilibet successor eius. Ambr. Dic nobis loca hæc. Augu. Primũ in lib. de Agone Christiano. c. xvii. dixi. ¶ Hinc Ecclesiæ claues datæ sunt cũ Petro datæ sunt. Amb. Oportune contra istum & pulchre. Nõ enim dixisti ꝙ Petro datæ sunt claues cũ sunt datæ Ecclesiæ/aut postq̃ sunt datæ ecclesiæ: ut sic cogeremur intelligere (quod iste ueritatis hostis infœliciter dogmatizat) quod per ecclesiam deriuauerũt claues in Petrũ. Sed po-

Marginal notes: uerba Aug. — Nota p intellectu uerboꝝ Augustini. — Cur Martinꝰ decipiat Laicos. — Dolus Martini peculiaris. — Mores hæreticoꝝ quos refert Martinꝰ ad regulã. — uerba Aug. — Rñde Martine.

tius ecõtra q̄ ecclesiæ datæ sunt claues/cũ Petro datæ sunt: ut cõtrariũ penitus delirissimæ eius opinionis colligeremus. Primũ q̄dẽ q̄ Petro datę sunt a Christo claues: quod ille negat. Secundũ quod hinc/idest per ipsum deriuatæ sunt in ecclesiã qđ ẽt negat. Adde reliq̄. Aug. Sup Ioã. Sermone. x. dixi. ℂCũ Dñs dixit Petro. Tibi dabo claues regni cœloꝝ. Illud ꝓ oĩbus Aplis dixit: & hoc/cum omnibus tanq̄ gerẽs personã ipsius unitatis accæpit. Ambro. Ecce quia manifeste dicis. Primo/q̄ dñs Petro illa uerba dixit. Tibi dabo claues/quod iste tam impudenter & cõstanter negat. Deinde q̄ ꝓ oĩbus Apostolis dixit: quod nemo sanus negauit unq̄. Tertio/q̄ Petrus a Christo accæpit claues: licet cũ omnibus/tanq̄ gerens personã unitatis. Et hic negat claues a Christo Petro datas: nisi mediante ecclesia/quia ab ipa ecclesia accępit. Sed ꝓfer siquid explicitius dixisti/ꝓpter cauillosos hm̃ói hoĩes: qui cuilibet uerbo calumniã meditant̃. Augu. Vnũ locum de multis ꝑducam: & hũc eo libẽtius: quo magis aduersario isti tuo iniq̄ssimo displicebit. Etenim in Sermone: quem de Apostolis Petro & Paulo habui: ita de Petro scriptũ reliqui: sicut apud uos legit̃. ℂO mira potentia & ineffabilis gratia Saluatoris. Quis Plebeium piscatorẽ Apostoloꝝ facile crederet Principẽ? & Regibus obsistere. Reges sanctificare. Regibus oĩbus imperare? Ambro. Si ego aut alius quicũq̄ hæc dixisset nunq̄ sine uel suspitione uel accusatione adulationis tutus ab illius recedere maledictis potuisset. Veꝝ quia tu hoc dicis: cui simulat saltẽ non nihil tribuere: Nescio quid rñsurus sit. Expectabo. Tu sequere/siquid aliud restat. Aug. Melius est/ut quid fecerim potius q̄ quid dixerim ad Petri Sedem honorandã atq̄ cõfirmandã adducã: & qđ/quantumue/Rom̃. Pont. quasi Petri successori detulerim. Id. n. satis supq̄ ex nostris/quæ apud uos sunt Epistolis/licet colligere. Ambr. Oportunũ loqueris Augustine: nã hic idẽ hõ asserit/ multas uos Ep̃os Affricanos/Synodos cõgregasse: & sine Rom̃. Pont. authoritate ibi statuisse quæ placuerunt. Augu. Epistolæ ipsæ meæ testimonio sunt ueritati. Ambro. Immo illas ipsas epistolas pro se affert. Aug. Scilicet more hæreticoꝝ qui in turbarum & plebis imperitia sola confidũt. Nã quid maius q̄ q̄ in ꝓposito nos citat ꝓ blasphemia cõtra Petrum? q̄ tñ illud planissime oẽs curauimus ita Petrum extollere: ita clare de eius Primatu loqui: ne unq̄ talis blasphemia in Dei ecclesiã introduci posset. Sed lege Epistolas meas: uel quæ ad Innocẽ. Pont. Datæ sunt. Ambr. Tace. Nõ. n. hic locus ut eas ꝓferam/contra nouũ hoĩs & admirabile mendaciũ. Producã post/cũ spãliter super hoc aget̃. Augu. Dimitte ergo me. Nã in hunc solam unicam meã sñiam quam in lib. x. De Trin. scriptam reliqui/uolo tibi cõmemorare. Noui. n. satis superq̄ hominem cui penitus conuenire eam nemo prudens negare põt. Ambro. Dic igit̃ illam. Aug. Sic ego aduersus huic stulto similes locutus sum. Cõtra rõnem nemo sobrius: cõtra scripturã nemo christianus: contra ecclesiã nemo pacificus. Ambr. Gratias tibi Augustine: gratias tibi. Nihil. n. cõueniẽtius poteras mihi aduersus istius hoĩs ingeniũ peruersissimũ cõmemorare. Qui & rõnem oppugnat: & scripturã peruertit: & ecclesiã perturbare nõ cessat. Vale. Nã alias in opere nouo quod meditor/pro summi prãte Põtificis: & authoritate & priuilegiis: quæ uariis locis pro sede hac immobilissima & fir

Rñde Martine.

Rñde Martine.

Rñde Martine.

Verba Augusti. Iugulãtia Martinum.

Rñde Martine.

Mos hæreticorum.

Audin Martine augustinũ?

missima scripsisti locupletius/afferre curabo. Hæc.n.satis superq;cõtra hominem adeo imperitũ. Sed uoca mihi Chrisostomũ: nã & illum (adeo ipudens est) audet ꝓ sua opinione adducere. Aug. Ecce adest. Chrisost. Tace. Scio quid uelis. Ambr. Scio ego te scire. Quid.n.nescire uos putẽ qui speculum totius sciæ iugiter & beatissime cõteplamini? Chrisost. Sed qd opus testimoniis meis? Cũ ille legerit/& plenissime agnouerit/& ueritatẽ cõpererit. Quis.n.aut sæpius aut clarius pro Petri primatu locutus est unq̃? Nam quot locis id exp̃ssi: quod uere/uere solus Petrus r̃ndit? Soli Petro dcm̃ est. Tu es Petrus &c? Et tandẽ ꝙ ei demandata cura est omnium ouiũ: omniũ agnoꝝ? Ambr. Immo hic hõ audet dicere te dixisse Petrũ fuisse os Aplõꝝ. Chrisost. Quid tum? Ambr. Per hoc colligit/ꝙ nõ sibi dictũ est. Tu es Petrus &c; neq; ipse dixit. Tu es Xp̃s &c. Chrisost. Ridicula narras: quasi uero esse os Apostoloꝝ: Petri potius deroget principatui q̃ arguat illũ. Vñ.n.id colligit ex ui uerboꝝ? Ambro. Quia esse os Apostoloꝝ existimat idẽ esse: quod loqui uice illoꝝ. Chrisost. Scilicet q̃si instr̃m eoꝝ: ut digniores ac meliores Petro cæteros fecisse me/his uerbis affirmet: ꝙ eo tanq̃ ministro utatur & inferiori. Et qđ ego in sũmã Petri laudẽ scripsi: ad indignitatẽ trahat. Ambro. Ita sæpe facit Petrũ cæteris minorẽ. Chrisost. Sed audi tu me: sicut uere dicipõt/ꝙ Rex est uox siue os totius ppl̃i atq; regni: qa illius s̃nia spectatur/loco s̃niæ totius populi: ita a me appellatus est Petrus os Aplõꝝ: nõ quasi nudus minister: sed quasi primus Magister: & iam Dñi s̃nia/fact⁹ Dñi Vicarius: quod poterat ex uerboꝝ clarissima circũstantia facile intelligere. Cũ eũ totius collegii uerticem & milies Apostoloꝝ Principẽ: & coꝝ Prælatum atq; Præsidentẽ totius ẽt orbis appellauerim. Quid.n.ad hæc q̃ circunstabant r̃ndet? Ambr. Mussitat & dissimulat hæc/ut multa alia. Solũ.n.hoc ait ad l̃ram. ¶ Chrisostomus aũt & si hũc locũ totũ in Petri laudẽ trahat dicens eũ caput & Pastorẽ constitutũ Eccle ∴æ futuræ: & toti orbi Prępositũ: Tñ & ip̃e uocat eũ os Apostoloꝝ ꝙ uice oĩum r̃nderit dicens. Petrus oĩum Apostoloꝝ os. Vertex cõsortii totius: cum oẽs interrogati essent: ipse solus r̃ndet. Chrisost. Nolo ego alia mea uerba contra hoĩem producere q̃ quę ab ipso sunt ꝑducta. An nõ ergo ex uerbis his cõcludit quod Petrus ipse solus r̃ndet? Cũ explicite dicam. Ipse solus r̃ndet. Ambr. Sed ipse per cõtrariũ: statim postq̃ dixisti. Ipse solus r̃ndet ita ad l̃ram cõcludit. Ergo nõ ad solum Petrum iste locus ptinet. nã & passim ipse manifeste ait/ꝙ nõ solus Petrus r̃ndet. Chrisost. Igit apud illũ solus Petrus/nõ est/solus Petrus. Ambro. Sed ipse nõ concludit hoc ex illis uerbis quæ dixisti. Solus Petrus r̃ndet. Sed ex eo ꝙ tu ais: eũ fuisse os Apostoloꝝ. Chrisost. Sed illa quæ dixi. Solus Petr⁹ r̃ndet. Quõ interpretat? Ambr. Nõ curauit exponere. Chrisost. Quõ ẽt illa quibus dixi: illũ caput & uerticẽ collegii & Pastorẽ Ecclesiæ futuræ cõstitutum & toti orbi Præpositũ? Ambro. Dimittit penitus: & ut dixi solũ in hoc fundat ꝙ quãuis ea dixeris: tñ dixisti simul os esse eũ Apostoloꝝ. Chrisost. Scio quid uoluerit dicere. Bonus iste Magister ac Cẽsor/ꝙ & si illa dixerim in Petri laudẽ: feci tñ ut eũ laudarem.s.in abundantiã & supra ueritatem ut ipse solet. At cũ uolui uera loqui coactus sum dicere ꝙ erat os Apostoloꝝ. Et existimauit inique ꝙ fuerim sibi silis/qñ suos quos pnitiose decipit Prin

Cur ergo pugnas contra agnitam ueritatem Martine?

Vt recte eludit imperitia Martini.

uerba Martini.

Quis non miretur tantam stupiditatẽ?

Dolus Martini.

Aperi aures & nota Martine.

cipes in adulationibus laudat. Ambro. Totus peruersus est hō:& facile spe
ro cognoscent eū tandem/Principes ēt illi quibus blandif iniquissimā atq;
impiissimā cām suscępisse defendendā aduersus Petrum.Immo ipsum Chri
stum & christi Dñm.Chrisost. Hoc certe scias:infœlicē exitū habiturā rem/ in eius caput durissimū & q ui eū sequunt. Ambr. Atqui ęneū se caput hre: & nasum ferreū/agnoscit & ꝓfitet. Chris. Potens est Deus cōterere & hūc & illud. Sed tu uale/ego noua ꝓducere nolo. melius est ut in his solis q̄ ipse ꝓ se adduxit cōfundat. Cū.n.facile uiderint hoīes si loca illa quæ diligenter expiscat ad blasphemiā suā confirmandā:cōtra illam stant euidentissime/& funditus eā euertunt: perfacile de aliis cōiectabunt quæ ipse subdole magis atq; cōsulto prӕterit. Ambr. Recte cōsulis:nam & opere nouo oēm ego sub limissimā Papæ ptātē spero Deo uolente ita ab oīum atq; oībus impietatib⁹ uindicare: ut nō sim relicturus nisi euidēs malignandi cōsiliū aduersus illā. Hactenus igit Chrisostome.Ora interim ꝓ me ut illud facile impetrē apud Dñm IESVM:& matrē eius MARIAM:quod ꝓ ueritate desidero.Chri sost.Satis est. Quere/Pete/Pulsa/& dabit tibi longe supra merita tua.Ambro.Sed unū uelim/gloriosissime Doctor qui mihi ꝓ zelo & aureo Sermo ne tuo:semp uel a pueró(ut scis)placuisti:ut oēs sancti qui in cœlo sunt ali quid quasi Symbolū cōficientes.De primatu Petri afferrent ad cōfutandas oēs eiusmodi bestias. Chrisost. An tanti est unus hō tam indoctus tamq; la te ac manifeste puersus:ut totū sit ēt cœlū cōmoturus? Ambr. Vere nō tan ti ille est:Sed ab imperita turba metuendū est mille causis/ut nouisti.Igitur placeret mihi tale Symbolū.Chrisost.Satius est expectare pgressum rei:ut siqui magis moueant tunc paratus sis;& imprudētes offendas eos. Ambr. Vti iubes. At saltem pauca liceat a Gregorio & Ambrosio Doct. sacratissi mis ꝓ eadē snīa accipere:si forsan quatuor Latini ab oī recæpti semp Eccle sia doctores/aliquid præ Martino pōderarē:ēt corā suis laicis ualeant.Chri sost.En Gregorius ad te.Ambr.O Gregori uere magne/quia tu paruū te fe cisti.Dic & tu nobis ꝓ Petro aliquid.Greg.Ad hoc ueni ut dicerem: q̄a iste subdolus & malignus: audet ēt & in maioribus mēdaciis meā aduersus Pe trum authoritatē ꝓdūcere:& quod stultius est. Abutit humilitate mea:q̄a enim me Seruū seruoꝝ Dei appellaui uirtute humilitatis:ob istā gfam ma iores titulos a summis auferre Pōtificibus conat: ne sancti & summi & bea tissimi recte dicant. Amb. Veꝝ hoc est:q̄d ais/& summæ ridiculū. Sed tū/ quod ad incæptū spectat: dic aliq̄d ad rem propositā de Petro. Greg. Liben ter locū unū de multis dūtaxat afferam: q̄m uidit illū iste malignus/& sub dole ac de industria subticuit: ut patebit in ꝓcessū uestro. Siq̄dē & ipse illū ꝓ se ꝓducit:quatenus pro se facere primo aspectū uidebat. At quæ ibi sta bant patentissime aduersus se/nō ꝓduxit. Ambrō. Abūde nouimus Grego ri dolū istū uiro huic peculiarē. Sed tandē uerba tua ꝓfer,quæ ad hūc locū pertineant. Greg. Sic ad lrām in Epistola mea ad Mauritiū Impatorē legit lib.4. Epistolaꝝ meaꝝ. ¶ Cunctis Euangeliū scientibus liquet/q̄ uoce Dñi ca scō & oīum apostoloꝝ Petro Principi Aplo/totius ecclesię cura cōmissa est. Ipsi quippe dicit. Petre amas me: Pasce oues meas. Ipsi dicit. Ecce Sa thanas: expetiit cribrare uos sicut triticū: Et ego ꝓ te rogaui Petre ut non

Aperi aures Martine.

Audi æque le ctor.

uerba Greg.

Ergo Marti nus nescit euā gelium: aut Gregori⁹ pec cat.

Ipi dicit Martine. deficiat fides tua: Et tu aliqñ conuersus cõfirma fratres tuos. Ipsi dicit. Tu
Ipi dicit Martine. es Petrus & sup hanc petrã ædificabo ecclesiã meã. Et portæ inferi nõ præua
lebunt aduersus eã. Et tibi dabo claues regni cœlo℞. Et quodcũq; ligaueris
Ipi dicit Martine. sup terram erit ligatũ & in cœlis: & quodcũq; solueris sup terrã erit solutum
& in cœlis. Ecce claues regni cœlestis accæpit. Potestas ei ligandi & soluẽdi
tribuit. Cura ei totius Ecclesiæ & Principatus cõmittit. Hæc uerba mea. q̃d
tibi uidet? Amb. Immo uero quid uideat Martino/ potius roga. nã ipse oĩa
p contrariũ: & q nõ Petro dicta sunt uerba illa: & q nũq̃ uniuersalis ei cura
totius ecclesiæ cõmissa est. Et frigidos insup ac maledictos appellat canones
& Pontifices: & decreta quæ talia dicũt. Greg. Ve℞ est igitur Opt. Deus q
maledicũt illi/ & tu benedicis. Amb. O aurea uerba cõtra istas bestias. Satis
mihi supq; est abste. Hoc superest/ ora p me aĩa sanctissima & accæptissima
Deo: & memẽto charitatis tuæ cui/ uel Ethnicus ille Imperator ualde mul
tum debet. Sed nũ ne & Ambrosius habeat mihi aliquid pro Petro dicere:
quod ad istũ locũ ptineat? Diuus Ambro. Putas me nolle esse in tali Sym
bolo? qui in Petri honorẽ de Ro. Ecclesia cũ uobiscũ in terris agerẽ mei i
to/ & ex debito ita locutus sum. in lib. de sacramẽtis. c. i. ¶ In oibus sequi cu
Cur Petrus Petra. pio Ro. Ecclesiã. Ita & nunc cũ illis esse uolo qui Ro. Ecclesiã defendant.
Nam uerba Christi uere dicta fuisse Petro qui ambigat / non nisi stultissi uerba Amb.
Cur Christ⁹ Petra. mus esse potest. Ambr. Dic ergo si qd in tuis libris p hoc reliquisti scriptũ.
Diuus Amb. Ego in Sermone meo apud nos/ nu. 47. Sic in laudẽ Petri scri
psi. ¶ Petrus tanq̃ bonus Pastor tuẽdũ gregem accæpit: ut q sibi ante infir uerba Amb.
mus fuerat fieret oibus firmamentũ: & qui ipse interrogationis tentatione
nutauerat: cæteros fidei stabilitate firmaret. Deniq; p soliditate deuotiõis:
Ecclesia℞ petra dicit. Sicut ait Dñs. Tu es Petrus/ & sup hanc petrã ædifica
bo ecclesiã meã. Petra. n. dicit eo/ q primus in nationibus fidei fundamẽta
posuerit: & tanq̃ saxũ immobile totius operis Christiani cõpagẽ moleq; cõ
tineat. Petra ergo p deuotione Petrus dicit: & petra p uirtute dñs nũcupa
tur. Sicut ait Apls. Petra aũt erat Christus. Recte cõsortiũ meret nois qui
cõsortium meret & operis. Ambr. Satis mihi est. O sanctissime Ambrosi &
mellitissime. Ago gr̃as p his uerbis q̃bus hominẽ in plerisq; cõfundã paulo
post. Nõ. n. est pene uerbũ quod statuere cõtra illũ nõ ualeã. Sed unus dũra
xat mihi de Sanctis deest/ quem maxime uelim: qm̃ & aduersarius cũ inter
dum nec sine laude pducere uidet. Opus aũt mihi est hac uti industria: ut
eos cõtra illũ authores exquirã/ quos idẽ recusare nõ uideat. Diuus Ambr.
Scio quẽ tu uelis atq; oportune. Nec. n. poteras hoiem ferme magis oportu
num p eã ista cõtra totam huius pestiferi hois doctrinã. Ambr. Quẽ putas
uelle me dicere? Diuus Ambr. Bernardũ. Ambr. Facile diuinasti. Procedat
obsecro igit & ille: & aliquid afferat. Bernar. Immo multũ afferre uolo: hæc
ego in sermone meo in uigilia Aplo℞ Petri & Pauli. De utroq; aplo eos in
uicẽ cõferendo ad uerbũ locutus sum. ¶ Quid illis potentius dũ fuerunt in uerba
terris? quo℞ alteri tradunt claues regni cœlo℞: alteri magisteriũ gentium. Bern.
Ambro. O q̃ recte ex his. n. uerbis sane colligit q nõ Paulo nõ cuiq; Aplo℞
traditæ claues sunt: sed soli Petro. Quod hic aperto marte impugnat: & oẽs
in hoc aplos æquales facit. Sed dic aliqd altius & apertius si habeas. Bernar.

Audi.

Audi. Etenim nō iam de Petro loqui uolo: sed (quod magis aduersariū tuū urgeat) de Petri successore, ne putent laici sui & imperiti quos ille decipit: nō cōuenire ea cuilibet successori (etsi malo imo & pessimo) quæ Petro rōe officii a Christo tributa sunt. Ita ergo ad Eugeniū Papā scripsi lib. 2. de cōsideratione. ¶ Age indagemus adhuc diligētius quis sis/quam geras uidelicet ꝑ tpe psonā in ecclesia Dei. Quis es? Sacerdos Magnus: Sūmus Pontifex: Tu princeps epoꝝ: tu hæres Apostoloꝝ: tu primatu Abel: Gubernatu Noe: Patriarchatu Abrahā: ordine Melchisedech: dignitate Aaron: authoritate Moyses: iudicatu Samuel: ptāte Petrus: unctione Christus. Tu es cui claues traditę: cui oues creditę sunt. Sunt qdē & alii cœli Ianitores & gregū pastores: Sed tu tāto gloriosius: q̄to & differētius utrūq; præ cæteris nomē hæreditasti. Habent illi sibi assignatos greges: singuli singulos. Tibi uniuersi crediti: uni unus. Nec mō ouiū: sed & pastorū. Tu unus oīum pastor. Vn̄ id ꝓbē queris? ex uerbo Dñi. Cui.n. nō dico epoꝝ/sed ēt Aploꝝ: sic absolute & idiscrete totę cōmissę sunt oues? Si me amas: Pasce oues meas. Quas? Illius uel illius pplos ciuitatis: aut regiōis: aut certi regni? Oues meas inqt. Cui nō planū est nō designasse aliquas: sed assignasse oēs? Nihil excipit ubi distinguit nihil. Et forte nō pñtes erant cęteri cōdiscipuli/ut cōmittens uni/unitatē cęteris cōmēdaret in uno grege & uno Pastore. Inde est q alii singuli singulas sortiti sunt plebes sciētes sacrm. Deniq; Iacob⁹ q uidebat colūna ecclesiæ/una cōtēt⁹ est hierosolyma: Petro uniuersitatē cedēs. Porro cedēte dñi frē: qs se alter ingerat Petri p̄rogatiuę? Ergo iuxta Canones tuos: alii in ptē sollicitudīs: Tu in plenitudinē ptātis uocat⁹ es. Alioꝝ ptās certis artat limitib⁹: tua extēdit & in ipsos q ptātē accepunt. Nōne/si cā extiterit tu epo cœlū claudere: tu ipm ab epatu depōere: ēt & tradere Sathanæ potes? Stat ergo incōcussū priuilegiū tuū tibi tam in datis clauibus q̄ in ouib⁹ cōmēdatis. Accipe aliud: qđ nihilominus p̄rogatiuā cōfirmat tibi. Discipuli nauigabāt: & Dñs appebat in littore: qđq; iocūdi⁹ erat in corpe rediuiuo. Sciēs Petrus qa dñs est/in mare se misit: & sic uenit ad ipm aliis nauigio pueniētib⁹. Quid istud? Nēpe signū singularis Pōtificii Petri: p qđ nō nauē unā ut cęteri/qsq; suā: sed sæculū ipm suscepit gubernandū. Mare.n. sæculū est. Naues ecclesię. Inde est q altera uice instar dñi gradiēs sup aqs/unicū se Christi Vicariū designauit: q nō uni pplo sed cūctis pesse deberet. Siqdē aq̄ multę populi multi. Itaq; cū qsq; cæteroꝝ habeat suā: tibi una cōmissa est grādissima nauis. Facta ex oib⁹: ipsa uīs eccl̄a toto orbe diffusa. Hæc ego ad Eugeniū.

Apoc. 17.

Ambr. O factū optime atq; oportunissime: & eo magis quo iste uī te pbare & laudare: & in ope psertim hoc tuo/qđ de cōsideratōe uere cōsideratissime ad Eugeniū scripsisti. Et tñ sicut passim apparebit: hæc sola uerba tua oīa ei⁹ (pene dixerim) uerba ad lrām cōfutāt: qsi ad hoc data opa cōposita & mihi cœlitus emissa. Bern. Tu illas nūc utere aduersū istū uirū pessimū ut lubet. Nos aūt reuertamur q æternis fruimur gaudiis. Tu pge & labora ꝓ ueritate. Ambr. Vtinam dignus aliqñ sim. Vos igit æternū gaudete in uisiōe illa btīssima & orate iugiter ꝓ peccatore. Ego aūt iam paucis agā nūc cū Martino pp hæc uerba tua aurea Bernarde. Age Martine. Ad te me nūc uerto: & de re loquor indubitata/nō pp te: qui nō es dignus ut aliquis hoīum rñdeat

Verba Bernardi totam Martini doctrinam cōfūdentia.

Sacerdos Magnus.

Sūmus Pont.

Princeps epo/rum.

Hæres Aplo/rum.

Nota Martine ex uerbo Dñi non iure humano ut ī quis.

Oēs oues Petro assignatæ nō aliq Martine.

Prærogatiua Priuilegium.

Cedit Petro Iacob⁹ frater Domini.

tam īopinabilib⁹ & inauditis īsaniis tuis. Ecce. n. Bernardus ait. Papā ēt Magnū sacerdotē & sūmū Pont. & cætera q̄ mō enarrata. Tu uero: qa uix partē hoꝝ dixit Isidorus: ut mox patebit: ꝑpea canē appellasti. Vt ita penes te ēt Bernard⁹ canis sit. Bernard⁹ ait. Papā Pricipē epoꝝ. Tu Martin⁹ æquas oīb⁹illū epis imo & sacerdotib⁹, ut patebit. Bernard⁹ait. Tā Petro/q̄ Petri successori traditas ēt claues: & tu negas: & ecclīæ traditas poti⁹ dicis/Petrū & successorē & quēlȝ aliū excludēs. Nisi ꝙ postea ipsi(iqs) ab ecclīa accipiūt. ut patebit. Bernardus ait. Creditas eē oēs oues: imo oēs ouiū Pastores Ro. Pont. Et tu ī Blasphemia horrēda nihil ali d facis: nisi ꝙ negas: & excipis ꝑ grecos & Affricāos & Asianos. Bernardus asserit hęc ex uerbo dn̄i. Et tu dicis: ꝙ Primat⁹ Ro. Ecclīæ (q̄cūq; sit) nō fuit de iure diuīo sed hūano a Constātino. iiii. Bernardus dicit. ꝙ hoc ꝓbat̄ ꝑ illa uerba. Pasce oues meas. Et tu audacter cōtra. Bernardus ꝑ illa uerba. Oues meas. ītelligit oēs oues: dicēs ꝙ nihil excipit̄ ubi nihil distinguit̄: sicut & alii ītelligūt. Et tu clamas ꝙ ibi ꝑ oues meas ītelligunt̄ tātū oues circūcisiōis. Bernardus uult unū gregē & unū pastorē & cōmendat unitatē uerbo dn̄i cōmendatā. Et tu scindēs & destruēs q̄tū potes qd dn̄s & Bernardus cōmēdat/schimata & scissuras excitas q̄ a Diabolo cōmēdāt̄: factoq; & suasu diaboli īuēta sūt. Bernard⁹ submittit cæteros ap̄los Petro/ēt Iacobū frēm dn̄i q uidebat̄ colūna ecclīæ: Et tu mō æquas illos Petro/mō ēt maiores facis. ut patebit. Bernardus appellat Priuilegiū Petri & ꝓrogatiuā Petri ī illis uerbis a dn̄o cōstitutā. Et tu: qa Nicola⁹ sīr priuilegiū appellauit: ipiū uocasti & puertētē uerba xp̄i. Ergo & Bernar. ipi⁹ & xp̄i uerba puertens. Bernardns approbat decreta quibus plenitudo ptātis Papæ declarat̄. & alios epos uocatos ī ptē sollicitudīs asserit. Tu uero decreta talia frigidissima īpiissīa & cōtra Euāg. iactas. Bern. ait ꝙ Papa epos & īdifferēter quēlibet pt̄ depōere: & cœlū ei claudeṙ: & Sathanę tradere. Et tu Martin⁹ (qd lōge min⁹ ē) negas Papā posse eligere aut cōfirmare epos oriētales/asiāos/uel affricanos/uel grecos. imo maiorē Blasphemiā nō abhorrēs (ut uidebimus) ais/ꝙ eps Achati⁹ Liberiū deposuit: q̄si qlibet eps depōere Papā iure possit. q̄q̄ neq; iure neq; fcō hoc Achatius. unq̄ fecisse legit̄ (ut suo loco dicem⁹) ꝑserti in Hieronymo quē tu ꝑfers. Bernardus Ro. Pōtificē ulēm pastorē eē dicit: cui uniuersa ecclīa ē cōmissa fcā ex oīb⁹ pticularib⁹. Et tu bōe uir ī effusiōe uerboꝝ ꝑ loquēs dixisti: ꝙ Ro. Pont. nō est ulīs eps: decept⁹ authoritate Gregorii & cōcilii aphricani cui⁹ mētē n̄ pcepisti: & īsup ut magis uerba effūderes dixisti: ꝙ nec fuit nec ē nec erit unq̄ sup græcię affricę & asiæ epos. Dixisti nec erit unq̄. Tu Martinus nou⁹ Daniel ꝓpheta fals⁹ ēt de pterito: qd ergo d futuro ꝑpādū? Et hęc q̄ Bern. ait (q̄ oīa dcā tua ī his tuis dissolōnib⁹ facile ac fœliciter cōfutāt) nō a Bernardo solo, dcā: sȝ penit⁹ ab oīb⁹ scīs. Sed iō Bernardū hoc ī loco ꝓduco qa (ut dixi) tu ei⁹ authoritatē ī tuis scriptis ꝓbare uis⁹ mihi es/& hūc spālr libiū de cōsideratiōe ad Eugeniū cōmēdasti: forte qa audisti ꝙ ibi mores curiæ rep̄hēdūt̄: & ne sciebas ꝙ ibi ēt tota doctrīa tua cōfutabat̄: & iō oportuit scire & n̄ sciolū eē: legere & ītelligere & nō negligere. Scrutari scripturas in sp̄ū humilitatis & nō supbiæ. Et iō iā īcipis opior nudat⁹ appere usq; ad pudēda: Sed patiēs obsecro sit lector: qa passim magis ac magis fiet ut discāt impii nō tā secure Blasphemare cōtra Dn̄m & Xp̄m dn̄i. La⁹ IESV & MARIAE AMEN.

Nota lector qd differat tota Martini & Bernardi doctrina.

Nota lector & cōprobabis

¶ Tertia Disputatio contra argumentum quod a laicis suis didicit, uel mutuo accepit Martinus. quod his uerbis profert.

i Am illud uide qđ & a laicis obseruatū ipse didici (est. n. in laicis ēt spūs xpi). Verbū hoc xpi non posse ad solū Petrū dictū intelligi/ qa Christus nō solū Petrū sed oēs Aplos reqsiuit dicens. Vos aūt quē me eē dicitis? Nō dicit/ tu Petre quē me esse dicis? nisi ergo p Petrū oēs discipuli rńdissent: certe discipuli non fuissent/ nec Magistrū audissent/ nec satisfecissent interroganti/ quod est impiū de Aplis sentire.

Quid agis Martine? quid agis? iam ne egere incipit laicorum patrocinio tua hæc doctrina tam remota tam abscondita ab oculis nostris? Nam quomodo ad testimonium laicorum declinas tu tantus Theologus? Sed age uideamus iam, si in tuis laicis istis sit spūs dñi an spiritus tuus potius: aut si tā beatos oculos habuerūt, ut ea uiderint: quæ sancti Dei hoīes nō uiderūt. Plures. n. egregias consequentias ex eorū dictis licet colligere. Primū est qa Christus oēs reqsiuit Apostolos dicēs. Vos aūt quem me esse dicitis? ideo etiā sequentia. Tu es Petrus ad omnes pertinent. ¶ Sed ut incipias nunc iam in hoc argumento tecū & cū laicis istis tuis pugnare. Proba nobis quod Christus oēs Apostolos requisiuit & non Petrū solū: unde hoc habes? quippe manifestum est inquis: quia Christus nō dicit. Tu Petre quē me esse dicis? Sed ita. Vos aūt quem me esse dicitis? Si igitur ualet hæc ratio: iam nobis cōstat quod si dixisset. Tu Petre &c. Solum Petrum rogasset: sed quia dixit. Vos aūt &c. Omnes rogat. An nō ex hoc planissime nobis cōstat? q qn inferius dicit. Beatus es Simon Bariona, nō ad omnes loquitur quia nō dixit. Beati uos &c. Sed solū, Beatus tu Simon Bariona, Alii enim nō erant Simon Bariona, & ideo ad Simonem Barionam dirigit Sermonem. Si uerū est igitur quod ais pro te: quod si superius dixisset. Tu Petre quem me esse dicis? Solū Petrum interrogasset, quia dixisset. Tu Petre. Quare hoc in loco non sit uerum p nobis? cū dicit. Beatus es Simō Bariona, q dicit ad solum Simonē Barionā? & quare cum subdit. Et ego dico tibi. Nō illi dicit? & cum item sequitur. Tu es Petrus, nō solum Petrū intelligit? & cum etiam sequitur. Tibi dabo claues regni cœlorum. Intelligis pro tibi, q dicat oībus? in ista noua grāmatica. Tibi, idest omnibus dabo? & ita totum textum corrumpis. Si. n. (ut tu fateris) si superius dixisset. Tu Petre, omnino solum Petrum ppter uim solam uerborū intellexisses. Cur non & modo. Tu es Petrus, intelligitur solus Petrus? cum eadem uis sit uerborū? An non est hoc uere lacerare scripturas? & ad suum sensum inuitas ac uiolentissime traducere? cum in eadem penitus uoce: manifestissima uiolentia: modo hoc: modo alterum & contrarium audire uelis? Sed quæ tandem rogo consequentia est ista? qua figura constat? Oēs discipuli fuerunt interrogati: ergo omnibus fuit dictum. Tu es Petrus. Quasi uero Dñs responderit ad interrogationem suam: ac non potius ad responsiōem quam solus Petrus fecit. Comparentur igitur dicta quæ tu affers & quæ nos probamus: & iudicent uel ipsi iidem laici tui. Tu dicis, uerbum Christi. Tu es Petrus &c. Nō posse ad solum Petrum intelligi: quia nō solus Petrus, sed omnes pariter sunt interrogati. Nos dicimus. Verbum hoc idem Christi. Tu es Petrus &c. Non potest sane intelligi nisi ad Petrum solum, quia nō Domini interrogatio meruit huius tam beatæ replicationis beneficium: sed responsio. Responsioni enim danda erat merces & confessioni fidei, & non interrogationi: & quia in rńsione oībus præualuit Petrus (ut patet ad sensum nō solū laicorū sed & pecudū, & propterea in hoc oēs sci expositores eū laudant, quia primus respondit, nō quia primus tunc iam in Apostolatu quo uis modo, Sed quia primus in feruore, aliorū responsum præoccupauit) Ideo Christi uerbum ad solum Petrum pertinet tanquam caput ut diximus. Neq quicq̄ obstat, q interrogati sunt omnes. Non enim pensanda interrogatio est, cui nō debetur merces. ut diximus). Immo uero & in hoc potius pensanda, ut magis per eam declaretur Petrum meruisse sibi hanc retributionem. quia cum omnes interrogantur, solus tm̄ in pclarissimo cōfessionis respōso oēs alios anteuertit ac supauit. ¶ Secunda cōsequentia est. Cæteri discipuli non responderunt: ergo peccarunt: ergo desierunt esse discipuli. O tenellam conscientiam Martini & laicorū suorum: Deglutientē Camelum & excolātem culicē. An rogo amittitur discipulatus tam facile quia interrogati, uel timore ac reuerētia coram tanto Domino, uel præuenti a feruore illo tanto Petri, aut quauis alia causa bona, & forsitan Dei nutu responsionem suspenderunt? quid si etiam aliquantulam eorum frigiditatē confiterer? de quo sæpe alias sunt tanq̄ modicæ fidei increpati, etiam ipse Petrus? an rogo dignos facis apud tam clementē Dñm cōtinuo amittere discipulatum? an desiit esse disci

Martinus contra Martinū.

Prima consequentia Martini.

Cōparatio dictorū Martini & authoris.

Secunda cōsequentia Martini.

Cōscīa Martini.

pulus Petrus paulopost cũ Magistro eã aduersať? An nõn dixi q̃ tu facis nobis nimis du ꝑ Deũ nostrũ? & cogitationes tuas ĩpatiẽtiæ & excandescentiæ plenas, putas esse cogitationes Dei? Quõ ergo scrutaris scripturas, in qbus te tantũ facis? Præterea an nõ tu inq̃s? q nã tibi bene cedit. Apl̃os et ambitionis crimine accusas. Nũc uero q̃ Dño nõ subito r̃nderent interrogãti ꝑ magno ducis peccato. Nõ est impiũ de Apl̃is sentire eos ambitiosos fuisse authoritate Martini. Et eadẽ penitus authoritate impiũ est existimare: eos dño interrogãti nõ r̃ndisse. Leuiculum.n. peccatũ est ambitio q̃ ex superbia descendit apud Martinũ. Nõ r̃ndere aũt, quod ex timiditate ac reuerentia potuit facile pcessisse, Magnũ intolerabile peccatũ neq; existimãdũ in Apl̃is, licet et scriptura ꝑ hoc faciat. Hæc Martini doctrina Præterea nõ uides q̃ Dñs simpliciter interrogat quasi tentãs illos? neq; ꝑ hoc iubet ut sibi a singulis r̃ndeatur? Quid ergo peccãri fuit nõ respõdere? si uere nõ responderunt. Ridiculum aũt est dicere q̃ per Petrum r̃nderint. Primo qa adhuc nõ satisfecissent. Nemo.n. recte satisfacit cum per se põt, si per aliũ respõdet. Sicut.n. respõderunt ꝑ se interroganti de alioꝝ opinione dicentes. Alii Ioã. Bap. alii Helyam, alii Hyeremiã, aut unũ ex Prophetis, ita potuissent de sua quisq; opinione dicere. Secũdo. Fortassis et, & pbabiliter credi põt: q̃ post Petrũ singuli eius cõfessionem cõfirmauerint, licet Petrus feruentior eã prius ptulisset. Nõ.n. omnia in Euangelio scripta sunt. Tertio. Petrus nõ legitur singulos interrogasse de sua fide: ut sic posset respondere ꝑ illis. Quarto. Nec legimus ab eis mãdatũ accepisse de sic respõdẽdo. Præsũpsisset ergo Petrus sibi arrogãs alioꝝ uocem & responsionẽ. Ad de q̃ & Iuristæ aiunt. Mãdatũ plerũq; cõstituiť per absentiã: aut cũ supersenos ipsi r b̃ n̄ris quauis cã nõ possumus. Quid igiť oportuit Petrũ pcuratorem in respõdendo cõstituere cũ essent ipsi p̃ntes? Et facilius atq; efficacius de sensu suo respõdere potuissent? sicut alioꝝ qui super aliis interrogati r̃nderunt? Nõ uides q̃ puerilia ista sunt? Quinto qũo de eoꝝ fide potuit r̃ndere: de qua nec certus erat: nec esse poterat nisi p reuelationẽ? quæ cũ in scripturis nõ aperiať temere præsumereť. Vltimo nõ uides q̃ friuolũ est, q̃ ideo Petr⁹ respõderit ꝑ Apl̃is qa ipsi fuerint interrogati? cũ r̃nderit pariter ꝑ oĩbus fidelibus & tota ecclesia (ut tu ais) q tamen interrogati nõ sunt. Recognosce ergo tandẽ ueritatem, ut tot laqueos euites: & plane procedent omnia: uidelicet q̃ in littera solus Petrus, & pro se respondet: at in mysterio, ꝑ tota ecclesia tale r̃nsum, a dño acceptatũ est, in Petri persona Typum ꝑ oĩbus fidelibus gerente: & in hũc sensum diciť respõdisse pro omnibus.

Ridicula opinio Martini.

I.i. de pcu.

Quõ Petr⁹ ꝑ Apl̃is & oĩbus fidelib⁹ Xp̃m sit confessus.

¶ Quarta Disputatio super uerbis eiusdem pro altiore intellectu Euãgelii, ubi deprehẽditur contrarius sibi: & dissoluiť q̃dã eius cõsideratio: & retorqueť in illum.

Relinquiť ergo quod Christus r̃nsum Petri acceptarit nõ ꝑ solo Petro, sed ꝑ toto collegio Apl̃oꝝ & discipuloꝝ: alioqn & alios quoq; denuo iterrogasset. Ex qbus ulterius sequiť q̃d sicut Christus pſonam r̃ndentis Petri ꝑ oĩbus acceptat: ita sequenter quoq; nõ ad solũ Petrũ: sed ad oẽs in quorũ persona Petr⁹ loquiť, dicat. Tu es Petrus, tibi dabo claues &c. Alioq scriptũ nõ recte intelligiť nisi pcedentia & sequẽtia recte conferanť, atq; ut hoc eo sit certius nõ soli Petro a Christo aliqd dictũ esse, exponit se ipsum Christus, cui loquať & cui tradat claues dicens. Beatus es Simon Bariona. Caro & sanguis nõ reuelauit tibi, sed P̃r meus q̃ est in cœlis. Obsecro qd hic põt cõtra uel fingi? qd aptius dici? q̃ q̃ Petrus in hac pſona nõ est Petrus, nõ est caro & sanguis, sed est is cui reuelat p̃r, oĩo. Petr⁹ extra hoiem poniť, & iã nõ est ulla pſona p se: sed reuelãtis p̃ris auditor, nõ Simõ Bariona hæc r̃ndet: nõ caro & sanguis: sed reuelatiõis p̃rnæ auditor. Põt ne hic calũniator ullus uerbũ Christi ad Petrũ hoiem torquere? Quid ergo? is qui auditor est paternę reuelationis huic danť claues, nõ Petro, nõ filio Io. nõ carni & sanguini. Quod si ita est: ꝑnum iam sequiť: qd nulli priuato hoĩ datę sunt claues, sed soli ecclesiæ: quia de nullo priuato hoie certi sumus habeat nec ne reuelationẽ Patris. Ecclesia aũt ipsa ẽ de qua dubitari nõ licet: cũ sit corpus Christi una Caro, eodẽ spiritu uiuens quo Christus,

Vide ut exagerat.

Certum est inquis quod Christus respõsum Petri,nõ pro solo Petro acceptauit,sed ꝓ toto Apostoloꝝ collegio:& ideo sequitur quod sicut Christus personã respõdentis Petri ꝓ omnibus acceptauit:ita cõsequenter nõ ad solum Petrũ,sed ad oẽs in quoꝝ persona loquitur Petrus:dicat. Tu es Petrus&c.Sed iteꝝ uide, ut tu ipse te ipsum impugnas.Tu iam fateris q̃ Petrus respõdit, & q̃ solus respõdit,licet ꝓ omnibus respõderit. Et nos etiam tibi cõcedimus q̃ ꝓ omnibus respõderit eo sensu quem declarauimus. Ergo sequit̃(inquis) q̃ Dñs nõ dicat Petro.Tu es Petrus &c. sed omnibus.Quæ est hæc sequela?Petrus respõdit ꝓ omnibus:ergo Dñs dixit omnibus.Immõ debuisti dicere,quia Petrus respondet ꝓ omnibus:ergo Dñs dicit Petro ꝓ omnibus. Decens igitur & cõgrua ista sequela est. Quia Petrus respõdit,& solus respõdit, ideo Dñs Petro loquitur,& soli Petro loquitur.Sed q̃a Petrus nõ respõdet ꝓ se tantum,sed ꝓ omnibus,ex eo quia Dñs ꝓ omnibus acceptauit responsum:ideo cõgruenter sequitur ut soli Petro Dñs ꝑmittens, non ꝓ solo Petro ꝑmittat:sed ꝓ omnibus.An non agnoscis(& si stupidissimus)differentiam inter dissolutionem tuam & resolutionem Thomistæ?inter tuam cõfusionem , & distinctionem nostram?poterat deduci ista sequela cõgruentius?Attende etiam ut uel ipsi tui laici percipere ualeãt. Dñs interrogat oẽs.Solus Petrus præ feruore fidei respõdet.Agnoscit feruorẽ Dñs. Agnoscit & responsum.Acceptat illud quod a Petro processit.Cape recte quæ dico: in persona ipsa Petri,etiam ꝓ nõ respondentibus,& nõ solum assistentibus, sed quibuscũq; qui in eã fidem aliq̃n conuenirent,& idonei ad claues accipiendas forent.Bene cõgruit ergo iam:ut in Petrum solum sermonem dirigat , quem solum respõdentem audit:ut excellẽtiæ suæ fidei,principatus quoq; excellentiam indulgeret:atq; ita illi principaliter claues traderet: sicut principaliter respõdit: ita & cõsequenter pro oĩbus traderet sicut pro oĩbus illa confessio acceptata fuit:ut & tu fateris.Et ideo cõgruũ fuit,ut ei soli loquereẽ,quia solus rñdit,& ei soli claues traderet & super eũ ecclesiã ædificaret, quia respondendo solus tanq̃ caput omnium pro omnibus fuit acceptatus: & ideo ei dico, & soli dico,tanq̃ capiti: quia tanq̃ caput respondet.Feruor fidei facit illum solum caput in respondendo, Dominus illum solum caput constituit in accipiendo claues;Nõ tamẽ ita solum, ut nõ & in totam Ecclesiam hoc clauiũ beneficium per illum diffunderet : cũ ut diximus totius Ecclesiæ reliquæ fides in uoce Petri fuerit acceptata.Sed dico solũ tanq̃ caput.Per Petrũ ergo confitet̃ reliqua ecclesia fidem suam.Per Petrũ igitur claues accipiat. Petrus a Dño acceptat̃ uelu ti medius in rñdendo,accepteẽ pariter ut medius a reliqua ecclesia,ut per eũ accipiat claues.Et hoc est sacramentũ huius loci atq; mysteriũ:q dqui nõ acceptauerit merito anathema sit.Vides ne ergo iam ut cõgrue succedũt ista recto iustoq; suo ordine?ut cõsonat lrã? ut facti ueritas sicut ex lrã habet̃ custodit̃?ut seruat̃ mysteriũ & sacramẽtum? Agnoscis ne tandem Martine q̃ uero omnia cõsonant ? Nõ te uro cũ ista tam aperte, tam plane,tam perspicue,Thomista ille oĩum frigidissim' expono?An forsan oportet q̃cq̃ fingere(sicut tu ais)ad cõponenda oĩa?Sed age uideamus q̃d sequitur ex his,Ita enim subdis.

Martinus contra Martinũ.
Sequela Martini.
Compara sequelã tuã seq̃ lã Thomistæ Martine.
Notet̃ hæc p itellectu Euãgelii & expositione scõꝝ.
Pro Petro & ei' primatu.
Nota Martine.

Quinta Disputatio:in qua sibi ipsi contrarius probatur:& plures alii eius errores adnotantur de suis quæ sequuntur uerbis.

Ecclesia ipsa ẽ Petr' ille auditor reuelatõis& acceptor clauiũ,q̃a hic Symbolũ stat firmiter.Credo ecclĩã scãm cõionẽ scõꝝ,nõ ut nũc aliq̃ somniant.credo ecclesiã esse Prælatũ:uel aliud q̃d fingũt : Totus mundus cõfitet̃.Credere sanctam ecclesiã catholicã,aliud nihil esse quã cõionem scõꝝ: unde & antiquitus Articulus ille scõꝝ cõionẽ.nõ orabat̃ ut ex Ruffini Symbolo exposito uidere licet . Sed glossa aliqua forte ecclesiã sanctã catholicã,exposuit scõꝝ cõmunionẽ:quod successu tpis in textum relatum,nunc simul oratur.Sed o,necessariũ & optabilissimũ factũ pp eos q̃ ecclesiã hodie q̃d uis potius uocant quã scõꝝ cõionẽ. Hæc Martinus.

Sed non diximus quod ille confingit monstra quæ uerberet ?non diximus q̃ secum ipse sæpe magis q̃ nobiscum pugnat?mitto quod satis supra dictum est:utrum ad ecclesiam an ad Petrum referantur uerba illa. Tu es Petrus & super hanc petram &c. Primo enim qui sunt illi Martine qui exponunt in eo loco Symboli . Ecclesiam,idest Prælatum?Cur confingis hæc?ut scilicet chartas impleas pro laicis tuis,qui chartas numerant . Quamuis in loco:Ecclesiã pro ipso Prælato accipere(quia caput Ecclesiæ est & uirtute illam cõ

Martinus fingit quæ sprobare possit.

Prælatus p ec clesia est uirtute, & in noie ecclesiæ sæpe intelligitur.

tinent) non esse inconueniens. Et Chrisostomus laudatissimus scripturæ tractator, facile docet Matth. c. xviii. ubi uerba illa. Dic ecclesiæ. Ita exponit: idest dic Prælato. In quo quasi uirtute esse ecclesia dicitur, sicut regnum in regente. Deinde cum hic dicas, Ecclesiã claues a Domino obtinuisse, & illam unicam de qua loquitur Symbolum idest uniuersalē. Quid igitur est q̃ contrarium sæpe loqueris? ut infra etiam adnotabimus, his uerbis.

Martin' cōtra Martinum.

¶ Credo iam hæc ferme fidem factura: hanc Matth. authoritatem, neq̃ ad Petrū, neq̃ ad successorē, nec ad unam aliquam ecclesiã: sed ad oēs ecclesias pertinere. ¶ Et paulo post. ¶ Quare nonnisi de ecclesia Christum esse locutum clare intelligitur; nec de una aliqua: Sed de qualibet in qualibet parte mundi. ¶ Ecce igitur quia modo, uni ecclesiæ, & illi uniuersali datas claues dicis, modo nō uni sed omnibus. Obsecro igitur intellige saltem te ipsum, & cōcorda tecum, ut sciant qui te sequunt̃ quod nam dogma sint secuturi. Sed nihil mirum si uerificas quæ Apostolus de te ac tui similibus ita prædicat, nō intelligentes quæ dicunt, neq̃ de quibus affirmant. Porro q̃ in Symbolo de tua authoritate cōfundas duo illa quæ distincte a pluribus Sanctis exponuntur, & tanq̃ distincta accipiuntur ab uniuersa ecclesia, eo prætextu q̃ Ruffinus illum uersiculū præterierit, facis pro solita audacia tua: Sed si dignatus esses uidere beati Thomæ expositionem & aliorum: immo & Ioã. Gerson. Nō tam temere confudisses fidem de ecclesia, & fidem de sanctoꝝ cōmunione. Et didicisses longe aliud esse credere sanctoꝝ cōmunionē: aliud credere ecclesiam. Sed qui sanctorum cōmunionem impie neges & merita eoꝝ quæ prodesse nobis possint nō admittas: q̃d mirum si etiam hæc uerba Symboli? quia contra te stant. Coneris nouo dolo elidere? Sed nō patitur tempus omnia tua uana cōmenta ad filum discutere. Infinitum. n. mihi opus & inextricabile negotium sumerē. Nam q̃ ecclesia sit idem semper q̃ sanctoꝝ cōmunio (ut tu inquis totum mundum prædicare) falsum est: quia nobis Christus ecclesiã sæpe ex bonis simul & malis prædicat constitutam. Quod pluribus Euangelii parabolis latius patet. Et si quid tu in scripturis profecisses haberes hoc pro trito: sed ad alia procedo. Pau.

Quid per Ecclesiam & sanctoꝝ communionē in Symbolo.

Error supin' Martini.

¶ Sexta Disputatio in qua ubi maxime toto opere suo decipiatur Martinus detegit̃: & quid per Romanam Ecclesiam intelligatur.

Sequitur autem & super hãc petram ædificabo ecclesiam meam. Si per hãc petram intelligimus potestatem Papæ/uide quid facimus. Primū sequitur/q̃ ecclesiã primitiua Apostoloꝝ non fuit ecclesia: quia Petrus ut solidis probem argumentis. Anno. XVIII. adhuc fuit Hierosolymis nec dum uiderat Romã/quod ex Paulo ad Galatas fit q̃ scribit se post conuersionē sui abiisse primū in Arabiã. Deinde post annos tres uenisse Hierosolymã uidere Petrū: ac postea post. xiiii. annos ascēdisse & cōtulisse cū Iacobo Petro & Ioãne euāgeliū præputii. Quis aūt insaniat quæso ut Orestes? Ecclesiã Hierosolymitanã & catholicã non fuisse ecclesiã: q̃a ptãs Romanæ ecclesiæ nōdum fuit nec forte fides eius? Non ergo supra petram idest potestatem Romanæ ecclesiæ sicut decreta quædam exponūt. Sed supra fidem a Petro totius ecclesiæ persona cōfessam ædificata est. Cū & uniuersalis & catholica ecclesia tanto tempore ante Ro. Ecclesiã fuerit.

Obserua Lector quō toto opere hæc eadem, & q̃ sine fine inculcat.

Vere magnus est labor tot stultitias persequi. Et presertim quia toto opere eadē hæc semper inculcat; attamen pp pusillos sumendus mihi est. ¶ Primū ergo Martine nemo dicit p petrã intelligi ptãtem Ecclesiæ, Sed per petram intelligit Petrū & quēlibet eius successorem Christi Vicariū, & Papã, hñtem tñ ptãtem in uniuersa ecclesia. Deinde pba nobis strenuissime pugnator istã consequentiã, q̃ si per petrã intelligamus Papæ ptãtem sequat̃ q̃ primitiua. Sicut uocas, ecclesia Hierosolymitana non fuerit ecclesia, propter hoc q̃ Petrus non erat Romæ? Tu credis in ignorantia tua crassissima: q̃ Thomistæ arbitrent̃ non fuisse eum Papam, neq̃ habuisse Papæ potestatē, anteq̃ esset Romæ: Et ita ab ipsa Roma procedere hanc potestatem: & non econtra ipsam Romam seu ecclesiam ab ista potius potestate, & in ipsa fundatam. Error hic est supinissimus, crassissimus, & carnalem habēs intelligentiam. Et ideo nō miror laicos illos tuos decipi: qui per Romanam Ecclesiam illã inuiolabilem non perituram (ut eos doces) intelligūt forte ciuitatem, & Roma. homines. Et mœnia, & non potius Papam ipsum Romæ Præsidentem, atq̃ uniuersam regentem

Decæptio cauillosa Martini.

Error Martini in quo toto opere peccat.

Ecclesiam: ut supra declarauimus. Tertio ais, quis aũt ita insaniat quæso ut Orestes? Ecclesiam Hierosolym. & catholicam non fuisse ecclesiam? Videris igitur consentire nũc (nisi & aliter expo sueris) q Hierosolymitana tunc cum Petrus ibi erat, erat catholica Ecclesia & sic uniuersalis, quia idem est catholica quod uniuersalis, quod si concedas: Tunc sic arguo (ut intelligas & tua cõmenta & ueritatem ipsam stare aduersus te ipsum) Si Hierosolymitana ecclesia erat uniuersalis, & nunc Hierosolymitana non est, uel sequitur fm tuum intellectum quod uniuersalis ecclesia non situ lterius, quia Hierosolymitana ulterius non est, quod impium est dicere: & contra uerbum Christi: uel q Hierosolymitana ecclesia illa, etiam nũc sit: quod uerissimum est in hunc uerissimum & acceptissimũ sensum. Illa ecclesia uniuersalis: uel potius quæ locum & uirtutem uniuersalis habebat, quæ tunc dicebatur Hierosolymitana quia erat Hierosolymis, illa eadem nũc est, Sed est Romæ: & mutatione nominis non est mutata ipsa. Nam tunc sedente Petro ante Iacobũ Hierosolymis dicebatur Hierosolymitana. Deinde sedẽte Antiochiæ, illa eadem penitus mutata est nomine solum in Antiochenam: & sic dicta maxime fuisset antiochena. Si Petrus & successores ibi mãsissent: Porro postq̃ Romæ sedit usq; huc, ipse & eius successores, ipsa eadem penitus ecclesia dicta ẽ Romana: ita ut non mirer q nominũ hæc mutatio te in his ual de idiotam & laicos illos facile cõturbet. Sed non sic est, ut nominis mutatione mutetur res, & per hoc possumus dicere q Ro. Ecclesia etiam tunc erat, in hunc sensum: q illa ecclesia quæ nunc Romana dicitur, per Romanã intelligẽdo catholicã, ut intelligimus & Sancti intellexerunt: & in concilio economico declaratũ est, uel per Romanam primariam Ecclesiam, & quæ uice uniuersalis est (nomina.n. ad placitũ nobis seruiũt: ut ait Philosophus, & certum est) erat etiã tunc ante cum Petrus Romæ esset, quod uerissimũ est: & qa cũ Theologo mihi res est. Bonũ erit opinor afferre simile exẽplũ de scripturis: licet facile non sit intellecturus. Ex Euangelio ergo habetur q Christus erat anteq̃ Abraham esset. Quõ erat Martine cum non sumpsisset carnem, neq; diceretur Christus? quoniã ad hoc quod Christus recte dici posset humanitas erat necessaria: in hunc igitur sensum dicitur. Christus erat anteq̃ Abraham esset. i. ille filius Dei, qui tunc loquebatur & dicebat Christus, erat anteq̃ Abraham esset: licetũ tc Christus nõ diceretur. Ita & Romana ecclesia: erat anteq̃ Petrus Romæ esset: quia uniuersalis & primaria Ecclesia erat licet nõ diceretur Ro. Ecclesia. Sicut & Leo. X. erat ante annũ. xx. licet Leo tũc nõ appellaret. Similiter sicut est eadem potestas in singulis Pontificibus nec illa mutat ipsis sibi inuicem succedentibus. Ita neq; ecclesia uniuersalis neq; eius potestas perit, etiam si multæ gẽtes ab ea: & etiã ecclesiæ subtrahantur, neq; etiam ecclesia primaria perit: ppterea quia loco mutata sit: & modo sit Romæ: aliquando Antiochiæ, aut alibi sicut Deo placuerit: Nec.n. scitur de scripturis constitutam esse aliquam certam ecclesiam primariam ab ipso Domino: Sed solus princeps ecclesiarum: & ille primariam facit ecclesiã ubi, ubi, sederit. Et uere rudia ingenia sunt quæ capere hæc non ualent. Miror autem te tantum Iurista Theologum ex uulgari. l. proponebatur. ff. de iudi. Sapere eiusmodi non potuisse. Nihil ergo concludis nisi intelligendo per ecclesiam Ro. Romanos ipsos dũtaxat & Romanoꝶ collectionem. Sed sic nos, ut declarauimus, nõ intelligim⁹, Sed ulem ecclesiam q̃ nunc Romana dr propter ipsum Pontifi. Romæ sedentem, uel primariam ipsam Ecclesiam, quæ Romana est pariter propter eundem sedentem: Et ideo in toto opere hoc tuo nihil penitus aduersus nos: Sed solum in tua monstra quæ confingis, ut uerberes ea.

Quid p Ro. Ecclesiam intelligatur. Ex eius ignorãtia oleum & operam reddidit Martinus.

2

¶ Septima disputatio ubi conferuntur tex. Euang. quos producit ibiq; plura digna, ut legantur si quis nosse Martinum cupiat.

Vlterius Matth. xviii. in plurali numero dicit non ad Petrũ/non ad Aplos: sed ad ecclesiã dicẽs. Si ecclĩa nõ audierit/sit tibi sicut ethnic⁹ & Publicanus. Amẽ dico uobis q̃cũq; ligaueritis sup terrã erũt ligata & in cœlo. Accede nũc q̃ uoles: & hũc cũ illo loco cõfer: ille sonat soli Petro datas claues: hic negat: & nõ soli datas asserit/qũo utrũq; stabit? Cõcordãdũ itaq; est utrũq; uerbũ qd idẽ Christ⁹ dixit. Si soli Petro collatæ sũt, mẽdaciũ est qd hic dicit oĩbus collatas. Quis aũt nõ uideat hunc posteriorem locũ esse interpretẽ Prioris? & in hoc rem esse clare expositã? Illic uero in Petro unitatẽ multoꝶ in ecclesia cõmẽdatã? Quin/uide quoddã mirabi

Qui fronte mẽdacia hæc iactat.

Nota mirabile magnum.

le:illic incipit ab oībus dicens. Quem me uos esse dicitis &c. Et finit in uno
Petro dicens. Tu es. Et tibi dabo. Hic cōtra: incipit ab uno dicens. Si pecca
uerit in te frater tuus &c. & desinit in oībus dicēs. Quæcūq; ligaueritis sup
terrā &c. Nō ne clarū est per unū Petrū illic idē uoluisse. qđ hic per uniuer
sos? & claues nō esse ullius hoīs singularis: sed ecclesiæ & cōitatis? ut firmū
sit sacerdotē nō suo iure/sed ministerio (quia ecclesiæ minister est) ecclesiæ
clauibus uti? nec tanq̄ suis aut sibi/sed ecclesiæ traditis.

Sed examinemus more nr̄o stultitias istas. Accede (inquis) nūc qui uoles. Accedo, & hunc
locum (inquis) cum illo cōfer. Age cōfer tu prius. Deinde ego cōferā, ut cōferāt dicta Tho
mistæ. Immo uere antiqua doctoꝝ dicta, Martini dictis. Ecce inquis, ille sonat soli Petro
datas claues: hic negat & nō soli datas asserit. Ego aūt dico, & nota Martine, qa scripturæ di
ligenter & subtiliter annotandæ & scrutandæ sunt, & pensanda uerba, & sancti interpretes
cōsiderandi, & nō ita persuntotiæ transeundū: Ego inquā dico ut supra dixi, ꝙ ille supe

Prima adnotatio contra mendacium Martini.

rior. Matth. textus sonat soli Petro ꝓmissas claues, & cōsequenter aliqñ datas, ut capiti to
tius Ecclesiæ, & quod hic tex. non negat hoc, neq; asserit non esse datas illi soli, Immo dico
tibi: ꝙ dn̄s Deꝰ nūq̄ aliis ꝓmisit uel dedit claues regni cœloꝝ nisi Petro soli, ueluti Dn̄o &
possessori clauium. i. Vicario in dominica potestate. In Petro tn̄ includendo oēs successo
res. Aliis uero Apostolis promissæ nō sunt claues, neq; eis dictū est uobis dabo claues regni
cœloꝝ: quia non claues proprie, sed clauium usus datus est. Et ratio est, quia per datiōem
clauium, dominii & ptātis, & authoritatis collatio intelligitur: quæ soli Petro, Soli Petro.
Intelligis Martine? Soli Petro inq̄ data est: Nam & apud Iuristas notissimū est, ut transla
tis clauibus, etiam possessio translata uideatur. Et ideo caute in Euāgelio, cum de Aposto
lis loquitur suscipientibus ligandi soluēdiq; potestatem, illud omittitur, uidelicet clauiū
ipsa promissio uel traditio: ut intelligeremus, Martine, inclusum illa traditione: quæ so
li Petro promissa uerbo domini est: & cōsequenter data (quia uerbum Domini irritū esse
nō pōt) Dominii diuini potestatem in oues quæ sunt IESV CHRISTI unici Dn̄i nostri: &
dicuntur sub dominio Pontificis q̄si uicarii Dn̄i. Verus. n. & Principalis Dn̄s, Christus est.
Et ideo rectissime dicit Augustinus sup illud uerbū. Pasce oues meas. Nā quid est aliud
diligis me. Pasce oues meas, q̄ si diceretur? Si me diligis nō te pasce, sed oues meas: & sicut
meas, & non sicut tuas: gloriam meam in eis quere non tuam. Dominiū meum, nō tuū &c.

Secūda adnotatio cōtra cōsiderationem Martini.

Tertia adnotatio contra ꝑcipitationem Martini.

℗ Secundo ais tu, quo modo utrunq; stabit &c. Vide quomodo stabit: quia ibi principali
ter Petro & soli Petro principaliter, ut esset Vicarius & Dn̄s, & apud eū esset possessio cla
uium. Hic uero usus potius & clauium effectus datus cæteris est, aut potius ꝓmissus: qui
etiam in persona Petri tunc subintellectus fuit: ut supra declarauimus. ℗ Tertio ais ꝙ hic
Dn̄s incipit sermonem singulariter ab uno dicens. Si peccauerit in te frater tuus, & desinit
in personam omniū. Ibi contra &c. Et nō uides infœlix quod hic indefinite loquitur & nul
lius accipit personā singulariter cum dicit. Si peccauerit in te, quia ad nullum discipuloꝝ
se conuertit: ita ut de eo intelligere cogamur, Sed illa uerba indefinite posita sunt, ut solet
dici uulgo & ut legislator loqui solet. Et hic est mos legum latorum: ut apparet per infini
ta pene legū exēpla: & ita omnes citra dubiū intellexerunt. q̄q̄ quid miraculi est, quod tu
inquis sequitur? Et quid sequitur ex hoc? si etiam uerum esset, quod hic ab uno inciperet,
& desineret in plures, ibi ecōtra? Potius. n. ex ista uarietate: etiam uarietatem & dissonātiā
deberemus cōprehendere: q̄ ꝙ iste tex. illū interpretaretur: nisi tu semper omnia peruer
se intelligens ex uarietate colligas consonantiam, & ex differentia cōcordiam. De quo lau
darem te, nisi ex ista cōcordia maximam contra omnes doctores discordiam cōcluderes.

Quarta adnotatio cōtra ꝑuersitatē Martini.

℗ Quarto concludis tandem: ꝙ Petrus & Apostoli fuerunt ministri ecclesiæ. Nos autē in
scripturis sanctis legimus. Petrum Principem ecclesiæ, Petram, siue fundamentum eccle
siæ. Caput ecclesiæ. Præfectum ecclesiæ. Christi Vicarium. Nunc uero si idem est esse mi
nistrum ꝙ caput, ꝙ Petram, ꝙ fundamentum, ꝙ Præfectū, & Principem, & Præsidentē,
& Christi Vicariū: relinquo uł tuoꝝ laicoꝝ iudicio. Hoc ueꝝ est, ex præcepto Christi hu
militatem cōmendantis: ut qui pcessor est fiat sicut ministrator. At uero ꝙ propterea non
sit præcessor non probabit Martinus, in uera Theologia. ℗ Quinto (qđ pene præterierā)

Quinta adnotatio contra ignorātiā crassam Martini.

illud uerbū. Dic ecclesiæ. accipit altero de duobus modis a sanctis expositoribus: uel ꝓ
quauis collectiōe multorum: ut manifeste exponit Hieronymꝰ: uel ut ibi ait Chrisost. ꝓ
Presule & Prælato ecclesiæ. Sola aūt & remota tua hæc Theologia, ibi ꝓ uerbū ecclesiæ,
Ecclesiā uſem intelligit: ita ut ꝓ aliquo cuiusq̄ peccato uniuersus orbis sit adunandus. O

grattiosam theologiam. At postq̃ uidimus collatiõem tuam hoꝝ textuũ. Proferamus nũc nr̃am. Ibi est Petri egregia illa cõfessio. Hic nulla confessio discipulorum. Ibi dñs loquit̃ pro remuneranda cõfessione illa ad solum Petrum. Hic impersonaliter & indifferenter. Ibi beatitudo Petri debita suæ fidei cõmemorat̃. Hic uero nihil tale. Ibi Petri nomen in Petræ metaphora, sonat officium uicariatus: quoniam petra esse & dici non posset nisi ipsam petram principalem uiuam & ueram repraesentaret. Hic nemo appellat̃ Petrus neq; petra. ibi pollicet̃ dominus super eam petram ædificaturum, hic nequaq̃. Ibi enim pollicet̃ ꝙ aduersus eam, siue petram, siue ecclesiam secundum uarias expositiones, portæ inferi non praeualebunt. Hic nulla talis ꝓmissio. Ibi ꝓmittunt̃ claues Petro soli, hic de clauibꝰ nullum uerbum. Hic dicit̃ secundum Origenem, ꝙ quodcũq; soluerent & ligarẽt in terra esset solutum & in coelo. ibi ꝓpter Petri honorem dicit̃. quodcunq; solueret Petrus eẽt solutũ & in cœlis: dixit in cœlis & ñ in cœlo, qđ ꝓpter primatũ Petri extendentem se uniuersaliter ad omnia loca & omnia ligamina dictum est ab Origene. Qui ꝓpterea uniuersos cœlos non unum cœlum assignat. Vide igit̃ si Origenes hunc tex. separat ab illo, & Petri dignitatem ac potestatem a cæterorum potestate & dignitate: Petrus in omnibus cœlis soluit, alii singulariter in uno cœlo. Petrus ibi singulariter respondet. Tu es xp̃s tanquam caput, quia caput & pastor erat iam candidatus. hic etiam tanq̃ caput interrogat. Domine quotiens peccauerit &c. Quare. n. primus hic interrogat? nisi quia scire hæc maxime ad illum tanq̃ caput & pastorem pertinebat? Agnosce ergo Martine, si potes, & confer tandem collationem tuam egregiam cum hac quam thomista ex sanctorum doctorum sinceris expositionibus exquisiuit.

NotaMartine

Origenes contra Martinũ pro Petri primatu.

ℭ Octaua disputatio qua disputantur tria & confutantur quæ Martinus proximis uerbis concludit.

C Redo iam hæc ferme fidem factura hanc Matthei authoritatem neq; ad Petrum neq; ad successorem nec ad unam aliquam ecclesiam sed ad omnes ecclesias pertinere: quia qs poterit negare illi esse claues traditas qui reuelante patre xp̃m confitet̃? quo posito necesse est ut ubi sit reuelatio patris & confessio xp̃i, illic & claues. at hæc in qualibet ecclesia est: non autem in ullo uno singulari & in certo homine.

Tria igit̃ ex his uerbis colligunt̃ ℭ. Primum conclusio tua qua Petrum omnino excludis ab ipsis clauibus & successorem Petri & quemlibet hominem singularem. ℭ Secundum, ecclesia est cui traditæ sunt non una sed omnes. ℭ Tertium rationem ponis ꝓ his. Sed hæc breuiter confutanda sunt in uerbis tuis. ℭ Primo igit̃, credo inquis iam hæc ferme fidem factura hanc Matthei authoritatem neq; ad Petrum, neq; ad successorem neq; ad unam aliquam ecclesiam pertinere. O impium blasphematorẽ: & sperare potes ꝙ Petri successor ab isto te peccato absoluat? qui, hunc oblatum petro de xp̃i thesauro & xp̃i decreto sempiterno honorem subtrahere conaris? & laudem istam ab omni ecclesia Petro datam & uocibus totius orbis xp̃iani in omni templo dei decantatam, Tu inimice homo totius cœli & proteruissime hostis ueritatis auferre contendis? Et quomodo cantat uniuersa ecclesia in festo Petri. Tu es Petrus &c. hoc ne ut ecclesiam laudet an Petrum? est ecclesiæ festum an Petri? Sed uide quid dico. Ego enim audacter ita dico: si te in tanta hac impietate persistẽtem absoluere aliquis aut sacerdos aut Episcopus aut summus Pont. pertentauerit Anathema sit ille sacerdos, Episcopus, & Pont. Summus. Iterum audacter dico: si quis te scũs Dei, aut angelus de cœlo, etiam Seraphin: ab ista blasphemia tam horrenda piis auribus absoluendum sine poenitentia ꝓnuntiauerit, Anathema sit sanctus Dei ille, & cœlestis qlibet angelus. Sequeris ꝙ neq; Petri successori sint datæ claues. nam si non Petro multo minus successori. At uero cum superius uidelicet de ipso Petro per ipsas scripturas & per sanctos ipsos & per concilia & deniq; uoce totius mundi sit satis superq; improbatum: pariter & hoc etiam quod ais de successore impium est & ꝓphanũ. Quicunq; enim in aliquo officio successor est alterius: in omne illud succedit quod ad illud officium spectans ad priorem pertinebat. Alioqui Petro mortuo & claues essent mortuæ: quod fateri non est neq; Christianũ neq; ulli consentaneum rationi. Ergo iam certum est Petro succedẽtem, in ius Petri & omne penitus priuilegium (non dico personale sed pertinens ad officium) succe-

Prima cõfutatio primi dcĩ.

NotaMartine

uelatum quod est Dei:q ignorat & non sapit quod est Dei?Sed o hominem confusorem omnium:& scripturarum & uocum & temporum. Primo enim intellexisti ne unquá ab ullo puero dictum, distingue tempora & concordabis scripturas?Quid ergo si primo dicerem non repugnare hæc inuicem. ꝙ Petrus paulo antea esset in feruore ueræ fidei,& mox in amore quodam & carnali sapientia, ppter domini tam crudelem recordationem mortis quam merito horrebat?q magnum hoc est inconueniens?ꝙ modo tam constanter confiteatur ex reuelatione:modo uero ex tam repentina tristiq; nuntiatione mortis domini & magistri sui incipiat non sapere quæ dei sunt?& ideo tunc appellet Simon Bariona.i. filius columbæ,& Petrus.i.firmus,& Petra.i.caput & fundamentum ecclesiæ futuræ:nũc uocetur Sathana.i.aduersator,& non sapiens quæ Dei sunt?Quero enim abs te. Nũ deus inquit de Dauid.Inueni hominem secundum cor meum? dum autem perpetrat Dauid adulterium homicidio etiam adiunctum:erat ne secundum cor Dei?Ergo pariter dices tu illustris Theologe ꝙ non sunt de eo uerba illa dicta?Inueni hominem secundum cor meum?An forsan arbitraris tu omnes scdm cor tuum?q cum semel Sathana & Diabolus factus fis ita obdu ruisse te sentis ut reuerti non possis?Præterea Martine quid respondebis si sic arguam contra te?Præsupponens(quod tu forsan non negabis)ꝙ Petrus & hoc in loco erat xpi discipulus,& ꝙ eum(sicut doctores uolunt)ut discipulum quem errare nolebat correxit dñs.Ita ergo de tuis uerbis opponam in te si discipulus,quõ Sathana?quomodo non sapiens quæ Dei sunt?An non discipuli sapiunt quæ Dei sunt? Et si dissolues nobis recte hoc argumentum & ego dissoluam ex tua solutione tuum:sed nolo expectare tuam aliquam dissolutionem.Sed secundo loco ad ipsam ueritatem ppius accedẽs,qd si dicerem ꝙ Petrus sapie bat quæ Dei sunt & non sapiebat quæ Dei sunt?id est quedam sapiebat quæ Dei sunt ex pⁱma reuelatione; & non sapiebat qdam q̃ Dei erant, uidelicet futuram eius mortem opprobriosam quia hæc ñ erãt reuelata? uidenť ne tibi ista contraria Martine?adhibe nasutum tuum illud iudiciũ. quid dices?Si dices ꝙ non sunt contraria,ergo dissolutum est argumentum tuum,ergo istud stat,ꝙ supra Petrus habuit reuelationem & ex ppria reuelatione est confessus & uere ac merito filius columbæ in eo dictus & uocatus beatus:quia congruenter fidei beatitudo reddiť.ut dictum est Gloriosissimæ Virgini á cognatá suá.Beata quæ credidisti &c.Si uero dixeris ꝙ uidenť tibi Martino cõtraria esse:ut simul stare nõ possint.& Thomista respondet ꝙ aliter uideť Hieronymo & Chrisostomo & Origeni & cæteris penitus sacris docto.Immo aliud multo maius dicunt ꝙ uel ex eo peccandi occasionem sumpsit Petrus:ut non saperet hoc in loco quæ dei sunt quia superius reuelationem illam nobilem & feruorem retinebat & fidem:ꝙ esset filius Dei:& uix putabat esse aut decere fieri,ut sic atrociter dei filius moreretť.Ita explicite probat ad lrãm & Chrisostomus & Hieronymus & Origenes,uerba hæc Origenis sunt.

uerba Orig. ¶Petrus indigna hæc filio Dei uiui arbitrabať:& indigna Deo patre q reuelauerat nec.n. reuelatum fuerat ei adhuc, oportere pati filium:& occidi talem & tãtum xpm. ¶ Vide quomodo ex priori reuelatione accepit huius ignorãtiæ occasionem:quia non putabat talem filium ac xpm pati posse.Vide ut & hoc facile sequiť Hieronymus.

uerba Hier. Verba hæc Hier. ¶Qui ergo post confessionem suam & pmium Saluatoris quod audierat;non uult destrui confessionem suam:& non putat posse fieri ut Dei filius occidať:assumit eum in affectum suum &c.

uerba Chri. ¶Sic autem scribit & Chriso.¶Quid etiam mirabile hæc pati Petrũ qui de his reuelationem non susceperit?ut .n.dicas ꝙ neq; illa quæ de xpo confessus fuerat ex se locutus est:uide quantum in his quæ reuelata non sunt ei, turbationem patiať. Humana enim & terrestri cogitatione quæ sunt xpi considerans;existimabat turpe & indignũ esse ei ꝙ patereť.¶Postremo tu uere Sathana qui omnibus aduersari contendis.existimasti illo uerbo aliquid nimio grauius intelligi contra Petrum:& oportune hoc nomine Sathanæ persuadere tuis laicis es arbitratus:ꝙ Petrus a domino grandi maledicto increpatᵘˢ fuerit:quasi p indignissimo scælere. Cum tamen sola ibi(ut notant Doctores) increpeť ignorantia & suscipiať feruens affectus.& hoc nomen Sathana non sonet aliud nisi aduersantem & non eum in quo esset Sathana:aut qui factus esset Sathana,sicut de Juda dicitur. Modica hæc increpatio est & amoris plena:& non solum quæ faciat desinere illum beatũ immo quæ faceret illum beatum si non esset,ut merito ibi adnotat Origenes his uerbis.

uerba Orig. ¶Sathana autem dixit ei quasi per ignorantiam aliquid habenti contrarium Deo. & subdit.¶Beatus autem ad quem conuertiť xps.Et Hieron.sic ait.

uerba Hier. ¶Sed mihi error apostolicus de pietatis affectu ueniens nunq̃ incentiuum uideť Diaboli.¶Et uterq; adhuc in hác sententiam concurrunt.Sic enim Hiero.ait.¶Non tamen ut pleriq; putant eadem Sathanas sentẽtia & Petrus condemnať.Petro enim diciť uade retro me Sathana.i.sequere me.

uerba Chri. Ille audit uade Sathana;& non ei diciť retro:ut subaudiať uade in ignem æternum.Et

Cõfutatio argumẽti Mart.

Prima rñsio.

Nota Martine

Redargutõ ex uerbis eius.

Scda rñsio.

Sathanas qd.

Chrisosto. ait. Petrus iterum ex feruore solus audet de ea re quicq̃ dicere neq̃ id palam. Sed seorsum semotis discipulis. propitius inqt tibi esto nec fiat tibi hoc. Et subdit. Nec dixit quia Sathanas per te locutus est sed uade post me Sathana. Hæc ideo Hieron. & Orige. & Chriso. Ne in hoc imperiti, & laici tui deciperent: specialiter adnotarũt. Scilicet, ne hoc uerbo Sathanæ aliquid tam graue existimaremus & ignorantiæ peccatum tantopere magnifaceremus, presertim tam excusabile: siue q̃ mysterium passionis, esse poterat omni mẽti & humano iudicio inopinabile & execrabile: siue q̃ Petrus dulcissimo affectu motus est; & præterea ne coram aliis ei aduersaretur seorsum assumpsit: ut debitam seruaret domino, & quem putabat Dei filium, Magistro reuerentiam. Sentis igitur sentis Martine q̃ uere Sathanas tu sis: qui omnibus aduersaris: & eis maxime quos maxime tecũ opinari mendacissime asseris? Sentis Martine q̃ nobilis interpres scripturarũ sis, qui omnia peruertis? Sentis tandem quomodo Thomistæ & quam facile coram omnium oculis patentissimos errores tuos ponant? quomodo igit̃ excusabis? quomodo defendes? quomodo dilues? scilicet linguæ dicacitate & scurrilitate aliqua & ꝓcacitate propria. At non sic argumenta dissoluuntur. dissolue Martine dissolue (si potes) innumerabiles nodos quibus te adeo stringimus ut nõ possis nisi rumpi. nec enim rumpit̃ sermo & ratio triplici funiculo colligata, Dei ueritas & sermo diuinus contra te est q̃ manifestissime. Sed non dum finis.

uerba Chri.

Audi iã & mõde Martine si potes.

Decima disputatio super ineptissima & ridiculissima quadam eius sequela his uerbis nobis commendata.

Vt si hoc ad Rom. Ponti. & ecclesiam pertinet quod ad Petrum dicitur. Tibi dabo claues. iam irrefragabili sequela etiam ad eandem & illud pertinebit. Vade post me Sathana nõ enim sapis quę Dei sunt. quia & hæc ad Petrum Rom. ecclesiæ futurum Episcopum dicta sunt. Aut si hæc non ad se pertinere putãt: iam nulla ratione conuincere possunt ea quæ superius dicta sunt ad se pertinere.

Retorquetur argm̃ suum in illum.

Age ergo & tu Martine disolue mihi & hanc sequelam tuæ similem contra tuum intellectum. Petrus (ut tu inquis) locutus est omnium Apostorum ore: & ita confessus est xp̃m, ut quando dixit. Tu es xp̃s. non ipse solus responderit sed omnes in eo respõderint Ap̃li: imo & tota ecclesia. Arguam igit̃ & ego pari modo statuam irrefragabilem hanc sequelam tuã contra te. Si non Petrus sed omnes ap̃li dixerunt & simul tota ecclesia. Tu es xp̃s filius Dei uiui. & similiter non Petro dictum est. Tu es Petrus &c. Sed omnibus pariter Ap̃lis & toti ecclesiæ: ergo qñ Petrus dixit. Absit abs te hoc dñe: seu uerius. Propitius esto tibi: ꝓ omnibus his similiter dixit: & in eius persona omnes dixerunt: & similiter qñ dixit dñs. Vade retro Sathana. omnibus etiam dixit & ecclesiæ dilectæ sponsæ, & columbæ suæ pariter dcm̃ est. Vade retro Sathana non enim sapis quæ Dei sunt. Nam cur hic nomine omnium potius dixerit. Tu es xp̃s &c. & dñs Petro. Tu es Petrus &c. non soli Petro sed omnibus, q̃ ibi: non uidet̃ ratio secundum te: aut si est aliqua ratio illa eadem certe dissoluet irrefragabilem istam sequelam tuam. Eadem etiam irrefragabili sequela tua similiter arguo: quia sicut in Petro confitente omnes ap̃li confessi pariter sunt: ita in Petro negante omnes negauerũt cum pariter & ibi ꝓcesserit Dei uerbum quod omnes erant passuri scandalum. Solue igit̃ tu mihi Martine irrefragabiles has sequelas tuas; ne pugnent prius contra te: & ego dissoluam eas: ne quicq̃ uiolent dicta doctoꝝ sanctoꝝ. Sed absit ut dissolutiones tuas amplius expectem. Melius est enim ꝓuenire uera solutione nouas tuas quas coactus esses euomere impietates & imperitias absurdissimas. Hæc igit̃ uera nodi huius solutio est si mõ nodus dici possit qui nihil stringat. Recole igit̃ quæ iam superius dixi: q̃ uere quidem solus Petrus respondit & uere ꝓ se respondit. Sed dñs responsum illud & Petri fidem non solum ꝓ Petro sed ꝓ tota accepta uit ecclesia: quasi in uoce Petri confitente: & ideo dñs ei tãquã capiti claues ꝓmisit: nec solum ei sed & post eum cuilibet suo successori. Simili modo tanquam capiti usq̃ ad consummatione sæculi: & non solum ei & successori: sed ꝑ eũ & quẽlibet successorem toti ecclesiæ. i. cuicunq̃ de ecclesia idoneo: eorũ. s. electione & arbitrio. Si igit̃ roges modo quare fides & confessio Petri acceptata est a xp̃o sic ꝓ omnibus: ut Deus ꝓmittens & tradens ei claues ꝓmiserit & tradiderit etiã ꝓ successoribus suis: in promptu est ratio. quia. s. Deus bonus est: bonum autem diffusiuum sui est: ut ait Dionysius: & ideo bonum cuiuslibet non est mirum si ꝓsit alteri: & ideo non debet esse tibi mirum q̃ Petri

Dissoluitur argu.

Pro dei bonitate.

fides ex bonitate Dei pfuerit omnibus quandocunq; confitentibus: quia Deus motus est p illam ad hoc (incommodū ecclesiæ totius) præstandum clauium beneficium pter bonitatem suam. Si igit rursus roges: At quare non sic pertinet ad successores aut ad totam ecclesiam qñ Petrus dixit. Propiti° esto tibi. & dñs dixit. Vade retro Sathana? Iterū eadē in prōptu rō ē: qa bonus Deus: iust° De°. Bonitas & iustitia dei ad quam tu minus respicis dissoluūt irrefragabilem tibi sequelam istam tuam: Acceptat ex bonitate sua Deus bona ac merita unius in multorum salutem (ut Paulus ait) multo potius q̄ malum & peccatum in alioꝝ pnitiem & pœnam. Non ergo eadem regula ponderat mala qua bona: quia bona æquum est ut diffundant: mala ut restringat. & hinc est iuristarum etiam uulgatissima regula. O sapientissime iurista Theologe, qd gratiæ & fauores sunt ampliandi: odia uero & pœnæ restringendæ. Addo ēt ad ppositum pertinens & aliud: ne tu occasionem maligrandi sumas: qa quæ priuilegii sunt & doni non passim & facile traducenda sunt ad consequentias: non enim per hoc quod ibi uerba Petri fuerint acceptata p omnibus in bonū cōmune, sequit q omnia similiter eius uerba eti am bona, sic sint p omnibus semper acceptanda Scit enim sapientissimus Deus quæ & qualia ad aliorum merita sint extendenda est etiam in humanis hoc legibus quod quæ fauore & benignitate recepta sunt non debēt trahi ad consequentias. Vide ergo q̄ sint irrefragabiles istæ tuæ sequelæ: quas dei bonitas ac iustitia & ratio ipsa euidens & lex etiam humana confringit. quomodo enim sequeret q mala egrediant personam eius qui male agit, ut alteri noceat: si bona plerunq; psonalia sunt, ut in alios interdum non diffundant, id est nō pro aliis acceptent? & per hoc qd fuit dictum Petro uerbum. Tu me sequere. intelligendo de martyrio eius non est egressum personam eius neq; ad successores pertinuit. Stultæ sunt hæ sequelæ tuæ Martine & non irrefragabiles. ¶ Postremo ut tandem scias distinctionem per quam possis nouisse cum debet sequela esse & cum nō debet. Scito & animaduerte q ea de Petro in successores trāsferenda sunt: quæ ad ea pertinent quæ sunt officii & in quo sunt successores: non autem q̄ personalia sunt. Nam charitas uel gratia martyrii uel fides aut aliæ tales uirtutes, q̄ Petro diuinitus sunt concessæ abundantissime, successione ista nequaq̄ transferunt: sed officiū dūtaxat & ea quæ sunt officii. & ideo ea specialiter & tantisper quæ Petro dicta sunt ut pastorale officium suscepturo, aut suscipienti aut habenti uel habituro: procul dubio transeunt & ad omnes pertinent successores. Et per hæc. Si intellexisses Dei bonitatem: & iustitiā eius respexisses: & rationem euidentem agnoscere potuisses: & humanarum etiam legum regulas rationi naturali innixas (ut iactas) pcalluisses. Si patribus demum studuisses: in q bus gloriaris: & q istā irrefragabilem tibi tuā seqlam uidētes, nihil pterea moti sunt: sed planissime (ut uidere licet) dissoluerūt Profecto nō ita in extrema inscitia peccasses: Qui etiam ut latius pecces ita sequeris.

Pau. ad ro. 5.

c. odia de re iud.

l. qd uero. ff. de leg.

Documentū.

Pro intellectu Euangelii.

¶ Vndecima disputatio cōtra eius argumentum nouū ut ille inqt hæreticorum licet centies iam dissolutum.

Ed age latius si omnino ad rigorem istum grammaticum se recipiunt quod soli Petro dictum est. Tu es Petrus/tibi dabo claues &c. quomodo resistemus hæreticis si qui hoc nostro rigore uerborum nixi nos urgeant & dicant. Esto ad solum Petrum hæc dicta sunt: ergo non ad successorem: ergo ecclesiæ claues cum Petro uenerunt & abierūt. Vbi ergo nunc ecclesia? non enim ad plures pertinere potest quod ad unum dicit sicut illud cum iunior esses cingebas te &c. quod ad solum Petrum ita dictū est/ut cum Petro impletum & finitum sit/ad nullum successorem eius pertinens. Si autem ad successores & aliquam ecclesiam dictum est/iam nulla ratione prohiberi potest quin ad omnes dictum sit: imo necessaria ratione ad apostolos omnes magis q̄ ad unius Petri successores q̄ non dum erant/ dictum accipiet. q si ad omnes apl̃os iam etiam ad omnium Apl̃orum & non unius Apostoli successores dictum intelligitur.

Magnum sane nobis facerent isti hæretici negocium tam subtili argumento, quod milies solutum est superius. Ego igit Thomistarum minim° his hæreticis cum Augustino tuo &

cæteris sanctis doctoribus ita dicerem. Domini hæretici audite, discite intelligere scriptu
ras. Duplex ibi sensus: Alius qui grammaticã desiderat, & hic est lsalis: quia sola litteræ
expositio uerborum uim & significationem, & grammatice rationem postulat: Alius qui su
per ipsas res & personas fundat, & hic spiritualis & figuralis, qui non ex grammaticæ ratio
ne sed ex spiritu Dei manifestat. q. n. ista dictio. Petrus iam facta impositione Petrum si
gnificare debeat, ad grammaticæ pertinet obseruantiá, quæ ex hominum placito recipit &
custodiri præcipit significationem, & contextus etiam debitam structuram: & hic est sen
sus litteræ. q. uero non dico amplius ista uox. Petrus, sed illa persona q est Petrus. (p itel
lectu scripturæ iá significata in scis scripturis p illam uocem Petr⁹,) in typo & figura susti
nuerit psonam totius ecclesiæ, & principaliter ac maxime omnium successorum, absq; ra
tione grammaticæ est: & in sola dispositione admirabilis sapientiæ dei, qui sic dispositum
reuelat cui uult & quando uult. Quis enim per grammaticæ rationem potuerit intellige
re magnum illud (quod ait Paulus) sacramentum xpi & ecclesiæ in illis uerbis. Hoc nunc
os ex ossibus meis? & similiter in omnibus q eodem teste Paulo p figuram contingebant
illis? Absoluta hæc sunt, pcul dubio dicerem, o hæretici reuerendi a grammaticæ normis:
qa nomina non res apud grammaticos significant siue in uoce siue in scripto. Vnde ita in
propositum rem deducerem. Illa uerba litteraliter soli Petro sunt dicta: & ita seruo ratio
nem & rigorem grammaticæ, dum uerbum illud. Tu es Petrus. ad solum penitus Petrũ
refero. Verum non hic me iubet ut sistam Augustinus, sed iam finita litterali expositione
altius euolare nos suos pullos facit, p more aquilæ (sicut de eo testat Hiero.) & non iam
amplius Petri uocabulum. Sed Petri personam iubet explorare, quæ in typo (audite hæ
retici cum Martino simul) in typo inquã nõ in littera dicit Augu. Sustinet personá totius
ecclesiæ Non ergo dicit, q. illa uox Petr⁹ significet aplos aut ecclesiá, absit ut dicat hoc Aug.
Sed hoc dicit, & uerum est, q. Petri personá iam significata in ea uoce, illa inq̃ Petri perso
ná, sustinet typum ecclesiæ: & ecclesiam nobis significat repsentatam in persona Petri & nõ
in uoce Petri. Et per hoc facile tãdem concluderemus. Ecce o hæretici grammaticæ rigor
& ratio in sensu qui grãmaticæ normis subiicit, & quo pmissas soli Petro claues animad
uerto, seruata est. Sed in sensu a grammaticæ regulis absoluto, agnosco mysterium cõgru
entissimum sapientie & bonitati diuinæ: quod ex rebus & factis accipit: & in eo ex psona
Petri in uniuersam ecclesiam clauium effectum per idoneos Petri ministros traducendũ
recognosco, Augustino interprete cum omnibus sanctis, & ipso facto ecclesiæ ex quo opti
ma colligitur interpretatio. Videte igitur hæretici ut simul seruatur grammaticæ ratio in
sensu qui grammatica regitur, ac simul mysterium & sacramentum mirabile accipimus.
Quid nunc ais Martine? qui tam egregius es scripturarum interpres, ut separare sensum
spiritualem a litterali non dum noueris.

Hic Martini error.

¶ Duodecima disputatio super argum. alio eiusdem, cui non posse respondere arbi
tratur: & formátur contra hæresim suam uiginti argumenta ad quæ respondeat
Martinus si potest.

S Ed respondeat tamẽ mihi qui potest, quis nam credendus sit ha
bere claues etiam in Romana ecclesia? an ipsa ecclesia? uel Pa
pa? & attende quod dico. Quando Papa eligitur: an secum fert
claues uel non? si affert: ergo erat Papa antequam eligeretur: si non affert:
a quo accipit? nunquid ab angelo de cœlo? non ne ab ecclesia? Item cum
Papa moritur, cui relinquit claues? aufert eas secum? si non aufert: cui
relinquit nisi ecclesiæ, a qua accepit? Quid igitur potest dici contra hanc
euidentissimam experientiam optimam Euangelii interpretem? claues nec
Petro nec successori sed soli ecclesiæ datas: a qua tanquam minister accipit
usurus eis sacerdos. Vbi nunc est quod soli Petro dictum esse puta
tur tibi dabo claues? Immo ubi nunc est quod soli ecclesiæ Romanæ
claues datæ sunt? Necesse est ut in qualibet ecclesia claues sint ut dixi supra.
Hæc tua sunt, & plane digna ut clames buccina. Respondeat qui potest. Age igitur respon
deat tibi Thomista omnium minimus. Attẽde (inqs) quod dico. Attendo. Quid est hoc?

Ecce (inquis) quando Papa eligit: an secum fert claues uel non? Attende modo tu Martine. respondeo, non. Si non affert (inquis) a quo accipit claues? ab eo, inquã, a quo olim Petrus. s. a xpo uero deo. Contra (inquis) ego non uideo oculis meis: teste experientia, sed potius q ecclesia dat ei claues: & hæc est experientia manifesta: & ideo tanquam in robustissimo argumento factus iam tibi triumphator exclamas, quid autem dici potest contra hãc euidentissimam experientiam? Clama rursus Martine quid dici potest: ut audiant laici tui, & te uictorem per hos clamores existiment. Clama igit iterum atq iterum, ne cesses: Quanto enim magis ita clames tanto te doctiorem, & fouentem bonum ius putabũt tui laici. Attamen multa mihi uidentur dici posse contra tantam tam euidentem experientiam. ¶ Primum quidem hoc potest dici, ualde esse ridiculum, dicere q teste experientia possis nouisse q papa accipiat claues ab ecclesia, iam enim puto postquam nos sic ad experientiam trahis q more iudæorum carnaliter per claues aliquid sensibile accipis. Experientia enim est quæ sensu acquiritur eorum quæ sub sensum cadunt. Tu ergo uel existimas claues esse aliquid sensibile, uel saltem clauium ipsam traditionem. In quo si dignatus esses istos quos contemnis scholasticos, saltem Albertum magnum: non tam pueriliter errasses. Claues tales spirituales sunt, & non uidentur: & a Christo traduntur, ita cuilibet successorum qui canonice eligeretur. sicut Petro. Hoc ergo primum dici potest. ¶ Secundo dici potest, q more tuo confundens omnia, non distinguis inter electionem quam sola experientia nouimus, & clauium traditionem: ignorans miser aliud esse eligere, aliud claues tradere. Illud hominum ministerio fit: hoc autem solo Dei nutu. Christus tamen cum Petro claues tradidit, utrunq fecit: quia elegit simul & claues tradidit: nunc uero absente Christo corporaliter electio, quæ uisibilis est, iam per Christum immediate ut fiat non conuenit. At uero traditio clauium, quia spiritualis, per Christum dominum fit: Sicut est in cæteris sacramentis, ut Christus inuisibilem gratiam & efficaciam præstet: quæ autem uisibilia sunt per sacerdotes ministrentur, ut retineatur fidei dignitas ac necessitas. Ecce ergo quid dici potest, ¶ Tertio etiam dici potest Papa a Cardinalibus eligitur quos tu non uis esse ecclesiam, neq etiam cum ipso Papa uirtualiter repræsentare ecclesiam, His uerbis ad magrm. S. P. Ego ecclesiam uirtualiter non scio nisi in Christo: repræsentatiue non nisi in concilio. Quomodo igitur teste experientia uides tu q Papa accipiat has claues ab ecclesia. An dices forsan q ecclesia dat claues. Cardinalibus & illi dant Papæ? Et sic ecclesia dat Papæ per ipsos tamen Cardi. Est ne ista euidentissima experientia quam iactas? Et quam tui laici iam incipient non intelligere. Primo q Papa moriens relinquat ecclesiæ claues. Secundo q postea ecclesia Cardinalibus eas tradat. Tertio q Cardinales ipsi Papæ. O monstrosissima monstra. Quis unquam hæreticorum hæreticissimus cõfingere hæc potuit? aut imperitorum imperitissimus sibi persuadere? Neq enim Papa decedens relinquit ecclesiæ, si de spiritualibus clauibus regni cœlorum uelis intelligere, & non clauibus hostiorum & portarum & ciuitatum. Neq ecclesia Cardinalibus neque Cardinales Papæ: neq tandem uel hoc modo, uel alio ecclesia unquam Papæ dat ipsas claues. Non probat experientia hæc: immo ratio ipsa & rei ueritas improbat. Sed manent in manu Dei iterum inuisibiliter tradendæ ei qui canonice electus fuerit. Sicut inuisibilia sunt omnia quæ in sacramentis cæteris Deus operatur: ut susceptio fidei in baptismo, & gratiæ collatio, & absolutio uirtute clauium, & alia talia quæ in fide diuini uerbi sunt credenda, non autem comprehendenda. Num uides iam Martine quid dici potest? Num intelligis quod nihil est etiam quod sequeris? dum queris. Papa quando moritur cui relinquit claues? affert eas secum? Non affert secum: sed relinquit in manu Dei ueri clauium domini. Ipse Pontifex minister est, sicut quilibet mundi dominus respectu domini Dei non est dominus rerum suarum. Domini enim est terra & plenitudo eius orbis terrarum & uniuersi qui habitant in eo. Ecce ergo q dici potest. ¶ Quarto dici potest q tu putas istas claues non esse in manu Dei. Cum eas ab ecclesia in Pontificẽ: & a Pontifice in ecclesiã quasi per manus uisibiliter, tradi inquis. Ad deum igitur iam nihil de clauibus pertinet. Nescis miser quod claues, earũq potestas a deo est: & in deo semper manet: q respectu Dei, ipsi summi Pontifices sunt ministratores ut dicebat Paulus. i. ad Corin. iiii. Sic nos existimet homo ut ministros Christi. ¶ Quinto dici potest q stante tua ista egregia & singulari opinione, incongrue diceretur Petrus Christi uicarius. Sed potius debet dici uicarius ecclesiæ: item non iam minister dei sed ecclesiæ potius q tã noua sola Martini authoritate forsan recipi possent: nisi Pauli pceptũ audiẽdum sit magis, qui inqt. Prophanas eiusmodi uo cum nouitates uitãdas esse. & alibi. Non

Primũ argm cõtra Martini experientiã.

Impietia Martini.

ii. ar.

iii. ar.

Theologia Martini.

iiii. ar

v. arg.

Paul.

recipiendam consuetudinem quæ in ecclesia non sit: ita scribēs. Nos autem hanc consuetudinem non habemus neq; ecclesia dei. Ecce ergo quid dici potest. Sed propter calumniosos uerborum aucupatores non nego dici posse. Episcopos & Pōt. ecclesiæ ministros in hunc sensum, quia ei ministrant. non quia ab illa præfecti sunt: sicut dominus ministrum se discipulorum fecit & totius ecclesiæ seruum: neq; ꝓpterea non dominus, non pastor, nō caput. Ecce ergo qđ dici potest. ℂ Sexto dici potest: abs te enim inuicem quæro. Ista ecclesia cui tu ais claues esse a xpo traditas, quid nam est? est ne unum corpus suis membris conflatum atq; integrum? an quid aliud monstrosum? opinor si Paulum audire uis. Dices eē unum corpus & illud integrum. Si sic, erit cum capite an sine capite? Certe si sit integrum oportet esse cum capite. Quæro igitur de huiusmodi capite. xps est dices; Recte: hoc igit abs te consequor ꝙ xps xpo tradit claues: ipse sibi ipsi. Conueniens enim est ut istius corporis claues recipientis, ipsum caput potius & prius ac principaliter claues accipiat q̄ membra. O tractatorem insignem scripturarū. Quid ergo dices? an ꝙ hoc in loco per ecclesiā uis intelligi corp⁹ sine capite, ut illi, tradiderit claues xps? Diuinabā ꝑfecto ꝙ oē caput paulatim ab ista tua ecclesia etiam xp̄m esses amputaturus. Et cum ita sit, audes etiam dicere qđ dici potest. Ecce quid dici potest. ℂ Septimo dici etiam potest: quia tu tecum nū q̄ constas: sed modo unū modo aliud ais. Tu enim sepius hæc uerba ut annotauimus inquis, ꝙ non uni alicui ecclesiæ datæ sunt claues sed omnibus simul, ita ut iam apud te non sit uniuersalis ecclesia prima ac principalis: aut si sit, illa tamen aliqua mala fortuna sua (qa forsan xps, ſm hoīem loquor, non aduertit) claues non receperit: & ita illam unicam columbam amicam perfectam ac sponsam suam, forsan obliuione prætermiserit. Et cum ita coactus sis confiteri, etiam insuper quasi res apertissima & sine no 1o esset, exprobras nobis (q̄si nihil dici posset) quid dici potest. ℂ Octauo dici etiā potest, aut Rom. ecclesia & aliæ particulares, claues habent aut non: si non, ergo soluere nihil possunt. Si sic, quæro, unde acceperūt illæ claues: aut a quo eis traditæ sunt. Non quidem a xpo, quæ tunc non erant (sic.n. tu arguis contra Rom. ecclesiam: quam ideo negas esse primariam, quia xpo dicente. Tu es Petrus &c. non dū erat, nisi in lumbis Petri, ut utar dicteriis tuis.) Non ab ulla ecclesia, quia tunc. Aut illa ecclesia quæ tradidit claues postq̄ tradidit, eas retinuit, aut non. Si sic: hoc uidetur, uel te confitente, inconueniens: si non, & hoc etiam magis absurdum uidetur & contra experientiam: quia per hoc ꝙ Ro. ecclesia cæpit habere claues, nulla ecclesia claues suas amisit. Præterea contra facti ueritatem & tuam experientiam est, ꝙ una ecclesia alteri ecclesiæ tradat claues. Ecce ergo qđ dici potest. ℂ Nono dici potest. Tu dicis ꝙ a xpo sunt traditæ claues omnibus ecclesiis pariter, & non uni: nec uni magis q̄ alii: quia tu parificas in hoc omnes ecclesias: ergo ecclesia non accipit ab ecclesia: quia quælibet ecclesia ꝑ se ipsa accipit. aut si hoc non ita se habeat. quæro, quæ ecclesia sit illa quæ potius accipit, ut ꝑ eam in alias diffundant ecclesias? & quomodo uerificas in experientia ista tam euidēti, ꝙ aliqua ecclesia acceperit ꝑ se & reliquis ecclesiis? An forsan ꝙ quælibet ecclesia ꝑ se & qualibet ecclesia receperit? & sic alia inuicem ꝑ alia? Non uides infœlix quāta monstra sequūtur ex ista opinione tua? & audes exclamare etiam quid dici potest? Ecce quid dici potest. ℂ Decimo etiam dici potest: nam per fundamentum tuum per quod auferre conaris indignissime a Petro claues, ego digne aufero illas ab istis tuis ecclesiis. Tu enim ideo Petro claues non esse traditas asseris: quia nihil est capax clauium nisi quod sit semp stabile in fide sicut ecclesia est (ut inquis) Hoc autem de nulla ecclesia particulari dici potest ut certum est, & experientia de multis notum est, quæ stabiles non fuere: ergo sequitur ꝙ Hierosolimitana & Antiochena ecclesia & aliæ multæ quæ non perstiterunt in fide, & portæ inferi ꝑualuerunt aduersus illas, nunq̄ claues habuerūt. Ecce ergo quid dici potest. ℂ Vndecimo etiam dici potest. Cum Petrus accipit ab ecclesia has claues: quæro nunquid remaneant in ecclesia? Nam si sic, quomodo obsecro accipit Petrus ab ea? Si non, quomodo ecclia claues habet postq̄ eas semel tradidit? & tamen stultum est dicere ꝙ claues non sint in ecclia. Ecce ergo quid dici potest. ℂ Duodecimo dici potest ꝙ experientia hoc habet. ꝙ ipse Petrus & Petri successor cōmittit claues siue per se siue per ministros suos: & cum per ministros facit per se dicit, facere ut expresse in proposito Dionysius ait. Ergo experiētia nostra euidens, facit contra tuam fictam & plenam ignorantia experientiam. Ecce ergo quid dici potest. ℂ Tertiodecimo dici potest. Nam quæro abs te, ubi nam probetur, aut qua experiētia, ꝙ unq̄ ecclesia tradiderit Petro claues: sicut tam confidenter asseris. An non a xpo ipsi Petro ac discipulis traditæ sunt. i. eis uerbis. Quodcūq; ligaueritis &c. te īterprete & teste? Quomodo igitur uerum est ꝙ datæ sunt ecclesiæ & deinde receperit Petrus ab ecclia? Ecce ergo quid dici potest. ℂ Quartodecimo dici potest. Aut ibi sunt traditæ claues ecclesiæ, aut singulariter Petro & apostolis. Si Petro & apostolis singulariter: ergo dominus non fecit

[Right margin: Paul. — vi. ar. — Paul. ad ro. 12. — vii. ar. — viii. argum. — ix. ar. — x. arg. — xi. ar. — xii. ar. — xiii. argu. — xiiii. argu.]

[Left margin: Martin⁹ cōtra Martinum. — Martinus contra Martinū.]

fecit quod promiſit:quia promiſit,ut tu aſſeris:traditūrum ſe claues eccleſiæ & non Pe-
tro,non filio Ionæ uel Ioannis, non carni & ſanguini:& tamen tradit Petro & apoſtolis ſin
gulariter(ut tu ſæpe ais.)Quod ſi aliqua tua gloſſa ſolita,id eſt præſtigiis confictisq; my
ſteriis,uoluens omnia pro arbitrio,feceris, quod ibi ſint traditæ claues eccleſiæ:forte per
diſcipulos intelligens eccleſiam. Tūc rurſum dabo tibi operam,ut nouis etiam præſtigiis
eccleſiam mutes nobis in diſcipulos.Sic enim cōcludam:ergo nunquam ipſi diſcipuli(ut
ſaltem miniſtri eccleſiæ)ſingulariter habuerūt claues.non enim ab ipſo Chriſto,qa Chri
ſtus dedit eccleſiæ(ut ais)& nulli hominum particulari.Non deinde ab eccleſia:quia hoc
15.ar. nūquā per ſcripturas probabis.Ecce ergo quid dici poteſt. ℂQuintodecimo etiam dici
poteſt.Hæc eccleſia quæ claues tradit miniſtris,aut eſt cum capite aut ſine.ſi ſine:ecce ha
bemus quod uolumus:quia tu ſemp ab eccleſia caput remoues.Dignus merito ut talione
pœnam luas.Dignus inquam ut abſq; capite iſto ſis,quod ab eccleſia negas.Dignus ut tene
get membrum ſuum:cum tu negas illud caput tuū.Si uero cum capite, quæro quod erit
tale caput:cum non apparet?Immo cum hoc queratur,ut capiti tradantur claues?ſi dixe-
ris,Chriſtus caput eſt:iam conſequor quod uolebam:ergo Chriſtus eſt qui tanquam ca-
put claues tradit.Hoc autem ꝙ Chriſtus tradat quomodo experientia probas?Et pſertim
16.ar. expiētia tam euidenti ēt tuis laicis:qui ſi hæc monſtra quæ confingis capere ualeant,uæ ti
bi:uæ tibi miſtro.Ecce ergo quid dici potes.ℂSextodecimo etiam dici poteſt: ut doceas
tu aliquando nos:ex quo uel ex quibus tandem conſtituas eccleſiam iſtam tuam claues ac
cipientem,poſtquam tu dicis in eccleſia ſola,ubi ſolum confeſſio fidei eſt eſſe claues. An
non ex hominibus conſtat iſta eccleſia tua, in qua oporteat confeſſionem fidei eſſe?Si enim
iſta confeſſio fidei non ſit in aliquo aut aliquibus de eccleſia,quomodo poteſt eſſe in ipſa
eccleſia?Si ergo ubi confeſſio fidei eſt ibi etiam claues ſunt:& datæ a Chriſto:ut tu aſſe-
ris,& in ſingularibus apoſtolis & continue in ſingularibus hominibus reperiatur iſta con-
feſſio,ut ſatis eſt notum:ergo ſequitur per te, ꝙ ſingularibus perſonis in eccleſia immedia
te traditæ ſunt claues a Chriſto,quod eſt contra te.Ecce ergo quid dici poteſt. ℂDeci-
17.ar. moſeptimo etiam dici poteſt:ꝙ ſi datæ ſint eccleſiæ claues & per eccleſiam Petro aut ſuc-
ceſſori,ſicut miniſtro, ſequeretur ꝙ neq; Petrus neq; alius quiſquam potuerit unquam
uel eligere alterum poſt ſe, uel reſignare claues:quia miniſter electus miniſtrum lo-
co ſui conſtituere non poteſt,ubi maxime recipiendum eſt eſſe electam induſtriæ perſo-
nam:ut ratio naturalis & leges probant:quod tamen apparet eſſe falſiſſimum: quia facti
experientia & lex ipſa aliud docet.c.i.de renuncia.in ſexto.& exemplis nonnullis ſicut de
18.ar. Petro legitur ſatis conſtat.Ecce ergo quid dici poteſt. ℂDecimo octauo dici poteſt:ꝙ ſi
tu more tuo puertēs omnia,facis eccleſiam principalē cui traditæ ſunt claues.& ipſos ſum
mos Pontifices eccleſiæ miniſtros:& id non neges, quod una uoce ab omnibus cantatur,
Petrum & ſucceſſorem eſſe caput eccleſiæ,& ſingulares Ponti.eſſe adhuc capita eccleſia-
rum,& apoſtolos fuiſſe fundamenta & paſtores,ſicut eſt ſcriptum: & ꝙ eccleſiæ cura, &
ipſa eccleſia commiſſa eſt Petro a Chriſto, & alia multa ſimilia: iam irrefragabili ſe-
quela conſequimur abs te,ꝙ membra influunt in caput, & ꝙ fundamenta eriguntur &
fiunt ab ædificio:& paſtores ſuſcipiunt curam ab ouibus:& non immediate ab ouium do- Nota mōſtra
mino.Hæc monſtra dicuntur abs te Martine in uera ſequela & neceſſaria ex tuis uerbis,& tua Martine.
pleraq; alia quæ iam tedet referre.Et audes etiam dicere,quid poteſt dici contra iſtam ex-
perientiam.Vide modo quid poteſt dici.Conſidera quæ diximus & agnoſces nihil cauſæ
eſſe,cur nō in te ppetuo iraſcāt hæ claues q̄s tuis myſteriis cōfictis nullibi eē pateris.ℂDe
19.ar. cimo nono dici etiam poteſt:ꝙ iſta opinio peruertit ſacram Euange.litteram: ibi. Tu es
Petrus.Nam ut ridendam expoſitionem tuam uel puerulis exhibeamus.Etenim cum di- Noteſ expoſi
rigātur,ut tu uis,ad eccleſiam uerba hæc:ita exponis. Tu es Petrus,id eſt tu es eccleſia: & tio Martini.
ſuper hanc Petram:id eſt eccleſiam uel fidei ſtabilitatem eiuſdem eccleſiæ. ædificabo ec
cleſiam meam.Ita ut ſuper eccleſiam,aut fidem eius ædificetur eccleſia. Eccleſia ergo ſu
per eccleſiā ædificatur:ipſa ſuper ſe ipſam,aut ſuper ſuam fidem ſuper quā eſt iam ædi-
ficata:ergo eccleſia ædificata ſuper ſuammet fidem:iam ædificabitur:& ita iam ædifica-
ta ædificabitur:iam ædificata erit ædificanda.Quomodo non conſideraſti infœlix tam
fatua tamq; abſurde dicta?Dum exprobras quid dici poteſt. ℂVigeſimo & ulti.dici po
20.ar. teſt:ꝙ hæc opinio eſt contra ſacros omnes doctores contra decreta Ponti. contra ſinodos
ſacroſanctas etiam ueterum ſanctorum Patrum & preſertim calcedonenſis concilii & alio
rum plurimorum quæ taceo,quoniam apud Martinum, Pont. decreta & conciliorum ſta
tuta nihil ſunt.Ipſe enim late admittit ſe & cōtra decreta & cōtra cōcilia dicere: Confidentia
ℂReſpōde tamen ad ſuperiora tu Martine ſi potes. Martini.

ℭTertiadecima disputatio super alio eius arg. quod in illum retorquet̃.

Ddis oportune alia argumenta quæ pro nobis faciunt. Sic enim arguis. Petrus quando claues accepit a Christo non dum erat Episcopus Romanæ urbis, Ita est. ℭImmo nec ꝓprie unquã fuit ep̄s ullius ciuitatis sed apostolus, episcoporum institutor. Argu. Mart. ℭHoc falsum est secũdum Hieronymũ & hystorias notas quia sedit Antiochiæ ep̄s. Sed interim admittat̃, audiamus conclusionem. ℭErgo claues inquis non sunt ei datæ secũdũ ꝙ postea uel factus uel mutatus loco uel officio, sicut Abrahæ nõ fuit iustitia reputata qualiscunq; post fidem factus est: & ita arguit Paulus, ꝙ nõ ex circũcisione sed ex fide iustificat⁹ est: quia ante fuit fidelis q̃ circũcisus: omnia penit⁹ admitto: quid tum? Quare prorsus nihil hæc authoritas ad Romanũ Põt. Si hoc Martine sequit̃: & hoc sequit̃. Quare prorsus nihil illa iustificatio Abrahæ post circũcisionem: & simili modo. Quare statim ꝑdidit claues Petrus cum factus est episcopus urbis Romæ: quia usq; ad illud tempus accepit. O stupiditatem hominis. Sed audi breuiter & disce nunc tandem. Verum dicis ꝙ Petrus non accepit claues quasi Rom. ep̄s: sicut nec Abraham quasi ex circũcisione iustificatus est. Sed sicut Abraham retinuit in circũcisione iustificationem, ut & alii in circuncisione iustificarent̃ per fidem: ita & Petrus in episcopatu retinuit claues pro se & quolibet successore: non quidem quasi Ro. Pontifice: sed quasi successore Petri: sicut non Abraham quasi ex circuncisione, sed ex fide: ꝙ autem sit postea Ro. Pontifex: hoc accidit ei. Et ideo si Papa mutet sedem, quocunq; se transferat Papa est, claues retinet: quia non accipit ut Romæ sedens, sed ut uicarius Christi, ut Petri successor: & ideo non dicimus Christum hic, aut illic: neq; apostolicam sedem esse ita diuinitus designatam ut muris angustetur: ubique Christus, ubiq; ecclesia in membris suis. Sed quia successor Petri & Christi uicarius oportet quod alicubi sit & sedeat: & alicui speciali præsideat ecclesiæ: ob id dicitur illa ecclesia cui specialiter præsideat, prima: quia ibi primus episcopus præsidet: ut sella a sedente, non sedẽs a sella capiat dignitatẽ. de quo sæpius alias.

ℭQuartadecima disputatio contra aliam eius considerationem ubi plurimæ eiusdem deteguntur stultitiæ meræ.

Erum ut opinionem contrariam penitus iugulemus. Age/si ista uerba tibi trado claues &c. ad Petrum & successorem eius pertinent: necesse erit ut & præcedentia & sequentia hac ui sententiæ cohærentia ad eosdem pertineant. Non enim in sacris Euangelii uerbis admittendi/qui pro arbitrio sensus sui partem huc/partem illuc torquent & rapiunt: sed ex consequentia sensus/& uerborum ex circunstantiis intelligentia referenda est/iuxta Hilarii documentum. Cum itaq; Christus claues noluerit tradere nisi prius omnibus discipulis de sui confessione exploratis: deinde non nisi accepto & approbato responso Petri ex reuelatione patris loquentis clarum est. Claues non esse/nisi eius qui talis est/qualis tunc Petrus fuit. Quo sequitur absurdissima absurditas/quod malus Papa uel episcopus non esset Papa nec episcopus: quia non haberet fidem quæ constituit acceptorem clauium. Deinde sequitur contra textum & sensum eorum: ꝙ nec Petrus claues acceperit aut retinuerit quia Christus dicit: ꝙ portæ inferi non præualeant aduersus ecclesiam uel fidem: quam tunc Petrus tenuit. At contra Petrum præualuit etiam ancilla hostiaria. Si itaq; illorum sentẽtia staret/necessaria omnino sequela sequetur/aut Romanos & omnes Pontifices oportere esse sanctos & habere patris reuelationem/nec esse carnem & sanguinem: aut eos non esse Ponti. nec habere claues. Nec uideo quid contra hæc dici possit: cum stet tam clarus textus ꝙ claues sunt datæ non nisi ei qui carnem & sanguinem non audit: sed patrem cœlestem hoc est sanctum & iustum in spiritu: alioquin oĩs Põt.

est Sathanas non sapiens quæ Dei sunt. At si hoc dicimus iam hæreticorũ nouorum & antiquorum donatistarum errorem renouamus: qui malũ epi scopum non esse epm asseruerunt: quod absit a nobis qui sanctæ & iustę ec clesiæ ministrum impium & malum esse posse confitemur. Ita fit dum p hęc uerba uolunt ex Roma. Pontifice solum & omnem & uniuersalem Ponti. facere/nullum Pont. nobis relinquant: ut uideant quo stipendio scripturas uiolentent adulatores & ambitiosi. Reliquum ergo est Euangelium hoc lo co nec ad Petrum/nec ad successorem eius/nec ad ullum episcopum aut ul lum hominem singularem sed ad communionem sanctoꝶ quæ est ecclesia: hæc deinceps põt claues cõmittere/tum digno/tũ indigno. Indigno inq̃ co ram Deo/quia nescit utrum dignus sit Deo. Alioqn/nisi dignus coram ho minibus committere debet: Quare satis patere arbitror quãdo decreta quę dam hunc textum ad Roma. sedem & Pont. trahunt non modo frigidissi me quod modeste dixi/sed etiam contrarie sensui euãgelico uerbum Chri sti tractare/quod clarius faciemus quando ea inferius examinabimus. Inte rim de hac authoritete satis sit in summa dictũ: quod si cui claues arrogant huic necessariam quoq; esse fidem Petri/ꝙ si fides Petri necessaria esse ne gabitur & claues esse ei datas cum utrunq; copulet & exprimat/imo fidem magis & primo quærat Christus. Quare non nisi de ecclesia Christum es se locutum clare intelligitur nec de una aliqua/ sed qualibet in quali bet parte mundi. (Modestia Martini.)

Ex his uerbis plures colliguntur stultitiæ. ¶ Prima ꝙ secundum nostram intelligentiam ex isto textu euangelii sequeret ꝙ nullus malus Papa esset Papa: quia ista duo coniuncta sunt. Clauium traditio & fidei confessio ex reuelatione paterna: & propterea ille cui claues reddunt, debet esse talis qualis tũc Petrus. Huic stultitiæ occurritur ex sententia ut mihi uidetur melius sentientium, ꝙ uere clauium traditio & fidei confessio ex reuelatione pa terna ita coniunctæ sint ut hæreticus uel infidelis Papa eẽ non possit: & si fuerit, hoc ipso desinat: neq; ideo sequit ꝙ alioquin malus, nõ sit Papa: sufficit. n. si fides sit q̃uis informis & ita requirit ꝙ sit qualis Petrus, tãtisper quo ad fidem: nec tamẽ ita quo ad fidem ꝙ debe at esse æqualis fides aut eiusdem meriti: satis enim est ꝙ fides & fidei confessio fuerit qua liscunq; , ẽt informis. Et hic est ꝙ unicum hæreseos crimen contra Papam admittit: ut in illum mutum & quæri & damnari possit: quod latius patet apđ omnes. ¶ Secunda stulti tia est: ꝙ inquis ex nostro intellectu sequi: ꝙ Petrus debuerit esse in confessione stabilis si datæ ei claues fuissent: quia dictum est inferi portas aduersus habẽtem claues non præua lituras: & tamen præualuit in Petrum ancilla hostiaria. hæc autem stultitia plures filias secum trahit. Primam, qua non considerasti uerba illa euange. aduersus eam. Duplicem relationem habere posse: (ut ait Chrisost.) unam ad ecclesiam, alteram ad Petram. Per primam intelligimus ꝙ portæ inferi non præualebunt aduersus ecclesiam: & si ita intel ligamus ut nobis liberum esset, nihil penitus concludis: quia non est dictum hoc, neq; ad Petrum, neq; ad Ponti. aliquem &c. sed expresse ad ecclesiam ut ex uerbis ita coniun ctis patet. Per secundum intelligimus ꝙ non præualebunt aduersum Petram. Sed quia per petram etiam duo ibi secundum doctores sanctos intelligimus: uel Christum uel Pe trum. Si Christum intelligimus, adhuc nihil concludis: quia contra xp̃m non præualuit totus infernus. Si intelligamus Petrum: ut intelligimus, quia & communiter sancti docto res ita intelligunt (licet August. magis placeat ut intelligatur Christus: de quo tamen pro prio tractatu differam) & tunc facile multisq; modis respondetur. Primo enim (ut appa reat secunda filia huius stultitiæ) ꝙ ancilla hostiaria non dicitur præualuisse aduersum Petrum: cum Petrus non perstiterit in negatiõe: quia præualere hoc importat, ꝙ uincere &c. Non. n. ꝑualuit Rex aduersum regem, ꝙ primo impetu fuerit supior: si demum non sequat uictoria. Secundo ut appareat tertia filia. Magister ꝓmisit hoc Petro ꝓ illo tempo re quo eẽt petra. i. caput & Põt. qđ fuit post resurrectionẽ: & tũc neq; ancilla hostiaria, neq; alia q̃libet inferi porta ꝑualuit aduersus eũ. & ita Hiero. expsse notat his uerbis. ¶ Prudẽs

Marginal notes: Pria stultitia ex uerbis Martini. — Scda stultitia — Pria filia pxi mæ stultitiæ. — Scda filia. — Tertia filia

lector inquirat quomodo post tātam beatitudinem, beat⁹ es Simō Bariona & tu es Petrus uerba
& super hāc petram &c. & portæ inferi &c. & tibi dabo &c. nūc audiat, uade post me Satha Hier.
na. Sed si cōsideret Petro illam benedictionem & beatitudinem ac potestatem & ædifica-
tionem super eum ecclesiæ: in futuro p̄missam non in p̄senti datam intelliget, ædificabo
inquit super te ecclesiam meam: & portæ inferi non p̄ualebunt aduersus eam: & dabo tibi
claues regni cœlorum, quæ si statim dedisset ei nunq̄ in eo prauæ confessionis inuenisset
locum. Hæc Hiero. Ex uerbis hactenus apparet, ꝙ nihil cōcludis. At uideamus rursus qd
tu hic Martin⁹ p petram intelligas, ipsam. s. ecclesiam: qa aduersus ecclesiam portæ inferi
non p̄ualuerunt. Sic ergo euangelii uerba exponenda sunt ex noua theologia Martini. Tu
es Petrus. i. Tu es ecclesia. Et sup hanc petram. i. super hanc ecclesiam ædificabo ecclesiam
meam. O nobilem architectum & magistrū q xp̄i ecclesiam sup xp̄i ecclesiam ædificat:
idem faciens ædificium & fundamentū: ut uel duo sint ædificia sine fundamento, uel duo
fundamenta sine ædificio. Et insuper prius agnoscat ædificiū iam constructum q̄ sit ædi
ficatū. Sit igit̃ merito expositio talis anathema cum expositore suo & ostentū omnibus
Tertia stultitia. qui illum uel illam sequunt̃. ¶ Tertia stultitia est: qua adeo se cōclusit infœlix, ut cū stu
det hæreses aliquas fugere, in illas offendat uel coactus. Sic enim ex eius uerbis educit̃ ꝙ si
eccl̃ia indignum coram hoībus eligat, ille claues non habebit qa ecclesia tantisp indignū
coram deo pōt eligere, non aūt coram hoībus. Indignū igit̃ Pontificē coram hoībus ab ec
clesia electū, negas esse Pontificē. hoc. n. manifeste ēt sequit̃ ex rōne tua. Si. n. deus (ut tu
concludis) nō dat claues indigno sed soli eccl̃iæ confitēti, qa scit illā dignā. Multo ergo mi
nus istā facultatē habebit eccl̃ia: q longe min⁹ bona est ipso deo: q facit oriri solē sup bonos
& malos iustos & iniustos: & hæc uis argumenti ex euāgelio & uerbo dn̄i sumit̃. Per hæc
aūt satis patet ꝙ tuam potius q̄ contrariam opinionem tuo gladio iugulasti. Sed & magis
te ipsum, Scriptum est enim. Gladius eorum intret in ora ipsorum.

¶ Disputatio. xv. sup tex. Io. ult. in illis uerbis. Pasce oues meas. ꝙ. n. ad Petrū & successorē eius non ptineāt ut sit sup totam ecclesiam ita considerat.

PRimo qa certissimū est a Petro nullum apl'oꝝ eē uel creatū uel missum: quare nec uerū nec possibile est Petro oues esse cōmissas/ sed gn̄ali sn̄ia oībus dcm̄: Pasce oues meas: nō. n. dicit oēs sicut ad oēs apl'os dicit ite in orbem uniuersum & docete omnes gentes &c.

Pria stultitia. Quis ex tam paucis uerbis tot educi putaret stultitias tam ridiculas? ¶ Prima est: Petrus
nullum creauit apl'orum nec misit: ideo neq; uerum neq; possibile est Petro. Creditas oues
fuisse. O sequelam mirabilē: qa Pius tertius nullū cardinalē creauit neq; misit: ideo non
Secunda. fuit Papa & cardinales non fuerunt sub eo: nec sunt sub leone qui ab eo neq; creati fuerunt
neq; missi. ¶ Scd̃a est ꝙ tam confidenter ait: ꝙ Petrus neq; creauerit neq; miserit ullū apo
stoloꝝ: p̄sertim ꝙ non miserit. An non est hæc negatiua Iuristatheologe q̄ est difficillimæ
p̄bationis? An ualet forsan ista sequela apud te? non legit̃ misisse: ergo nō misit? An putas Io. ul.
Tertia. omnia apostolorum gesta dictaue, scriptis reposita? nō ne ait Ioā. Multa fecit IESVS q̄ nō
sunt scripta &c. ¶ Tertia: qa ueritas est, ꝙ Petrus mittebat omnes uel ipse sol⁹, uel cū apl'o
rum collegio, uel p alios q in ptem sollicitudinis uocati erant: idq; satis ex scripturis cōstat
cum iam p illas p̄batum sit, ꝙ erat Papa princeps & caput ecclesiæ, idq; (si non aliud) satis
Quarta. est ad p̄bandū ꝙ omnia in ecclesia ab eo fierent siue p se siue quodāmō p membra sua: ut
Dionysius ait. ¶ Quarta stultitia p illa uerba. Pasce oues meas. non intelligunt̃ (inqs) oēs
oues: qa nō fuit dcm̄ oēs. O Iuristatheologe qūo iuristarum regulam oblitus es qua aiunt 1. eccl.
indefinitas eiusmodi locutiones uniuersali æquipollere? Tantumq; præstare. Pasce oues Hier.
meas: quantum Pasce omnes oues meas: sicut legans bona sua, omnia legat bona: & uestes
suas: oēs uestes. O obseruator diligens interpretū scripturæ. An non Chriso. sic ait ad uer 1. Act.
bum. ¶ Petrus apostolus a filio super omnes qui filii sunt potestatem accæpit. ¶ Num te apost.
Bernardus confundit ita in proposito exponens. Pasce oues meas: quas? illius uel illius po
pulos ciuitatis? aut regionis? aut regni? oues meas inqt. Cui non planum est non designasse
aliquas: sed assignasse oēs? Et Martino soli nō ē planū hoc: uult. n. p p̄rupta & p̄cipitia sp
ambulare ut tandē ruat. Alioqn dic tu nobis tādē argute hō: q̄s ergo oues reliqt Petro dn̄s Paul⁹
Martin⁹ cōtra Martinū. si nō oēs? Quere Martine istas oues. At (inqs) iudaismi oues. ut ait Paulus. z. ad Gal. Qui uerba
enim opatus est Petro in apostolatu circūcisionis operatus est & mihi inter gentes. At caue Bern.
primo ne inferius sis tibi ipsi cōtrarius: qui gētes potius & latinam ecclesiam commissam

Petro inquis, nunq̃ tibi ipsi constans. Deinde cum oues tantum iudaismi acceperit: cur mandatum dñi egreditur et gentes Paulo (ut tu inqs) creditas sibi arrogat? & peculiarit Rom. sibi oues uendicat? cur hanc Paulo facit iniuriam? immo & uerbo Dei? obsecro, ut puertas penitus oẽm rem. Dicito ẽt ꝙ Paulus ordinauit Petrũ ut Romæ p̃esset. ℂ Quita stultitia quõ gl̃iaris ĩ scripturaꝝ pitia? q Paulum ĩtelligis p apl̃atũ circũcisiõis, cũ tã solũ ouium circũcisiõis accipe: & p magisterium gentium curam & ep̃atum gentiũ: cum solũ ad uerbũ doctrinæ & p̃dicationis illa dicta apl̃i ptineant, ut ex uerbis & re ipsa late patet: nec .n. quia Paulus magr̃ gentium, ideo ep̃s gentium: sicut neq; beatissimus Dñicus & Franciscus sanctissimus p̃dicatores gentium ob eam gr̃am fuerunt ep̃i, imo & recusarunt esse. — v. stultitia.

ℂ Sextadecima disputatio qua de subiectis uerbis suis sup tex. euang. Pasce oues meas colligunt non plures octo stultitiæ.

Hic fatet q̃d toto opere negat.

UErum ego non possum satis admirari ꝙ tot ac tanti uiri contra tã expressas scripturas tam euidẽtes expientias oẽs oues Petro attrogãt: qui tñ unanimiter confiteri cogunt singulos apl̃os in suas sortes missos: & Paulũ de cœlo in apl̃atũ uocatũ. In q̃bus oibus quõ Petrũ adhuc oium pastorem asserere audemus q nullũ misit? presertim Paulũ ut ad Gal. 1. multis uerbis contendit? Illi inquit Marcus, p̃fecti p̃dicauerũt ubiq;. Sequit ergo/uel Petro & successori suo non esse omnes xp̃i oues cõmissas aut oues quas non Petrus/sed Paulus & cęteri apl̃i pauerũt/ad oues xp̃i nõ ptinere quo quid blasphematius? Et sequeris. ℂ Si dicis. At uerbum xp̃i ad solum Petrum dixit. Pasce oues meas. Respondeo: nõ dixit oẽs oues meas. Alioquin peccasset Petrus si non oẽs pauisset solus sine cæteris apl̃is: peccaret etiam hodie Ro. Pontifex ꝙ non pascit nec pastores mittit ad turcas & alias puincias. Quid aliud dicam? Ex isto uerbo nihil põt cogi aliud/ q̃ ut Petrus pasceret oues quæ fuerunt ex ouili iudæoꝝ: & sic nihil ad eum pertinet nec ad Ro. Pont. successorem eius/aut nõ ad solum eum ptinet. Quod ex apl̃o Paulo Gal. 2. pbo: ubi Petrũ uocat apl̃m circũcisiõis/ & sic apl̃m gẽtiũ. Ergo siqs ptinax eẽt/nulla ui cogi posset hoc uerbo xp̃i aliud intelligi q̃ pasturam ouium quæ fuerunt ex circuncisione.

Pria stultitia:

Adnotent itẽ stultitiæ & obsecro numerẽt. ℂ Prima ẽ (cui tñ gr̃as ago, qm̃ ĩgenuitati cuidã admixta ẽ) q̃ fateri uideris ꝙ sci oẽs expositores (sicut est) p hũc locũ cõcedũt curã Petro uniuersalem datam. An nõ stultitiæ est, cum concedãt omnes: ut tu solus sup oẽs tibi sapiens uidearis: & contra sapientis dcm̃ innitaris adeo uehementer prudentiæ tuæ cui nullum posueris modum. ℂ Scda stultitia ẽ: modo asseris doctores ita tenere: supra negas: & pducere ẽt illos ausus es quos aduersus te sciebas eẽ: sicut supra ostẽdimus, ut nunq̃ cesses tecum pugnare. ℂ Tertia est: ꝙ p optima cõsequentia recipis q̃ est ridicula. Paulus nõ est creatus a Petro apl̃s: ergo sub eo non est ut supius notauimus. ℂ Quarta q̃ magis ẽt ridicula est & patẽtius falsa, ꝙ si Petrus solus sine aliis apl̃is non curasset oues sibi creditas idcirco peccasset. Vere .n. si nullo mõ curasset, peccasset: sed curans auxilio fratrũ in partem sollicitudinis uocatoꝝ non peccauit. Aliquin & xp̃s (f̃m te hominem impiissimum sic loquor) peccasset: qui per apostolos creditas sibi oues pauit atq; curauit. O hõ expers omnis prudẽtiæ & sapiẽtiæ. An nõ regnũ gubernat Rex: & si p alios multos hoc faciat? O Iurista theologe: an nõ ẽ uiris regula? q̃ discimus qui per alium facit p se ipsum facere uidet? O

Scda stultitia

Tertia stulti.

q̃rta stultitia.

1. ecc. hier. Theologe insignis: an te latuit, q̃d in ppposito ait Dionysius his uerbis. ℂ Is qui scdm nos summus est sacerdos, per suos ministros aut sacerdotes purgans aut illuminans, ipse dicit purgare & illuminare. ℂ Quinta est: ꝙ ais & Roma. Ponti. peccare qui non mittit pastores ad Turcas: quia non pascit eos. Nam quómodo paulinum Theologum te facis si Pauli dictum uulgarissimum nescias? ꝙ de his qui foris sunt non est nostrum iudicium. — q̃nta stultitia

ℂ Sexta stultitia est, ꝙ ais Petro oues tantum circũcisionis commissas, ex eo q̃a dominus non dixit oẽs oues meas sed tñ oues meas, ita ut p inde sit: dicere oues meas ac oues circuncisionis tñ. Cũ tñ ipse xp̃s dixerit. Habeo & alias oues: q̃ non sunt ex hoc ouili: & illas opor. — sexta stultitia

Io. 10

tet me adducere,& fiet unum ouile & unus pastor. Verbum igit̃ xp̄i irritū & uanū erit & Martini uerbū stabit si deo placeat. ℭ Septima est q̄ uerbū Pauli ad Gal.2. nō intellexisti

vii. Stultitia. de quo ꝓxime disserui. ℭ Octaua est, ubi uelut in speculo nitidissimo cōspiceris q̄lis sis.

viii. Stultitia. Sic ēt in ope ad Leonē contra Sixti decretū te defendis: nec sine dei nutu ueritatē loquēs. his uerbis. Primū siqs ptinax esse uellet: diceret. Proba q̄d dicis optime pater. O q̄ uere

Modestia Martini. sed pter intentionē locut᷒ es: nam nullus alius posset ullo mō dicere, nisi q̄ ptinax esse uellet. Nō te saltē pudet hoꝝ uerboꝝ? An in tua theologia liceat esse ptinax? Quid ergo r̄ndebimus, qbus nihil restat, nisi fateri penitus q̄d ais? uidelicet q̄ si ptinax esse uolueris nulla ui rōnis cogi Poteris: & nihil erit alid, nisi q̄ eris ptinax: & q̄ in theologia nostra docemur ptinaces hæreticos esse: & q̄ ex legibus igni tradendi sunt (etsi hoc tibi uideat̃ iniquū) ut si rōne cogi nequeant, ignis tn̄ metu temporalis cogant̃. q̄ si nec sic possint cogi: cogant̃ tandem æterno. Aliud igit̃ q̄ r̄ndeam si ptinax esse uolueris ego certe non habeo. Putaui tn̄ hoc satis esse si quas aures audiendi habueris.

ℭ Vltima disputatio sup quibusdam eius considerationibus ex eodem tex.

Mali Pōt. sub iudicio dei sunt. m Vlta postremo iactas ad iniuriā Ro. Pontificū: nec ptātem eoꝝ sed abusum potius carpens: q̄ idcirco ad me ut dixi nō ptinent uel ut defendā, uel ut agnoscā. Vnum scio, & ipsi iudicem mecum habent: duriusq̄ cū illis aget̃ si fuerit mali. Sicut scriptum est. Iudiciū durissimū in his q̄ p̄sunt fiet. Exiguo.n. concedet̃ misericordia. Potētes aūt potēter tormēta pacientur. Interim deus agit. Mitto ēt q̄ in frēs mēdicantes iueheris: ne ꝓprias psequi uideat iniurias. Solū pstringam paucula q̄ rōnum figurā habere uideāt̃. Sap. 6

Prima cōsideratio Martini rephendit̃. ℭ Primo dicis p illa uerba pasce oues meas: solā importari pascēdi curam & non primatū p curam aūt pascendi solam pdicationem uerbi intelligis. Hæc.n. uerba tua sunt.

Primum pascere non significat id quod esse primum aut principem nisi noua grammatica usus dicas. Si diligis me pasce oues meas idem sit, q̄ si diligis te esto primus super ecclesiam totam: ideoq̄ ex ip̄o nihil aliud ꝓbat̃ q̄ q̄ Ro. Pont. debet prædicare docereq̄ uerbum Dei.

Attn̄ primo scī doct. nō sic putāt: nā & Chriso. ita exponit: Pasce oues meas: I. loco mei p̄po sit᷒ esto & p̄sis fratrib᷒ tuis. An est noua grāmatica Chrisostomi Martine? an poti᷒ tua noua q̄d est.n. p̄esse fratrib᷒ suis: an idē q̄ p̄dicar: an potius idē q̄ esse primū & principē. Scdo cōis snīa est. Pastoris uerbo tria significari doctrinæ traditionē: uitæ exēplum: & deīde correctionē. Non.n. pascit q̄ errantes oues nō corrigit. Tertio expientia ꝓbat hoc. Quarto uel ipsa pastoralia isignia hoc declarāt: ad q̄ te remitto ut ide discas. Sed nihil miꝫ si id negas

Secunda cōsideratio reprehendit̃. q̄d metuis: & destruere id moliris a quo ne destruaris formidas. Baculū.s. & uirgā pastoris. Sed nis non timere uis nō formidare ptātem? Audi Paulū: bn̄ fac: reuertere in ouile: & eris tutus ab omni uirga & baculo. Sed᷒ p̄sequor q̄d cœpi. ℭ Scdo dicis q̄ Deus non præcepit Petro ut pascat nisi prius interrogato an amet & accepto responso: ita ut hæc duo coniuncta sint, pascere & diligere: ita quidē ut si nō diligit ꝓpter hoc uerbū xp̄i pastor non sit. Quod his uerbis specialiter concludis.

Hæc uerba si Ro. Pont. aptat̃ sequit̃ irrefragabilr. Doceat uerbū: aut si nō doceat nihil ad eū ptinet. Verū magis obserua. xp̄s nō iponit pasturā Petro nisi pri᷒ diligat. Obsecro te q̄d hoc est? nōne seq̄t̃ q̄ si n̄ diligat n̄ sit audiēd᷒? At q̄s nos certos faciet d̄ amor pastoris? Dubitabim᷒ ergo quē nā audiam᷒?

Nota blasphemiam. nā si audire nobis pastorē necesse ē, ēt amare illi necesse ē: aut si amare xp̄m nō est necesse, nec audire pastorē necesse est: cū utrūq̄ xp̄s copulauit: nec pasturam nisi amanti cōmiserit. ℭ Et post tādē ita cōcludis. ℭ Igit̃ hoc esse cimus q̄ ista authoritate nihil ꝓbat̃ nec ualet ad ꝓbandū primatū. Si āt aliq̄d ualet nūc hoc urgebit: nō esse ep̄m in ecclesia qui non doceat &c.

Hæc ueritas est: il lis uerbis pasce oues meas. Datam Petro pascēdi ptātem: nō q̄a pascere significet ptātem h̄re: sed q̄a p̄supponit ptātem: cum.n. nemo pascere posset nisi ptātē acciperet: q̄s tam crassi iudicii sit, ut pcepta pasturæ opa a dn̄o non colligat ptātem datam, sine qua pastura esse non posset? Duo igit̃ sub illo uerbo pasce. concludunt̃ actus pascendi explicite: & ipsa pascendi authoritas implicite, sine qua actus talis esse nō posset. Authorita

ti aũt dilectio non cõiungit a dño.sed dũtaxat actui pascẽdi sigs.ergo nõ diligat & qrat de ptãte pascendi.Rñdebit recte:pastor est authoritatẽ habet.Si uero qrat utrũ pascat ne gabimus pascere,qa non diligit.Quod ut exẽplo scripturæ comprobemus.Credit ex cõi
Lu.22 theologoꝝ sñia q illis uerbis.Hoc facite in mei cõmeoratiõnẽ.Cõstituerit dñs sacerdotes discipulos suos.& authoritatẽ tribuerit cõficiendi sacrm:neq; ob aliud,nisi qa actũ ibi cõ memorat q sine ptãte eẽ nõ poterat.Præcipit tñ seu hortat q in memoria sui fiat quoties fieret.Finge mõ quẽpiã sine eiusmodi cõmemoratiõe id agere:nunqd ppea minus cõfece rit?Absit.qñ uel ipsi hæretici cõficere possint,si mõ illud agere intẽdant qd ecclia agit.Ec ce ergo q illa adhortatio siue pceptũ illis adiunctũ uerbis qbus ptãs data est,si seruatũ nõ fuerit non obstat ptãti:sed tãtũ actũ malũ reddit,ex pte nõ seruãtis.Adde & alid.Dñs illis
Mar. 19. uerbis pdicate euangeliũ&c.Proculdubio ptãtem pdicãdi dedit.Finge mõ puta Iudã Sca rioth unũ ex illis,nõ euãgeliũ,sed eius loco fabulas pdicasse aut ẽt nihil unq pdicasse.Pu tas ne tu q ptãte pptereã caruerit?Absurdũ hoc & hæreticũ.Ita tandẽ i ppõsito dũ pasce re iubet Petrus pintelligit iam cõcessa authoritas sine qua pascere nõ posset.Nã & ex iu ris regula quam miror Iuristatheologum nõ meminisse,habemus:q q aliqd concedit,& illud sine quo id cõcessum explicari non posset.Modo dilectio nõ authoritatẽ reddit con ditionatã aut qualificatã,sed actum tm:ut.s.non diligat,non pascat,aut non bñ pascat:non aũt pascendi authoritatẽ non habeat,aut pptereã pastor nõ sit:qq hoc uerbum pastor (ut declaremus oĩa pp ter impitos calumniosos) æquoce dr interdũ.n.p eo q bene pascat:si cut in euangelio.Saluator noster ait.Mercenarius aũt & q non est pastor &c.Procedẽ.n.ac Pastor æquo ce dicitur.
Io.10 cepit ibi,non pastorem & pastorem nõ bonum:ut ipse tex.declarat cũ supra cõiunctim di xisset.Bonus pastor ponit aĩam suam p ouibus suis Mercenarius aũt & q nõ est pastor &c. Sic & xpianus uulgo æquoce dr p xpiano simplr q baptismi sit charactere insignit',& p eo q xpianæ uiuat & ut ait Hiero.q paratus sit mori p xpo.Nihil igit iam ex argumento tuo co cludis nisi qd fatemur & dolemus sic esse:eosq non dilexerint malos pastores esse & iõ non dignos pastoris uel titulo uel officio sed mitra obprobrii & contumeliæ:q uero seq ris non debere audiri:repugno & assero esse euidentissime contra uerbũ xpi dicentis q di cũt facite q aũt faciũt nolite facere.Quod uel pueris põt iam notũ esse.¶Per q oĩa late cõ stare posse arbitror q fueris in scis scripturis:magnus in qbus tantope gloriaris & in patrũ doctrina.Supest mõ ut ad tuas accedamus quaspiã authoritates quas introducis p blaphe miis tuis.Deinde ad rões pcedemus Libro aũt sequẽti de decretoꝝ frigiditate disputabi mus,& supremo Papæ iudicio ac de summa eius circa indulgentias ptãte:ut totã doctrinã tuam quoad Papæ potestatem attinet,penitus euertamus:LAVS IESV,ET MARIAE.

¶Confutatio erroꝝ Martini ex prima authoritate ab eo collectorum.

P Rimo pducit Hieron.eplam ad Euagrium.Vnde hãc Martinus conclusionem ad litteram extorquet.

Hieronymus nõ mõ epos æquat inter se:sed & psbros epis cõparat.

Et qa ista durissima etiã primo aspectu erat cõclusio,ideo uir astutus multis foliis.i.uer boso sermone contegere uoluit,producẽdo ad uerbũ Hiero.eplam:quã ego data opera omitto ne frustra folia impleam,psertim cũ & in decreto habeat.c.legimus.dist 93.Per stringã aũt eius sñiam summatiã paucis cõclusionibus.¶Prima est:ad qd uniuersa illa tẽ dit epla:q psbr maior ac dignior est diacono.Ex hoc aũt nihil seq uidet cõtra primatum Ro.ecclæ.Nisi forte Martinus in noua aliqua consequẽtia p more suo hoc dephenderit. ¶Scda est:q iidem ab initio erant epi q & psbri,in eũ sensum quẽ declarabo:neq; ẽt hinc uidet sequi aliqd contra primatum ecclesiæ Ro.seu Ro.Põtificis.¶Tertia ẽ q Petrus & Ioãnes & Paulus psbyteros se appellabãt:Sed qd sequit pptereã?Nam & Papa psbr est & compsbyter meus est.Quis neget?At inqt Martin' nõ appellabant scissimi ac btissimi nõ Põtifices,ñ Papæ,& his titulis tã pgradib' & excelsis:Quid tũ?An nõ cõuenissent Petro ut pastori talia noĩa?Sed qd scimus nõ fuisse eis oblatas eiusmodi appellatiões cũ & diuinus a Dionysio dicat in princ.ecclesiasticæ hierarchiæ?Obsecro rephẽde ẽt Dionysiũ & illũ di cito insup adulatorẽ.Quin ẽt Aug.& Hiero.q se iuicẽ scissimos & btissimos appellabãt& eiusmodi titulis,nedũ summũ Põt,sed & quoslibet ferme epos honestabãt.Stulte igit nimi umq; inuidiose & stomachose sup his cõtendis,minime qdẽ dignis,ut aliqñ tãq ab hoĩe p fecto xpiano legãt.¶Quarta ẽ:q ad schismatis occasionẽ tollẽdã,(qa.s.iidẽ erãt præsby teri & epi)ex cõi placito I unũ de seipsis cõsentiebãt:q sol' epi curã ageret.Exquo seq duo uident:Et q nullus est dei uerbo eps sup alios sed electione psbyterorum,qui alioquin

erant æquales. Et q ob hoc episcopia præsbyteris non diuino sed humano iure distinguantur. Sed hic Hieronymi locus exigit intelligentiam. Plura enim diligenter sunt aduertenda. Primum id quod ait eosdem fuisse episcopos olim qui & præsbyteri sane sic accipiendum est. non q idem epatus & psbyteratus esset gradus: ut Martinus consentit cũ aliis hæreticis. Absit enim a Hieronymo blasphemia. Sed q hi duo gradus in eandem cõcurrebant psonam, ut nullus esset presbyter q non etiam eps. Alioquin non solum contra ueritatẽ & Dionysiũ: sed etiam contra seipsum diceret: q hos gradus clare distinguit in sequenti paulopost epla, ubi hoc agit. Secundum aduertendum est: q Hiero. de aliis epis loquit præter Petrum q. s. electione præsbyterorum fierent. Petrus enim nunquam secret' est ab aliis epis aut presbyteris hominum uoluntate: sed uerbo dei. Hoc enim manifeste ait Hiero. super epistola ad Galathas his uerbis. ¶ Dominus unum ex xii. elegit ut schismatis tolleretur occasio. Ecce q nõ a præsbyteris electus est: ut schismatis tolleretur occasio sed a domino. Tertium aduertendum est: euidenter etiam falsum esse Episcopos diuino etiam iure non semper præsbyteris maiores fuisse, sed iure tantum humano: sicut dogmatizat Martinus. Non enim pptera confusio graduum erat, q in eandem ut dixim' concurrebant psonam. Hoc igit solum humano instituto esse cœpit: ut ad schismata tollenda, non in quolibet psbytero epalis maneret cura: sed in eo tantum, q in qualibet ecclesia ab ipsis de se ipsis eligeret præsbyteris: & in hoc itellectu dici potest humano iure epos p̃sbyteris maiores, ablato potius a presbyteris gradu q̃ collato epis. ¶ Quinta est q ex Hieronymi uerbis (q̃ mox pducam) fieri uidet: ne Ro. ecclesiæ eiusue eps cæteris sit superior. Sed ut sanius Hieronymi mens ac medullitus explicetur: quod a paucis factum legi: Sciri oportet, totam illius epistolæ q̃onem hic sistere, utrum diaconi præsbyteris maiores sint: Quidam enim fatui fatua loquentes (ut ille inquit) hoc asserebant: argumentabant autẽ sic. Aut quod sentit Ro. ecclesia sentire & aliæ debent, aut nõ. Si non: ergo diuersa fit ueritas euangelii in ecclesiis. Si sic: & Rom. ecclesiæ consuetudo est (dicebant illi) ut diaconi honorabiliores essent: ergo & hoc esse debet apud alias. Sed ad hoc respondet Hiero. ut mo re logicorum loquar.) ita formaliter: Fateor primũ uobis: q eadem euangelii ueritas tã Romæ q̃ alibi, et est, & esse debet. Nec (hæc sunt uerba Hieronymi) Altera Rom. urbis ecclesia, altera totius orbis æstimanda est: qa unum xpm adorãt, & unam regulam ueritatis. Ita quidem ut sicut aliæ ex euangelica ueritate habent præsbyteros maiores diaconis, ita & Rom. hoc habeat ecclesia. Scdo: nego (inquit Hieronymus) uobis istam Rom. ecclesiæ consuetudinem. Nam (& hæc sunt uerba Hieronymi.) In ecclesia etiam Ro. præsbyteri sedẽt stãt diaconi. Quod aũt ibi psbr ordinet ad testimoniũ diaconi, est unius urbis cõsuetudo. (Timuit dicere Ro. ecclesiæ Hieronym': ne qcq̃ ledere eius dignitatem uideretur. Dixit unius urbis.) At orbis maior urbe est; ac si expressim dicat. Ista Rom. consuetudo, quæ etiam ex paucitate illorum diaconorum uenit, ut honorabiliores uiderent (quia omne rarũ carum) authoritatem idoneam non constituit: sed potius consuetudo orbis attendenda est: ut rectius existimetur q longe plures obseruant. Nam & beatus Ambrosius ita scribit prudenter euitans Rom. ecclesiæ similem consuetudinem. Cupio (inquit) sequi Rom. ecclesiã: sed & nos sensum habemus. Ergo inquies tu Martine Rom. ecclesia non habet ius supra alias, si eius cõsuetudinem spernere liceat. Respondeo Iurista Theologe: ut ibi in dicto c. legimus dist. 93. rectissime notat glossa. Quædam est consuetudo Roma. ecclesiæ quam Papa uult esse generalem, & hanc nemo dubitat ligare omnes ecclesias. Quædam uero est specialis: & hanc non est necessarium extendi: quia Papa non uult: hoc euidenter Iulius Papa in. c. nolite. & ibi glossa. hoc Innoc. in. c. quis nesciat plane docent, & ideo nihil Hieronymus adhuc, pro Martini blasphemia. ¶ Sexta est ubicunq episcopus fuerit (inqt Hieron.) siue Romæ siue Eugubii eiusdem est meriti & sacerdotii. Potentia diuitiarum, & humilitas paupertatis, uel sublimiorem, uel inferiorem non facit. Ex quibus uerbis uidetur inter omnes episcopos probari æqualitas. sed non sic est. Ex his enim nihil aliud potest colligi, nisi quod sæpius professi sumus. Ex locorum uarietate, aut diuitiarum abundantia (sicut carnales & animales homines putant) nõ fieri episcopos maiores. Et quotiens etiam nos diximus: Ex solo & loco Romano, Ro. ecclesiæ dignitatem seu Ro. Põtificis eminentiam non procedere: Quis hoc neget: At uero q Romana ipsa ecclesia ex romi. episcopi celsitudine, non fiat maior: non extorquebit a Hieronymo Martinus: nec Hieronymus probabit in æternum. Nulla de hoc apud Hieronymum quæstio, ut satis ex eius authoritate plerisq locis constat: sicut late produximus. Audes postremo hominum audacissime etiam Cyprianum adducere ab Aug. citatum in lib. 2. de unico bapt. c. ii. cuius authoritatem contra Romanæ ecclesiæ primatum: & pro æqualitate omnium episcoporum opponis his uerbis.

Hæresis Martini.

Hæresis Martini.

Pro itellectu eplæ Hiero.

uerba Hier.

uerba Hier.

uerba Hier.

uerba Amb.

Trita sũt apd Iuristas.

Hic Gloriosus Martyr Palam cōfitetur tyrannidem esse ab uno Episcopo cogi alios ad obedientiam. ¶ Et tandem propter hoc unum dictū concludis miserrime hominum his uerbis. Omnes episcopos esse æquales.

cypr. epla. 3

Scin tu Martine qd hic Martyr Gloriosus fateatur & uere Palam, De Ro. Ecclesia? Hæc uerba eius cōtra hæreticos & schismaticos quosdā. ¶ Post ista adhuc insuper Pseudo episcopo sibi ab hæreticis cōstituto nauigare audeāt: & ad Petri Cathedrā atq; ecclesiā principalem, unde unitas sacerdotalis exorta est, a schismaticis & ꝓphanis litteras ferre &c. Ecce ergo ꝙ Principalem appellat Ro. Ecclesiam. Cyprianus, nō æqualem homo calumniator ex Ro. Ecclesia unitatem sacerdotalem exortam ꝑdicat. Et tu mille hoc blasphemiis impugnas, ꝓpterea quia Sancti Pontifices dixerūt, ut sequēti libro liquebit. Quod uero uocat tyrannidem, epm super episcopū exercere iurisditiōem: manifeste de aliis post Petrū loquitur, & de his qui ullo modo subdīti nō essent quod latius ibi patet. Audes etiā dicere putasse Aug. cū Cypriano oēs episcopos æquales esse? Sed ualde dubito nunqd ex imperitia, an magis malitia pecces. Extremū.n. est quodcunq; sit: Et quō non legisti Patrem tuū August. cōferentem Cyprianum Petro his uerbis. in lib. 2. de unico baptismo. ¶ Puto ꝙ si ne ulla sui cōtumelia Cyprianus episcopus Petro Apostolo cōparatur quantum attinet ad Martyrii coronā. Cæterum quis nescit illum apostolatus Principatū cuilibet epatui præferendum? Audin Martine Augustinū? Principatum Petri cuilibet episcopatui præferendum ait. Sed de uobis dicitur. Aures habent & non audient.

Martinus nescit.

epla 4

¶ Producis secūdo Cypr. authoritatem circa epi electionem. Exēplis.n. diuinæ scripturæ eam electionem cōmendat, quæ Plebis maxime iudicio fieret. O Martine, An putas te nō intelligat Thomista ꝙ moliris scissuras? ꝙ Plebi te & doctrinam tuam studes cōmendare? Sed hic ego protestor nō loquor de eo quod fieri deceat: nō disputo quis melior ritus: sed tantū de potestate Papæ cōtra id quod tu serpens maledicte euomuisti his uerbis.

Sit itaq; ritus hodiern⁹ qlis esse pōt: mō Ro. Pōtificē nō iure diuino id posse putem⁹: ne tot sæculoꝝ scōs & Martyres cōtra ius diuinū egisse dānem⁹.

O mirabilem Theologum. Quater.n. in tam paucis uerbis stultus es. ¶ Primo tecum pugnas. Si.n. talis epi electio quā Cyprianus cōmendat iure diuino sit, ut eligat Plebs: quō superiore Hieronymi authoritate cōclusum est per te, nullā episcopi electionē iure diuino esse? Sed tantū humano, cœpisse Præsbyteros unū de seipsis eligere? ¶ Secūdo indocte arguis, ut ex uerbis tuis colligit. Si iure diuino esset iste ritus eligēdi: Ergo sancti & Martyres aliter olim seruātes egissent contra ius diuinū. Stultæ sunt hæ sequelæ tuæ. Plenitudo enim ptātis Papæ iure diuino est super oēs. Vnde quodcunq; obseruetur circa epi electionem ipso uolente, minime erit cōtra ius diuinum. Potuisset ergo ēt tunc ꝓhibere ritum illum si uoluisset, sicut & nūc prohibet: ꝙ si eo ꝓhibente sancti illi & Martyres quos tu ais potestati restitissent: pessime fecissent. Sed quia nō ꝓhibuit iure & legitime procedebant ex eius cōsensu electiones. Nunc uero quia aliter Papa fieri uult, aliter quoq; obseruādū est. potest enim. At nō ita debet. Ego neq; laudo neq; improbo: nō ē hic locus. Sed dico & clamo, ꝙ pōt. Et siquis contradicat Anathema sit. ¶ Tertio iterum tecum pugnas. Mō.n. Papam sic posse facere humano iure saltem fateris. Modo aūt talem a Cypriano cōmēdatam electionē iure diuino esse uideris cōtendere nec fas Papæ circa illam quicq̄ mutare.

Pria stultitia

Scda stultitia

Tertia stultitia.

¶ Quarto nunq̄ potes aliqd fideliter ꝓducere. nō.n. ibi in Plebis manu esse omnino electionem Cyprianus cōmendat: sed in Plebis præsentia & cōscientia fieri debere. quod ibi satis patet. Sed tu Plebi gratificari studuisti. Rectius aūt si studeres Deo summo cōciliari: & pœnitentia, in eius gratiam redire.

Quarta stultitia.

¶ Producis tertio auth. Greg. & Pelagii & Aphricani concilii: qui nil aliud dicunt nisi ꝙ Ro. Pont. nō debet appellari uniuersalis, unde sequi uidetur ꝙ ad eū cura uniuersalis ecclesiæ non pertineat. Sed anteq̄ hoc nodi tibi dissoluam: reddes tu mihi plurium rationē quæ dixisti. Principio enim sic ais.

Greg. lib. iiii. Regesti, Epistola. xxxii. Licet ꝑ authoritates illas, Pasce oues meas. & Tu es Petrus &c. Petro Apostoloꝝ principi totius ecclesię curam a dño cōmissam dicat: tn̄ in hac cura nullū epm ei successorem patit.

Duo igit Gregorius ait, ut putas. ¶ Primum ꝙ per illas auth. Tu es Petrus &. Pasce oues meas &c. Totius ecclesiæ cura cōmissa est Petro Principi Apostoloꝝ. Cur tu igit toto opere id negas? Quid ad Gregorii authoritatem? An forsan incipiet etiā esse Gregorius ambitiosus, ut Beatiss. Leonem fecisti? De quo tn̄ suo loco. Nam quid aliud potes dicere? cū si Gregorio credendum est coactus sis fateri Euangeliū te nescire. Quippe cum Greg. ita

Nota Martine Grego. ait Euang. te nescire.

dicat. ℂ Cunctis Euangeliū̄ scientibus liquet: ꝙ uoce Dominica scō & omniū Apostolorū Petro Principi totius ecclesiæ cura cōmissa est. Ipsi qppe dicit̄ Petre amas me &c. Quid hic respōdes? Aut uanus & falsus Gregorius est: aut tu nescis Euāgeliū. ℂ Secūdo ais Gregorium dicere. Ro. Pont. nō esse in uniuersa cura successorem Petri. O bone uir falsarie. Vnde hoc sumis? Quādo unq̄ Greg. dixit? ubi? quibus uerbis? Immo contrarium & facto & uerbo ꝓbat. Verbo quidē: nam ad Gaudentium Nolanum Epm his uerbis. ℂ Festus capuanæ ecclesiæ eps̄ de hac luce migrauit. Curæ nobis fuit, q̄ uniuersis ecclesiis a nobis ipendi tur ad fraternitatē tuam præsentia scripta dirigere. Nota uerba Martine. Curā inquit Gregorius a se, uniuersis ecclesiis impendi: uniuersis inquit: Nota. Facto uero: quia semp ꝓ uniuersali Pastore se gessit in uniuersi orbis ecclesias, Asianas, Aphricanas, Græcas, etiā primarias ipsas: Alexandrinā, Antioch. Constantinop. Hierosolym. Imperando, iudicando, corrigendo, in omni censura & iurisditione: quod ex toto eius Regesto q̄ latissime patet. Immo bone uir in illa ipsa Epistola quā tu ꝓducis, quāq; ad Io. Cōstantinop. episcopū direxit, nōne cōstat ꝙ censuram ac iudiciū in eū seuerius cōminatur si in ea temeritate nominis & arrogātia persisteret? Nōne sunt hæc et Greg. uerba ad eūdem, ꝓ principatu Ro. Ecclesiæ, & egregia & notanda? ℂ De Cōstantinopolitana ecclesia quod dicunt: quis eā dubitet Sedi Apost. esse subiectam? tn̄ siquid boni uel ipsa uel altera ecclesia habeat, Ego etiā minores meos quos ab illicitis ꝓhibeo, in bono imitari paratus sum. Stultus. n. est qui se in eo primū existimet, ut bona quæ uiderit discere cōtemnat. Et iterum abū dius. ℂ Nam ꝙ primas Bizancenus Sedi Apost. dicit se subiici: nescio quis ei subiectus non sit, siqua culpa in suis Epis inuenit̄. Cū uero culpa nō exigit, oēs ſm rōnem humilitatis æquales sumus. ℂ Quid his uerbis manifestius? quid factis notius? Quomodo igit̄ id sibi dicto factoq; & ꝓbat & arrogat Gregorius si putat & asserit nō licere? Atqui inques, Cur igitur nō uult uocari uniuersalis, si cura ad eū uniuersalis pertin&at? Age dissoluamus hoc iam, anteq̄ tū in lumbis tritaui tui esses, a Beato Thoma facile resolutū. Quid aūt si primo diceremus; postq̄ tu aduersus te Gregoriū nō recipis, nec nos recipere cōtra nos? Vetes æquissimæ legis æquitate. Quod quisq; iuris in alium statuerit ipse eodē utatur? An nō est iniquissimū eiusdē authoritatem ualere in alios uelle: in se nō uelle? Aut quid si abste callidius instructi, diceremus confictam illam etiam aliquā paleam Gregorii noīe? aut a notario quopiā insulso, Bellua, Porco, Adulatore, Impio, Scænico, Poetico, Gregorii decretis appositam? Sicut tu ais de Anacleti Nicolaiq; decretis? Sed absit ut imitemur impietates ac stultitias tuas. Absit ut Doct. Sanctiss. Gregoriū nō penitus recipiamus. Quasi uero cogamur, sicut tu, in eiusmodi angustias: aut quasi retorquere illū in te, & indissolubiliter, nō ualeamus: Immo ualemus Martine? Etenim sic tu arguis. Greg. negat Ro. Pont. dici uniuersalē: ergo negat pertinere ad eū curam uniuersalem. Ego uero per eundē Gregoriū sic nunc arguo contra te. Grego. Pariter ibi negat Petrum dici uslem: & tn̄ ad eum uniuersalem curā spectare abunde fatetur: ergo nō eius mentis Gregorius est, ut per hoc ꝙ neget Pont. dici uniuersalem, neget cōsequenter ad illum curā pertinere uniuersalē: nisi fateamur Gregoriū sibi eodē loco cōtradicere. At inquies, cur ergo negat̄ uniuersalis Eps, si cura ab eo uniuersalis non negatur? Vis hoc doceri Martine? Audi si uis. Duplici dicitur intellectu uniuersalis Eps. Vno, ꝙ ad eum cura uniuersæ ecclesiæ pertineat: & in hoc sensu, Si Greg. aut concilium: immo uel Angelus de cœlo. Attende quid loquor: Ro. Pont. dici uniuersalē neget Anathema sit. Nō negat Gregorius hunc sensum Martine, non negat inq̄: immo & facto & uerbo plane asserit. Alioqui cur noluisset dici, quod esse uoluisset? Cur nomen prophanum, si res noīs cōueniat? Cur Petrū negasset dici uniuersalem, quem tn̄ diceret uniuersalem? cū ad eum curam ecclesiæ uniuersam dixerit pertinuisse? Cur tam sacrum Calcedonense cōcilium Beatiss. Leoni (ut ibi fatetur Gregorius) obtulisset hoc nomē? Cur nōnulli etiā Sancti Pont. nō tā subtiliter uim noīs ponderantes: illud sibi attribuerunt? Sicut de S. Victore & S. Eleuterio legitur, & aliis quos in egregio suo tractatu notat Car. Turrecre. Alius igitur sensus est, ſm quem tam Petrum q̄ Ro. Pont. dici negat uniuersalē: quatenus s. ista appellatione cæteri oēs excluderentur, ita ut nullus præter ipsum diceretur Eps: & nullum (saltem post se) cōpateretur. Et in istum sensum abhorruit hanc uocē Gregorius, & alii modesti Pont. qui hanc recusarunt appellationem, dicentes (ut ex uerbis Gregorii eleganter sumitur) ꝙ qui dicitur uniuersalis: ipse solus honoratur & cæteri uident̄ exclu di. Et quid mirum ꝙ eadē appellatio, in unū sensum licita: ꝓhibita sit in aliū? uis exēplū de scripturis? Accipe. Prohibet dn̄s uocari quempiā Patrem & Magistrū, his uerbis: Et patrem nolite uocare uobis super terrā: Vnus est. n. Pater uester qui in cœlis est. Nec uocemini Magistri: quia Magister uester unus est Christus. Cur pceptum hoc non seruat scriptura quæ Abraham Patrem multarū gentiū nōiat? an scriptura soluitur? cur totus mun

Lib. 4. Regesti.

uerba Greg.

uerba Greg.

uerba Greg.

Pro modestia Martini uerba ei' modesta.

Ro. Pont. nō dicitur uslis.

dus et sancti Dei hoies non custodiunt hoc mãdatũ: an peccant? Quid ad hoc dicendũ homo plene scripturarum? nisi q in unũ sensum illæ appellationes ꝓhibeant, cõcedunt in alium. Prohibent.n. quatenus summo ueroq dño, & Patri & Magistro derogaret. Ne mo.n. oino aut Pater aut Magister: sed ualde modica participatione & tanq ministri & instrumenta sunt qui sunt: sicut ait Pau. Ego plantaui Apollo rigauit. Deus aũt incremẽtum dedit. Nõ ergo mirum si dici Papa possit uniuersalis in unum sensum, sed non recipiat ꝓpter alium sensum absurdum: sicut latius declaratum est. Nõ omittam tñ conclusionem quam facis ex Gregorii uerbis. Hæc sane est. Cur Paulus gentiũ Magister noiat? Pau.

Perspicuũ est hunc Gregoriũ qui se cunctoꝝ sacerdotũ seruũ potius q̃ dñm uocat & Seruũ seruoꝝ Dei nõ credidisse Ro. Pót. Petri successoré esse: ut q̃ abhorreat Princeps sacerdotũ & epoꝝ dici cum illũ Principẽ Aploꝝ dicat.

Perspicuũ inquis? O impudentiã intolerabilẽ, O inscitiam incredibilẽ: quia Seruoꝝ Dei seruũ se maluit subscribere, idcirco se negat Gregorius Principẽ Epoꝝ: quod ex humilitate fecit, tu ad iuris necessitatem trahis. Ergo ista rõne, postq̃ nõ satis fuit æquasse Ro. Põtificem cæteris epis: immo & oibus præsbyteris cõtende q Ro. Pont. sit seruus tuus, qm̃ tu seruũ Dei te facis. Nã ita se quilibet Pont. subscribit Seruus seruoꝝ Dei. Quis uero durare possit in tot insaniis? Sed audi et Greg. ne fatui crederent q ipse per istã appellatiõem. Seruus seruoꝝ ꝑtãte dimitteret qd ad Mauritiũ Augustũ scribat. ℂ Ego inquit cũctoꝝ sacerdotũ, seruus sum inqtum ipsi sacerdotaliter uiuunt: nam qui cõtra oipotentem Dñm per inanis gloriæ tumore & cõtra statuta patrũ suã ceruicem erigit: in oipotenti Dño confido quia meam sibi nec cũ gladiis flectet. O gloriosum Pont. Nota Grego. Martine.

ℂ Producis ultimo nobis uerba Christi. Luce. xx. ubi sic ait. Qui maior est uestrum fiat sicut minor: & qui præcessor est sicut ministrator. Nam quis maior est qui recũbit, an qui ministrat? Ego aũt in medio uestrum sum sicut qui ministrat &c. Deinde et Marcũ citas, ut impleres folia laicis tuis in eo q præcipit humilitatem dominus, statuens puerum corã se: & in eo q filios Zebedei increpat; quorum alter ad dexteram alter ad sinistram locũ postulabat. Et ita incipis.

Audiamus iam ipsum caput omnium: qd super huius Monarchię statu diffinierit. Nam hic præscius futuroꝝ quæstionem hanc primo omniũ, & dedita opera dissoluit: & tot adhuc sæculis sup ea certatur, quasi uerba Christi sint fumus & inanis fabula.

Et qa uolebas Blasphemare contra Anacletũ Martyrẽ & Leonem Beatissimũ: præparare uolens docilitatem laicorum tuorum ita cõcludis.

Hanc ambitionis infirmitatẽ. Quid mirũ est in Pont. quoq Romanis fuisse quãtũlibet sanctis et Martyribus. ℂ Et ad uerbũ sic sequeris. ℂ Nunc uide quãtis uerbis quot exẽplis, quãta diligentia Christus præuenerit & ꝓhibuerit ambitionẽ illam quã tanto rumore iactant, decreta & decretales: unde meo iudicio sicut Apostoli usq ad finẽ uitæ Christi cõtenderunt nec tot exẽplis & uerbis Christi ab humana ista affectione temperarunt. Et tamen nullum permisit obtinere primatum, donec omnes dispersi eũ relinquerẽt ita in ecclesiis tot, iam diu cõtenditur de primatu prohibito, nec audit christus interim tot uicibus resistẽs nec ulli obtinere permittens donec forte & ipsi adueniente Antichristo dispergant & Christum negent. Ambitiosi sci & Martyres.

At redde rõnem Martine de his uerbis. Redde inq̃ rõnẽ. ℂ Et primo de Blasphemia. Nã etiã Sanctos & Martyres scelere pessimo ambitionis cõmaculas qui animã ꝓpter dñm posuerũt. ℂ Et secũdo de imperitia. Nã quandã discipuloꝝ adhuc rudẽ magis q̃ dolosam, De maioritate cõtentionem: sicut latius infra exponemus ad scelus & in tyrannidẽ trahis. Etenim tu tyrannidem uocas authoritate Cypriani, uelle oẽs epos sibi subesse, quã etiã in Sanctis & Martyribus ponis: O linguã impiã ac uenenosam. ℂ Et tertio. De cõfusione uerboꝝ tuoꝝ. Nã modo ꝓhibitam a dño ambitionẽ ais, modo ipsum primatum. Primatũ cũ ambitione primatus cõfundens. ℂ Et quarto. De mendacio q ais tot ecclesias sup hoc primatu cõtendisse. Nulla fuit unq̃ ecclesia quæ sibi talem arrogare Primatum ausa sit qualis est in ecclesia Ro. Quæ aũt negarunt Primatũ hũc, periere, dispersæ sunt ab Antichristis, & si quæ etiã negabunt dispergent. Petræ aũt non nocebũt. Stabit Petra stabit inquã. Blasphemia Martini. Imperitia. Confusio. Mendacium.

Ignorātia scri- ℭEt quinto. De ignorantia scripturarum. Tu.n. Primatum a dn̄o prohiberi affirmas ho-
pturarum. mo uanissime: & tn̄ certum est solam primatus ambitionē ab eo (ut oēs sancti cōsentiunt)
ꝓhibitam: Nō aūt ipsum primatum. Alioquin nullus in terris Prælatus: prælatura nulla
a Christo posita: imo oīs interdicta ex Martini sniā: Et merito: qui.n. nō odere peccatum:
Martinus contra Martinū. odere iustitiam, Qui aūt odere iustitiam & iustitiæ præfectos odere. ℭEt sexto. De cōtra
dictione. Tu.n. multis uerbis atq; locis asseris istū primatum saltem esse humano iure cō-
stitutum & ab illo nō esse fas resilire: quia qui ptāti resistit Dei ordinationi resistit: & nūc
eundem primatū uerbo Dei ꝓhibitum affirmas: ergo quod ꝓhibitum est Dei uerbo non
Nota oīno lector. licet: & tn̄ licet (ut ais). Quod si licet, iam ꝓhibitum nō est: & modo dicis ꝓhibitū. Idē er-
go ꝓhibitum & nō ꝓhibitum: licitum & nō licitum, apud Martinū. Et merito: qa duplex
est iste Martinus. Vnus qui a principio nolebat dicere tot & tam ꝓfundas insanias. Alius q
postq̄ dixit quasdam, ut illas substineat coactus est dicere multo maiores, Nam pro ulti-
Blasphemia. ma Blasphemia quæ sequitur ex eius uerbis, nolo iam mihi rōnem, sed Christo reddat:
Aufert.n. necessaria cōsequentia etiā a Christo primatū. Quod ita facile ꝓbatur. Christus
A christo primatū aufert Martinus. illud ꝓhibet quod ipse ēt exemplo sui docet. Vt patet eius ore dicentis. Qui maior est fiat Luc. xx.
sicut minor: & qui præcessor sicut ministrator. Et de seipso hoc ꝓbans subdit. Ego aūt in
medio uestrū sum, sicut qui ministrat, & alibi. Qui uoluerit inter uos primus esse: erit ue-
ster seruus. Sicut filius hoīs nō uenit ministrari sed ministrare. Si ergo qd' ꝓhibuit Chri-
stus in eo non fuit: & Primatum ꝓhibuit, ut ais. Credo satis necessariā hinc sequelā emer-
gere, ꝙ in Christo Primatus nō fuit: Eia Martine: ita audendum est, Postq̄ audēdum est,
Parum.n. erat a Petro primatum eripuisse, nisi etiam a Christo extorqueres. Quāq̄ quic-
quid de Petro negas etiā de Christo negas: ubiq; Christū. Authoritatemq; christi spernis
homo hominum perfidissime. Nunc ad eas quas uocas rationes. Procedo, ut uideamus si
uel ullum colorem rationum habeant.

ℭQui uult nosse Martinum si modo non nouit. Legat primam hanc eius rationem.

ℭNunc ex historiis/ & rationibus.

PRima est ipsa actuum Apostoloꝝ: ubi Petrus æqualis scribitur cæ-
teris apostolis: Deniq; sui Sermonis. c. xv. cōfirmatiōem a Iacobo
accepit: Deinde nullū apostoloꝝ ipse ordinauit: nec ullus sub ipso
fuit: qūo ergo successor Petri omniū apostoloꝝ successores sub se habere po-
test? Quid quæso adhæc dici ab ullo pōt? Item Matthiam nec ipse/ nec oēs
simul ausi sunt in apostolū ordinare/ sed ex Deo postularunt tantum.

Argumēti genus Martini nouum. Primū ergo ais ꝙ in lib. Actuū Apost. scribitur Petrus æqualis omnibus. At si rogeris: Vbi
scribitur hoc? quibus uerbis? quo argumento? Nunquid afferre poteris? Ego credo ꝙ nō,
neq; loca adducere ubi scribitur: neq; uerba unde sumitur. An ergo sufficit dicere loco ua-
lidi argumenti: ita scribitur in Euang. ita in Biblia? Etenim si ualide sic arguitur: oīa facile
cōcludi possunt. Sed nos Thomastri istam argumentandi sciam, quā de remotissima tua,
Theologia imbibisti nō habemus. Interim ergo ita euitabimus hoc arguēdi genus tam ter-
ribile. Tu ais ꝙ ibi scribitur Petrus æqualis omnibus. Et nos dicimus ꝙ ibi scribitur supe-
rior omnibus. Talis solutio quale argumentum. Tu exclamas. Quid quæso ad hæc ab ul-
Arg. aliud nouum. lo dici pōt? Nos aliquāto modestius. Quid quæso a Martino dici pōt? Si.n. argumentū ua-
let & solutio ualet. Vbi aūt nullus nodus nulla ēt solutio. ℭSecūdo ais: ꝙ Petrus in. c. xv.
accepit sui sermonis cōfirmationem a Iacobo. Ecce modo æqualem Iacobo facis: modo ēt
minorem, ut cuius sermo eguerit Iacobi cōfirmatione. Cōfirmans.n. regulariter maior il-
lo est, cuius dictum cōfirmatione egeat. Si igitur sic gradatim in impietatū ascensione ꝓfi-
cias, ut minorem Petrum Iacobo cōstituas. Postq̄ reliquis æquasti epis: & cum præsbyte-
ro quolibet humiliasti. Iam melius est ut etiam altius euoles, & grandi isto aīo tentare oc-
cipias si insuper e cœlo ipso extrudere, & mittere etiā possis in Gehēnam. Nā & Petrus ibi
longe esse mallet, q̄ tantillum uiolari uerbum Christi. Sed, o insanum caput. Etiam nō in-
telligis ꝙ aut nihil dicis, aut pariter dicis: ꝙ ego sum Pont. Leone maior, aut saltē æqua-
Consequentiæ Martini. lis. Nā ego quoq; eius sniam quā cōtra te iure statuit cōfirmo, tanq̄ cōtra ueꝝ hæreticū &
schismaticum: cōfirmoq; illas quas damnauit positiōes tuas, hæreticas & schismaticas scā-
daliq; plenas. An hinc sequitur ergo ꝙ ego sim Leone maior, aut æqualis? aut ꝙ nisi cōfir-
massem damnatio nō ualuisset? Sequitur hoc Martine? Adhibe aliquantulū nasutum ad
hoc iudiciū tuū, Quod si nō sequitur, qūo illud seqtur? ꝙ Iacobus uel æqualis uel Petro

maior, quia eius cōfirmauerit sniam? q̄ q̄ neq; hoc ibi dicitur: neq; utitur Euāgelista uerbo
cōfirmationis: quod tu subdole apponis. Sed tantū ait ꝙ postq̄ locutus est Petrus, idem &
Iacobus locutus est. Sicut accidit ēt in Cōsistorio, ut post Papæ uerbū, fm illud uerbū etiā
aliquis Cardinalis loquatur: neq; inuentus est ullus unq̄ tam insanus, qui ꝓpter hoc æqua
uerit Papæ talem Cardinalē. Nec mirum: qa nōdum emerserat hæc Lutherina Theolo-
gia. Sed Deo gratia est ꝙ Bernardus in uerbis supra adductis spāliter etiā Iacobū sub cura
Petri cōstituit: sicut & oēs Doctores generaliter oēs sub eo constituunt. ℭ Tertio ais, ꝙ Pe- Tertium arg.
trus nullū Apostolum ordinauit. Ad hoc satis supra est dictū. Et nūc quia sæpe idē incul uetus.
cas: hoc in loco ꝓ oībus tibi respōdeo: ꝙ hæ cōsequentiæ Lutherinæ sunt: Quas Thomi-
stæ nō agnoscunt: qa tales ex Euangelio nō didicerunt: in philosophia nō uiderunt: ex Dia
lectica nō cōprobarūt. ℭ Quarto ais: ꝙ nullus fuit sub Petro: & uisus tibi p hoc obtinere, Quartū arg.
Exclamas. Quid ad hæc dici pōt? Ad q̄ hæc Martine? Ad hæc (inquis) ꝙ nemo sub eo fuit. eiusdem.
Certe si uerꝫ sit: nihil dici pōt. Sed hic labor, hoc opus erat. Probare ꝙ nullus sub eo esset,
At si idē est dicere quod ꝓbare: & ꝓbare quod dicere. Si mendacia manifesta sola loqua-
citatis linguæ iactantia. & frontis impudentia probantur: fateor abunde, nihil dici potest.
ℭ Quinto ais, Matthiā nō a Petro sed a dño ordinatum Apostolū nihil distinguens bone Quintū eius
uir declarationē personæ ordinādæ, ab ipsa ordinatione. Declaratio. n. a Dño fuit mediis arg.
tñ sortibus. At uero ordinatio & cōsecratio, a Petro. Et hanc distinctionē tex. ibi nobis indi
cans, ita se habet. Et cecidit sors sup Matthiā: & annumeratus est. xi. Apostolis: ut distincte
intelligeret annumeratio inter Apostolos, ab ipsa declaratione. Verūtamē esto, ꝙ Petrus
nō ordinauerit: sed Dñs: ideo sub Petro nō fuit? Reponatur obsecro cōsequentia hæc inter
reliquias Thesauroꝝ remotioris tuæ Theologiæ: ne in oculis alioꝝ Thomistarū uilior fiat
q̄ fortasse sit digna. Ego. n. fateor in cogitandis, adnotandis, & reprehēdendis tot stultitiis
iam sum defessus ac longe magis stomachatus.

ℭ Qui uult melius nosse Martinū cōsideret super tertia hac eius ratione, & eius octo mē-
daciis manifestis. Secundam eius rationem cōmodius secūdo libro tractādam differo,
ℭ Tertia ab eo his uerbis ponitur.

T Ertia/Ecclesiastica historia libro. v. Victor primus Ro. Pont. Asiæ
epos uoluit excōicare: redargut⁹ aūt ē nō a Paulo: sed ab Hyreneo
Lugduñ. & cohercitus ēt a cæteris oibus/ monitus & iussus pacem
habere/ & ecclesiā non conturbare: quibus sicut decuit cessit.

Profecto ego miror quo pacto in tam pauca uerba tot cogere mēdacia potueris. ℭ Primū Primū men-
est Victor uoluit excōicare Asianos epos: quasi uero nō excōicauerit. ℭ Secundū Hyrene⁹ dacium.
monuit ne hoc ageret: qui tñ id cōqueritur ꝙ egerit. ℭ Tertiū, cohercuit Victorem ac ius Scdm mend.
sit: quasi Ro. Eps fuerit etiā subditus Lugdunensi epo: tam peruerse loqueris. ℭ Quartū, Tertiū mēd.
Victor cessit: de quo ibi uerbū nullum. ℭ Quintum, cedere debuit. Credo quia & tu mo Quartū mē-
re Iudæoꝝ obseruandū Pascha censebis: de quo mox dicā. ℭ Sextum, totum eius historiæ dacium.
factum cōmutas. Tu. n. ponis inter Victorem & epos illos fuisse super iurisditionem Ro. Quītū mēd.
Pont. cōtrouersiā: & tñ erat super obseruātia paschæ, quā illi Iudæoꝝ more obseruabant. Sextū mend.
ℭ Septimū addis: ꝙ Anicetus cessit Policarpo: cōtra uerba illius tex. ℭ Octauū: ꝙ nō po- Septimū mē-
tuit cogere eū in sua decreta: cū tñ nunq̄ tentauerit eū cogere. Quod aūt hæc ita sint ad lo dacium.
ta unum, sicut dico. Testis ipsa mihi historia, quā citas. Cuius uerba hæc sunt. octauū mēd.
uerba ℭ In ꝓuinciis Asiæ quæstio uō minima exoritur, uelut ex antiqua obseruatione descēdēs:
histo- ꝙ quartadecima Luna putarent omni genti Pascha obseruandū, qñ. s. Iudæis Pascha præ-
riæ. cipit imolari: uelut necessario cōfirmantes, quacunq; die Septimanæ quartadecima Lu-
na uenisset, solui debere ieiunium: cū talis cōsuetudo, in nullis prsus aliis fuisset obserua
ta ecclesiis. Ob quā cām cōuentus episcopoꝝ & cōcilia per singulas quasq; ꝓuincias cōuo-
cantur: progatisq; ad se inuicem epistolis, de singulis quibusq; locis unū oēs ecclesiasticū Nota Marti-
dogma cōfirmant: ne liceat aliqñ, nisi in die Dñica in qua resurrexit a mortuis, Dñicū Pa- ne utrum Vi
schæ celebrare Mysteriū: & in hac sola soluendū esse Paschale ieiuniū. Extat deniq; usq; ctor debue-
in hodiernū, cōcilii apud Cæsareā Palestinæ habiti decretū: in quo primus est Theophi- rit cedere.
lus Cæsareæ eps & Narcissus Hierosolymoꝝ sacerdos. Habetur & in urbis Romæ cōcilio
simile aliud decretū, cui præfuisse Victor eps indicatur. Et Ponti ꝓuinciæ, Palmeas. Gal Nota utꝝ hy
loꝝ quoq; cōuentus extat Hyreneū præsulem scribēs. Achaiæ uero Bachilum Corinthio- rene⁹ a Victo
rum Ecclesiæ epm: qui oēs diuersis locis unā eandemq; iudicii sui sniam ꝓtulere. Sed epi re dissentiat.
Regionis Asianæ seruandā magis a ueteribus sibi traditam cōsuetudinem cōfirmabant. In

quibus Policrates qui in eis primatũ agere uidebatur ad Victorẽ Epm Rom̃. Ecclesiæ scribens, morem traditionis antiquæ ad se usq; delatum per hæc uerba designat &c.

℄ Vbi ergo quæstio ulla de Papæ iurisditione? immo uero Papæ iurisditionem nõ negabant: neq; primatum quouis modo: sed fatebantur planissime. Idcirco autem nõ parebãt: qa Papæ decretũ uidebatur eis cõtra Dei mãdatũ. Sic.n. Policrates unus ex illis manifeste ad Victorẽ scribit: his uerbis. ℄ Nõ perturbabor ex his quæ ad terrorẽ ꝓferuntur: quia & maiores mei dixerunt obtẽperare oportet magis Deo q̃ hoibus. ℄ Ex quo satis liquet, ꝙ more tuo ea ꝑ te adducis quæ inuictissime stãt contra te. Excusat.n. ibi nõ recusat Policrates iurisditionem Ro. Pont. ptãtem nõ negat sed prætextu maioris ptãtis Dei, in eo casu tãtisper nõ seqtur: At uideamus modo qd scripserit ad Victorem hyreneus. Sic.n. ibi ad literam legitur. ℄ Nã & Hyreneus cũ cæteris qbus præerat Galliarum epis scribens. Cõfirmat qdem, ut in Dñica die resurrectiõis Dñi mysterium celebraretur, Victorẽ tñ arguit, ꝙ nõ recte fecerit abscindere a corpore unitatis tot & tantas ecclesias Dei. An nõ igit ut dixi, historiam totam nobis peruertis? Vbi illud ꝙ tu ais Victorẽ excõicare uoluisse? cum re uera excõicauerit: Vbi ꝙ de hoc ab Hyreneo redarguitur ꝙ uoluerit excõicare? cũ potius conquestus sit, ꝙ excõicauerit, & ab unitate absciderit tot ac tantas ecclesias. Ex quo plusq̃ late & manifeste cõstat de excõicationis ualiditate Hyreneũ nõ dubitasse: imo ex hoc ipm turbatum, ꝙ ualida excõicatio tantã scissionẽ & sepositiõem ab unitate peperisset. Vbi est ꝙ Hyreneus aut alii cohercuerint Victorẽ? aut tanq̃ superiores iusserint? nisi forte aliq temerarii epi: & tui similes sibi illã licentiã peruersissime arrogãtes. Vbi est ꝙ Victor cesserit aut Hyreneo, aut epis illis, ubi insup ꝙ cedere debuit? Et in quo obsecro cedere debuit? An dices in Paschæ obseruãtia? Ita opinor: De industria.n. uideris mihi inquirere quæuis peruersissima dogmata, & extincta diu reuocare. Nõ satis est hæreticã prauitatem ꝓfessũ esse, nisi et insuper Iudaizzes: & cogas tuos Iudaizare, ut Pascha obseruent iudæoꝝ more quartadecima Luna: cõtra totam ecclesiã: & cõcilium Nicenum: imo & cõtra ipsum Hyreneum quẽ ipse ꝑducis. Vbi postremo ꝙ Anicetus cesserit Policarpo? ꝙ in decreta sua cogere illum nõ potuerit? An cõtendit forsan Policarpus de Aniceti ptãte? An quicq̃ tentauit Anicetus decreto & authoritate cõtra Policarpũ? Cur ista cõfingis corã oculis nostris? Nũ dormire nos putas? Collatio fuit & uerbalis tãtũ disputatio, iter Anicetum & Policarpum de obseruantia Paschæ: In quo melius etiã sentiebat Anicetus: ut patet. Cessit uero Policarpo in hoc, ꝙ eum in suam obseruantiam non coegit: & ita cessisse ibi narratur. Sic enim superior cedere dicitur inferiori qñ illum, quod potest, non cogit. Ex epistola.n. Hyrenei ad Victorem uerba hæc sunt. Neq;.n. aut Anicetus Policarpo suadere poterat ut nõ obseruaret quæ nouerat Io. discipulum Dñi, uel cæteros Aplõs cum quibus semp fuerat, obseruasse: neq; rursus Policarpus Anicetũ persuasit, ea destruere quæ dicebat se maiorũ more obseruare. Vide igitur utrum magis Anicetus Policarpo, q̃ Policarpus cesserit Aniceto, nisi in hũc sensum ꝙ satis cessit cũ nõ coegit, sicut potuit. Et hoc ꝑ pace seruãda sicut latius patet ibi ex Hyrenei uerbis pacẽ & cõionẽ suadẽtis. Sed ad alia ñ minora ꝓcedo. Sic.n. addis.

Martin' suis telis repercutitur.

Cõfirmat hyreneus Martine quod statuit Victor.

Martin' iterũ repercutitur.

Martin' data opera quærit noua dogmata impia. Iudaizzare uult.

Cedere qd.

℄ Qui uult cõspicere Martinũ tanq̃ in speculo aduertat ad ea quæ subiecta sunt.

h Isto. tripar. lib. iiii. Iulius. i. conatus prohibere/ ne citra suam authoritatem concilium cogerent oriẽtales Epi/ inaniter egit: quia nihil illi hoc curarunt/ & acutissime ei rescripserunt.

Nolo exclamare in hois extremã impudentiam qui tot falsa tam paucis uerbis cõgerat, anteq̃ eius historiæ uerba ꝑduxerim quæ ille data opera præterit. ℄ Hæc.n. sunt, lib. iiii. c. xv. & xvi. ℄ Igitur Athanasius relinquens Alexandriã Romã ꝓfectus est. Cõtigit autẽ eodem tpe etiã Paulum Cõstantinop. Pontificem illic una cõcurrere: & Marcellum Ancyræ Asclepiumq; Gazæ: Qui dum Arrianis esset aduersus inscriptionem Passus ab his quasi subuertisset altare dãnatus est. Pro quo Gazzeoꝝ ecclesia Quintiano cõmittitur. Lucian' autem Adriopol. Eps ob aliã accusationẽ ecclesia sua priuatus, agebat in urbe Roma. Cognoscens ergo Ro. Eps crimina singuloꝝ, & oẽs Niceno cõcilio cõcordare cõperiens: eos in cõionem suscepit, tanq̃ oium curam gerens, ꝓpter sedis ꝓpriæ dignitatem. Singulisq; reddidit suas ecclesias. Et orientalibus scripsit Epis. Culpans quia non recte tractassent uiros inculpabiles de suis ecclesiis eos expellentes: & ꝙ cõstituta Niceni cõcilii minime cõseruarent, Quoꝝ paucos ad certã diem sibimet adesse præcepit ut coram eis ostenderet, iustũ se super eis ꝓtulisse decretum: & de cætero nõ se passurũ interminatus est, nisi ab eiusmodi turbis & nouitate cessarent. Et ille qdem hoc scripsit. Athanasius aũt & Paulus epistas lu

Verba historiæ penit' cõfũdẽtis Martinum.

Victor curã oium gerit.

Reddit ecclesias singlis.

Nota Martine.

illi direxerūt. Et singuli eorum suas ecclesias adepti sunt. ℂ Hæc sunt Martine quæ in ea quā pducis, historia leguntur. ℂ Hæc Iulius cōtra orientales epos p Athanasio & Paulo & Niceno cōcilio, cōtra Arrianos illos: quorum cām suscipis defendendā scripsit, ita ut faueas Arrianis, etiā cōtra Sanctissimū uirum Athanasiū, & cōtra Niceni cōcilii decreta: quod tamē oīum sacratissimū pfiteris: ut semper aduerseris tibi. At uideamus qualiter epi illi tui ad Iulium rescripserunt. Sic.n. sequitur historia. ℂ Verum Pontifices orientis grauiter hoc ferentes, & in Antiochiā cōgregati Iulio rescripserunt Epistolā, ornato quidem stilo: Ironia uero maxime plenam: nō sine interminationis qualitate cōfectam. Fatebantur.n. circa oēs Rom. Ecclesiam esse munificam, ueluti quæ Apostolorum haberet curā: & antiqtus matter pietatis existeret: licet ab oriente ad eā prædicatores dogmatis aduenissent. Se uero nō pptere a secūdo loco habendos existimabant, eo q nō magnitudine aut multitudine abūdarent ecclesiarum, cū uitæ qualitate nō cederent: crimenque Iulio importabant, eo q Athanasii sectatoribus cōicasse uideretur. Et tanq eorum cōcilio cōtumelias irrogasset: eorūque sententiam destruxisset. Et ueluti iniustū eius factū ecclesiasticisque sanctionibus dissonās, arguebant: his itaque cōscriptis addiderunt. Quia si susciperet Iulius dominatione ab eis factā: & ordinatos epos in damnatorum loco firmaret, pacē cū eo & cōionē hrent: Si uero placitis eorum resisteret: cōtraria celebrarent. De his aūt quæ pter cōe placitū de cōcilio Niceno gesserāt nihil ei rescribere tunc maluerunt: hæc itaque epi orientales Iulio rescripserunt. Arrianorum causam sumit Martinus. Verba historiæ. Hi sunt Sācti epi quos Martinus defendit.

ℂ Vbi ergo quod tu ais? q Orientales epi cogere cōcilium uolebant? & q Iulius phibuit ne cogerent citra suā authoritatem? & insuper q inaniter egerit? & q illi nihil curarunt? & q acutissime rescripserunt? Vnā saltem ueritatem admiscuisses inter tot mendacia: ut ea aliquo modo colorares? Verum tota re discrepas ab historia quā pducis: ut uerā in te cōprobem scripturam. Nō est in ore eorum ueritas. Quomodo tantæ frontis eris? ut nō pudeat q legantur ista p sempiterna Mitra opprobrii? Ecquid putasti? cum ebriis fore tibi rem? & sine sua nota euasura tot cōficta mendacia? Et qū finē facies eorum cām substinere qui contra sanctos Patres & sanctas Synodos iniquissime cōtenderunt? Sicut erant Orientales illi Epi in sanctissimū uirū Athanasiū, & socios, & in statuta Niceni concilii? Quādo desines ea p ducere p iniquitate tua tuenda, quæ expugnant illam? An nō ibi restitutus Athanasius legitur, ex Papæ decreto, cū suis sociis in sedes suas? Nunqd ergo nō ualuit Pontificis authoritas etiā in Asiæ ecclesiis? sicut tu blasphemas? Sed et iuuere clarius qd ibi scribitur: ut authoritatem agnoscas Ro. Pont. etiā in orientales & Asianos epos sese ptendisse. ℂ Verum Eusebius cōsortesque eius, calumnias in Athanasiū factas Iulio Ro. Pont. destinarūt: q ecclesiasticam sequēs legem, etiā ipsos Romā uenire pcepit: & uenerabilē Athanasiū ad iudiciū regulariter reuocauit. Ille cōtinuo euocatiōe suscepta uenit. Calūniarum uero sarcinatores, Romā quidem profecti nō sunt: scientes facile suū capi posse mendacium: Sed uidentes oues pastore desolatas, lupum super eos pro pastore cōstituerunt &c. Mendacia Martini. Nota Martine hæc ad te pertinent. lib. 4. c. xyi.

ℂ Quid nūc ais Martine? Nū agnoscis q Iulius orientis epos iubet Romā uenire? & Athanasium etiā euocat regulariter ad iudiciū? Si regr: qūo nō habet ptātem? Sed quid agit Athanasius? Nunquid quod Martinus? ut cōparere detrectet? Absit a uenerabilissimo uiro & Sanctissimo. Sed (inquit historia) ille cōtinuo euocatione suscepta uenit. Ita faciūt uiri sancti Martine: Athanasiū imitari debuisti. Et tu tū studuisti emulari malignantes. Nā quid fecerunt illi pessimi epi? & quos calumniarū sarcinatores appellat historia? illos inquā quos Martinus cōmendat? Romā qdem (inquit) pfecti nō sunt. Quid mirū si eos laudet Martinus, quorum est egregius emulator? At quare Romā nō sunt profecti? Quippe scientes (inquit) facile suū posse capi mendacium. Quare et non pficiscitur Romā Martinus? An putamus aliam cām esse q q scit facile capi ibi & puniri posse, dolos, mēdacia, & blasphemias suas? Sed puniet Deus ipse plusq credas. Nota Martine hæc ad te pertinent.

ℂ Qui ex superioribus nondū forte certus est, de Martino, certior fiat ex ista quarta rōne.

Qvarta / Ro. Pont. esse omnibus superiorem humano decreto sancitum est: nempe Cōstantini quarti Ro. Imperatoris: ut scribit Platina in Benedicto. ii. nec tū sic obseruatum epis aliis.

O Dei miraculū ut hæretici, licet cōtra ueritatem oēs dissentiant, secum tū consentire nō possunt. Hic uir bonus conatus substinere Magistri sui Ioannis Huss errores: q acceperat dixisse illum pariter a Cōstantino ortum hunc Primatū: nō aduertit q ille a Cōstantino primo, nō quarto dixit: & ita Dei nutu dissipantur uanitates eorum. Non etiā aduertit q ille idem Magister Io. Hus. in lib. y. Blasphemiarum suarum pbat illam suam opiniōem per Hæretici secum nunquā cōsentiunt.

c.Constantinus.dist.xc.quod tñ.c.Eludens Martinus Paleam vocat:& paleam sine grano. Ecce q̃ dũ nitunt̃ cõtra ueritatẽ concordare,nõ pñt dei ꝓuidẽtia inter seipsos nõ dissentire. Sed uideam⁹ iam qd iste Platina dicat: si forsan more solito ĩfœlix iste præstigiator historiã mutet,& fingat aliqd de suo. Quippe nihil aliud de Benedicto ibi legitur q̃ hoc.

Verba historiæ contra Martinum,

☞ Ad hunc Benedictũ Constantinus Imperator hoĩs sanctitate permotus sanctionẽ misit, ut deinceps quem clerus populus exercitusq; Ro. in Pont. delegisset, eundem statim Christi Vicariũ esse,oẽs crederent:nulla aut Cõstantinopolitani Principis aut Italiæ exarchi expectata authoritate,ut antea fieri consueuerat.Id.n.ratum erat in creando Pont.quod Princeps cõfirmasset,uel qui eius uices in Italia gerebat.☞ Vbi ergo dicit̃ q̃ Cõstantinus hunc Primatum dederit Ro.Pont.? Potius cõtrarium.Cũ.n.hoc solum ibi dicatur,q̃ ꝑpter sanctitatem Benedicti motus,Cõstantinus id iuris quod arbitrio sibi sæculares Principes uẽdicauerant,relaxauit:uidelicet.Ne quis Ro.Pont.aut Christi Vicarius haberetur ante eorum confirmationẽ.Liquido apparet, q̃ antea erat quidẽ idem Primatus,erat Christi Vicarius,ubiq; poterat imperio & authoritate:Sed nõ anteq̃ cõfirmaret̃.Confirmatio igit̃ sola est relaxata Cõstantini beneficio,nõ ampliata iurisditio. Vide igitur. Infœlix hõ q̃ infœliciter succedant coram frigidissimo Thomistarum hæ tuæ cõfictæ meræ fabulæ. Sed et latius peruagaris addendo fabulas fabulis.

☞ Hic aliud Speculum in quo rursum inspicere liceat Martinum.

Qvinta. Nunquid Cyprianum & Augu. aliosq; Aphricæ episcopos confirmauit Papa? qui tamẽ de latina ecclesia erant? Nunquid eorum concilia impediuit? aut conciliabula fuerunt? quia sine Ro. Pont. authoritate gesta sunt? ut in eorũ libris clare habetur.

Obsecro nunc te lector. Primũ cõsidera quanta uerboꝝ procacitate,rem nobis tanq̃ indubitatã diuq; cõpertã & incõfesso positam nullaq; prorsus egentem ꝓbatiõe ingerat. Quid enim si ipse tunc tp̃is affuisset oĩum epoꝝ electionibus & cõfirmatiõibus, ac tractasset? & illis præsuisset cõciliis? an audacius ꝓnũciasset gesta illa fuisse citra Ro.Pont. authoritatem? Attende subinde Lector, qua etiã fronte audet dicere. Clare hoc in eoꝝ libris habetur: Et crede meo periculo Martino penitus oĩa quæ dicit nisi euidentissime ostendero, q̃ clare cõtrariũ in eoꝝ libris continet̃. En quod Aug. scribit in Epistola.xc.cũ uniuerso Carthaginensi cõcilio supra.lx.Patrum:ad Innocentium Papam. Post eoꝝ enim gesta enarrata. In quibus Pelagianam damnarunt hæresim ita ad uerbum legitur. [Epi.xc.]

☞ Hoc itaq; gestum domine frater sanctæ charitati tuæ intimandum duximus, ut statutis medio nostræ charitatis, etiam Apostolicæ sedis adhibeatur authoritas, pro tuẽda salute multorum, & quorundam etiam peruersitate corrigenda.

Verba Carthag. concilii ad Papam.

☞ Quid ais nũc Martine? an clare iam ostendi q̃ Carthaginense concilium in quo adfuit Augustinus nõ existimauit quicq̃ ualere nisi Ro. Pontificis authoritas adesset? Sed uideamus quid responderit Innocentius Papa. Sic.n.ad uerbum respõdit.

☞ Innocentius Aurelio Augu.& oĩbus sanctis episcopis uel cæteris qui in cõcilio Carthagi affuerunt ecclesiæ: Dilectiss. Fratribus in Domino. S.

☞ In requirendis de his rebus quas omni cum sollicitudine decet a sacerdotibus, maxime a uero iusto & catholico tractari cõcilio, antiquæ traditionis exempla seruantes & ecclesiasticæ memores disciplinæ: uestræ religionis rigorem nõ minus nũc in cõsulendo, q̃ antea cũ pronunciaretis, uera rõne firmatis: qui ad nostrum referẽdum approbastis iudicium. Scientes quid Apostolicæ sedi debeatur, cum oẽs hoc loco positi ipsum sequi desiderem⁹ Apostolum: a quo ipse ep̃atus & tota authoritas huius nominis emersit: Quẽ sequẽtes tam mala iam damnare nouimus q̃ ꝓbare laudanda: uel id, q̃ patrum instituta sacerdotali custodientes officio, nõ censetis esse calcanda: q̃ illi non humana sed diuina decreuere sentẽtia: ut quicquid de disiunctis remotisq; ꝓuinciis ageretur nõ prius ducerẽt finiendũ nisi ad huius sedis notitiã perueniret: ubi tota huius authoritate iusta quæ fuerit ꝓnunciatio firmaretur. Indeq; sumerent cæteræ ecclesiæ ueluti de natali suo fonte aquæ cunctæ ꝓcederent: & per diuersas totius mũdi regiones puri capitis incorruptæ manerent. ☞ Ecq̃d uidetur tibi Martine de his uerbis? An nõ te penitus de mẽdacio simul & Blasphemia cõfundunt? Sed qd in sequenti Ep̃la de Mileuitani cõcilii gestis legitur? Nõne pariter implorarunt Ro. Pontificis authoritatem: ita scribentes? ☞ Quia te dominus gratiæ suæ præcipuo munere in Sede Apost. collocauit: talemq; nobis præstitit, ut nobis potius ad culpam negligentiæ

Nota Martine uerba.

Nota inq̃ uerba, diuia sententia nõ humana.

Verba Mileuitani cõcilii.

gentiæ ualeat, si apud tuam uenerationem quæ pro ecclesia suggerenda sunt tacuerimus, q̄ ea tu possis uel fastidiose uel negligenter accipere. Magnis periculis infirmorum mēbrorum Christi Pastoralem diligentiam quæsumus adhibere digneris.

¶En igitur si Ro. Epi author itatem flagitant suis statutis? Nōne clare habetur hoc ex eorum libris? Sed audi quid responderit Innocentius. Hæc eius uerba.

¶Diligēter & cōgrue Aplico cōsulitis honori: Honori inq̄ illi⁹: quē pter illa q̄ sunt extrinsec⁹: Sollicitudo manet oīum ecclesiarum: sup anxiis rebus q̄ sit tenēda snīa, antiq. s. Regulæ formā secuti, quā toto semp ab orbe mecū nostis esse seruatā. Verum hæc missa facio: neq. n. hoc uestrā credo latere prudentiā: qui id ēt actione firmastis, Sciētes q̄ p oēs puincias de Aplico fonte petentibus rīsa semp emanent: psertim quotiēs fidei rō uentilat arbitror oēs frēs & coepos nostros non nisi ad Petrū. i. sui noīs & honoris authorē, referri debere: uelut nūc rettulit uestra dilectio, quod per totū mūdū possit oibus ecclesiis in cōe pdesse. Nota uerba Martine & cōfundere. Semper.

¶Quid dices mō Martine? Potes rīdere? Potes defendere nūc te a tot mēdaciis? an nō p baui: Clare ex eorum libris, eius penitus cōtrariū, qd tu in illis hrī mēdaciter pnūciasti? Sed fortassis aliud ex Cypriani libris hrī pōt. Nequaq̄. Sed idē penitus. Immo audi Martine: Erāt qdā in peccato tuo: uidelicet. Schismatici & hæretici q̄ ab ecclesia Ro. ex hæreticorū sollicitatiōe desciuerāt. Deinde pnia ducti errorem cōfessi sunt: De quo refert Cyprianus Beatissimus ad Cornelium Papam his uerbis.

¶Et ut ipsorum ppria uerba designē nos (inquint) Corneliū epm. Sāctissimæ Catholicæ ecclesiæ erectū a Deo oīpotente & Christo Dn̄o nō scimus: Nos errorē nostrū confitemur. circūuenti sumus pfidiæ loquacitate. Factio sana, Amētes uidebant, quasi quādā cōicatio nē cū schismatico hoie semp habuisse. Sincæra tn̄ mēnsa in ecclesia semp fuit. Nec ignoramus unū Deū esse: & unū Christū esse Dn̄m, quē cōfessi sumus, unū spūm scm̄: & unū epm in catholica Ecclesia esse debere: Hæc Cyprianus ad Corneliū Papā. O uerba oportunissima contra hæreticū hoiem ad obstruendū penitus os loquētis iniqua. Sed utinā & tu Martine aliqñ horum exēplo resipisceres, q circūuētu pfidiæ loqcitate negātes sūmū atq: unū a Deo cōstitutū Pastorē tandē pfessi sunt errorē: & ad unitatē redierūt. Habeo autē & plurimas ad hoc Cypriani Epłas idē penit⁹ plusq̄ manifestis uerbis cōprobātes. Sed si hæc nō sufficiat, neq: ēt aliæ qcq̄ pfecerint. Nā & sequens rō tua me uocat ad se, quæ tā egregia est, ut neq: faciē neq: similitudinē habeat rōnis ullam. Sic. n. ais ad uerbum. Verba cypriani quæ te confundūt Martine. Vnū Epm no ta Martine.

¶Nouum Speculum Martini ubi inspicitur mendax uanus & imperitus.

Extra. Quādo Alexādrinum / Antiochenum / Hierosolymitanū: & alios Aegypti / Arabiæ / Syriæ / Asiæ / totiusq; oriētis epos instituit? Hi ergo omnes hæretici fuerunt? Absit. Quæ facies hæc rōnis.

Rogas igitur qñ Alexandrinū & alios quos nominas instituit? Respōdeo tūc tēporis quando sunt instituti. O uanissime hoium, ut. n. laici tui numerent rōnes, ideo tertiā, quartam, quintam sextam, septimam: quæ sub una cōprehendi poterant inuicem diuisisti: & qui ab aliis scripturas exigis aut Canones, aut Patres tu solis uerbis & omni nudis ueritate dispu tas. Sed certe melius ita consulis honori tuo. Melius est. n. nihil adducere, q̄ si quæ adduceres retorquerentur in te, sicut euidēter in aliis factū est ubi aliqd adduxisti. Vnum tamen adnotare in his tuis uerbis libet quo ostendis latissime (& si hæreticus sis) nescire tamē te quid hæresis uel hæretici noie importetur: cum euidēter cōcludas eos cōtinuo hæreticos qui se p epis gererent sine Pontificis authoritate. De quo paulopost. Nā & per hæc satis ad septimā responsum est, qua idem penitus inculcas & milies abs te replicatum.

¶Rursus & aliud Speculum ubi iterū falsarius & inefficax & imprudēs cernit.

Octaua. Scribit Hiero. de illust. uiris. q̄ Achaous eps Cæsarieñ. discipulus Eusebii Pāphili: Imperante Cōstantio Liberiū Papā deposuit: & fœlicem constituerit. Item Ioānem Chrisost. nō Ro. Pontifex: sed Theophilus Alexandrinus & Epiphanius Cypri epi: ut in tripart. deposuerūt. Idem Epiphanius Cypri minor eps Ioanne Hierosolymitano epo: eundē excōmunicauit: & si historiās cōsideres: qūo nunc Imperatores Papam, nunc cōtra Papa Imperatores. Itē Papa Epos: & Epi Papam muta

rint/statuerint/deposuerint: credas te Iliada quandam uidere: nec mirũ:qa Christũ nõ audierunt ambitiones ꝓhibentẽ:ideo toties colliduntᷓ/& turbãtur:pœnituit cõicasse cũ illo:ut.D.Hiero.scribit contra eundem.

Nũc uideo sup impleri de hæreticis quod scriptũ est.Posuerunt in mẽdacio spem suã,nã aliqñ putabã his finẽ fore,sed inter manus(qđ dr̃)augescũt.Nã ubi in toto illo Hiero.tractatu.de uiris illust.legitur Achatius Liberiũ deposuisse? Quo magis falsarioꝶ Mitra.dignus es:q nobis oĩa fingas & pingas,ut lubet.Oẽs historiæ Liberiũ a Cõstantino exulẽ pulsum narrãt:Ecclesiastica:tripartita:Platina.Et idẽ Hiero.de uiris illust.Pateat igiᷓ iam orbi uniuerso turpitudo tua.Præterea si ẽt fideliter historiam ꝓduxisses:Si Achatius deposuisset Liberiũ.Quid tum? nũ forsan in Theologia tua noua Papã ep̃o supponas:aut Imperatoriũ?& ita supponas,ut qđ firmauit Deus,ep̃s destruat,aut Impator? Obsecro,sic doce Laicos tuos:aut si hoc factũ nõ ꝓbas. Cur igiᷓ pro rõne adducis,qđ iniustũ est?& quasi de iure fuerit, quod fuit de facto? Porro qđ est,qđ ais.Credas te Iliada quãdam uidere? Tanto.n.magis cohiberi deberes: ꝙ in tot & tantis Iliadis nauem istam stare cernis, & nũq̃ periclitatã.Quod q existimet sine Dei ualida manu esse,nullius est lucis.

Falsari᷒ Martinus.

Nota Martine.

¶Speculum aliud ubi pariter falsarius & imperitus terminoꝶ & scripturarum apparet.

Ona. Quid ad hoc dicemus? uera ne est illa sñia quã tota Ecclesia oĩa,ẽt decreta:oẽs Doctores tenẽt:esse/uidelicet Ep̃os Ap̃loꝶ successores:ut dist.xxi.c.in nouo?Si est falsa:qđ iactaᷓ tanta authoritate?Si uera.Quõ solus Ro.Pont.est successor unius Ap̃li Petri: & cæteri oẽs Ro.Pontificis sunt subditi? Cur nõ & alii Ap̃li hñt successores? aut fuerunt Ap̃li successores unius Petri? Cur cæteris Ap̃lis auferᷓ sua gloria: & tribuiᷓ soli Petro? Cur nõ qlibet ep̃i hñt: quod Apostoli eoꝶ habuerũt:cũ Ro.habeat:qđ Petrus suus prędecessor habuit? Muta ergo uerbũ:& dic ꝙ ep̃i sunt Ap̃loꝶ successores:sed unus ep̃s Ro.est unius Ap̃li successor. Ista rõ/fateor:nisi ego sum insensatior truco:cogit & oĩuꝫ obstruit os/esse ep̃os oẽs æq̃les.Et sicut Ro.Pont.a nemine ordinaᷓ:ita qlibet per solam electionem:sicut ipse ordinari debet:iure diuino. Stat.n.firma sñia:nullũ Ap̃lorũ a Petro missum esse: sed omnes eadem a ChristoDño æqualia accæpisse in suas sortes:ergo eoꝶ ep̃i successores:æqualia hñt cũ Ro.Pontifice/excepta prærogatiua honoris seu dignitatis: sicut Paulus ad Corinth. clare scribit. Quid enim minus feci a magnis Apostolis.

Age:qđ ad hoc dicemus(inqs).Ad qđ?Vera ne(inqs)est illa sñia quã tota ecclesia,oĩa ẽt decreta:oẽs doctores tenent?Quæ ista sñia?Esse ep̃os Ap̃loꝶ successores? Vbi ista sñia ꝓbatur?Inquis.c.in nouo.dis.xxi. Miror ꝙ illud.c.ꝓducas frigidissimũ tua sñia.Sed habeo te:qñ.n.ꝓ tua opinione facerent calidissima essent:imo & ipsa frigiditas calida erit tunc. Sed qđ dr̃ in.d.c.in nouo.Dic rursus?Oẽs ep̃os Ap̃loꝶ successores esse(inquis)ibi dicitur. Sed dic mihi uero Martine.Es ne tu uoto aliquo alligatus,ut nullũ tex.fideliter adducas? Si.n.sic uouisti:nulla forsan erit huic malo medicina nisi intelligas ꝙ uota de malis faciẽdis non ligant.Nam in.d.c.in nouo.nullum penitus tale uerbum,ꝙ episcopi sint successores Apostoloꝶ:nisi forte aliud tu habeas.c.in nouo.scilicet in nouo illo quod moliris concilio iam fabricatũ;Attamẽ attende demũ Martine ut intelligas te ipsum: & qđ loquaris miser:Ep̃os esse successores Ap̃loꝶ dupliciter itelligere potes.Vno mõ esse successores circa curã certã illius uel illius ecclesiæ: & qs in istum sensum dixerit tam plane stultus ep̃os esse successores Ap̃loꝶ?cũ nõ oẽs p̃sideãt uel p̃sederint illis ecclesiis quibus Ap̃li p̃fuerũt: cũ auctæ fuerint ecclesiæ pene innumerabiliter: & aliquæ earũ:q̃ tunc erant extinctæ iam sint.Præterea duodecim Apostoli fuere: an tu uis eos tot cõprehendisse sp̃ali ep̃atus cura ecclesias:quot nũc sub ep̃is singulis reguntur?Etenim duodecim Apostoloꝶ nõ nisi duodecim ep̃os esse in hũc modũ successores pñt:sicut unus ep̃s unius Petri successor est.Alio uero modo dici ep̃i successores ep̃oꝶ pñt.i.qa in illã curã,& quod Paulus ait,Bonũ opus qđ

Ep̃i successores ap̃loꝶ quõ intelligaᷓ.

explebāt Apli. Succedant: & ita uere dici pōt, eos Apostolo℞ successores. Nō uideo ergo sic intelligēdo, quod uerbū mutari oporteat. Et re uera nō legi aliqñ dubitatum a quouis ꝑuersissimo hæretico Ro. Pontificē Petri esse spāliter successorē. Habēt ergo oēs Apli epos successores generaliter in cura: nō spāliter & necessario in ecclesia. Solus Petrus spāliter habet successorē in ecclesia: qa spāliter ei catholica ecclesia est cōmissa, q̄ sine rectore esse nō pōt. Cæteræ nō hu⁹ sunt priuilegii, ut notū est, & sæpius dictū qđ Greg. in Epla ad Eulogium Alex. his uerbis oportune cōmendat. Dicēs: ❡ Et si multi sint Apli. ꝓ ipso tn̄ Principatu sola Apolo℞ Principis sedes cōualuit &c. ❡ Tu igitur muta uerbū Martine, ad te ptinet Martine, & mentē simul mutare & uerbū. Nihil nos mutare oportet. Plana est ueritas & stabilis uirtute sua. Porro qđ ad rem ptinet quod ait Paulus? Quid minus feci cæteris Aplis? nā & Dn̄icus & Frācisçus nōne pn̄t dicere: & merito dicere. Quid minus nos fecim⁹ plurimis Pōtificibus sūmis? ergo ista rōne, authoritate erant illis æquales: & nō potius sub illis. O hominū stolidissime. Si dixisset Paulus. Quid minus potui: aut qđ minus habui authoritatis cæteris Aplis. Opus tunc esset solutiōe. At qa de laboribus merito gloriatur, nihil hoc ad ptātem: aut si ad ptātem ptinere hoc uelis, certe qa plus cæteris laborauit (ut ipse de seipso uere testatur) nō iam æqualis, sed sup alios fuisset: & ppea æqualis esset Petro & aliis, sicut sæpe facis: & amplius ēt superior, sicut ista rō ꝓbat: ergo simul æqualis & superior: ergo qđ seqtur? Dic tu Martine: alioqn dicemus nos. Melius est aūt ut dicamus: tu. n. nunq̄ diceres. Scin quid sequitur? Profecto q tu es insensatior trunco. Martinus cōtra Martinū.

❡ Duæ Mitræ donantur sequenti rationi tam inuictæ.

D Ecima. Respōde/Si Ro. Pōtifex præcæpto Dei est Vicarius generalis in tota ecclesia: sequit̄ ineuitabiliter: peccare eos/imo esse hæreticos/qui nō sub eo fuerint. At tunc ecclesia tota primitiua: saltē usq; ad. cccc. annos cum tot Martyribus & Sanctis/hęretici erunt. Obsecro quid prodest tantam blasphemiam in ecclesia pro fumidę ptātis pompa statuere? Deniq; ēt Sanctus Petrus erit hæreticus: qui ante Ro. Ecclesiā cum Apostolis fuit Hierosolymis. Vincit me hæc ratio inuicta.

Coronetur igit̄ Mitra sua rō hæc inuicta q̄ Martinū uincit. Inuictā certe nimis oportet eē rōnē q̄ tantū uincat Theologū Martinū. Hæc ergo sit prima eius corona: q falsum manifeste supponēs sup falso fabricat, dū ait. Primitiuā ecclesiā sub Ro. Pont. non fuisse. Sub Petro. n. fuit q Ro. Pont. dictus est, licet postea ita dictus sit. Pueriliter ergo decipitur Martinus. Vera. n. hæc est. Iesse genuit Dauid. i. illū q fuit postea dictus Dauid. Immo & hæc recipit̄ ad bonū sensum, cū sit Euangelii. Iesse genuit Dauid Regē. i. illū qui fuit postmodo Rex. Sicut & recte diceretur. Leo Papa fuit Legatus Bononiæ, licet tūc Leo nō diceretur, neq; Papa esset. Ita recte saneq; dr̄ ad rectū sanūq; sensum: ut oēs intelligūt Doct. Primitiua ecclesia fuit sub Ro. Pont. i. sub Petro q Ro. Pont. fuit, licet tūc nō ita diceret̄: uidelicet qñ adhuc Romæ nō erat. Sed qa rō tā inuicta, Digna est ēt alia Mitra: ut interdū una interdum alia utēs spectabilior appear: Ecca illa: nā in lōge crassiore ignorātia p̄supponit aliam falsitatē: uidelicet. Oēs qui nō se submisissent ptāti & authoritati Pontificis: si submitti debuissent, sicut dicimus: hæretici ppea fuissent. Et ignoras miser q hæresis errorē in intellectu reqrit: Nec. n. oīs rebellis ecclesiæ cōtinuo hæreticus est, nisi uere in errore hoc sit ut existimet se ecclesiæ nō subesse: qui aūt recte credat, At nihilominus se subtrahat ab unione: iam hic nō hæreticus, sed potius schismaticus censendus est Martine. Triūphet igitur iam coronata suis Mitris inuicta hæc tua ratio quæ te uincit.

Prima Mitra

Secunda Mitra.

❡ Iudaizzatio Martini hic ostenditur in uerbo℞ interpretatione: sicut supra multotiens.

U Ndecima. Si ulla ecclesia est prima: & mater omniū: nō est alia nisi Hierosolymitana: ut dixi supra. Quid. n. faceret Roma: si hr̄et hęc ꝑ se: qui habet illa? Nempe qđ Isa. & Miche. & oēs Prophetæ pronūciarint: de Zion exiturā legē Euāgelii: & de Hierusalē uerbū Dn̄i. Itē q Dn̄s ibi dedit gloriā in domo sua nouiss. ut Aggeus dicit. Quod Xp̄s ibi Pōtifex, Apli aūt uelut p̄byteri: quod Christus ibi oblatus: spūm sanctū misit,

Et breuiter hinc/in oẽm terrã exiuit uerbũ Dei:hinc oẽs ecclesiæ:nec est ullius tam impudẽs frõs: qui possit negare hãc esse uere matrẽ ecclesiarũ omnium/fontem/radicẽ/ac matricem etiã Ro. Ecclesiæ. Si ergo hæc nõ habet primatũ:imo uix quintũ ei dederunt:quanto minus Romana Ecclesia/quę est eius discipula? Dicat aduersus hæc aliquid qui potest.

Dicas(inqs)aduersus hæc aliqd qui põt. Dicã ergo ego aliqd, qui puto posse. Et qa tu nihil noui dicis pter milies dicta:ego quoq; nõ recedã a dictis. Dico igit q tu Iudaizzas Martine:tu Romã & Ro. Ecclesiã carnaliter intelligis,sicut Iudæi syon intelligunt. Hinc error Martine. Tu putas ponere nos ptãtẽ in loco,& a loco pcedere in hoiem. Et nos cõtra:in homine Põtifice ptãtẽ a deo datã agnoscimus:quã ille quouis loco gerit: ut p illũ locus,nõ p locũ ille sit celsior. Ita canones, ita sacri Doct. ita egregie btũs Grego. his uerbis,in Epla ad Eulogiũ Alexandrinũ scripsit. ☙Quis.n.nesciat. Sanctã Ecclesiã in Aploꝝ Principis soliditate fundatã?q firmitatẽ mentis traxit in noie,ut Petrus a Petra uocaret?cui ueritatis uoce dicit. Et tibi dabo claues regni cœloꝝ,cui rursum dicit. Et tu aliqñ cõfirma fres tuos. Et iteꝝ. Simon, Ioan. Amas me? Pasce oues meas. Vnde & cũ multi sint Apli, p ipso tñ principatu,sola Aploꝝ Principis Sedes cõualuit. Quæ in tribus locis unius est. Ipse.n.sublimauit Sedẽ,in qua & qescere & psentẽ uitã finire dignatus est. Ipse decorauit sedẽ,in qua Euãgelistã discipulũ misit. Ipse firmauit sedẽ,in qua septẽ annis quis discessurus sedit. Quid ergo ais Martine?cũ ita dissoluimus ut non sit alius fons qrendus ecclæ Ro.q̃ Deus ipse:q in uno capite ac Pastore eã firmat. Nõ Hierosolyma Romanã sedẽ, sed Petrus extulit: Petrum Christus:Christum Deus omnipotens. Qui est benedictus in sæcula.

Nota uerba Greg. Martine.

Greg. lib. 4.

☙Speculum nouum confusionis Martini.

Duodecima. Conciliũ Nicenũ:ut scribit lib.x.c.y.histo.Eccle.Statuit.arti.vi.in hũc modũ. Et apud Alexandriã/uel in urbe Roma/uetusta cõsuetudo seruet:ut uel ille Aegypti/uel hic suburbanarũ ecclesiarũ sollicitudinẽ gerat. Rñde/hoc cõciliũ oĩum fere sacerrimũ est. Et ecce/nõ mõ nõ primatũ & monarchiã Rõano dat Põtifici:sed ex uetusta cõsuetudine:nõ iure diuino tribuit sollicitudinẽ Italicarũ & suburbanarũ Ecclesiarũ. Atq; hæc in ppositione mea tetigi:qñ dixi:quod contra frigidissima decreta staret decretũ huius cõcilii. Si ergo sum hæreticus. Age/tollant primum hoc concilium : cui me ipsa quoq; decreta:tanq̃ Euangelio cogunt obedire. Nõ possum duobus Dñis seruire contrariis.

Nõ est nostrum Martine concilia tollere:sed tuũ,& tuorum magistrorum ac discipulorũ. Absit autem ut a uobis discamus, Sanctorum authoritati conciliorum,tantillum derogare. Potius a Beato Thoma nostro instructi, id curabimus: Recte statuta in conciliis:recte quoq; intelligere:recte intellecta,recte alios docere. Et admonere pessime intelligentes ac peruertentes,rectius atq; sanius ut intelligant. Et idcirco tibi nunc dico Martine. Decipi te nimis imperite: cum existimas, idem esse gerere facto ipso actualem per se sollicitudinem ecclesiarum:quod habere super eas potestatem. Verũ est enim, Papam super omnes ecclesias potestatem habere:nec tamẽ uerum est, omnium sollicitudinem gerere. Vocauit .n.alios in ptem sollicitudinis:per quos gerere satis dicit.ut supra latius. Præterea ut breuiter perstringam & confutem omnia quæ per concilii Niceni decreta arguis. ☙ Ita primo,tertiadecima ratione scribis:sancitum ibi esse episcopos a prouincialibus ordinandos & non a Ro.Pont. Hæc ratio nescio quid concludat. Si præsupponatur uerissima & indubitata apud omnes ueritas.s.illud & qduis aliud concilium robur sumpsisse ab authoritate Pont.Ro.ut in sequẽti libro pbabitur. An nouũ tibi uĩ Martine q ordinatiões epoꝝ, nũc uno mõ,nũc alio, fieri pmittat Põtifex, in cuiꝰ manu eiusmodi oĩa sũt? Põt ille eligere & cõfirmare & ordinare imediate p se si uelit: põt & p alios: ipse tñ semp facer est dicẽdus qđ p alios fecerit:ut ex authoritate Dionysii & exẽplis ac rõne pbauimus. Ab ipso igit ordinari satis dicunt,qñcũq; p alios ordinati fuerit bñplacito & statuto suo. ☙ Quartadecima deinde rõe arguis ex uerbis Isidori quẽ tñ nobis fecisti canẽ cũ staret aduersus te ut uidebimus & nũc illũ in nos retorques enarrantẽ lib. ult. Ecclesiasticæ histo. Statutũ hoc Niceni

Martini equiuocatio.

Tertiadecia rõ sua soluit

Xiiii. & xv. ẽt soluitur.

cōcilii his uerbis. Et ut Epo Hierosolymoꝝ antiquus tradita honoris prærogatiua seruet. Quid tum? Ergo erit eps Hierosolymitanus sup Epm Rom? Nā qñ unq̄ eiusmodi progatiuam habuit? Fuit ne forsan Iacobus maior Petro? Quē Bernardus minorē explicite probat, ut diximus? O, rōnes inuictas & robustissimas. ¶ Quintadecima sic pcedis. Si Ro. Ecclesia est p̄ rima pp primū Aplm Petrū: Cōpostellana erit secūda pp secundū Iacobū: & Ephesina tertia pp tertiū Ioānem. Fateor argumentū, si post Petrū Apostolū & primum oium pbaueris, Diuino iure Iacobū uel aliū quēq̄ secundū aut tertiū. Sub Petro. n. & post Petrū oēs æquales. Atq; iō obseruarunt doctores egregii ex Euāgelio Matthæi. Cū enumerantur Apli, ita dici. Primus Simō qui dicit Petrus. Andreas Iacobus &c. Et nō ita. Primus Petrus: secūdus Andreas &c. quia quo ad gradum & authoritatem solo Petro pcedēte ueluti capite, cæteri æquales manserūt ueluti mēbra: Quod euidēter Greg. his uerbis pbat. ¶ Certe Petr⁹ Aploꝝ primū mēbrū sanctæ & uīs ecclīæ ē. Paulus Andr. Io. qd aliud q̄ singularium sunt plebiū capita? Frustra hic ēt obiicis de ordine ecclesiaꝝ (circa honorē) mutato: q alīqñ Antiochena prior Alexādrina fuerit, aliqñ ecōtra. Nā id magis cōfirmat qđ uolumus. Cū. n. hoc factū sit placito Ro. Pontificis: satis patet, ad eū plenā spectasse authoritatem circa hoc: & plus satis patet, q una sola Ecclesia primaria: illa. s. ubi præsit Eps primus: nulli sit subiecta mutationi, Cæteris totiens mutatis: & nōnullis etiā destructis. Hæc sola: hæc inq̄ sola, in Christi petra principaliter collocata, ut & maneat semp, ac semp emineat necesse est. Nihil agunt Martini aduersuseā. Bestiaꝝ cornua nihil pualent. Dixit. n. Iesus portas inferi, hoc est Martinos, hoc est bestias, hoc est hæreticos, nō pualituros: uos nō creditis Martini. Et tñ uidetis ita esse, atq; ita semp fuisse. Nō mētitur Dñs qui est ueritas. Vos aūt ex patre Diabolo estis, & p iniqtatē uestrā nobis ipsis mentimini, cū id speratis qđ nō erit nec esse pōt aduersus Christū Dñi. ¶ Vltimā aūt huius hois rōnē uolo ppriis uerbis suis ponere. Digna est. n. & illa ut nō fraudetur gloria & Mitra sua.

Matt. x.

uerba Greg Lib. 4. Epla 38.

Consequētia Martini.

Nota Grego. Martine.

Retorquetur eius arg. in illum.

¶ Vltima ratio digna, ut non prætereatur ab eo qui cupiat Martinum nosse.

Decimasexta. Si ad solos Petri successores ptinet uerbum Christi, Tu es Petrus: & pasce oues: pari sequela concludetur. Solius Ioānis successores esse filios Mariæ in cruce cōmēdatos/solos plus cæteris dilectos: qa hunc solū in cruce allocutus matri cōmendauit. Ergo ab Ephesinis epis accipiunt cæteri: ut sint filii Ecclesiæ & Mariæ. Itē soli successores Iacobi & Ioānis essent filii tonitrui: & soli successores Iacobi minoris sint fratres Domini: & oīno oīum/ad quos Christus, semel locutus est successores/haberēt eadem iure diuino: quo quid uanius dici potest.

Miror Martinū tantū Iurista Theologū nescire q̄ pueri p impatorias Institutiōes secūda aut tertia lectiōe discūt: uidelicet nō trāsire neq; extendi q̄ psonalia sunt dona, idest psonæ gfa tñ cōcessa: sicut legit lib. 1. Insti. De iure nat. gen. & ciui. Quare istæ sequelæ tuæ iā ridiculæ, nūc nobis stomachosæ tandē factæ sūt. De qbus supra satis. Breuiter nūc colligo successores alicui in officio, in his demū succedūt q ad officiū ptinent: quæ uero sunt prorogatiuæ personales: ut q Ioanni assignaretur Maria loco matris & eiusmodi. Minime transeunt. Non enim officii ac muneris episcopatus sunt: & ideo uiuat coronata hæc ratio, sua corona, & pueris spectaculum maneat. Subdis autem.

¶ In fine dico. Me nescire an xpiana fides pati possit: quod in terris aliud caput ecclesiæ uniuersalis statuit: præter Christū: sunt qui Christū in ecclesiā triūphantē reiiciunt: ut Ro. Pont. militantis ecclesiæ caput cōstituant: contra expressum Euangelium Matthęi ult. Ecce ego uobiscū sum usq; ad cōsumatiōem sæculi. Et illud Act. ix. Saule Saule: qd me psequeris. Iō. n. regnū fidei ecclesia uocatur: quod, rex noster nō uidetur/sed creditur: sicut. i. Cor. xv. dicit. Oportet illū regnare: donec ponat inimicos suos scabellū pedum suoꝝ: & tunc trādet regnū Deo & patri. At hi regnū reꝝ psentium faciunt: dum uisibile caput erigunt? Nam & mortuo Pontifice ecclesia nō est sine capite. Cur ergo uiuō Pontifice Christus non pro capite solus habetur? An ui

uo Pontifice cedit,& mortuo succedit: uelut qdā alternus Pontifex? Si aūt & uiuo Pōtifice caput est: ut qd duo capita in ecclesia statuimus.

In summa hoc est & fuit semper diffugiū hæreticorum: nolunt.n.alium regem: nolūt aliud caput nisi illud quod nō uident: uidelicet. Christū: & quare? quia subesse Christo uelint? Minime. Immo quia nolūt cuiq subesse. Christo.n.aut christū non credunt. Nō curāt igit habere regē & caput: quod esse nō credunt. Et quia aliud uisibile caput, quod loco capitis Christi est, reformidāt: ideo sub cautheriata cōscia, sub uulpina pietate, sub simulato zelo Christi, sub ouium pellibus cōtecta Lupi crudelitate, solum caput Christū se uelle clamitant. Christus uero caput interim ad eos loqtur. Mentimini filii spurii, mentimini filii alieni. Me.n.nō uultis, quia illū quem loco mei præposui uobis recusatis iniqui: cōtēnitis eum, cui ego cœlorum claues dedi, in quo ecclesiā uniuersam fundaui, cui authoritatē ligandi soluendiq tribui, cuius ego sniam in terris pronunciatā ratam me habiturum & in cœlis pmisi: Cur hoc nisi quia & me etiā cōtemnitis? Quid.n.per Ezechielem uos docui cū ita locutus sum? Fili hois hic ppls nō audit te. qa nō audit me. Hoc igitur in summa & ego de uerbo dñi dicā. Pessimi Martini iō nō uultis regē neq caput nisi Christū: qa neq Christum uultis: nec.n.credetis, quousq. Cito & horrende appareat uobis, ut separet a se ueluti infructuosos & mortuos palmites. Sed uideamus tandem Martini cōclusionem.

Cur hæretici solum caput Christum uelint.

¶ Conclusio Martini quasi aurum plures ligans Margaritas digna: plane scitu: ut quæ egregie principio ac medio respondeat.

C Oncludo. Ois sacerdos in articulo mortis & necessitatis est Epus: est Papa: hñs plenissimā plenitudinē pṫatis super confitentē: ut tenet snia cōis totius ecclesię: & ex B. Cypriani eplis euidēter conuincitur. Ergo nec Papa est epis: nec eps est superior pſbyteris iure diuino: tenet consequētia: quia ius diuinū est immutabile: tam in uita q̄ morte.

O cōclusionē memorabilem audiamus. Hæc conclusio: Ois sacerdos in articulo mortis & necessitatis est eps & Papa. qd hinc sequitur? ergo ois sacerdos est æqualis pṫatis cū Papa. Dicamus rursus id clarius. Ois sacerdos in articulo mortis circa solutionē morietis habet eandē quam Papa habet authoritatē. Ergo ois sacerdos simpliciter habet eandē quam Papa authoritatem: ita cōcludit Martinus aut nihil cōcludit quod uelit. O pueri huc ad nos ualet ne cōsequētia ista? Ethiops est albus dentes: ergo est albus. O Martine pueri istā cōsequentiā rident. Ergo & tuā huic simile ridēt. Et dicūt: ut eorum utar loquēdi modo ex Elēchis suis. De secundū qd ad simpliciter nō ualet cōsequētia. Protestor aūt q de cōsequentia sola disputo, & nō antecedēte. Eludūt ergo pueri eiusmodi cōsequētias. Et tu Martine qd ad hoc? quō eā pbares? ita pfecto ut eam pbes (imo ut deterius erres) arguis. Hoc est ius diuinū: q in morte & necessitatis articulo sacerdos tantum possit qtū Papa. Ergo pariter est ius diuinū q tantū possit in uita. Deo gratias: Et hic est qui ridet cōsequentias Thomæ. Et scioli istū uentū doctrinæ sequunt isti tñ noie doctrinæ dignāda est extrema imperitia. Nā ualet ista ēt cōsequentia: Si hæc quā diximus Martini ualeat: In articulo mortis licet accipere Oleū sanctū: ergo & in uita: Et hæc pariter. In uita, id est nō in mortis articulo uerū est, posse hoiem currere: ergo pariter & in mortis articulo: & eiusmodi similia pene infinita. Sed adhuc pbare iterum Martinus audet suā istā cōsequentiā. Sic.n.ait. Ius diuinum est imutabile, ergo qd est de iure diuino in morte est pariter de iure diuino & in uita: alioqn ius diuinū mutaret. O hoiem circūspectū: apud quē ēt ista cōsequētia ualet. Ius diuinū die Sabbati phibuit cessari ab opibus: ergo ne ius diuinū mutet phibuit illud idem quouis die. Alioqn mutabile esset ius diuinū. Quis nō rideat hæc? Quis non agnoscat captionē? q nō ppea dr ius diuinū mutari aut mutabile esse, q uno tpe mādet aliqd seruari & alio tpe nō mādet: imo ēt phibeat. Tūc mutari diceret: si p eo tpe uel loco uel casu quo mādarat: aliqd uiolaret. Nā et si fateamur diuino iure sacerdotē quēlibet in articulo mortis hre eandē quā Papa habet pṫatē sup soluēdo non tñ diuino iure dicimus hoc esse sup soluēdo in uita: sicut diximus de obseruātia Sabbati & aliis pene innumeris: & iō stat sp ius diuinū ubi cōcedim⁹ eē & ubi ē: uidelicet in casu mortis. In casu uero uitæ ius diuinū nūq fuit: & iō nullā mutatio ē iuris diuini: qa in eo casu quo est, pmittim⁹ stare. f. in casu mortis: In eo uero casu quo non est, nec addim⁹, nec mutamus. Addere.n.ius diuinū nō possum⁹, qa Deus nō sumus: Nō ēt mutamus isto casu qa isto casu nō est. Quod aūt nō est mutari non pōt. O, igit inclytissimū uirū & nouū Danielē: Stent ista errata tua pudēda &

Prima consequentia notabilis.

Secunda cōsequentia egregia.

Tertia consequētia admirabilis.

uiuant in contumeliam sempiternam, ut discant homines quid sit uelle ab unitate recedere & Matri Ecclesiæ sanctæ nõ parere. Quid igitur ego tandem concludam.

¶Ego concludo Martine in ueritate Domini IESV ꝙ & tu, & omnes qui te sequuntur peribitis, & delebitur nomen uestrum de terra uiuentium (nisi quod uehementer optãdum est & opto) resipueritis. De quo Deũ oro q est benedictus in sæcula, Amen.

FINIS.

¶Liber Tertius. De Claue scientiæ, Apost. Sedi cõcessæ: & de eius Potestate circa indulgẽtias: ubi agitur de soliditate Decretoꝝ quæ Martinus frigidissima & impiissima uocisseratur: & an, & quãdo Papa possit errare: & de cõparatione Papæ ad Concilium.

dE Papæ priuilegio circa clauem sciẽtiæ Primum tractaturus. De publica Martini conclusione quam cõtra Echium posuit: oportune mihi sumam exordium. Hæc enim conclusio.

¶Ro. Ecclesiã esse oĩbus aliis superiorem/ probaƭ ex frigidissimis Ro. Pontificum decretis: intra. cccc. annos natis &c.

Hinc duo, ex eius sententia colligo. Primũ decreta hunc primatum probantia nata esse intra. cccc. annos. Secundũ eadem esse frigidissima. Sed cõtra primum ego sic arguo. Decreta Anacleti martyris, & Beatiss. Leonis, & alia plurima, nata sunt ante. M. annos: Et hæc ꝓbant eiusmodi primatũ. Ergo tu mẽdax Martine qui asseras nata intra. cccc. annos. Quid respondes? Quid aũt possis, nisi ꝙ ex arrogantia & imperitia mentitus es? quoniã decreta illa non præuideras: & uelox fuisti ad proferendum sermonem: sed quia nihil minus cogitas q̃ fateri stultitiam, ideo pro tanto mendacio excusando, noua maioraq; fabricatus, & ridiculas, uanasq; nugas, ut ita respõderes te miserum coegisti.

¶Illud primum sciendum: ꝙ decreta quibus primatus Ecclesiæ Ro. ꝓbari a me dicitur. Dixi intra. cccc. annos nata: & cõtra hoc esse historias. M. c. annoꝝ. Primo sciebã hæc offensura: & manifeste falsa uideri oĩbus. Certũ est enim esse decretis Pont. ante mille annos certatum ꝓ hoc primatu.

Nimis profecto stultos necesse est eos esse quibus persuadeas: Sciuisse te hæc offensura, & omnibus manifeste uideri falsa: & tamen posuisse: qui nihil aliud q̃ auram popularem & ut placeas turbis aucupatis: cũ presertim posuisses sine tanti mendacii offensione loquens, idem nihilominus disputare, quod sumpseras disputandum. Aut certe tu oĩum puerissimus, q de industria & offendere & mẽdacissimus hñi curaueris. Attñ audiam⁹ qđ seqris.

¶Ego aũt hoc spectaui: quod Ro. Ecclesia nunq̃ fuit: nec est: nec erit unq̃ super oẽs totius orbis ecclesias: licet sup plurimas sit: nec. n. fuit unq̃ super Græciæ/ Aphricę/ Asię ecclesias: nec eoꝝ ẽpos cõfirmauit: sicut modo nr̃os cõfirmat: ut satis ꝓbant historiæ. Deinde sunt sine dubio christiani in Oriẽte: cum Christi regnum sit orbis terrarum iuxta ps. ii. Et tamen episcopi eorum nõ instituuntur/ non confirmantur e Roma: nec est necessarium.

Tu illuc spectasti Martine: & ego huc specto. Posito enim (quod in Blasphemia asseris) ꝙ Ro. Ecclesia nunq̃ fuerit, aut sit, aut futura sit super omnes ecclesias: non uideo quomodo per hoc fiat, ꝙ decreta nata ante mille annos sint nata intra. cccc. Ego inq̃ huc specto, & expecto si possis tu, id quod non potest deus: ut quæ nata fũt ante annos mille, sint nata intra cccc. Hoc enim prorsus faciendum tibi est, quo purges mẽdacium. Sed o frontem nullius pudoris. Quanta iactat fiducia. Ro. Ecclesiam nunquam fuisse super Græciæ, Aphricæ, Asiæ ecclesias? Cõtra Dei uerbũ, contra innumeras sanctoꝝ sententias, cõtra facti ueritatẽ & omnibus historiis cõprehensam, & publica omniũ sæculoꝝ totiusq; orbis cõfessione testatam. Sed furor quo agitur, huc illum præcipitem trahit. Neq;. n. satis ei fuit. Dicere. Romana Ecclesia non fuit nec est, sed insuper addens grãde uerbum, nec erit (inquit) unq̃ super oẽs ecclesias. Verum unde hoc scis Martine, ꝙ nõ erit unq̃? Num ab historiis? Eqdem putaui hactenus, ea tãtum historiis contineri, quæ iam fuerint: nõ etiam quæ futura sint. Sed iam desino Theologiam tuam contemnere, si ibi de futuris, quæ presertim in Dei potestate sunt posita, historiæ inueniuntur? Deus ergo tu es. Ita quippe scriptum est. Dicite nobis futura, & dicam ꝙ Dii estis uos. Sed ad mendacium tuum redeo: nõdum enim factum uideo, ꝙ ista decreta nata ante mille annos, sint nata intra. cccc. Quomodo hoc fa-

Martinus se ꝓphetam facit.

Esa.

cies? Saltem.n.ut contegas, foliis opus est multis. Ecce ergo quia folia multa pro laicis tuis, idest multa uerba quæ illis das, ita maledicens effundis.

¶Deinde ab hoc tempore cœperunt multiplicari leges & iura. Nam Gregorius.ix. Bonifacius.viii. Clemens.v. nisi cõsarcinassent: & alias recisas: alias additas Epistolas: scholis legendas ac docendas tradidissent: sine dubio tot maria glossarum/ & infœlicissimum iuris studium non essent. Delituissent autem tam decreta/q̃ decretales: magno ecclesiæ lucro & Euangelii commodo/intra arcas Ro. Pontificis. Nunc autẽ quæ sit facies ecclesiæ uigore istarum legum satis plus uidemus: nec hoc satis: in dies augescunt eiusmodi libri. Et tamen nihil faciunt/nisi q̃ plures animabus laqueos ponunt: inde dispensationum: confessionalium: indultorum: exemptionũ turpissimę nundinæ. Inde episcopatuum: sacerdotiorum: officiorum: Palliorum: Annatarum rapinę & uenditiones ipudentissimæ. Inde cẽsuræ: minę: fulmina: uis: fraus: dolus: & infinita monstra. Quorum nullum aut saltem rarum esset: si epistolæ eiusmodi: sicut oportuit: intra annales & regestas mansissent repositæ: & Euangelio in publico locum reliquissent. Proinde traditiones Ro. nũq̃ ita sensit mundus: ut in annis istis quadringentis: ideo totum eorũ Pondus & omnem uim Greg.ix. tribuendum existimo: per quem uelut natæ sunt & ortæ. Ab hinc enim usus eorum robur accepit & inualuerũt: ut legibus istis & traditiõibus ita sint omnium officia: statuta ecclesiæ: ordines in unũ Chaos confusa/intra istos quadringentos annos: ut Babilone ipsa confusior sit hodierna ecclesia. ¶Et post multa id genus ita concludis. ¶Itaq; unusquisq; in sensu suo abundet. Mihi decretorum authores sunt Greg.ix. Bonifatius.viii. Clemens.v. Et extrauagantium Pontifices. Quod his agentibus in publicum sparsa/& præcepta sunt/& omnia stabilita.

Attamen ego huc inquam specto: si propter Grego.ix. in quem reiicis omne peccatũ tuũ: & propter curiales mores, aut superfluas leges, confusioneq; Glossarum, & alia quæ narras, factum sit: ut ista dereta nata ante annos. M. sint nata intra.cccc. Id enim aliquibus saltẽ præstigiis tibi faciendum est, inq̃. Verba enim sunt uerba, solum pro laicis qui gaudẽt maledictis. Nã propter eos, qđ poteras breui cõclusione perstringere, ut impleres chartas, ut rem exornares, ut abunde sapẽs eis uidereris, ut deniq; subornares illos ac mendaciũ tuũ traderent obliuioni, uix tandem post lõgam inuectiuã ita concludis. Quod dixi. Decreta nata ante mille annos, esse nata intra.cccc. Sic intellexi: nõ uere nata, sed collecta publicata & in scholis sparsa ac stabilita. O perpetuo insœlix, qui ne fueris mendax mẽdacia addis: ne fueris imperitus, ab imperitia nõ cessas. O q̃ ridiculum & ineptum est hoc diffugium.

Nota.
Quã apte exponit seipm.

¶Primo enim in uiolentia expositionis peccas. Tu enim nata dixisti, nata inquã dixisti, nõ collecta aut publicata. At si modo tibi liceat in tanta uiolentia exponere, nata.i. collecta & publicata aut stabilita, iam quãcunq; positionem quãuis peruersam perfacile substinebis. ¶Secundo nihil Pauli uerba ad rem attinent. Vnusquisq; in suo sensu abũdet. Non enim per hæc licita fit: stulta locutio: neq; potestas datur, mutandi cuilibet propria authoritate uocum significationes ex cõmuni placito institutas. Loquendum est enim (ut ille inquit) ut plures. Alioquin tecum potius loquere, tecum disputa. ¶Tertio falsum supponis, q̃ nisi decreta collecta in corpus sparsaq; sint aut tradita legenda in scholis: careant idcirco sua uirtute, contra notissima iura, & iuribus efficacem ratiõem assignatam: & deinde experiẽtiam manifestam, quasi uero ante Gregorium nulla essent ualida decreta. Frustra ergo se subiicit Canonibus Augu. & cæteri sancti. ¶Quarto mendacium est q̃ ante Gregorium non fuerint collecta & in corpus redacta plurima Pont. decreta. Quod late patet ex Nicolai decreto, qui contra illos arguit, qui decreta solum collecta & in corpore canonũ clausa custodiri debere asserebãt: quod fuit pluribus sæculis ante Greg. Vnde apparet q̃ etiã ante ipm Greg. collecta erãt. ¶Quinto qa supbiã tuã deus punire uoluit (q̃ ingenue primũ mẽdaciũ pfiteri noluisti) factũ est: ut post ridiculã expositionẽ uerborum tuorum, postq̃ Pauli uerbis ad excusandã illã abusus es, Post falsitatẽ in quã inci disti, post mẽdaciũ ẽt illã se-

Quã recte intelligit Paulum.
Quã sit excellens Iurista Theologus.
Quã polleat in historiis.
Quã circunspectus in pferendis mendaciis.

c. si roma. di.19.
d.c. si rom. di.19.

quẽs. Tertiũ ẽt adderes mendaciũ in craſſiore ignorantia: cũ decreta hæc de qbus agimus a Greg. aut poſteriorib⁹ collecta p̃ceptaq; aſſeras: & plus q̃ manifeſtũ ſit, multo ante Gregorium opa Gratiani collecta: & ab Eugenio. iii. q circiter decẽ Pontificibus mediis Gratianum p̃ceſſit, publicata: mandataq; etiã legi in ſcolis fuerint. Vide ergo qd lucratus ſis excuſando excuſationem in peccatis: q ne unũ mẽdacium fatereris, quinquies & magis ſtulte peccaueris. Vnde moneo te ſi denuo ab his defendere te coneris, cum opus ſit nouis mendaciis atq; nugis. Curato tamen, ſi quid honeſti aut pudoris apud te ratio eſt, ne ſint adeo patentia atq; immania. Hactenus enim quoad natales hoꝝ decretorum. Iam igitur de frigiditate eorum diligentius diſſeramus.

ℭ Proteſtatio authoris.

PRo ſacroſancti reuerentia Euangelii, Petriq; Apoſtoloꝝ ſummi Principis honore, eiuſdemq; catholicæ ſedis dignitate, diuino uerbo commendata ac ſtabilita, coram uniuerſa ecclesia proteſtor: ꝙ non ita ſuper eius decretis diſputo, quaſi illa defenſurus, perinde ac non ſua, maneant ab omnibus inferi portis, uirtute ac ſoliditate ſtabilita & inconcuſſa: aut quaſi quicq̃ uir iſte imperitiſſimus aduerſus ea attulerit, aliqd momenti habens: uel qd non potius ſua infirmitate cadat. Sed ob eam gratiam adductus ſum, ut ei⁹ reliquas imperitias atq; blaſphemias, uelut roſtentum reddam orbi uniuerſo cõſpicuas. In nomine IESV ET MARIAE Amen.

ℭ Prima detectio ſtultitiarum blaſphemiarum & uanitatum, quas in Leonem primum Papam ſanctum effundere auſus eſt.

PRimus eſt Leo diſt. xix. c. ita dominus noſter inqt. IESVS Chriſtus humani generis ſaluator inſtituit/ ut ueritas/ quæ antea legis & prophetarũ preconio continebat: per tubam apoſtolicã in ſalutem uniuerſitatis exiret/ ſicut ſcriptum eſt. In omnem terram exiuit ſonus eorum: & in fines orbis terræ uerba eoꝝ. Sed huius muneris ſacramenta ita dominus ad omnium apl'orum officium pertinere uoluit: ut in beatiſſimo Petro/ omnium apl'orum ſummo principaliter collocaret: ut ab ipſo/ quaſi a quodam capite/ dona ſuã uelut in corpus omne diffunderet: ut exortem ſe intelligeret diuini myſterii eſſe/ qui a Petri ſoliditate recederet. Hæc ille. — Modeſtia Martini i ſanctũ Leonem:

ℭ Tu uero. ℭ Quis obſecro: non uidet/ ſanctum et eruditum hunc uirum humana paſſum? Nam ſi per ſoliditatem Petri intelligit: fidem qua Petrus Chriſtum confeſſus eſt, Matth. xvi. recte & euangelice dicit. Hæc enim fides eſt a petra: a qua Petrus nomen habet: a qua qui receſſerit: merito exors eſt diuini myſterii.

Merito tu Martine exors es diuini myſterii, q plus q̃ frigidiſſime atq; impiiſſime ſanctũ Pont. humana paſſum audes affirmare. Tu qui pateris diabolica. An nõ agnoſcis iniquitatem tuam? Si. n. recte Leo loquit & euangelice forſan p ſoliditatẽ Petri fidem intelligens an non Diabolus es, qui recte loquentẽ iniuria rep̃hendas? quid. n. ſcis ꝙ ſic ñ ĩtellexerit? quis modus iſte rep̃hendendi abſolute, & p̱bandi conditionaliter? Sic enim & ego Io. Apoſtolum rep̃hendam, cũ ait. in principio uerbum fuiſſe & apud Deum fuiſſe: ſi enim intelligat in principio mundi, & non antea: & apud deum, tanquam res alia ab eo diſtincta, falſe eſſet locutus. Opinor igitur ut aliquem reprehẽdas, non ſatis ita dicere: ſi ſic intelligat falſum eſt: ſed ita, ipſe ſic intelligit & hoc eſt falſum: & deinde p̱bandũ eſt, ꝙ ſit falſum. — Nouũ genus rep̃hendendi Martinianũ.

ℭ Verum ſi per ſoliditatem Petri intelligit iuriſditionem & poteſtatem Petri & Ro. Pontificis: quilibet facile capit: ꝙ uerbo Euangelii abutitur & fallitur. Nonne omnes apoſtoli fuerunt in ſoliditate Petri: & tamen ſub Romana eccleſia non fuerũt? Scũs Stephanus & alii a Paulo p̱ſecutionẽ paſſi: in ſoliditate Petri fuerunt anteq̃ romana eccleſia fieret.

Quotiens dicendum eſt: ꝙ æquiuocatione deciperis? & qd per Petri ſoliditatem intelligamus, quidue per Ro. eccleſiam ſancti dei homines ſenſerint, non capis? Et ſi abunde per decreta perq; ipſa concilia ſit declaratum. Quotiens dicendum eſt non muros, non Ro. ho

Vetus error Martini.

mines spectandos esse? non item membra, sed caput, ad intellectum Ro. ecclię? qd semper idem fuit: scilicet xpi uicarius: siue Petrus siue successor. Et ita Stephanus beatissi. & alii sub Ro. ecclesia fuerunt: quia sub eius capite: licet tunc neq; illa Romana diceret: neq; caput eius, Pont. diceret Romanus. Cape hæc Martine & calumniæ cessabunt ac tuæ stultitiæ & blasphemiæ. Sequeris.

Eadẽ modestia Martini.

Deinde eadem humani affectus labilitate dicit. In apostolo Petro principaliter collocatum munus docendi. Trahens ad singularem Petrum/qd pfert plurali & indiscreto numero dixit, sonus eorũ & uerba eorum.

Calũniatur Martinus.

Nescio uerba hæc magisne impia an stulta sint, & aperte falsa. Nec enim Leo trahit uerba illa. Sonus eoꝝ &c. ad solum Petrum simplr. Tu uerba Leonis trahis ad id qd nolunt: Ipse enim ad oẽs ptinere uult, qd scriptũ est. Sonus eoꝝ. & uerba eoꝝ. hoc tñ exponit, ut ordinem huius muneris docendi intelligeremus, q principalr in Petro est collocatũ. Neq; per hoc minus sonus eoꝝ dr, sicut non minus dr exercitus supasse hostes, q̃q̃ impatori dispositione atq; authoritate uictoria tribuatur. Sequeris.

Mãifeste fĺm.

Sed in hoc manifeste falsum est/q Petrus caput sit totius corporis. a quo dona sua xps in omne caput diffundat: nisi intelligat ptem ecclesiæ/q̃ docẽte Petro erudita est: ut est latina & occidentalis ecclesia.

Petit pricipiũ

O infœlix homo. Non uides primo qd petis principiũ? & qd sumis improbandũ (uidelicet Petrum fuisse totius corporis caput) nudis uerbis tantum negas? An improbatur per hoc solum q ais, manifeste esse falsum? At nos dicimus plus q̃ manifeste esse uerum. Hoc autem inter te & nos interest. Tu dicis uerbo, nos pbamus scripturis synodorum: sanctorumq; Pont. decretis, doctorũq; illustriũ authoritatibus, & constantissima toti᷒ ecclię confessione. Quo igit pacto putas Martine tantam destruere posse consonantiã? Nõ uides deinde q ut numerũ cõtradictionibus tuis addas. Petrũ quem aliquando iudæoꝝ tantũ pastorem facis: modo facis gentium ac latinoꝝ? Sequeris.

Martin᷒ cõtra Martinum.

Nam etiam per alios apostolos: presertim Paulum dona sua diffundit in multo plures q̃ Petrum/ut mihi miraculum sit: tam pfunde huius Pontificis mentem fuisse occupatam/ut hæc scribens non meminisse potuerit Pauli & alioꝝ aploꝝ. Si ergo dixisset: p quem dona sua in corpus diffunderet, recte dixisset: sed in omne corpus nimium dictum est.

Eadẽ modestia Martini.

Vere miraculum mihi est, q cuiq̃ placere possint: non dico blasphemiæ tuæ: iam enim nimis corrupt, est mũdus: sed tuæ insanæ stultitiæ. Quis enim neget diffusa dona p Paulũ & alios? Sed quid hoc facit, ut non sub Petro militauerint, in quo omnis resedit principalis post xpm potestas? Profunde ergo occupatus fuit & Cyprianus & Greg. & Berñ. cũ omnibus sanctis: q idem dicunt. Ait enim Cypri. epla. iii. Petri cathedram atq; ecclesiam principalem esse: unde unitas sacerdotalis exorta est. Ait Greg. Certe Petrus aploꝝ primũ membrum sanctæ & uniuersæ ecclesiæ est: Paulus Andreas Io. quid aliud q̃ singularium sunt plebium capita? Ait Berñ. deniq; Iacobus, q uidebat columna ecclesiæ, una contentus est hierosolyma Petro uniuersitatem cedens. Porro cedente dñi fratre, qs se alter ingerat Petri prerogatiuæ? Innocentius etiam Papa ad Augustinum scribens, idemq; penitus quod hic Leo ait, q cæteræ omnes ecclesiæ de Petri doctrina sumere sibi debent tanq̃ de natalis ipsius fontis emanantẽ aquam. Quid ergo? hi omnẽs dormierũt occupati in somno Martine? & tu solus uigilasti? O arrogantissimum hominem. Seqris.

Cypr. uerba
Gre: uerba
Berñ. uerba
Innoc. uerba

Sequit idem leo. Hunc Petrum enim in consortium indiuiduę unitatis assumptum: id quod ipse erat/uoluit nominari: dicẽdo. Tu es Petrus: & sup hãc petram ædificabo ecclesiã meã: ut æterni templi ædificatio mirabili munere gratiæ dei in Petri soliditate consisteret. Hæc Leo. Tu uero. Iterum per soliditatem Petri: non fidem uniuersalis ecclesiæ: sed potestatẽ Romanæ ecclesiæ significat: & uerbum xpi sub psona ppria Petri: nõ aũt ecclesiæ accipit dictum/ut clare ex sequentibus patet ubi dicit. Verum hanc firmitatem Petri istius sanctissimam/deo (ut diximus) ædificante cõstructam/nimis uult impia præsumptione uiolare: quisquis potestatem tentat infringere: fauendo suis cupiditatibus: & id quod accepit a ueteribus non sequẽdo.

Ecce se ipsum exponit: soliditatem Petri esse potestatem Rom. ecclię. idem per secretissimã fidẽ spiritus. & externam iurisditionis potestatem intelligẽs non sine uerbi Euangelici iniuria.

In summa huc omnia tua redeunt Martine: ne sit potestas in Petra. Rei enim criminis nihil magis q̃ potestatem odere: hinc ille fidei zelus, quam secretissimam dicis. Neq; mirũ q̃ aduersus hæc beatis. Leonis uerba tibi maxime congruentia, tantopere excandueris. qd enim in te dici conuenientius poterat, q̃ quod Leo inqt: Petri sanctissimam firmitatem nimis uult impia p̃sumptione uiolare: q̃squis potestatem tentat infringere, fauendo suis cupiditatibus: & id qd accæpit a ueteribus non sequendo. Te igit̃ petunt, te urgent uerba ista qui impia p̃sumptione Petri firmitatem uiolare audes: & potestatem tentas infringere: & tuis cupiditatibus faues, in principibus & filiis hominum confidis, auraq; populari imperitiq; fauore uulgi ductus, ab his recedis q̃ a ueteribus accepisti in xp̃i uerbo. Hem quo redacti sumus coram impiis: ut quæ tota ab sui exordio semp confessa est catholica ecclesia, pter unum Martini pestiferum flatum, ppemodum ad disputationem ponere cogamur. Et cum ita sit audiamus nouum strepitum ac blasphemias in incredibili humanarum diuinarumq; legum imperitia. Sequit̃ enim

Nota Martine hæc ad te pertinent.

¶ Non ergo infringit soliditatem Petri: qui sub legibus Ro. ecclesiæ non uiuit: sed q non id credit: quod Petrus confessus est. Protestor autem ego: q̃ decreta quidem huiusmodi non damno: nihil enim meæ saluti deperierit/ si tolero alicuius uiolentam scripturæ interp̃tationem: modo uera & legitima intelligentia iuxta salua sit: sed hoc adnitor/ ut rem & fidem nostram constanti & solida intelligentia discamus firmare. Quãuis enim eiusmodi abusiones scripturæ ualeant p̃ iis qui iam credunt: & tolerandæ sint: tamẽ oportet etiã: si cum contentiosis oriat̃ bellum habere simplicem & germanum sensum xp̃i: qui stare in acie uictor possit: ne ecclesiã & omnes nos ludibrio exponamus. Neq; enim cum illis sentio qui Rom. Pontifices nõ errasse putant: & apud eos solos esse ueram scripturæ intelligentiam/ cum longe contrarium hic & multis aliis locis uideat̃. Homines fuerũt: sicut & cæteri episcopi. Neq; sane grande miraculum est: sanctos hos Pontifices: humana infirmitate sibi ambiuisse primatum, quando & ipsi ap̃li præsente xp̃o non solum ambiuerunt: sed etiam non semel inter se cõtenderũt: quis eoꝝ uideret̃ maior. Sicut ergo xp̃s benigne tulit eorum humanitatem: ita & ecclesia talium Pontificum ambitionis reliquias ferendas discit: & decreta eiusmodi ideo penitus non reiicit.

Quõ stabitue ra si toleratur uioléta.

Martinus firmator fidei. tolerãdæ sũt abusiões scripturę apud Martinum.

Sci ambitiosi

Humanitatẽ idest ãbitionẽ

Sed breuiter colligamus calumniosa ac stulta & impia dicta. ¶ Primum calumniosum est cum ais non infringere fidei soliditatem q sub legibus Ro. ecclesiæ non uiuat. Sunt .n. leges ciuiles & particularia locoꝝ instituta: & nemo negat suas tales cuiq; populo ac regno leges: neq; ppterea fidei soliditatem infringere dicit̃, q̃ non Ro. Pontificis eiusmodi statutis subdat̃. Sunt rursus leges ad fidei uitæq; xp̃ianæ normã spectantes: in his uero qs dubitet infringere eum uelle Petræ soliditatem, qui ab his ausit reclamare? Quod uel de tuis hic uerbis probo. Qui fidem negat inquis, quam Petrus confessus est Petri soliditatem infringit: sed qui uerba dei negat eorũq; sanum intellectum: uerba inq̃ illa. Tu es Petrus. & Pasce oues meas. fidem pculdubio negat. Intellectus aũt illoꝝ uerborũ est toti orbi christiano p̃spicuus: quoniam in his pmissa dataq; est Petro potestas sup omnia mundi regna ideo, pculdubio tu q hoc negas, fidem quã Petrus confessus est negas: & ita soliditatẽ Petri tentas infringere. ¶ Secundum q̃ ais falsas atq; abusiuas scripturarum tolerandas interpretatiões esse: impium est: & exemplo Pauli, q restitit in faciẽ Cephæ merito detestandũ neq; sci hoc unq̃ tolerarũt neq; ecclesia tolerat. sicut tu iactas mendaciter. Sed tu astutus illuc spectas: ut nos inuicem toleremus tuas. Sed falsus es, non enim conuentio ulla lucis est ad tenebras, qui cum xp̃o non est contra xp̃m est: q cum eo non colligit, spargit Martine. ¶ Tertium ẽt calumniosum est cum inquis, non sentire te cum illis q negant Papam errare posse. Id .n. nemo tã plane stultus negat ita simplr ut tu ponis. Quõ aũt hoc intelligatur

Calũnia Martini.

Impietas

Calumnia.

post diffusius declarabimus. ℭ Quartũ, blasphemum est: ꝙ sæpius inculcas: sanctos Pontifices fuisse ꝑ hoc primatu ambitiosos q ab illo quãtum poterãt se elongabant: ut de Gregorio magno & aliis legit̃. ℭ Quintum plus q̃ blasphemum est: ꝙ superiorẽ blasphemiam exemplo apostoloꝝ defendere studes: quasi & ipsi Apli ꝑ primatu contenderẽt. Minime hoc: nõ. n. iniuriose alter alteri ꝑferri uolebat: sed hoc tantum differebant qs iure maior uideret̃: & leui qdem contentione, magis ꝑ incertitudinem qs magis a Magro amaret̃, & quendam affectum tolerabilem (nam qlibet amari magis desiderabat) q̃ per iniuriosam atq; iniustam superbamq; ambitionem: Sicut esset ista quam ponis in sanctis Põtificibus, certe mortale & grauissimum crimen. Porro si sancti tam ambitiosi, an tu plus q̃ sanctus? Quid igit̃ si ambitione inanisq; gloriæ fumo dixerimus, te ad has contentiones & disputationes adductum? Quid dices? Nam quasi solus reformator ac moderator omnis christianæ uitæ & doctrinæ sis, ita subdis.

Blasphemiã i scõs Pont.

Blasphemia in aplos.

Ita Orige. exponit.

ℭ Illis porro & manibus & pedibus resistendum est: qui non contenti ꝙ huiusmodi decreta humiliter ferimus: sed eo insaniunt/ ut tanquam non sit alius in scriptura sensus: ea ꝑ necessariis articulis fidei nobis sancire: & oẽm alium sensum hæreticum ꝓclamare audẽt: oĩa sine ullo iudicio legẽtes: qua temeritate necessario tãdem fit: ut legitimũ xp̃i sensum amittamus: & in humanum arbitrium & arenam ædificemur.

Humilitas Martini.

Cur totiens humilitatem & modestiam tuam in hæc decreta inculcas? quasi ex illo nõ nouerimus ꝙ ipsa uocas frigidissima, & modestiã modestia addẽs: ẽt impiissima & contra euãgelium, eorũq; authores porcos belluas impios, canes ambitiosos inscios scœnicos poeticos nugatores paleas temulentos & eiusmodi aliis titulis cohonestatos. Sed ut respondeam ad qd milies responsum est, qa milies tu idem (farina enim deficit) obiectas. Oriẽtalis inqs ecclesia nunq̃ fuit sub Ro. Pont. sed hoc parum est, ad id qd supra uidimus abs te adiectum: uidelicet ꝙ nec erit: nolo igit̃ hic aliud respondere: nisi ꝙ ita dicis uerum de præterito, sicut temere tibi arrogasti de futuro.

Modestia Martini.

Nota lector Martini modestiam.

ℭ Detectio nouarum stultitiarum quas contra Leonem .iiii. effutiuit.

SEcundus est Leo. iiii. dist. xx. c. de libellis dicẽs. Quam ob causam luculentius & magna uoce ꝓnuntiare non timeo/ quia q illa (quæ diximus) sanctoꝝ patrum statuta: quæ apud nos canonũ nomine ꝓtitulant̃: siue sit eps̃/ siue clericus/ siue laicus non indifferenter recipere cõuincitur: nec catholicam nec aplicam fidem: nec quatuor euangelia utiliter & efficaciter ad effectum suum retinere: uel credere probat̃. ℭ Tu uero sic eum reprehendis. ℭ Vere nimis nihil times: mi Leo ꝓnuntiare: audens humana statuta euangeliis ęquare: & audacter satis affirmas: iis non seruatis/ nec fidem catholicam seruari. ℭ Si de contemptoribus/ & iis qui sub te sunt diceres: recte diceres: nunc contra: quando mores & fidem: traditiões cum euangelio: uerbum hominum cum uerbo dei cõfundis: nõne homo es?

Primum uere tu nihil times neq; hoies neq; deum reuereris. Non enim humana sunt statuta q̃ Leo contemni ꝓhibet, sed diuina. Deus. n. ꝓcipit per xp̃os suos An non est notũ euangelium q uos spernit me spernit? Deinde uere non esse te hominem ostendis, q tam irrationabilit̃ immo contra rationem & ueritatem loqueris. Etenim Leo de contemptoribus loquit̃, & his qui sub eo sunt. Sed qs non sub Petro, si sit xp̃ianus? Tu non uis intelligere? Tu semp curris ad orientem. Et ego dico tibi, ꝙ si qui in oriẽte sunt xp̃iani sunt, siue ultra siue citra omne mare, sub quo uelis emisperio: Si tñ in mundo sint carne non soluti. Dico inquã & ꝓtestor, rem claram, certam, a sæculis notam: ꝓdicatam, cõprobatam, omniq; idoneo testimonio confirmatam: ꝙ sunt sub Papa. Et uobis Martini laicis dico q̃tũuis magni estis: nolite decipi ab homine imperito & uaniloquo: qui uobis narrat fabulationes sed non ut lex dei. Sequeris.

Qui habet aures audiendi audiat.

ℭ Quis ferat: ut euangelium & fidem nõ seruare putet̃: qui sub statutis illis non fuerit? Tu cum tuis serua statuta & canones: illis qui sunt in oriente:

alia ſunt ſtatuta:ſed idem euangelium.

Si idem euangelium non alia ſtatuta Martine. Euangelium enim & in orientem & occidẽtem atq; in oẽm plagã loquiẽ. Tu es Petrus &c. & Quocunq; ligaueris &c. & Qui uos ſpnit me ſpernit. Qui uos audit me audit. Attamẽ neq; congruentius pciſum membrũ loq poterat:q̃ ita dicens. Tu cum tuis ſerua ſtatuta & canones: Sic enim de uobis ſcriptũ eſt Prodierunt ex nobis ſed non erat ex nobis. Cum igiẽ ex nobis non ſitis neq; de noſtris, nihil mirũ ſi dicitis. Tu cum tuis ſerua ſtatuta & canones. Nam & cæco nato ſimiliter dixerunt ſuperbi. Tu diſcipulus illius ſis.

¶ Deriſio Martini qua Iſidorum deridet in.c. cleros. uerſi. Pontifex. diſt. xxi. Immo qua ſe magis præbuit deridendum.

TErtius diſ. xxi. c. cleros. quod capitulum ego nunquam credam ab aliquo Roma. Pontifice conſtitutum: ſed uidetur Iſidori cõmentum eſſe: qui metropolim menſuram ciuitatis: & acolytum ceroſe rarium, alioſq; gradus egregia inſcitia deſcribit: & tamen inuenit autoritatẽ Pontifex inquit. Princeps ſacerdotum eſt uel eſſe dicitur: quaſi uia ſequentium. Ipſe enim ſũmus ſacerdos: ipſe Pontifex maximus nuncupatur. ipe. n. efficit ſacerdotes & leuitas: ipſe omnes ordines eccleſiaſticos diſponit: ipſe quod unuſquiſq; facere debet. Antea autem Pontifices & reges erant: nam maiorum hæc conſuetudo fuit, ut rex eſſet ſacerdos & Pontifex: unde & Põtifices Romani, imperatores appellabantur. ¶ Hunc diuinatorẽ contemptum præteriiſſem cum erroribus ſuis: niſi uiderem hinc ſummi hodie a nõ nullis: quod Papam Imperatorem: maximumq; Pontificem iactant. Ideo non inter canones: ſed inter canes hunc deputo: & ne id ſine iudicio faciã, opponã ei contraria decreta: quæ ſimul ſententiã noſtram iuuabunt.

Modeſtia
Martini.

Et quo tu loco numerandus, ſi uiros tales canes deputas? Non credis inquis illud.c. ab ullo Pont. conſtitutum, ſed uideri tibi Iſidori cõmentũ. An non dixi: unum eſſe te de multis ſciolis, qui uolunt uideri? Tu enim quaſi perfecto iudicio: ſiue de ſtili pprietate: ſiue aliqua peculiari authoris obſeruantia hoc dignoueris: credere te ais, Iſidori cõmentũ eẽ: quaſi uero nõ titulo manifeſto Iſidori nomen illi.c. ſit ppoſitum. O ſciole ſciole. An non te comphendit Thomiſta? & omnes petitiones cordis tui? Sed qd illud tandem, qd i eo.c. reprehẽdis? An q metropolim menſuram ciuitatum ſit interptatus? cum tu potius matrem dici uelis, a græco uerbo μητήρ: magis q̃ μετρός? qd ibi ẽt gloſſa anteq̃ in rerum natura eſſes adnotauit? Neq; tñ tanti fecit q̃ti tu, hunc errorem: ſi tñ ſit error. An non indignum eſt Theologum tam grauem leuicula hæc ad grãmaticulos ſpectantia tam contentioſe aucupari? ubi ſnia non mutaẽ, reiq; ueritas non amittiẽ? ¶ Scdo notas q Ro. Pontificem principem ſacerdotum appellat. Regem atq; impatorem. O hoiem penitus intollerabilem. An non princeps Petri ſucceſſor, cui canit eccleſia. Tu es Priceps aploꝝ? Nõ rex, cui eadẽ canit eccleſia, Tibi tradidit deus omnia regna mundi? eſt ne Iſidori peccatum an non magis toti⁹ eccleſiæ, & tuum? Si modo tu cum cæteris, ſicut eſt in officio inſtitutum cecineris? Quid te cõmouit igiẽ in tantũ ſtomachũ? An q impatorem eũdem noiat? q̃ſi negeẽ ppterea Carolus impator. Abſit: hæc zizania tua ſunt: ut maiorem in ſacerdotes inuidiã & flãmas excites. Papa impator eſt: & Carolus impator. Sed Papa Carolo tanto maior: q̃to pſtat ſpũale temporali impio. Nam ipſe impator huic ſubdiẽ ptãti. Immo ſi ſubdi nolit impator iam non eſt. Vide ſi adulor ſicut tu. Immo ut amplius dicam, perſpicue pnuntio: ſi Ro. Pontifici ſubdi nolit Impator: iam uerus xp̃ianus non eſt: iam in uiti non manet: iam dignus uita non eſt, ſed abſcindẽdus a uiti uera: tanq̃ palmes infructuoſus. Nulla eſt hæc iniuria Carolo, q pculdubio inferior dictus, magis de ueritate gaudebit, q̃ de falſitate horrẽda, ſi illũ ſupiorem ſtatuiſſem, Nam ita fit Martine cum pacem ſimul ac ueritatẽ diligere uolum⁹, & illam ſummis pſuadere principibus. Aut ſi falſa fortaſſe locutus ſum (qd abominor) eiuſdem maioriſq; criminis mecum reus Auguſtinus eſt: q de Petro ſic ait. ¶ O mira potẽtia & ineffabilis gratia ſaluatoris. Quis plebium piſcatorem aploꝝ facile crederet principem, & regibus obſiſtere, reges ſanctificare? An ẽt canis Aug? An & Bernardus canis? q tãtis

Martini aſtutia.

Iniqtas ſtomachoſa.

Papa ipator.
Carolus imperator.

Aug.

Bern.

Ro. pastorem titulis decorauit (ut supra in dialogo annotauimus) quantos neq; unq̃ forsan cogitauit Isidorus. Tu ergo solus non inter canes reponendus. In te solo cum tuis laicis uerus: & uobiscum periturus, spũs xp̃i. At tu dic mihi, tandẽ cur Leonem Pont. Max. eundemq; beatissimum sæpe appellas, si ita appellare tãtum est flagitium q̃tum tu facis? cur tibi fas est, qđ nobis nefas? Tibi ne ergo soli liceat & cõtra te ip̃m, & p arbitrio dicere oĩa ac facere? ℂ Tertio an non sæpe tu dixisti & cõtẽdisti iure saltẽ humano tribui hæc summo Pont. & ab hoc iure nefas esse resilire? qđ igiť modo negas ei ista deberi, q̃ spõte cõcessisti? Sic. n. ais. ℂ Ego omnia admisi, q̃cunq; hodie Ro. Pont. tribuunť. Rem nõ nego: facto non contradico: sed de iure eius disputo, & sentio q̧ non iure diuino: sed decretis hoĩum talia tribuanť. ℂ Sed uolo iã icipere uideri tibi canis Martine: Ego ita de Papa sentio, ea p̃sona quã sublimiter & in p̃tãte rep̃sentat considerata, non posse q̃cq̃ excogitari tam sup̃mũ, qđ ei non conueniat. Ipse pater & oĩum patrum princeps. Ipse sacerdotũ summus. Ipse Pont. Max. Ipse Papa. Ipse beatus in terris sup omnes (in terris dico, ne calumnias Diabolus huic dicto mediteť) nam ei omnis xp̃i grex subiiciť. Ipse scissimus. Ipse caput, principiũ, fundamentum, ac petra totius ecclesiæ: in quã portæ inferi frustra impetum faciunt. Ipse diuinus sicut eum Dionysius appellat. Ipse dñs. Ipse xp̃s dñi. Quãuis. n. & alii xp̃i dicanť, cum non soluať scriptura dicens, Nolite tangere xp̃os meos. ipse tñ solus peculiarius, ac p̃prius xp̃s dñi est appellandus. Ipse angelus. Ipse Rex atq; imp̃ator, in quo p̃cipue q xp̃iano noĩe censeri uelit, recognoscere xp̃i regnum debet: Neq; solum rex, aut imp̃ator sed potẽs regibus atq; imp̃atoribus obsistere potensq; illos sanctificare. En qs tibi uideor Martine? Canis an adulator? Attamẽ nihil noui adduco, nihil mirabile loquor. Hæc enim de illo, ut xp̃m in eo xp̃iq; p̃tãtem respicio, locutus sum. Cæterũ seorsum eius considerata p̃sona. Põt idignissimus, ignobilissim⁹: & Diabolus esse. Nã & plurimi tales fuere: nunqđ nũc adulor Martine? Sed de⁹ illorũ iudex terribilis & iustus. In terris aũt nõ est arbitriũ: nõ est iudiciũ: nõ est tribunal sup illos. Sic se habet diuin⁹ ordo: quẽ deus seruari uult: & uæ longũ ei q resistit. Sed redeo nũc ad stultitias tuas, q̧. n. Papa neq; Sũm⁹ neq; Princeps sacerdotũ debeať dici, & eiusmodi honestari titulis his uerbis acrioribus contendis.

Martin⁹ cõtra Martinum.

Martin⁹ cõtra Martinum.

uerba Mart.

Quid de Papa author sentiat.

ℂ Dicitur enim dis. xix. c. primæ. primæ sedis episcopus non appelleť princeps sacerdotum: uel summus sacerdos: aut aliquid huiusmodi: sed tantum primæ sedis episcopus: & sequiť. Vniuersalis autem nec etiã Ro. Pontifex appelleť. ℂ Hic ergo in iudiciũ uoco ipsos canones & canonistas: doceant me quæso quid hic dicam? Iste canon p̃batus est: sed uide quanto maiora crimina committat in summum Pontificem, q̃ ego unquam ausus essem cogitare. Primo non solum frigidos asserit, sed & negat & prohibet, ac damnat eos canones & canonistas: qui Roma. Pontificem principem caput: summum, maximum appellant. Deinde primatum ei auferens penitus: cum reliquis primarum sedium episcopis: id est patriarchis æquat. Vbi sunt ergo, qui me noua posuisse garriunt? qui frigidissima decreta dixi superiora, & credo non inique: nam hic canon concilii aphricani eo plus illis præferendus est: quo longius ab ambitione recedit: & euangelicam modestiam sapit. Qui ergo me hæreticum accusant, obsecro, parcant saltem huic canoni: si mihi nolunt parcere.

Audi Iurista theologum lector.

uerba p laicis

Coram quo tribunali quæso in ius citas canones & canõistas? Coramne Io. Hus uel taulero tuo? aut quopiam tali? At ego uoco te coram oculis tuis, si possis ad momentum mecum recognoscere insanias tuas. Primo enim qs rogo in p̃dicto. c. dici summus p̃hibeť aut princeps sacerdotũ? Papa inqs tu. O canonistæ Iurista theologus in ius uocat uos: & confidẽter totus tumidus atq; inflatus insolubili argumento p̃cedit: ibi. n. inqt, negať Papã dici summum: dici principem. O Martine ifœlix cur te sic ludibrio doctis oĩbus exposuisti? Tedet me iam miseriæ tuæ. Negať enim ibi illud non de Ro. Pont. sed manifeste de ep̃o primæ sedis, q patriarchalis diciť: ita exponit ibi glossa p pueris: ne æquocatione uerbi deciperenť. Immo uero si qs subtilr consideret, istas appellatiões Rom. Pontifici concedit ille tex. Manifeste enim distinguit primæ sedis ep̃m: a Ro. Pont. & illas appellationes quas p̃hibet: ab ep̃o primæ sedis: ab ea quam p̃hibet a Rom. Pont. a quo solũ p̃hibet. ne uniuersalis dicať: ob eam causam quam supius disputando attulimus. Vnde facile conseq licet

Nota Iurista si nosse Martinũ Iuristatheologũ uelis.

ꝙ priores appellatiões uelutipropriasac Roma. Pontifici debitas concedebat. Dico & amplius ꝙ propter illum cui proprie conueniebāt uoluit ab aliis prohibere. Pateat igit iam conspicue omnibus uel mediocriter eruditis, insignis arrogantia & imperitia in tanto uerborum strepitu, & pereat aliquando ne tu pereas prius.

¶Detectio arrogantiæ Martini & imperitiæ qbus in anacleti decretū pugnat.

q Vartus anacletus.xxi.c.in nouo. In nouo inquit testamento post Christum dominum: a Petro sacerdotalis cœpit ordo: quia ipsi primo pontificatus in ecclesia Christi datus est: domino dicente. Tu es Petrus &c. ¶Tu uero sic improbas. ¶Hæc si intelligit ꝙ sacerdotalis ordo cœpit a Petro in ecclesia latina: potest ut cunq; sustentari: quemadmodū & B. Cyprianus epistola tertia: sedem Petri/principalem & unde sacerdotalis ordo cœperit appellat: aut sic cœpit: ꝙ Petrus primus inter æquales apostolos fuerit. Si autem intelligit ꝙ a Rom. sede omnis ordo sacerdolalis primo & solū ueniat: ex dictis satis patet/quā sit erroneū: nec hoc tunc Anacleti est decretū: sed ficti alicuius Anacleti palea.

Difficilius est respondere: sic pplexe & sine conclusione loquentibus: q̄ si efficacius disputarent: & ad rem ptinens aliqd concludere uiderent. Nam qd est dicere si sic, aut si sic intelligit: quid opus est exponere quæ patent? Verus igit & non fictus Anacletus, non palea sed uir sanctus & martyr. A Petro ordinem sacerdotalē cæpisse, non in latina dūtaxat ecclesia sed ubiq; terrarum ait: qa uniuersalis ei ecclesia, in q̄ sunt omnes oues, credita est. Sic etiā beatus Cyprianus itelligit infœlix homo: cum nullum uerbū de latina ecclesia faciat: sed Petri cathedram & sedem principalem appellet sicut Anacletus: & unde ordo sacerdotalis fluxit. Deinde puto non bene esse tibi, nisi nunq̄ tecum cōstes q modo asferas, ordinem sacerdotalem cæpisse a Petro in latina ecclesia: supra uero & pluribus locis in Iudaismo quanquā certum etiam sit antequā Romam uenisset, Antiochiæ sedisse: & ibi non minus constituisse sacerdotes. Per quæ late apparet, ꝙ etiā ad sensum tuum falsus esset & Anacletus & Cyprianus.

Modus egregius arguēdi Martini.

Martinus contra Martinū.

¶Detectio calūniaꝝ stultitia, ꝗ atq; alioꝝ eius erratoꝝ in rephensione Pelagii.

q Vintus pelagius: eadem distin. xxi. sancta Romana ecclesia catholica & aplica (forte ꝙ cæteras nec sanctas nec catholicas reputat) nullis synodicis constitutionibus: cæteris ecclesiis prælata est: sed euangelica uoce domini & saluatoris nostri primatū obtinuit. Tu es inquit Petrus. ¶Tu uero sic modeste in illum. ¶Hic magis erumpit & audet: nō tantum contra prædicta distinctio. xcix. adducta decreta. Sed etiam ꝙ uerbum Christi ad Petrum omnino torquet: de fide ad potestatem iurisditiōis & pompam primatus. Deinde solam Petri personam in uerbis Christi accipit: reiecta persona ecclesiæ/quā uere Petrus tunc gessit. Ergo noua grāmatica. Tu es Petrus: significat. Tu es prim⁹ & tibi dabo claues. i. soli Rom. ecclesiæ: cæteris ecclesiis nihil habentibus.

O aurea uerba: sed examinent. ¶Primo. qa pelagius S. & catholicam Ro. ecclesiā nominauit, hic extorques, ꝙ alias neq; sanctas reputauit neq; catholicas. In quo arguo te & de calumnia & de impitia. De calumnia qdem qa calumniosa ista' consequentia est: ideo eū negare alias sanctas & catholicas qa Romanā ita appellet. De impitia uero qa tu omnes pariter existimas eccl̄ias scās & catholicas. Mutet ergo authoritate tua Aplorum & sanctoꝝ conciliorꝝ symbolum: atq; ubi dicit. Credo in sanctam ecclesiam catholicā: & in unam sanctā ecclesiam catholicam. Subdat: & in omnes scās ecclesias catholicas. Mutet & scriptura ubi dicit Vna colūba mea &c. Ergo ut breuiter ꝑpter impitos, & q æquiuocationibus confundunt, dissoluant hæc. Est enim primo una atq; unica ecclesia de qua locutus est dñs dicēs

Calumnia Martini.

Pro intellectu huius q̃onis. ædificabo ecclesiam meam. Hæc uere catholica & de hac semper loquit̃ scriptura, & utrũ
q; symbolum. Est deinde Primaria ecclesiá, q̃ nunc Ro. dicit̃; q̃ & catholica etiam dici põt
Quõ uñis catholica. non q; ipsa uere catholica sit: sed q; uirtute catholicam rep̃sentat: ꝑpter ipsum caput qd
idem est; uirtus enim a capite est: cum igit̃ idem sit caput & uniuersalis & huius primariæ
Quõ Ro. catholica. eandem esse uirtutem necesse est. Sunt postremo aliæ cæteræ ecclesiæ q̃ quia non tale ha
bent caput: unde omnis uirtus uniuersalis fluat: neq; re ipsa neq; uirtute dici p̃nt uniuersa
Quõ cæteræ catholicæ. les seu catholicæ, sed in hunc tantum sensum dicunt̃: q̃a catholicam sequuntur: sicut ca
tholicus q̃libet dicit̃: quia catholicam fidem sequit̃ & doctrinam. Nam & rex Hispaniarũ
catholic⁹: quia catholicam sedem honorat & defendit. Alioq̃n quot in uerbis cõtradictio
nes sequerent̃? si plures catholicas. i. uniuersales pari intellectu constituas: quælibet. n. tãq̃
Martinus contra Martinũ. uniuersalis cæteras quasi particulares includeret, & quasi uniuersales excluderet: & ita in
cluderet, & includeret̃; excluderet & excluderet̃. ℭ Secundo qd hois es iu⁹q non cessas
De puersitate te impugnare? Hoc. n. toto opere tuo non aliud ag̃is: q̃ ne Ro. ecclesia sit catholica; nunc ue
ro & illam & simul omnes alias uis esse catholicas. ℭ Tertio peruerse ais Pelagium torq̃re
uerbum xp̃i. Tu es Petrus q̃a referat ad Petrum. Ego uero putarem illum torquere & lace
Itẽꝝ de calũ. rare, qui neget. Petri uerbum Petrum significare. ℭ Quarto: iterum calumnias agis q pela
gium ita solum Petrũ, ais itelligere, ut ecc̃liam reiiciat: q tñ ita intelligit ut potius ecc̃liam
De iniustitia. ponat, sub ipso Petro tñ. ℭ Quinto iniuste arguis q; torq̃at uerbũ fidei ad p̃tatem. Nemo
enim unq̃ bonus negare ausus est in illis dñi uerbis p̃tatem significatã esse, ut noiatim expo
nit Hiero. qd̃ sæpe diximus: & alii omnes penitus sanctaꝝ scripturaꝝ, atq; eius loci interp̃
tes. Nam qd̃ p claues regni cœloꝝ si non primaria p̃tas & dñium intelligat̃? Ego etiam fa
teor non uideo quõ ligari solui q; q̃cq̃ sine p̃tate possit. Sed nimis me remorant̃ huius pe
stiferi hois insaniæ. ℭ Sexto tu rursus calumniam struis, q; Pelagius uerba xp̃i ad pom
Itẽꝝ de calũ. pam primatu detorq̃at. Primatum. n. ille asserit, non pompam primatus. Primatus uer
bo dei statutus est. Pompa aũt seu eius ambitio Diaboli suasu nata: ille ergo scũs ac iustus,
hæc iniusta & improba. ℭ Septimo: nouã inq̃s grãmaticã esse hãc: tu es Petrus. i. Tu es pri
De grãmatica suæ theolog. mus. At mihi satis uetus uidet̃, quã Hier. & omnes penitus sci ꝓbant. Ex metaphora. n. Pe
træ, ait Hiero. Sortitus est nomen petrus. Petra. n. xp̃s erat. sicut ergo Petra & caput & totius
fundamentum principiumq; ædificii in xp̃o intelligit̃: Sic in Petro q nomen ex eo partici
pauit. Sic ergo Petrus, a petra sic dictus, exponi recte põt. i. primus: sicut recte Petra. i. p̃ria
De iniq̃tate. q; toti⁹ sit ædificii bases, atq; caput. ℭ Septimo q; p pelagio exponis. Tibi. i. Ro. ecc̃liæ, iniq̃
facis. Sine nobis nostra exponere: q recti⁹ sic dicimus. Tibi dabo claues. i. Petro. Sed ubicũ
q; fueris quocũq; attuleris tecum erũt. de quo latius supra. ℭ Octauo inuidiose & cũ calũ
De inuidia ac stomacho. nia & stomacho loq̃ris dicens. Cæteris ecclesiis nihil habentibus. An excludit cæteras eccle
sias pelagi⁹ q̃a Ro. primariam statuit? & dei uerbo fundatam? q̃a s. eius caput dei uerbo po
testatem accæpit. Cur totiens mendax es & calumniosus? nisi q̃a nisi fingeres, q̃ percuteres
non haberes. Sequeris ut plus milies idem dicas.

ℭ Sed piget me omnia commemorare. In summa ut dixi: si iis uerbis: Chri
stus Rom. ecclesiam significauit. Cum Ro. ecclesia uix uigesimo anno ec
clesiæ primitiuæ nata sit: sequit̃ q; ipsa primitiua non fuerit ecclesia: & dein
ceps omnes qui claues ex Romana ecclesia non acceperunt Christo in obe
dientes fuerint: & ita sanctus Stephanus cum tot milibus martyrum orien
talis ecclesiæ damnati censebunt̃. Vt omittam/ q; si per uerbum Christi po
testas Ro. ecclesiæ intelligeret̃: ut hic uult: & Christus super hanc petram:
ecclesiam suam se ædificare promittat: sequit̃ q; uniuersalis ecclesia non su
Verba sunt Martini quæ oportet dari laicis. per fidem: sed sup potestatem Rom. ecclesiæ ædificata est: super quam tunc
ipsa Ro. ædificata est: non super petram id est suam p̃tatem: nec sup fidem:
ergo super nihilum. Quis ferat hæc? Vides ergo/ quam possum inuehi in
istos hominum sensus: si uellem libere agere: nunc autem sufficit mihi ostẽ
Cõtra hostes scilicet fidei. dere/ q; his decretis contra hostes & in contentione nihil effici potest: sunt
Modestia & charitas Martini. enim languidissima frigidissima & penitus ineptissima ad contentionem.
Sat est/ q; tollerantur pro fraterna charitate: non etiam adorentur pro soli
da & germana ueritate.

Vere piget tam sæpe sup eodē uerbū facere. Vide.n. qd sit sup falso ædificare fundamēto Si.n. q̄ p eccliam Ro. Pont. ipse intelligit̄ Præsidēs uniuersali ac primariæ ecclīæ: sicut in cōcilio Econemico Florē. & ex decretis, & ex scōꝝ doctrina clarum est, intellexisses: tot certe fatuitates nō incurrisses. Quis.n. adeo plane amēs dixerit Ro. eccliam tūc a xp̄o accepisse claues, intelligēdo p eccliam Ro. Romanoꝝ congregationē: aut eoꝝ q Romæ degerēt: ut tu carnalr accipis, & ita nos accipe laicis tuis psuades: q ex primo uocis sono decipiunt̄. Frustra igr̄ cōtra Ro. eccliam toto isto ope tuo insultas, in falso uerbi intellectu, quem tu fecisti & cōfinxisti. Intelliger̄.n. primū debuisti, ut sic deinde argueres. Quid.n. ego facere amplius possum? si tu noluisti p supbiā tuā intelligere & capere a fundamētis ipsis, scripturarū mysteria: & nō ambulare in uanitate & leuitate sensus tui. Oportet.n. humiliari in fide cum scriptum sit: nisi credideritis non intelligetis. Sequeris.

Vn⁹ error ex quo tot folia ipleuit Mart.

¶ Sed nec hoc ferendum est: quod infert In iis omnibus quanto gradus celsior: tanto maior authoritas inuenitur: in maioribus siquidem est regendi: iubendiq; potestas: in minoribus obsequendi necessitas. Vide ut necessitatem omnibus imponit: & sibi soli contra charitatis officium libertatem arrogat: sed pessima consequentia. Non enim mox maior authoritas est: ubi gradus celsior est: Petrus enim primus apostolorum fuit: sed nullam in eos authoritatem habuit unquam: immo cōtra Apostoli in Petrum habuerunt authoritatem: ut Act. viii. scribit̄ q̄ apostoli miserunt Petrum & Ioannem: qui cum primiores erant inter apostolos: & tamen missi sunt ab apostolis: tanquam maioribus ad Samariæ fideles: labitur ergo Pelagius hoc loco satis aperte.

Martinus contra Martinū.

Et si eadem in sūma semp replices nunq̄ tñ sine nouis stultitiis. ¶ Primo.n. cōtra te loq̄ris q modo ferēda hæc asseris, mō nō esse ferēda. ¶ Scdo rursus calūniaris dicēs. Vide ut necessitatē imponit oibus: nō.n. imponit, sed a Deo iposita exponit. ¶ Tertio pessime illū de offō charitatis incusas: Nō.n. dñari est cōtra charitatē: sed dñatione abuti. ¶ Tertio plusq̄ pessime arguis q̄ falsum sit: q̄to sit gradus celsior, tāto sit authoritas maior: In gradibus.n. subordinatis (ut ille loq̄t̄) amēs sit q dubitet. ¶ Quarto plusq̄ ineptissime exemplū Petri affers ad hoc. Nā ut exemplū ualeat duo abs te supponēda necessario sunt. Alterū q̄ Petr⁹ gradu celsior reliq̄s fuerit apl̄is & hoc est contra te q toto ope hoc negas: & licet fatearis primum ut uidebim⁹, nō tñ fateris gradu celsiorē, sed tātū in honore primū, gradu uero cæteris æqualē, imo & sæpe minorē facis: ut sæpe adnotauimus & adnotabim⁹. imo ne lōgi⁹ q̄ramus, hoc ipso in loco. Alteꝝ tibi supponendū est q̄ Petr⁹ nō fuerit cæteris maior authoritate licet celsior gradu: & hoc tibi ꝓbandū: si mō ꝓbari pōt blasphemia. ¶ Quinto ad hoc ꝓbandū trito stultoꝝ argumēto adduceris: qa. s. a cæteris apl̄is missus sit: q̄q̄ plurimi hæreticoꝝ nō tā impudētes sunt: ut p hūc tex. negēt Petrum maiorem singl̄r cæteris apl̄is sicut tu, q de hoc pelagiū arguis p hūc tex. sed arguūt solū q̄ fuerit minor ipso aploꝝ collegio simul atq; concilio. ¶ Sexto superās iam penitus in hoc oēs hæreticos isto arg. concludis. Petrū ēt minorē cæteris apl̄is: alioqn nihil cōtra Pelagiū diceres: q̄q̄ (ut dixi) alii hæretici modestius locuti minorē illū concilio esse arguāt. Falso tñ & ipsi argumēto: putātes eum q dicat̄ missus: statim his minorem, a q̄bus mittit̄, quo simul concluderent: & patrē filium: & spūm sctm̄ patre & filio minorē. Nam neq; inepte dicit̄ regem mitti a populo, & ab exercitu imperatorem: q̄q̄ aliter ēt ad hoc dici possit, qd seruo suo tempori ac loco, interim cōmuni hac solutione contentus. Vltimo rogo, te quiescat tandem aliquo loco ex tua sententia Petrus: quem modo gradu minorem mō celsiorem facis. scio tñ non quiescet nisi quiescas tu cōtra illum, & Dei ueritatē sollicitari. Donec tandem uelut petra durissima tuum tibi caput infringat & conterat.

Calūnia Mar.

falsa accusatō

Falsa rephensio.

Fim exēplū

Martinus contra Martinū.

Impudētia supra alios hæreticos.

Hæresis maior.

¶ Detectio ridicularum calūniarum Martini contra Nicolai decretum.

SExtus Nicolaus Papa eadē dis. c. inferior: uolens robustissime ꝓbare: q̄ inferior non pōt supiorē absoluere (intelligit autem cōstātinopolitanā ecclesiā inferiorē: nam hęc multoꝝ canonū causa fuit pro isto primatu) inducit illud Esaiæ. xiiii. Nunqd gloriabit̄ securis contra

eum:qui secat in ea:aut exaltabit̃ serra contra eum:qui secat in ea: aut exaltabitur serra contra eum:qui trahit eam? His:inquit:ex diuina scriptura cõmemoratis:sole clarius exhibuimus:non posse quenquã qui minoris authoritatis est/eum qui maioris potestatis est/iudiciis suis adiicere. ¶Tu uero sic contra. ¶Quis non miretur? adeo iste author sub nomine Papę scripturas tractat apposite: Deum facit ex papa: cæteros ep̃os/ non fratres: nõ homines saltem: sed instrumenta facit. Hoc est nimirum: sole clarius exhibere: id est tenebras offundere.

Quis non rideat.

Deum facit ex Papa.

Instrumenta.

Immo tu Martine tu uere conaris luci solis tenebras offundere. An ita peruersus es ut falsum putes quod ait Nicolaus? nihil enim aliud ille inq̃t, nisi ꝙ inferior superiorem sedẽ iudicare non potest. Est ne hic error tuo iudicio? ergo (ut sic omnia peruertant̃) si minor maiorem iudicare possit: quis secularis clericum iudicet: quis clericus sacerdotem: quis sacerdos ep̃m: quiuis episcop⁹ Papam: quiuis Papa Deũ. Hic uero ordo, Martini authoritate sanctificet̃. At forsan non de dicto arguis Nicolaum sed de dicti probatione: cũ enim adducat hoc Esaiæ dictum loquentis de Deo & creatura. Nunq̃d gloriabit̃ securis &c. Tu homo calumniosus ridicule ais ꝙ facit ex Papa Deũ: q̃a exemplũ q̃d ꝓpheta ad Deũ respectu suæ creaturæ adduxit: hic decenter trahit ad Papam, respectu subditoꝝ. Deinde ais, ꝙ facit hoĩes istã: q̃a serræ.s.& securi cõparat: & ideo itelligis, ꝙ facit eos de hoĩb⁹ serras & secures. Quis non perpetuo hæc riserit? An tu solus nescis? ita dari exempla ut non sic eẽ asserat̃, sed ut audientes addiscant? Nam ut ex diuinis ꝓferamus scripturis similia Idcircone dñs cum nos oues appellat & agnos, oues facit aut agnos? & cum sagenæ regnum cœloꝝ cõparat, & grano sinapis, cœloꝝ regnũ facit granũ sinapis, aut sagenã? Quis non rideat hæc? An non plane ac ꝑspicue insanias tuas confuto, ẽt ut intelligere pueri ualeãt? Porro arguis eundẽ ꝙ Ro. ecclesia matrẽ aliaꝝ appellet, eadẽ ductus uerbi ignorantia de qua sæpius: quia more iudeorum carnaliter intelligis.

Nota doctrinã Martini.

¶Detectio imperitiaꝝ ac blasphemiarum quas in decretũ Nicolai iactat.

Septimus Nicolaus iterum distin. xxii.c. omnes. de quo textu nescio quid dicam: nam prope corrigo meam ꝓpositionem: & dico ꝙ Rom. ecclesiam aliis esse superiorem probat̃ ex deliramentis cuiusdam ineptissimę palcę nomine Ro. Pontificum/eccl̃iam Christi illudentis. Audi quæso per xp̃m: quid hic dicat. ¶Omnes/inquit siue patriarchaꝝ siue ĩ cuiuslibet apicem: siue metropoles primatus: aut episcopatuum cathedras: uel ecclesiaꝝ cuiuscũq; ordinis dignitatẽ instituit Ro. ecclesia: illã uero ip̃e solus fundauit & supra fidei petram mox nascentis erexit: q̃ beato Petro æternæ uitæ clauigero: terreni simul & cœlestis imperii iura commisit. ¶Rogo te lector/de Romanis Pontificibus: & ipsa romana ecclesia: tot millibus martyrum in cœlo & terra fulgente: alia quæ potes: sentias: modo propicius tibi sit Christus/ne hoc decretum credas æditum ab ullo Roma. Pontifice/saltem sciente. ¶Primum uerbo Christi solam romanam ecclesiam fundatam garrit hic impius: quisquis est: Rom. nominis ementitor. Cæteras autem (sequit̃) non Christus sed romana ecclesia fundauit: quia romanam ecclesiam supra fidei Petram erexit: supra quam petram quæso/ alias ecclesias erexit? an supra harenam? Non credunt idem Rom. ecclesia/ & aliæ ecclesiæ? non sunt ipsæ etiã eccl̃iæ? Si sunt ecclesia xp̃i: cur tu impiissimo ore resistis Christo dicenti. Super hanc petram ædificabo ecclesiam meam? Quid significat ecclesiam meã? Non est nisi una Ro. ecclesia/sua ecclesia? Si autẽ quælibet alia ẽt ecclesia Christi est: & Christus affirmat eã ędifi

Modestia Martini.

Impius.

candam supra Petram fidei: impio iam errore dicitur ad ecclesiam Rom. per
tinere & non ad alias omnes. Te nunc appello lector: ut iudices an hæc de-
creta modeste/uel immodeste frigidissima dixerim: quæ uerius impiissima di
cere debuissem: non ꝙ Rom. Pontificum sint: sed ꝙ nomine eoꝝ uulgent᷑
& per ipsa iam multis annis adulent᷑ summis Pontificibus: has insanias ni-
hil curantibus: quin & suauiter audientibus. Igit᷑ euangelium: hoc interpre
te: sic intelligemus & locupletabimus. Ego supra fidei Petram ædificasio ec
clesiam meam Romanā. Romana autem ædificabit supra suam sententiam
ecclesias suas: non meas: quia meam supra fidei petram ædificabo. Ecce nūc
eant adulatores/& statuant nobis scripturæ sanctæ interpretationē ad Ro.
Pontificis scribas pertinere: deinde uide quid sit incuria Romana iuristas
dominari: & sine Theologis ac sacris litteris de sola potestate: & spiritus san
cti præsentia præsumere: hoc est per solam potentiam scripturas tractare. Cę
terum iuxta Aug. regulam: & Ro. & omnis Pontifex subiacet cuiuslibet fi-
delis ēt iudicio: maxime in materia fidei.

Modestia Martini.

Produxi tua hæc, magis ut cordis tui uenenum q̄ errata ostenderem. Nimis enim sæpe di
ctum est frustra te malignari in Rom. ecclesiam & alias ad inuidiam excitare: defessus iā
sum declarando ꝙ una unica est ecclesia Christi, & hæc uniuersalis est hæc ædificata su-
pra petram. Atq cæteræ inquis supra harenam sunt? Minime. nō enim blasphemare didi
cimus: immo supra petram, quatenus concludunt᷑ sub hac uniuersali. Ridiculum enim
est dicere, si istæ sub uniuersali comprehēduntur, uniuersalem esse supra petram, istas ue
ro supra harenam: cum ubi sit totum, illic necesse sit & partes esse. Atqui Nicolaus de Ro
ma. ecclesia non de uniuersali loquitur: & illam uerbo Christi fundatam supra petram
ait. Sed & hoc uerissimum est quia idem caput est & ubi fundata est uniuersalis, ibi & Ro.
non ob aliam causam nisi ex identitate capitis: unde in uirtute & ipsa uniuersalis dici-
tur, quod nimis sæpe diximus. Ex quibus sequitur, ꝙ tam fatue q̄ frustra loqueris ꝰ
nec enim omne uerbum possum ad regulam examinare. Blasphemias uero tuas Deo
ultori relinquo. Quod. n. regulam Aug. addis. Mendax & blasphemus simul es.

¶ Iam illud q̄ euangelice dictum est: quod cœlestis imperii & terreni iura
Petro commisit. Obsecro: non est hæc res omnibus lachrymis digna: quod
hæc non modo legere: sed etiam credere pro oraculis spiritus sancti urgea-
mur: & ita urgeamur: ut ignem minentur: si contra quid mutiamus? Atque
ita fit: ut hæc maiore timore & religione amplectamur: quam ullum aliud
uel fidei uel morum præceptum diuinum: ubi ignem nemo minatur: quin
glorificantur: & adhuc bonum statum ecclesiæ somniamus: nec Antichri
stum in medio templi agnoscimus. Igitur uox ista blasphemia est impiissi-
ma: ꝙ Petrus iura cœlestis imperii teneat: cum solum ministerium uerbi
teneat in terra: Christus solus est: dominus cœli & terræ: deinde imperium
& terrenum Christus docuit & Petrus contemnere: hic non solum non
habere: sed etiam iura eius manu Petri constituit. Hinc secutum est ma-
lum: quod adulatores Roma. Pontificem in utroq regno dominum con-
stituunt: quod nec Christo quidem datum est: qui nec suum regnum ne-
gat ex hoc mundo esse. Mirum autem: ꝙ Petrus Neronem principem pas-
sus est non modo in Roma: sed etiam in sua cruce: qui potuit ei iura terre-
ni imperii auferre: aut certe friuolum & impium est: successorem Petri
hoc præsumere: quod in Petro non fuisse cernitur. Pereant ergo ar-
rogantissima uocabula ista/ imperii: iura imperii: cœlestis & terreni

Xp̄s iura hēt terreni & cœlestis imperii

Xp̄o non sunt data iura terreni & cœlestis imperii.

Peribūt antea portæ iferi.

imperii. Soli Deo hæc conueniunt/ministro ecclesiæ & sacerdoti: Christi ser uo modestiora tribuantur.

Stulta reprehensio Martini. Nota Martine tam singlr. Cur laici sui i plerisq; decipiantur. Falsum dictũ Martini. Martinus contra martinum Calũnia eiusdem.

uerbu Bernã.

Prima blasphemia est (inquis) & impiissima asserere Petrũ tenere iura cœlestis ĩpii. Igr blasphemia ẽ xpĩ uerbũ: qđcũq; ligaueris & solueris sup terrã erit ligatũ & solutũ ĩ cœlis si Christus blasphemat & Nicola⁹. uterq; enim idem dicunt sed uariis uerbis nã & de Petro: sic ait Bernardus. ℂ Claues regni cœloꝝ tam singlr Petrus accæpit ut p̃cedat sñia Petri sñiam cœli. ℂ An non est hoc tenere iura cœlestis imperii? Sed tu forsan putasti ꝙ tenere iura cœlestis imperii p eodem accipiamus: qđ cœlos moderari: ibiq; Angelis impare ac beatis: & ita laicis tuis persuades: quid ergo mirum si illos concites? ℂ Secundo solũ mqs ministeriũ uerbi tenuit Petrus in terra. Sic ergo paulatim oẽm a Petro potestatẽ aufers, et in latina ecclesia quã passim illi concedis. Si.n. solum uerbi ministerium habuit, ergo non ptãtem: quia separata hæc sunt docendi ministeriũ & imperãdi ac corrigendi statuẽdiq; ptãs. ℂ Tertio nõ contẽtus ista contradictione, ẽt a xp̃o negas iura terreni imperii cui tñ eadem concessisti, sicut in Margine adnotari iussi. ℂ Quarto calumniaris ꝙ Petrum xp̃o æquamus. Cur hoc facis, cum certo scias te mentiri? Quis.n. tam impius q̃ non abhorreat discipulũ ac seruũ Magro ac dño maiorem? Neq;.n. iõ æquamus, ꝙ iura cœlestis imperii ac terreni simul xp̃o tribuimus ac Petro: qa longe differenter in xp̃o ponim⁹. Christus.n. principalis dñs: Petrus uicarius. Christus suo merito: Petrus xp̃i gratia & beneficio. Christus in finem: Petrus quousq; agat in terris. Christus absolute: Petrus si non erret clauis & quibusdam legibus arctatus. Christus dicit oues meas: Petrus non recte meas: sed xp̃i: qui xp̃i dñium recognoscit & dominus, p xp̃o agnoscit. An igitur æquamus xp̃o Petrum? Tu maligne: tu æquasti Petrum cuilibet epo & sacerdoti: eiq; (quod in te fuit) abstulisti claues & irritasti uerbũ Dei: unde in blasphemias & stultitias innumerabiles incidisti, ut cõtinue adnotamus. A quibus ut non cesses: Sequeris.

ℂ Sequitur eadem palea. Non ergo quælibet terrena sententia: sed illud uerbum quo constructum est cœlum & terra: per quod deniq; omnia condita sunt elementa. Romanam fundauit ecclesiam: Vide monstra: aut hæc de sola ecclesia Romana dicuntur: & sequitur: omnes alias ecclesias esse terrena sententia statutas: & sine uerbo Dei sine quo nihil factum est: quod factum est: & sic omnes aliæ ecclesiæ sunt nihil: aut simul etiam de aliis ecclesiis intelligendum est: esse scilicet eas per uerbum Dei: quod omnia cõdidit, statutas: & sequitur hinc nihil singulare de Romana ecclesia dici: nisi inanem pompam syllabarum: & ita decretistam hunc aut intollerabili impietate: negare cæteras ecclesias: una cum Christo/aut se ipsum sua inscitia manifestissime irridere. Quod si de constitutiõe ecclesiarum iuxta dignitatis gradus loquitur: non iuxta substantiam patet ex prædictis: q̃ peruerse hoc uerbum Christi de fide totius eccl'ię uniuersalis torqat ad ptãtem unius hominis: Christus suam ecclesiam supra petram edificare se dicit: hic uero non: sed duntaxat Romanam: hoc est cæteras ecclesias nihil facere: & Christum negare: porro si cæteræ ecclesiæ sunt terrena sententia statutæ: & hanc sententiam Roma. ecclesiæ esse dixit: suo ore sese damnat: suam sententiam esse terrenam non diuinam dicens. Et ubi manet quod uocem Petri: tanquam diuinam & non terrenam audire oportet? Porro quis constituit ecclesiam hierosolymitanam anteq̃ ecclesia Romana esset? An non Petrus uerbo dei Ro. ecclesiam constituit.

Verba plaicis

Quõ Ro. uerbo sit fundata diuino.

Mitto blasphemias redarguere. Rẽ ipsam ac ueritatẽ exponã, in quã cõtendi, qa nõ intelligis. Illã ecclesiam diuino fũdatã uerbo dicim⁹: cui⁹ caput diuino uerbo ĩmediate ẽ cõstitutũ: hoc.n. fundare ẽ, qđ caput & fundamẽtũ ponere. Vera igr ista hic emergit cõclo: uerbo diuino Ro. ecclia fundata est: qa caput ei⁹ ĩmediate diuini uerbi authoritate cõstituit: cæteræ ecclię nõ sic diuino uerbo ĩmediate: qa caput tale nõ hñt: nã quodcũq; caꝝ caput non a Deo immediate, sed Petro medio uirtutẽ recipit, At ipse Petrus id est Christi uicarius

nulla hominis operá, aut ministerio uel Io. uel Iacobi. sed immediate dei uirtute erectus est & erigiť. Ideo Ro. ecclesia q̄ hoc a Deo imediate erectū sortiť caput Dei uerbo, merito fundata diciť. Cæteræ uero q̄ in sui capitis creatione, Petri ꝓuidentia egēt ac ministerio, ita a Deo fundatæ dicunť, ut tamē media terrena Petri sentētia. Sicut enim magnus Theologus Dionysius inquit. Ecclesiastica hæc hierarchia similis illi cœlesti est q̄tum potest. Sicut enim ibi unus deus a quo omnia & sub quo oia: ita hic unus summ⁹ sacerdos, sub quo omnes: & a quo oēs: & sicut ibi inferiores a supioribus illuminanť ac purganť, usq; quo asceendiť ad deū: ita hic usq; quo ad Pont. summū ꝑueniať: iuxta gradus quo ei⁹ impio sunt statuti, alter alteri subest. Sicut ergo nō ꝑpterea nō a Deo purgat⁹ atq; illuminat⁹ dr̄, q̄ medio supiore angelo est purgat⁹ aut illuminatus. Ita cæteræ ecclesiæ nō ꝑpterea uerbo dei eē negātur, q̄ media terrena Petri sententia fundatæ sint: hoc est caput habeant, de summi decreto & authoritate Pontificis. Et ex his nihil ponderis uerbis tuis relinquitur: in quib⁹ iam solæ blasphemiæ apparere possunt. Sequeris.

Quō cæteræ uerbo sint fundatæ diuino.

¶ Verū si de dignitatis constitutiōe loquitur: non de substantia ecclię: tūc arguo sic. Roma. ecclesia est diuino uerbo aliis superior constituta: ergo necesse erit, ut eodem uerbo cæteræ ecclesiæ sint ei inferiores statutę: quia non potest statui superior: nisi sint quibus superior statui possit. Vbi ergo est quod supra dixit. Inferiores cæterarum ecclesiarum ordines a Romana ecclesia institui: non uerbo diuino, quo uult sola constitui ipsa? Nam quō xp̄s potuit statui dn̄s: nisi simul gentes & termini terræ subiicerenť: & mons zion: cui rex pręficeretur?

Puerile hoc arg. primo peccat quia non concludit quod promittit. Promittit enim cōcludere q̄ necesse est alias ecclesias inferiores esse constitutas diuino uerbo: & solum concludit, q̄ necesse est illas eē, ad hoc ut Romana dicatur ipsis superior. Sed quis hoc neget? At qui inq̄s, tempore quo xp̄s dixit. Tu es Petrus &c. non erant istæ aliæ. Fateor. ergo Pont. non erat superior illis. Fateor. Ergo non fuit constitutus illis superior. Hoc nego. Esse. n. superiorem ponit inferiorem: cui sit superior. At uero esse institutum superiorem non sic, quia potest esse institutus superior pro tempore, quo esset inferior. Institutio igitur superioris, actu inferiorem esse, necessario non requirit. uerbi gr̄a. Pater instituit filium hæredem id est dominum. antequam autem moriatur hic pater plura quæsiuit bona. An filius in his post institutionem quæsitis non succedet? non erit dominus siue hæres? quia cū institutio facta est, talia bona non erant? Sic probat arg. tuum, q̄ non erit. Sed diuina humanaq; iura aliud uolunt. Haud absimile est in ꝓposito, Petrus præfectus est omnibus ecclesiis: & superior constitutus: etiam illis quæ tunc non erant, si quandoq; essent futuræ: immo si quæ nouæ nunc ecclesiæ adderētur (sicut speramus) non minus diuino illo Christi uerbo subiectæ essent Pastori Rom. & consequenter Ro. ecclesiæ. Quod si de scripturis exemplum q̄ras, accipe. Institutus est xp̄s oium iudex a deo: etiam inq̄tum homo. Sicut scriptum est. Dedit ei potestatem iudicium facere: quoniam filius hominis est. Et tamen tunc non omnes erant qui sub eius iudicio sua die apparebunt. Sed ut infœlicius peccęs denuo arguis.

Vbi deceptus Martinus.

¶ Adde his: si quis dicat: si Romana ecclesia diuino uerbo fundatur super omnes: oportet ergo: et eas certas nominari: quæ uerbo diuino subiiciantur. Age: esto ergo hæc sententia diuina: Romana ecclesia est aliis superior: dic ubi scriptum sit eius correlatiuum: ecclesia Mediolanensis: est eius inferior: aut ulla alia? Si nulla nominať, nulla subesse debet: præcepto saltem diuino. Quid hic melius dici potest: q̄ q̄ uerbum xp̄i nec de superioritate nec inferioritate ecclesiarum itelligi possit: sed de sola eadē, inuictaq; fide & potestate oium ecclesiarū æqualiter? Vides ne q̄d sit sacras litteras ꝓ humano affectu: & sine timore dei tractare?

Legite argu. robustissi.

Siquis non legeret aut aduerteret quæ bonus iste uir loq̄tur, nunq̄ crederet tantā: in tanta imperitia arrogantiā. Ego. n. q̄ legi, ꝑpendi, palpaui: uix tamen credo. Et ideo legite: considerate qui profertis iudicium. Ait enim sublimis hic dialecticus, non potuisse constitui superiorem ecclesiā nisi inferiores nominareť seu scriberenť: ita ex uerbis suis patēter colligiť. Ego. n. nihil apposui de meo: sic ille ait. ¶ Esto hæc sn̄ia diuina Ro. ecclia est aliis

Hoc uere ad tæptiet uideť.

ſupior. dic ubi ſcriptũ ſit ei⁹ correlatiuũ,eccl̃ia Mediolanẽſis eſt ei⁹inferior:aut ulla alia? ℂVoluit ſe doctũ de p̃dicamẽtis Ariſt.indicare:qm̃ fortaſſe audiuit ibi doceri ,correlatiua mutuo ſe ponere:& in hoc paululo decept⁹eſt,ꝙ credidit Ariſtotelẽ dicere noiato uno correlatiuoꝝ,neceſſe eſſe & reliquũ noiati:ita ut ſi forſan non noiet̃ ſeruus:ppterea eſſe dñs nõ poſſit:qa ergo nõ fuerũt inferiores ecclæ ſcriptæ q̃ eſſent aut futuræ eſſent ſub Ro. ecclesia:iõ illa ſupior uel conſtitui uel eſſe nõ potuit.

Ridiculus error Martini.

Hæc uero Lutherina dialcctica noua eſt:qua ſequeret̃ Dñm &creatorem deum non eſſe,eorum q̃ aliqñ non ſunt noiata ſub eius dñio:aut cõmemoratum ſpãliter ꝙ ab eo creata ſint;& Abraam minus fuerit conſtitutus p̃r multarum gentiũ,ꝙ noiatim gentes omnes illas ſcriptura non refert.Sed quia pueri uident deceptiõem, & ego ſtomachor ſuper tam friuolis inſiſtere, preſertim ꝙ nunc incipere uidentur:ideo tranſeo. Sequit̃ enim.

ℂSequit̃ :illius certe priuilegio fungitur:cuius authoritate fulcitur. ℂVide quæ corollaria inferat/Verbum Chriſti de fide ad poteſtatis ſignificationem detortum Priuilegium fit Roma.eccleſiæ :in uerbo! quod cõmuniter omnibus eccleſiis conuenit:quia Chriſtus dicit.Super hanc petram ædificabo eccleſiã meã:meã inquit:meã.Si eccl̃ia quęlibet eſt eccl̃ia Chriſti:ipſa certe ædificata eſt ſuper eandem petram:& nullũ eſt ulli priuilegiũ. Si non eſt eccleſia Chriſti:& ſola Rom.eccl̃ia:priuilegiũ non ſtat:quia nulla eſt eccleſia cui Romana ſuperior eſſe poſſit.Iterum dico:p̃nomen meam:aut ſignificat ſolam Romanam eccl̃iam:aut omnem eccleſiã:ſi ſolã:iterum nõ habet priuilegium p̃cæteris.Eligat ergo quod uult:per hoc uerbum xp̃i Rom.eccleſia:aut erit ſola:aut non erit prima.Alia ergo uia probandus iſte primatus:quia illuſionem hanc ſui euangelium Chriſti:ut uides:quã pulchre eludit:& ut p̃uerbium Salomonis habet/illudit illuſores ſuos. Et ſunt tamen multi:qui ex hac miſera palea priuilegiũ Ro.eccleſię paſſim p̃ articulo fidei uel oĩum primo & maximo iactitent:patientiores.Si xp̃m neges:quã ſi hoc priuilegium:uerba xp̃i peruertens :non adores.

Miſera palea.

Igit̃ hoc eius arg.de tã uerboſo ſermone.xp̃s ait ſup petrã ædificabo eccleſiam meam: meam inqt meã.O terribilẽ emphaſim:& quis reſiſtat? An oportuit totiẽs replicare qđ faciat p̃ nobis? Meam inqt.Memoriæ habemus.At tu contra memẽto idem: Meã inqt:nõ meas meam Martine,nõ meas,unã nõ plures.Seq̃re ergo,& null⁹ mutet hãc cœleſtẽ(ut ais)chriſtallum,meã.Aut p̃ illud meam(inquis)intelligis Rom.eccleſiã ſolam aut omnem. Intelligo illam cui xp̃i uicarius præſideat,quæ eſt uniuerſalis in qua cæteræ omnes includunt̃ Ergo inquies Romana non habet plus aliis.Immo quia Ro.eccleſiæ etiam idẽ xp̃i uicarius p̃ſidet:ipſa uirtute ac poteſtate uniuerſalis cenſenda eſt.Quid ergo concludis? O te miſeꝝ iam euanuit arg.tam robuſtum. Tu non uis caput reſpicere,ubi eſt & unde p̃cedit oĩs uirt⁹ Capitis.n.gratia Ro.eccl̃ia prima ẽ , & firma eſt;qa ipſa ſupra petrã eſt.Relĩq̃ ita ſupra petrã,ſi hãc ſequant̃:ita firmæ,ſi ñ recedãt ab ea.Nã utinã plurimæ nõ receſſiſſent:nõ.n.piiſſent,ſicut piere.Quia Petro,Petro,Petro inq̃ dcm̃ ẽ.Oraui p̃ te ne deficiat fides tua.ℂPoſtremo appellas miſerã paleã Nicolaũ aut eius decretũ:qa hoc priuilegiũ uocat:ſed qđ diuũ Thomã,q ſic uocat? Quid Bernardũ,q (qđ maius eſt)ẽt aſſerit p̃rogatiuã:ut ſupiore libro in Dialogo p̃duximus.Sunt ne feſtuculæ forſan Bernardus &Tho.coram te trabe tam grandi? O modeſtiã hominis:Nam ut in peius p̃ficias ita ſubdis.

ℂSequitur iterum corollatium:tali themate dignum. Vnde non eſt dubium:quia quiſquis cuilibet eccleſiæ ius ſuũ detrahit:iniuſtitiã facit. Qui aũt Ro.eccleſiæ priuilegium ab ipſo ſummo omnium eccleſiarũ capite traditũ (uide hiatũ iſtum ſtenrorem)auferre conat̃.Hic p̃cul dubio in hæreſim labit̃.ℂEccl̃ia Ro.non habet ius ſed priuilegiũ/quod? quod eſt ſupra petrã fidei ædificata:hoc enim ſolius Roma.eccleſiæ eſt: iſto authore: deinde petram fidei intelligit prælationem hanc primatus terreni:nam hæc duo perpetuo miſcet & confundit hæc palea. Obſecro: quanta patientia eſt iſta

Vide hoiem fatuum.

Vere multa patiẽtia op⁹ ẽ cũ hæreticis: ut ſcĩ doctores inqunt.

tollerare? Primum sicut dixi: si petra fidem signat/eadem est omnium ecclesiarum: nullo reliquo priuilegio: si autem non omnium est eadem: sola erit ecclesia Ro. non habens cui præferat: iam sibi ipsi contradicit in eodē uerbo: uerbumq; xpi adulterat: fidei significationem in potestatis significationem subuertēs: & spūm in carnē: xpm ad mundū trahens. Non est ergo hæreticus/q negat hoc priuilegiū Ro. ecclesię: sed ille deprauator est uerbi dei qui per fidei petram /intelligit priuilegiū potentiæ temporalis.

Reoꝝ est fugere potestatē.

Mitto blasphemias: colligo arg. Si petra fidem signat inqs, eadē est oīum ecclīaꝝ &c. Sed si petra Petrū signat, ut oēs exponūt. i. caput fundamētūq; totius ecclīæ. An nō pariter euanescit arg? Alioq si p petram solam fidem intelligas, non uides miser: q̧ qlibet fidem habēs uel petra uel petram habens diceret? & ita innumeræ essent petræ, super quibus ecclesia ædificaret? & ita una ecclesia, ædificium unum: plura haberet fundamenta: una ecclesia, corpus unum: plura capita. Non hæc monstra sunt? Cur ais insuper subuertere Nicolaū fidei significationem in ptātem? cum uerba potestatem significent, ut nemo doctus dubitauit, nullus interpres non exposuit: de quo supra satis. Tu uero astu hunc fidei zelum ostētas, non q̧ de fide ad te iam quicq̄ pertineat: sed q̧ tanq̄ reus sceleris potestatem fugis. Sic & Iudas non de unguento irascit, q̧ ad eum de pauperibus attineret: sed qa meditabat furtum. Nam & tu furaris q te ipsum surripis a potestate cui teneris. Tu inquā furaris q gloriam quæris quæ non est tua. Sequeris etiam.

¶Quod aūt in fine Ambrosiū adducit: q se matrē ecclīaꝝ asserit seq̄ romanā: utinā & ipe idē faceret cū Ambrosio. Ecclesia Ro. mater est: sed nō omniū ecclīaꝝ: nam & metropolis q̄libet est mater ecclīaꝝ: iuxta patrū statuta deinde Ro. ecclīa nunq̄ uerbis xpi has contumelias fęcit: quas hæc palea facit: sed per Petram fidem intelligit non tyrānidis ambitionē.

Mēdaciū est metropolī dici simplr matrē ecclīam patrū statutis.

O egregium diffugiū ab argumēto. Nicolaus pducit Ambrosiū, q se ait seq̄ in oībus Magistrā. S. Ro. ecclīam: & tu ais. Vtinā & ipse idē faceret cū Ambrosio. Ita ne soluūt argumēta? Siqs igit Hieronymū mihi, aut Aug. opposuerit. Tua authoritate sic me explicabo, utinam tu idē qd Hieronymus faceres & Augustin⁹. Hæc discere licet de Theologia tua. At q̄to cōgruentius aduersus te dici pōt: utinā tu idē faceres cū Ambrosio. Ille. n. seq̄ se ait & se quit Ro ecclīam. Tu nec seq̄ris nec sequēdā dogmatizas. Et tandē dcm̄ Ambrosii uiolenta interptatione & falso exēplo destruis q simplr matrem ecclīaꝝ Ro. ecclīam dicit. & tu apponis de tuo. Nō oīum. Dic tu igit, quaꝝ sit mater, & quaꝝ non. An nō ait Bern̄. in pposito (sicut supra adduximus) nihil excipit ubi nihil distinguitur.

¶Detectio blasphemiarum ac maioꝝ imperitiaꝝ quæ denuo in Anacletum sanctum & martyrem effundit.

Edis nunc rursus ad Anacletum non satiatus prioribus in eū blasphemiis. Su-
r pererat. n. ut illum (q̄q̄ sub notarii noīe) porcū, belluā, impiū, temerariū, insciu, scoenicū, poeticū, barbarissimū, ambitiosissimū appellares: & denuo aliud eius euangelicū decretū. Tu uere inscius & scoenicus & porcin⁹ theolog⁹, porcinis dētib⁹ lacerares, & foetido ore conspurcares. Age uideamus q̄ iniuria. Sic. n. ais.

¶Octauus (ut finem faciamus horum deplorandorum interpretum scripturæ diuinæ) est iterum Anacletus eadem dist. c. sacrosancta: Sic enim ausus est quisqs fuerit iste Barbarissimus notarius: etiā tāto Pōtifici tribuere tantā & inscitiam & temeritatē /quantā uidebimus. Sacroscā Ro. ecclīa (qa aliæ non sanctæ: aut non sacrosanctæ sunt: ēt si eadem fide/uerbo/sacramēto/spū/prorsusq; eadem scitate sanctificent) non ab aplis: sed ab ipso dño & saluatore primatum obtinuit: sicut beato Petro dicit. Tu es Petrus & super hanc petram &c. Si aliquis gentiliū sic exponi uerba xpi audiret: qn̄ Christianus fieret? Igitur & hic primatum intelligit per uerbum, Tu es Petrus: seu super hanc Petram.

Modestia Martini.

Hoc primum igit̃ eius peccatum qd notas: q Ro. ecclesiã sacrosctã̃ appellat. An indigna est hæc appellatio: qua sancti omnes sunt usi: ut passim liceat offendere? Atq; inquis) aliæ non sanctæ sunt? non sacrosanctæ? Nunqd ille negat? At ille de Romana hoc iactat, quasi aliæ nihil sint. Ita tu interp̃taris in æstu furoris tui, & calumniaꝝ strue. Si igit̃ ita puersos sensus aucuparis: quid erit tam sancte dictum, qd non deduxeris in pphanũ? Sanctæ igit̃ omnes ecclesiæ & sunt & dici possunt: sed eo sanctior illis romana: quo ita (ut sæpe dictũ est) firmata est dei uerbo: ut casum ac ruinam pati non possit. Cæteræ potuerunt & põt. An experimentũ q̃rim⁹? Vbi ecclesiæ asianæ pene omnes? Corruere. Quare? Audiat Germania capiat uniuersus orbis. quare corruere? qa se a capite segregarunt: a pastore digressæ sunt: ad æmulationem cum matre sua Ro. ecclesia sũt excitatæ. Sed recolamus q̃ nostris oculis uidim⁹. Vbi sunt q̃ desiderãtur græcoꝝ ecclesiæ? & armenoꝝ? Periere. Quare? eadẽ ꝑrsus satis supq; nota causa. O Boemia: o Germania: o Saxonia quis fascinat uos ne uideatis ista? O Principes qui potestis. Protestor ego p IESVM CHRISTVM uiuũ uerumq; deum: in cui⁹ manu estis: nisi pfidas istas ferasq; pessimas e medio sustuleritis: Irã̄ Dei in uos atq; intolerabilem eius indignationem non effugietis. Quãq̃ meliora tandem spero de prudentia uestra. At facite tñ, nam celerrimo hic remedio opus est: anteq̃ latius euagetur pestis: & hostis Diabolus inualescat. Nolite asinum loquẽtem despicere. Nam & asina Balaã prudenter aliq̃n conquesta est. At tu tãdem Martine intellige aliq̃n (ut bñ agas) Frustra te excitare inuidiã cõtra Petrã. Neq; insultare in lapidẽ durũ q te cõteret. Impie dei uerbũ uiolare, & temere sanctoꝝ oĩum doctrinam puertere: stulte cõtra oĩum bonoꝝ cõsensum niti: & contra oĩum scĩoꝝ testimoniũ ab ipsa prima xp̃i huius sponsæ & charæ suæ institutiõe: uelociter. n. euanescent conatus tui oẽs & gloria tuã in puluerẽ deducet̃: sed uere nimis ultra ꝓcessisti. Prosequor igit̃ quod ceptum est. Sequeris.

Author ad pricipes q põt · *Immo sp eadẽ repetis.* · *Petr⁹ sup quã*

¶ Eligant autem (ut iterum eadem repetam) utrum uoluerint. Petra hoc loco aut significat fidem spiritus: aut primatum exterius: utrũq;. n. simul neq̃it significare: qa Christus dicit: super hanc Petram ædificabo ecclesiã meam. Ergo cuicunq; conuenit dici a Christo / ecclesia mea: ad eandẽ ptinet petra & Petrus super quam ædificat̃: ita nihil ꝑprium Rom. ecclesia habet. Sed omnia sunt cõmunia: qa ubi eadem fides / & eadem quoq; potestas clauium: fidei enim & Petrę datæ sunt claues: ut patet. Si potestatẽ / iam iterũ omnes sunt æquales ecclesiæ: qa cuicũq; dicit̃ a Christo ecclesia mea / simul dicit̃: ædificabo te super petram: id est potestatem: quare quælibet ecclesia hoc uerbo erit omniũ prima: qa habet eãdem petram: qua Ro. ecclesia gloriat̃ esse se primam. Ita quoquo uertas te / semper occurrit / & resistit tibi xp̃s dum ecclesiam suam supra petram ædificat. nec finit ulli particulari ecclesiæ hanc petram appropriari: ideo nec Petrum. Vides ergo q unicum illud pronomen / meam: tanq̃ crystallus cœlestis: omnes has decretales infrigidat: ut ante faciem frigoris eius nulla sustinere possit: dum cõmunem petram: communem potestatem: communes claues: commũnẽ Petrum: & omnia communia facit. Ita iure diuino: quicquid habet Ro. ecclesia: habet quælibet ecclesia quãumlibet parua sit. Quin ad omnes dicit & Paulus. i. Corin. iii. Omnia uestra. siue Paulus: siue Apollo: siue Cœphe: siue mundus omnia uestra uos autem Christi.

Insufficiẽs arg. · *Fatuitas.* · *Blasphemia.*

Idem semper inculcans sic ais. Petra aut significat fidem spũs, aut primatum exterius. Insufficiens arg. est. Petra enim xp̃m xp̃iq; uicarium significat: & p xp̃i uicario ibi accipit̃: qa cõmunicata ptãte, & nomen est cõicatum. hæc inuiolabilis est oĩum doctoꝝ sanctoꝝ expositio, ut supra late est pbatum. ¶ Fatue deinde loqueris q ais. Vbi eadem fides ibi eadẽ clauium potestas: nam in laicis & pueris & fœminis maior plerunq; fides, & tamen nulla potestas quod sæpe dictum est. ¶ Blasphemũ etiã qd ꝑpponis: cuilibet ecclesiæ a xp̃o dictum. Meam: quia uni tãtum: ut uerbi rõ exigit. Dixit enim meam: non meas. Meam Martine dixit xp̃s. Vide tu modo ut hoc uerbum: Meam: tanquã igni tum dei uerbum exurit hanc tuam hæresim: multis damnatam cõciliis: decretis: & sentẽtiis sanctorum omniũ

ꝙ quælibet ecclesia habeat Dei uerbo qdcunq; Romana habet. ¶ Nescio Postremo qd faciant uerba Pauli ad Corinth. dicentis. Omnia uestra siue Paulus siue Cephas, pro hoc ꝙ Ro. ecclesia sit æqualis cæteris. An forsan uis tu etiã subdere Petrũ, ac Paulũ, & simul mundũ, uitã, mortẽ, pñtia, futura, quæ Corinthiorũ esse narrant, ipsis Corinthiis eorũq; ptãti? Sed .I. & melius studeto Paulo, si uis aliquo merito dici Theologus Paulinus. Sequeris.

Falsus intellectus uerbum Apostoli.

¶ Esset sane ridiculum: quod omniũ ecclesiarum idẽ est baptismus: eadem Eucharistia: eadẽ cõfirmatio: idem uerbũ Dei: idẽ sacerdotiũ: eadẽ pœnitentia unctionis: matrimonii: & oĩa sacramenta: eadem fides: spes: charitas: gratia: mors: uita: gloria. Et una hæc temporalis potentia uni tributa esset per uerbum Dei/ quod cõmune est omnibus.

Ridiculum igitur, & hoc est: cum tu sis (ut tibi uideris) ualde sapiens, Theologus, Iurista theologus, Philosophus, Dialecticus, Græcis, Hebraicis, Latinis eruditus: Rhetor facundiss. Poeta clarus. Vir deniq; nihil nesciẽs, ut prælato cuiq̃ subiiciaris: nisi ꝙ fortassis in te eadem fides, spes, charitas, idẽ baptisma, eadem sacramenta, gratia, mors, uita, gloria, non sit. Attamen sollicitior cura & ṗdicatio uerbi Dei: Præparatio ad futurum cõcilium: Cõcitatio ad nouam Theologiam: nouã pœnitentiam: nunq̃ auditam: nunq̃ intellectã, noua omnia: remota omnia: Sancta, abscondita a sæculis, ab omnibus doct. Quid ergo, cum tot gratiæ in te cõcurrerint (quas tu facile nobis passim in tuis scriptis ostentas) quõ tu uni alicui subiiceris prælato? Si bona est hæc sequela tua, ꝙ ubi eadem fides & sacramẽta & alia quæ exaggeras cõueniant ibi esse & iurisditionis atq; potestatis æqualitas debeat: iam indignum est: ut tu cuiq̃ minori te his gratiis, subiiciaris. Immo indignũ, ut tu non oĩbus præstes hoĩbus ptãte & imperio: & quia ita tibi in corde tuo uĩ: ideo hoc opinor agis. Huc tendit cõcilium, & omne quod moliris. Fac igitur citius quod facis. Sequeris.

Hæc ad te pertinent Martine.

¶ Quare ubicũq; prædicaẽ uerbũ Dei & creditur: ibi est uera fides: Petra ista immobilis. Vbi aũt fides: ibi ecclesia: ibi spõsa Christi. Vbi spõsa Christi: ibi omnia quæ sunt sponsi: ita fides omnia secum habet quæ ad fidem sequuntur: claues/ sacramenta/ potestatem/ & omnia alia.

In quo uis ergo terrarum loco, ubi prædicatur Dei uerbum & creditur est spõsa Christi & Petra immobilis. Sic.n.ais. Quõ igitur in tota pene Asia & Aphrica, ubi prædicatũ est Dei uerbum & creditum est aliqñ, non tamẽ fuit immobilis ista Petra? immo ṗualuerũt in eam manifeste portæ inferi? Mitto ꝙ innumeras Christi sponsas isto prophanissimo intellectu facis: cum una tantum sit, & unam uelit. O scissor crudelissime unitatis, O maledicta fera Bestia, & qui te sequuntur. Sequeris.

¶ Quæro etiã si soli sunt Petro claues: & non uniuersali ecclesiæ. Cur non uocanẽ claues Petri? Cur nõ uocantur claues Ecclesiæ Romanæ? Cur ipsemet Põtifex in suis litteris & uocat eas claues Sanctæ Matris Ecclesiæ? Aut enim hæc uox cõis totius ecclesiæ iniuriam facit Ro. Ecclesiæ in suo priuilegio sibi soli attrahenti claues: aut Romana ecclesiã schisma quærit: dicẽs. Ego sum Cephæ: & toti ecclesiæ rapit rem: quã ipsamet cõfitetur cõem. Patet ergo testimonio omnium publico: non Petro/ sed ecclesiæ esse claues traditas: non Romanæ/ sed uniuersali & cuilibet.

Ego aũt inuicem abste quæro. Cur Christi claues non dicunẽ? Cũ tamẽ nullius magis sint q̃ Christi? ¶ Deinde quæro, An cum dicuntur ecclesiæ nõ dicuntur maxime Petri? cũ ipse sit caput? Sed tu qui statuisti oculos declinare in terram: caput nõ respicis, sed tantũ Pedes, ex quibus cõfici ecclesiam stulte putas. ¶ Vltimo rñdeo, ꝙ si Petri dicerentur, nõ esset error: sed ṗpter uerbi æquiuocationem nõ sic dicuntur: ne illam solam Petri intelligam personam quæ desiit claues habere. Ro. aũt Ecclesia neq; schisma quærit nec põt quærere. Quæ.n. a capite summo recedit, illa quærit & facit schisma. Porro ipsa Ro. ecclesia tale ẽ caput, aut tale gerit caput: nihil aũt a seipso recedere põt: ergo nec schisma q̃rere. ¶ Abuteris postremo Apostoli authorisate cum dici prohibet. Ego sum Cephæ, ego sum Pauli. Ibi enim reprehenduntur non qui cepham honorabant, sed qui scindẽtes unitatem caput a membris & membra ipsa inter se discerpebant quod.

Abutiẽ uerbo Apostoli.

¶ Præter hæc uide/ quã recte per Petram intelligant ptãtem. Nam cũ pote-

ſtas eſſe nō poſſit: niſi eccleſia ſit prior fundata: quæ accipiat ptātem: quo ec cleſia ſuper poteſtatem: ideſt prius ædificatur ſuper poſterius. deniq; ptātē nō per Petram/ ſed per claues Chriſtus intelligit. Quas eccleſię ſuper Petrā (ideſt fidem) prius ædificatę tradit: ut clare textus ordo probat. Vides ergo quam ambitio excæcat oculos mentis: ut clauiū poteſtate nō contenta: etiā ex Petra fidei (quæ eſt eccleſiæ ſubſtantia) poteſtatem faciat.

Nobilis expoſitio Martini uerbo℞ Euangelii.

Videtu Martine ſi hæc ratio argumēti tui inſolubiliter te aſtringant, qui per Petrā ſimpliciter fidem intelligis. Vis igitur ꝙ eccleſia ſuper fidem ædificetur, & non ſuper aliam fidē q̄ eccleſiæ. Prius igitur erit fides q̄ ædificanda eccleſia, & tñ poſterius neceſſe eſt eſſe fidē, ipſa eccleſia, in qua ſit & cui adueniat: cū accidētia ſubiectis poſteriora eſſe notū ſit. Prior igitur & poſterior erit fides, eccleſia: & ecōtra prior & poſterior eccleſia ſua fide: & ut magis te urgeam exponatur littera iuxta nobilem hanc & nunq̄ excidendam interpretatiōem tuam. Tu es Petrus. i. eccleſia. Ecce iam ædificata eccleſia in miraculo Martiniano ſine fundamento: Et ſuper hanc Petrā. i. fidem tuā: nunc ꝓdit fundamentū ædificio nato, Aedificabo eccleſiā meam. Hic illa eccleſia iam ædificata, eſt ædificāda illa: ædificata ſine fundamento, eſt fundamentum ſuiipſius ædificandæ. Prius tñ ædificium ac deinde fundamentum. O qui Martinū ſeqmini, Sequamini ſi mō hæc intelligere poteſtis, ut ſaltē ſcire poſſitis qd ſequamini. At tu nos falſo calūniaris dicens, Nos per Petrā ptātē intelligere, cū itelligamus illū, in quo ptās eſt, ſuper quo ueluti fundamēto ſtat eccleſia, neq; prius dicim⁹ eſſe ptātē ipſa ecclīa, neq; eccleſiā ſup ptātē eē ædificatā. Hæc tu cōfingis, qa deeſt qd īpugnes.

ℭ Quod aūt hic Anacletus Ro. ſedem primam uocat: & Alexandrinam ſecundam: & Antiochenam tertiam: ſeipſum iterum redarguit: non ſolum qa iſte ordo iamdiu mutatus eſt: ue℞ etiam quod ſequit̄ hinc: aut Alexandrinā eſſe iure diuino ſecūdā: & Antiochenā tertiam: aut nec Ro. primā: qa eodē iure oportet eſſe primā quo ſecundā & tertiā. At maniſeſte eſt/ qd ſecundā & tertiā ſuo iure ordinat Roma. ergo & ſeipſam primā ſuo iure ordinat.

Falſum fundamentum.

Nota ꝑ intellectu corū q inculcat Martinus.

Fac prius te Anacletū intelligere ut redarguere poſſis. Aut ſaltem proba quod ſumis pro fundamento in illum: uidelicet eodem iure oportere eſſe ſecundam & tertiam quo prima eſt. Ro. igitur ſedes ideo (ut milies diximus, quia tu plus milies idem inculcas) Diuino iure prima, quia ibi Eps diuino iure primus. Cū ergo diuino iure nullus eps ſit ſecūdus aut tertius: ideo nulla eccleſia diuino iure ſecunda aut tertia. Hinc fit, ut ſi Ro. Pont. Alexandriæ ſedē poneret: & ipſe prim⁹ maneret, & Alexādrinā faceret primā. Quod ſi Alexādrinus. Antiochen⁹ fieret: iā fieret de ſcdo epo tertius, qa ille honor iuxta decretū Anacleti locōdatus eſt a Ro. Pont. poſitiuo iure: & nō pſonæ pſidēti. Atq; iō recte & cordate Anaclet⁹. Cū de Ro. Eccleſiæ Primatu loquitur, cœleſti beneficio p̄dicat cōſtitutum: cū uero de honore aliarum tractat, Pro cauſa Ro. Pontificis authoritatem aſſignat. Sequeris.

ℭ Errat etiam in hiſtoria: qd ignatium ſcribit conſtitutum a Petro Epiſcopos Antiochię ſibi ſucceſſorē: cum in eccleſiaſtica hiſtoria pateat Euodium Petro/ & Euodio Ignatium ſucceſſiſſe: ideo nō eſt credibile: huius canonis authorem eſſe Anacletum.

Falſari⁹ Martinus.

Primo dic nobis Martine, unde probas errorem Anacleti in hiſtoria? Ex hiſtoria inqs Eccleſiaſtica. Quid ſi Anacleto malim credere, ꝙ ipſe de ſuis tpibus loquat̄: unde uerosimile eſt, multo melius q̄ Euſebius ea nouiſſe? ℭ Secūdo qd eſt quod ait hic Anacletus errās? Inquis, quia dicit Ignatium cōſtitutum a Petro ſucceſſorem. Sed cur tam euidēter mēdax es? Cur addis de tuo hoc uerbum. Succeſſorē. Diabole calumniator? Id ſolum ibi dicit̄, ꝙ Petr⁹ cōſtituit Ignatiū ibi epm. Neq; p hoc ait Anacletus, ꝙ ante Euodiū. Tacet aut idcirco Euodiū: ut illā eccleſiā, Ex Martyris pſona glorioſiſſimi & amātiſſimi IESV CHRISTI. In cuius corde inuentū eſt aureū illud nomē IESV inſcriptum: magis honoraret & cauſam diceret ſui honoris. ℭ Tertio dicat Anacletus id totum quod cōfingis: ut relinquaris tam ineptus & infœlix mendacio℞ fabricator: ut etiam conficta nihil tibi ſeruiant. Nō enim p ſucceſſorem ſemper intelligimus qui nullo interpoſito medio ſuccedat. Peculiare hoc eſt Pontificū, ut quēlibet priorē prædeceſſorē appellent, & uulgo & dr̄ Papa qlibet Petri ſucceſſor. Ex qbus cōſtat ꝙ nō Anacletus in hiſtoria, ſed tu in arrogantia & ſtultitia peccaſti, & nodū quæſiuiſti in ſcirpo ubi nō erat. Sed peiora ſuccedunt.

ℭIam audi iterum ſecurum affirmatorem: ideſt temerarium: Inter beatos Apoſtolos: inquit: quædam fuit diſcretio poteſtatis: & licet oẽs eſſent Apoſtoli/Petro tamen cõceſſum eſt a domino: & ipſi inter ſe uoluerũt idipſum: ut reliquis Apoſtolis omnibus præeſſet. Obſecro quæ fuit iſta diſcretio poteſtatis? nunquid Petrus ordinauit Apoſtolos? nunquid miſit eos? ubi legiſti belua: quod a domino cõceſſum eſt Petro habere diſcretam poteſtatem ab aliis? quando hoc ipſi uoluerunt?

Temerariũ.

Belua.

Securũ affirmatorẽ beatũ Anacletum ait. Et quia nimis modeſtum hoc uerbũ uiſum eſt, ne quid leue intelligeremus. Securum. i. temerarium clare expoſuit: ſed quia & hoc parũ erat, Inſuper Belluam addit. Et ne quãlibet belluã (forte pecudẽ aut aſinum) caperemus. Paulo poſt declarans, Porcum ait. licet ſub notarii noĩe blaſphemiã moderetur. Sed quare Porcus Anacletus? Certe qa Petrum cæteris Apoſtolis maiorem aſſerit. Ergo quia hoc aſſerit Dionyſius, Ignatius, Aug. Hiero. Greg. Chriſoſt. Ambr. Bernerdus, Cirillus, Theophilus, Origenes, Thomas, & deniq; ſancti omnes, Synodi omnes, omnis ſchola, omnis religio Chriſtiana, totus deniq; orbis a ſæculis idipſum concinit, atq; intonat: hi oẽs Porci. Et ſolus Martinus cũ Magiſtris ſuis hæreticis uerus ac nitidus Theologus a quibus ſequentẽ diſtinctionem didicit, quam nobis mandat ſignandam his uerbis.

Modeſtiæ plurimæ martini.

ℭQuin hic ſigna. Duplex eſt Primatus: honoris & poteſtatis. Quod Petrus primus fuit in ordine: nemo negat. Nam & inter Cardinales/Epiſcopos/Sacerdotes/Doctores/Principes: etiam ſi nullus alteri ſubiectus eſt: tñ neceſſe eſt in conuentu aliquem primo loco ſedere: cum tñ nihil habeat præcipere illis. Ita Petrũ fatemur Principẽ Apoſtoloꝝ: primũ eccleſiæ mẽbrum: capue collegii Apoſtolici: & alia quæ de eo ſancti Patres dixerunt. Ita uidemus & Ro. Põtifices ſemp fuiſſe honoratos: ut ſucceſſores Petri & prio loco habitos: & in hoc recte & laudabiliter actũ eſt. Et agit: agẽdumq; eſt ſine q̃rela.

De bõa gratia Martini.

Interim ſigna tu. Primo ꝙ cõtradicis tibi, Qui hic ſentis ꝙ doctores qui Petrum primum dicunt, non intelligunt de Primatu iuriſditionis ac poteſtatis: cuius contrarium te profiteri ſupiore lib. Diſputatõe. xyi. adnotauimus. ℭSecũdo ſigna, ꝙ talem tuũ primatũ nullis ſcripturis nulla rõne probas. Nam neq; illa uerba. Tu es Petrus, neq; illa. Paſce oues meas, Pertinent ad Petrum: ſed ad eccleſiam ſicut doces, & aliud interim nihil affers. ℭTertio ſigna: ꝙ doctores, ut Chriſoſt. exponũt. Paſce oues meas. i. præſis fratribus tuis, & ita unanimiter omnes alii. ℭQuarto ſigna: ꝙ caput (quo noĩe Petrus uocatur) Eſt uox nõ honoris ſolum: ſed etiam poteſtatis reſpectu mẽbroꝝ: & ita Paſtor reſpectu ouium. ℭQuinto ſigna: ꝙ talis honor Petri modo tuo acceptus fuiſſet perſonalis, & cũ Petri perſona finiſſet: & tñ cõcedis ad ſucceſſorẽ tranſiuiſſe. ℭSexto ſigna: ꝙ nõ ſatis fuit tibi quaſi nouo Democrito cõſtituiſſe eccleſiã nobis de Athomis, niſi ẽt hunc primatũ de paleis conſtruxiſſes, ut qđ Petra eſt in Paleã mutes: ſed in hoc te deceptũ experieris, qa Portæ inferi in Paleã pualere põt, in Petrã nõ põt. ℭSequunt nõnulla pro laicis tuis q̃ eadẽ facilitate (ſicut licuiſſet de toto hoc opere tuo) contemnuntur qua pbantur. Attamen in Apoſtillis erit reſponſio.

Martinus contra Martinũ.

Hæc oĩa ad te ptinẽt Martine. Nota & cõfundere.

ℭAlter aũt primatus poteſtatis: nunq̃ fuit Petro datus: quia quilibet Apoſtoloꝝ ſine authoritate Petri prædicauit Euangelium: ẽpos & præſbyteros ordinauit in locis ſuis: oẽs a ſolo Chriſto ſunt æqualiter miſſi: & immediate. Hunc primatũ iſti honeſtiſſimi Canones ambiunt: & uerbis Dei abutũtur in tyrannidem ſtabiliendam: nolunt enim ullum epiſcopum in toto mũdo fieri: niſi pallium & authoritatẽ Ro. Pontificis habeat: & ubi Petrus ſeſe non extulit ſuper Apoſtolos: ibi unius Apoſtoli ſucceſſor longe minor ſuo prædeceſſore (ſicut ẽps Apoſtolo) non contentus honoris primatu: oĩum apoſtoloꝝ ſucceſſoribus uult dominari in poteſtate & uiolẽtia. Hanc rationem inuictam oppono omnibus: qui Ro. Pontifici adulantur ſuper totius mundi dominio: & expecto cũ fiducia quid nam cõtra poſſint mouere: aut

Vbi pbas hæc

Modeſtia Martini.

O præclara uerba.

Quã rõnẽ? ſi ulla rõ colligitur de uerbis, uiceris.

Temerarios Adulatores.

Vere fum⁹ terrenus te excæcat.

Quas scripturas repugnātes

gannire. Qua simul fretus tanq̄ certissima: & oibus notissima usitate: cum fiducia proclamo: quod decreta quæcunq; aliter statuunt: nō modo frigidissima sunt: sed etiam contraria diuinæ scripturæ: Euangelio & actibus/epistolis apostolo℞: in qbus tam crebre tam aperte/apostolo℞ æqualis & in mundo diuersa cōmissa ꝓuincia describitur: ut ego nō possim satis admirari esse potuisse unq̄ tam temerarios adulatores: qui contra hæc fulmina scripturæ fumum suum terrenum leuare audent. Hoc successori Petri episcopo arrogantes: quod nec Apostolo Petro prædecessori/unq̄ permissum est. Nec tamen mirarer: si id solum arrogarent: nec hoc equrerer: sed quod huic arrogantiæ repugnantes scripturas maluerint corrumpere: q̄ repugnātibus temporalem hunc potestatis primatum cedere.

¶ Sequuntur & alia quæ uehementiore stomacho & ueneno in Ro. Curiam falsa proculdubio motus iustitia, immo magis inuidia effundis quæ tanq̄ ad mores potius pertinētia, de quibus loqui non attinet, omitto. Sequeris.

¶ Sequitur. Et Cephas: idest caput & principium teneret apostolatus. Vel hic locus ostendit: magis affectu ptātis: q̄ ueritatis studio hunc primatum quæsitum. Quomodo.n. tot falsis argumentis uterentur: si semel & solidam haberent causam? multis autem eget mēdacium/ut uerum appareat. Itaq; tam inscius est iste scenicus & Poeticus Anacletus: ut Cepham caput interpretetur contra euidentissimum & apostolicum testimonium Ioannis Apostoli: qui dicit Ioan. ii. Intuitus eū Iesus dixit. Tu es Simon filius Ioanna. Tu uocaberis Cephas: quod interpretatur Petrus. Pudet me quod sup hoc errore crassiss. tantum negocium struitur: in quo simul indiligentes se fuisse euāgelii lectores: ideo nō mirū/quod & falsos intellectores: ostendūt. Melius Leo supra: Petram soliditatem intelligens/uocabulum Cephę bene nouit. At hic nec Euangelium nec Canones recte intelligit. Est autem Cephe teste Hieronymo. Syrum uocabulum: significans soliditatem: quam Græcus Petrum uel Petram id est saxum uel rupē firmam transtulit. At noster hic nugator Cephalen græce: pro cepha Syriace accæpit: & tamen inter sacros canones uel primus habetur.

Inscius. Scœnicus. Poeticus. Anacletus.

Nugator.

Discunt hodie plæriq; score scioli uarias linguas, quo abundius maledicant: non quo melius intelligant: Syrum inquis uocabulum cephas est: quid tum? Petra interpretatur. Esto. Errauit ergo (inquis) Anacletus, qui est interpretatus Caput. O uere leuissimū caput. Sed audi si potes. Duplex est interpretatio, presertim in scripturis frequens. Alia uocis, alia rei iam notæ per uocem. Verbi gratia, in proposito, Cephas Petrā significat: hæc interpretatio uocis, ad quam ueluti notam non respexit hic Anacletus. Sed quia hoc ipso noto facile dubitare aliquis posset, quid nam importaret hæc Petra. Et cur isto noīe Petrus a Dn̄o dictus esset. Ad quod recte & Euangelice Anacletus respondens (id quod ab ipso magistro accæpit) Cephas. i. caput & principium exposuit. Dixerat.n. Magister de se lapide & Petra. Lapidem quem reprobauerunt ædificantes hic factus est in caput anguli. Ecce q̄ se lapidem caput factum appellat. Nō igitur Græcæ uocis figura deceptus Anacletus, cephas caput dixit: quod uel ex eo plus q̄ manifeste apparet q̄ nō solum dixit caput, sed etiam principiū & manifestum est græcam uocem κεφαλὴ nō principium significare, sed tantum caput, unde clarius luce constat, rem ipsam potius exponere uoluisse, q̄ syram uocem latinæ uoci reddere. Verum quid si tibi hoc darem Martine, q̄ Anacletus figuram uocis inspiciens ad græcam allusisset interpretationem rei maxime cōuenientem? cum Hiero. dicat in lib. de obitu Sancto℞. Petrus in xp̄o ecclesiæ fundamentū Cephas corporis Christi Princeps & caput est. Quid si & hoc licitum uel tua authoritate cōtenderem? An erubesces? An tu potius eris inscius Scenicus Poeticus nugator? Nempe in egregiis cōmentariis tuis ad Gal. uerba hæc tua sunt. ¶ Nō iniocundæ sunt eiusmodi allusiones peregrinarum linguarū si

Hier.

uerba Martini.

suo loco ueniat, ut si de Roma diceres. Vere Roma tu es. Hebraice quod est superba: & excelsa &c. ¶ Ecce quia Roma, latinam uocem a Romulo factam, secũdum Hebream exponis: nec iniucundam hanc allusionem dicis: & ideo neq; scenicam neq; poeticam. Credo qa in ore tuo perpetuo maledicere nec scenicum nec Poeticum, sed Sanctum est. Vere aũt & Euãgelice loqui, etiam Martyri gloriosiss. Anacleto, scenicum, Poeticum, nugatoriũ. Parcat tibi Deus. Et tu saltem aliquando nosce te. Sequeris. Hæc oĩa ad te pertinẽt Martine.

¶ Sequitur Pulchra similitudo.

T nõ solũ in nouo testamẽto est cõstitutum: sed ẽt in ueteri fuit: sicut scriptum est. Moses & Aaron in sacerdotibus eius: idest primi iter eos fuerũt. ¶ Quid audio? quã nõ frustra hos Canones lego quã egregie disco scripturas itelligere. Primum/qui unum solum summũ sacerdotem in ueteri lege noui: nunc didici duos fuisse primos. Secũdo etiam grammaticam nouam uide: in sacerdotibus eius idem est/quod primi inter eos fuerũt: cũ hucusq; hoc uersu Psalmi intellexerim nihil aliud dici/q̃ Mosen & Aaron sacerdotes: uel de numero sacerdotum fuisse: sicut Samuel inter inuocantes nomen eius: nihil de primitate uel cogitans. Nota grãmaticam. Vel cogitans.

Primo qs dubitet Mosen & Aaron primos fuisse ac super oẽs sacerdotes? An non Aaron sũmus? An Moses eo minor? Obsecro ẽt hoc in dubiũ pone. Et oẽm scripturã nega. Deide quis nõ fatetur unum fuisse in ueteri lege Sacerdotem primũ? Sed quis etiam neget initio legis, fuisse duos, uidelicet Mosen & Aaron? qui tñ munia unius implebãt in mysterio ac sacramẽto, Ambo unũ præfigurantes Christũ. ¶ Deniq; quid mirum si hunc primatũ ex illo Psalmo nõ agnoscis? cum ita odio sit iam tibi hic primatus ut ad illum mouere oculos nõ possis. Et potius ita frigide exponere illa uerba uelis, ut nihil aliud de sensu tuo accipiamus, q̃ q; Moses & Aaron fuerunt de numero Sacerdotum. O rem grandem & mirã dixisset nobis ꝓpheta. Quanto efficacius atq; illustrius. Si ita ex Anacleti sñia intellexeris o hõ qui gloriaris in scripturis. Priore uersu: Hortatus est ꝓpheta ad exaltandum & adorandũ dominũ dicẽs. Exaltate Dñm Deũ nostrum, & adorate scabellũ pedũ eius (.i. Christi humanitatem) quoniã sanctum est, nunc ad hoc iuuandum subdit. Moses & Aaron in sacerdotibus eius. Accipe quod item subditur. Inuocabant dñm & ipse exaudiebat eos: quasi dicat: hunc dominum & hoc scabellum .s. Christum & eius humanitatem inuocabãt adorãtes, Moses, & Aaron: idq; ueluti primi ac summi inter sacerdotes. nam sicut ex historia diuina liquet, ad eos talis inuocatio pertinebat qui populum regebant: unde bene sequit̃ q; ad eos dominus (quia .s. tales erãt, illi uidelicet populo præfecti) de columna nubis loquebatur. An satis ergo agnoscis q̃ sis parum peritus in scripturis. Cõfer miser cõfer intellectũ Anacleti cum tuo, & confundere. Sequeris. Pro intellectu ps.

¶ Tertium documentum/quod summus sacerdos ueteris legis fuerit figura Ro. Pontificis. Apostolus enim ad Hebræos me mirum in modum decepit: cum uniuersis ecclesiæ doctoribus docẽs: non Ro. Pont. sed Christum solum fuisse per summum & unum Pontificem significatum. Vt hoc omittam: q; illis oĩa in figura contigisse scimus: & in nouo testamento figurã ille denuo reuocat: ut sit similis figura utriusq; testamenti: nihil iam utrunq; ab utroq; differẽs. Vror ego/diuinas litteras ab his Porcis tam impudẽter conculcari: presertim sub noĩe Ro. Pontificis & Ro. Ecclesiæ. Porcis.

Superbia tua te decepit. Nõ Paulus. ¶ Primo. n. cur confingis Anacletum figuram ueteris ac noui testamenti de Mose & Aaron produxisse Diabole calũniator? Dei gratia stant eius uerba. Hæc sunt. ¶ Et nõ solum hoc in nouo testamento est cõstitutum: sed etiã in ueteri fuit. Vnde scriptum est. Moses & Aaron in sacerdotibus eius. ¶ An de his uerbis aliud extorquere potes, q̃ q; sicut in ueteri testamẽto erat Sacerdos primus ante oẽs, ita & in nouo? Quid ergo addis de figura de tuo? nisi ut nunq̃ cesses Diabolus esse? ¶ Secundo non satis fuit fingere, Anacletum dixisse, q; Petrus fuit figuratus in ueteri testamento, nisi (quod ridiculum est) apposuisses eundem figuratum & in nouo ex Anacleti sñia. ¶ Tertio: Esto dixerit Anacletus Petrum figuratum in ueteri testamẽto in Mose & Aaron. Quid hic rides? Nota lector calumniam. Nota rursus scripturarum inscitiam.

¶ Tam Papa q̃ conciliũ poteſt errare: ut habes Panor. Egregie hæc tractantem lib. i. de conſti. c. ſignificaſti. ¶ Et paulo poſt. ¶ Alioqui ſi quicquid facit eccleſia uirtualis ideſt Papa/factum eccleſiæ dicitur: Obſecro quãta monſtra in eccleſia pro benefactis numerabimus? Nõne Iulii. ii. horrẽdas Chriſtiani ſanguinis effuſiones? Nõne Bonifatii. viii. tyrannides. De quo extat prouerbium: Intrauit ut uulpes: Regnauit ut Leo: Mortuus eſt ut canis. ¶ Et in hoc ipſo opere quod ſupra omiſimus ſecũda rõne ſic ait. ¶ Secũda Gala. ii. Antiochiæ Petrus a Paulo reprehendebatur: in quo patet Ro. Põtificem ſubeſſe cuilibet melius ſentiẽti: nec ideo uerum eſſe: aut bonum: qa ipſe ſic dicit aut facit: ſed rationem reddere tenetur: immo nõ ſemper poteſt reddere: ſed cum Petro aliquando errat.

Præludere igitur ſuper his iam oportet aliquãtiſper. ¶ Primo. An, obſecro, Decreuiſti tu Martine data opera euocare oẽs quicunq; unq̃ peſſime ſenſerunt de eccleſia? Num forſan ad ſequendum hũc Panormitanũ, Pileus ille te allicit, quem in cõcilio ſuo Baſilienſi propter ſermonem ſchiſmatis obtinuit? Sed ſi hoc allicit, ſaltem illud te retrahat q̧ eundem Pileum iniuria acquiſitũ, iure perdidit. ¶ Secũdo, an nõ inter ſcolaſticos & illuſorios eſt Panor. tuo iudicio? Sed opinor ille abſte excipitur ab illuſoriis, quia egregie tecũ ſentiens hæc tractauit. Bene habet iam ſeparare illuſorios didicimus, uidelicet Bonnuent. & Thomam & Alexan. de Halis, ab egregiis uidelicet Ioãnem Huſſ. Panormitano & ſimilibus. ¶ Tertio nõne inter Iuriſtas & Canoniſtas eſt Panor? quos tu oĩa cũ ſuis canonibus reiicis & deteſtaris quaſi Euãgelium ꝑdiderint? Rurſus Panor. excipiendus eſt: hic ſolus ſcripturam nõ ignorauit q̃ Grego. Leo Anacletus & alii pleriq; ſancti Pont. cũ cæteris oĩb' ſanctis perdiderũt. ¶ Quarto nõne q̃ hæc ad Theologos pertinet magis q̃ ad Canoniſtas? Sic. n. tu fateris: Sed habeo te. Quicũq; tecũ ſentiãt, hi cõfeſtim in magnos Theologos euadũt & oĩa fiunt, quæcũq; oportet eſſe ad aliquid idonee ꝓbãdum. ¶ Quinto cũ certum ſit & tu nõ neſcis, Panormitanũ hũc in pleriſq; abſte diſſentire: quõ illum pro idoneo recipis? Credo cautelã hic tibi, ſumere a cauſidicis oporteat, in ꝓpriis eoꝝ uerbis. Si & inquãtum Panor. aut quiuis alius ſiue Gloſſula male intellecta, ſiue Taulerus, aut quicũq; innoĩatus & ſecretus author, faueat opinionibus meis, pro parte & partibus ꝓ me facientibus: Laudo, recipio, & ꝓ idoneis approbo & egregie tractantibus. Pro parte uero & partibus, Si & inq̃tũ cõtra mea dogmata Dixerint, Scripſerint, Cogitauerint, Sõniauerint: Reiicio, Reprobo, Dãno, Deteſtor, Sũt Scolaſtici, Illuſores, Paleæ, Adulatores, Nugatores, Inſcii, Impii, Ambitioſi, Scœnici, Poetici, Belluæ, Canes, Porci: Saluo in hoc mihi iure ſi qui hoꝝ Pontificum noĩe cenſeantur, negãdi eos Pontifices fuiſſe, & authoritate mea uertere eos in Notarios ſuos, ne uidear nimis Dire blaſphemare: Iterum ſaluo mihi iure etiã in Sanctos Põt. Puta in Sanctũ Leonem, arguendi illos: & illum ſpãliter de ambitione primatus, quaſi leuiculum ſit peccatum ambitio talis, & quæ in ſanctos uiros perſacile cadat. ¶ Sexto, Vnũ addam. Nã ſi uel hoc in loco quem tu ꝓfers, plura dicat Panor. cõtra te, Quid hic dices? An hic etiã ſcindendus eſt? ut ea demũ tractet egregie quæ ꝓ te ſint? Quæ uero contra: nõ egregie? Age donẽtur cuncta hæc iniquitati tuæ. Et tandem uideamus ubi hæc tractet Panor. Inquis in titu. de cõſti. c. ſignificaſti. Sed ſicut tale. c. in eo. titu. inuenitur. Ita egregie ille tractat. Attamẽ in tanta cura ac ſollicitudine futuri cõcilii minime mirũ, q̧ ꝓ tit. de elect. citaueris. de cõſti. Sed iam ſup his egregiis Panor. dictis diſſeramus.

Nota oĩa hæc ad te & iniquitatem tuã pertinent Martine.

¶ Confutatio Plurium concluſionum ex doctrina Panor. collectarum:

Ex eius uerbis in. vii. not. Plura colliguntur. ¶ Primo in his q̃ iuris poſitiui ſunt. Papa eſt totius eccleſiæ caput & totius cõcilii habens ꝑtãtem tollendi interpretãdi limitãdi quæuis cõcilioꝝ ſtatuta. Quid tu modo Martine, an egregie tractat hæc Panor? cum tu toto opere tuo nil aliud agas, niſi q̧ oĩno nõ pateris Papam totius caput eccleſiæ? Opinor nõ egregie adhuc. ¶ Secundo ait, Papam eſſe totius eccleſiæ caput (ut dictum eſt) Probari per bonos tex. in. c. ita dñs. & c. in nouo. & aliis quos tu a Porcis & impiis cõditos ꝓclamas. Ergo nihil hactenus egregiũ attulit hic Panor. ¶ Tertio ait, in his quæ ad fidem attinẽt, Papã nõ eſt caput, licet Chriſti Vicarius ſit. Hic incipiet egregie tractare. ¶ Quarto, in his, tam Papa q̃ cõcilium errare põt. Et hic egregie. ¶ Quinto, in his, conci-

Panor. contra Martinũ.

Panor. contra Martinum.

lium est supra Papã hic plusq̃ egregie. ℭ Sexto, Si Papa in his melius cõcilio sentiat, stan
dum esset Papæ, imo cuicũq; melius sentiẽti. Hic aũt magis atq; magis egregie.
ℭ Attamẽ nõ sine examine dimittãtur. Si possumus ostẽdere hæc tam egregie tractata nõ
solum cõtra Euãgelicam pugnare ueritatem, sed etiã se inuicẽ destruere. ℭ Primo. Papa
inquit in his quæ fidei sunt nõ est caput, sed Vicarius Christi. Parcat illi Deus. Si.n. Chri-
sti uicem ac locum in his teneat nõ aliud est negare ipsum esse caput, q̃ negare Christũ ca-
put, cuius locũ sit: qđ latius patet. ℭ Secũdo, si in his quæ iuris positiui sunt, est caput uer-
bo Dei, ut asserit. Quãto magis in his quæ sunt fidei? nisi forsan dicat q̃ Dñs IESVS (sm
hominẽ loquor) tam parũ ꝓuidus fuit, ut in his quæ principaliter uenerit statuere.s. fidẽ,
nullum caput cõstituerit. In his uero quæ potius uenerat destruere per legẽ charitatis: ui-
delicet iura positiua: reliquerit caput. Per fidẽ.n. iustificamur, iustis aũt posita lex nõ est: Paul.
ut ait Apostolus. ℭ Tertio, si hæc rõ sit q̃ Papa in his quæ sunt fidei nõ est caput, quia põt ad ro.
errare: pari modo nec erit in his quæ sunt iuris positiui, cum possit errare ut nemo negat.
ℭ Quarto, nisi Panor. sñia ualeat super Euãgelium & oium Sanctoꝝ doctrinã, clarum est
q̃ peruerse loquitur: quia Papa potius & principalius cõstitutus est caput in his quæ sunt
fidei q̃ quæ ad ius positiuũ pertineãt, qm̃ cum sit fundamentum ecclesiæ, ecclesia non stat
neq; uiuit in his quæ de iure positiuo sunt: sed in his quæ fidei sunt. Vt scriptum est. Iust⁹ Ioel.
ex fide uiuit. Nec minus absurdum q̃ ridiculum illa uerba. Pasce oues meas, ad ius positi
uum traducere. ℭ Quinto illa quæ adducit decreta: ut ꝓbet, in his quæ sunt iuris positiui
ꝓculdubio loquũtur in his quæ sunt fidei. Leo.n. Beatiss. in. d. c. ita dñs. de fidei ueritate.
& catholica doctrina loquens. Fundatam illam principaliter in Petro, & ex eo tanq̃ capite
diffusam in oẽm ecclesiã ꝑdicat. Et ita tam egregie tractat hæc Panor. ut quæ pro se affert.
Manifeste cõtra illum pugnent. ℭ Sexto, Errare cõcilium posse in his quæ fidei sunt cõce-
dit, & simul plenitudinem ptãtis habere. Hæc opinor inuicem se destruunt. Si.n. plenitu-
do sit ptãtis, quodcũq; circa fidẽ statueret seruare teneremur: & ita seruare ea teneremur
tanq̃ ueritatem fidei in q̃bus posset eẽ error. qđ est Blasphemia intolerabilis. Vnde tanto
Vere Martin⁹ fidem uertit i utrum. — etiã stultius loquitur Martinus. qui uult, Cõcilium posse errare, & tñ articulũ fidei statue
re. Quid est hoc? an nõ est uere fidẽ uertere in utrũ? ℭ Septimo ait, si Papa melius sentiat
q̃ cõcilium standum est dicto Papæ, & ecõtra. Quõ ergo cõciliũ est supra Papam? imo su
pra quẽlibet? cum dicat etiã, standum esse cuilibet melius sentienti. ℭ Octauo. Finge Pa-
pam argui circa fidem a cõcilio, & tñ melius sentire, standũ est inquit Papæ. Sed quis iudi
cabit? Nõ cõcilium, quia errat: non Papa, quia in cã ꝓpria nullius iudex. Quo igitur recur
rẽdum? Quid expectandũ? q̃ diu pendere litem uolumus? Quid agant christiani? quas
sequantur partes? An nõ uidetis Magistri insipientes quãtas turbas, quantam fidei incerti-
tudinem in religiõe christiana, quãtas scissuras introducitis? ℭ Nono, si Papa in uestro cõ-
cilio nõ est caput, quis igitur erit caput? Si ibi Christum dicatis caput. impiũ est asserere,
Posse tale cõciliũ errare, ubi caput sit Christus. Si negetis ibi caput esse, Anathema sit uẽm
istud cõcilium sine capite. nã cuius uirtutis esse membra põt quæ caput nõ uiuificet? Nun-
quid ne iurisditio aut influxus a manibus aut pedibus aut quouis alio mẽbrorum ueniet?
Quare errauerit Panor. tam enormiter in supradictis. — ℭ Decimo. Quid aũt si litigent ista membra inter se? quis authoritate cõpescet? quod eo-
rum præualeat? an ita sunt oĩa relinquẽda in incerto: ut lites perpetuo foueantur? Hoc ni-
mirum quærunt schismatici & hæretici, Volui hæc in Panor. Pauca opponere: ut noscat q
iudex & arbitrator æquus esse uelit, q̃ etiã eruditissimi uiri cum dimittunt legem matris
suæ, necessario in manifestos errores dilabuntur.

ℭ Breuis disputatio. Ex sententia sanctorum Doct. circa Potestatem Papæ & Concilii,
& quomodo inuicem comparentur.

Omponantur hæc igitur iuxta solidã Sanctoꝝ omnium & bene sentientiũ doctri-
C nam. Duplex est genus q̃onis in ꝓposito. Primũ cum cõtra Papã directe agitur. Se
Cũ Papa est hæreticus. — cundum cum quoduis aliud quodcunq;, finiendum tractãdumq; emergit. ℭ Pri-
mus casus in tres diuiditur. ℭ Primus, cũ de hæresis crimine agitur. Hic.n. nemo dubitat
(etiã ipso repugnante) Cõcilium cõtra illum cogi posse. Siue quia desiit esse Papa, ut ple-
Cũ schisma est. — risq; placet, siue q̃ satis est nõ iam esse fidelem. ℭ Secundus, cũ schismate superueniẽte dũ
bium est utrum sit Papa. Et hic pariter, quia nõ certum de capite, merito suspẽditur eius
Cum Papa ẽ pessimus. — ptãs, & eius declaratio ad cõcilium pertinet. Cũ uero de quouis alio eius delicto quærit,
plurimi Canonistarum a Theologis Sanctarumq; interpretibus scripturarũ dissentiũt. Il
li.n. asserunt quotiens crimine aut criminib⁹ manifestis & scãdalosis ecclesiã cõturbaret, pa
riter ac si hæresis crimine teneretur, habere supra se cõciliũ: a quo iudicari ac deponi pos
sit. At

sit. At uero bene instituti theologi ac diuinis instructi scripturis cõtra sapiunt: nullũq; pe-
nitus contra Papã crimen admittunt, quo subdi debeat cõcilio, aut possit. Enimuero mihi
(ut uer፤ fatear) dum in sæculo agerem, neq; a Sanctis Doct. accepta fundamenta huius do-
ctrinæ ac radices attingerem, prior opinio æquitatẽ præse ferre uisa est existimanti rẽ du-
ram cum totius reipub. Christianæ scandalo ac detrimento ferẽdum esse quẽuis hoiem.

Authoris mutata opinio.

At cum per Dei gratiã in ꝓfundiore Sancto፤ oium intellectu, Diuinæ Prouidẽtiæ admi-
rabilem ordinẽ atq; inuiolãdum recognoscerem: quod prius æquũ uidebatur, iniquũ ꝓ-
culdubio apparuit, imo etiã hæreticum: q̃q̃ nõ ꝓpterea hæreticos illos cẽseam, qui ita (si
modo nõ cũ pertinacia) sentiũt. De quo alias ꝓprio ac latiore tractatu si Deo placeat. Inte-
rim cõcludo. Aduersus Papã nulla in terris ptãs, solus Deus super illũ, qualicunq; præter
hæresim, & quãtocũq; crimine teneatur. ❡ Secũdus est casus cũ nõ aduersus Papã sit quæ-
stio, sed alioquin de Christiano statu agitur circa diffinitionẽ eo፤, quæ uel credenda sint
uel facienda Christiano homini. Et hic, Aut querimus de scia ipsa, aut de claue sciæ. Si de
scientia. Nemo tam plane stultus negauerit. Multos & fuisse & esse posse supra Papã in os-
scientiæ genere. Et Papã sæpe & ꝓculdubio nescire errare & decipi. Et ideo inualidũ est
qđ adducit a Martino sicut ab oib⁹ hæreticis & schismaticis de Petro, quẽ rephẽdit Pau-
lus. Late.n. cõcedo Papã errare posse: etiã quoad fidẽ. Itẽ posse & debere audacter, isto ca-
su ꝓsertim, reprehẽdi: atq; ei etiã resisti in faciẽ, fraterna tñ monitiõe & correctiõe, qua oẽs
æquales sumus: ut Hier. ibi notat. Non aũt (sicut Martinus peruerse ait) etiã correctiõe iu-
risditionis & authoritatis. Qui istã (ut supra uidimus) prophanissimã & falsissimã cõse-
quentiã de sua Theologia producit, sentit aliquis melius Papa: ergo Papa ei subest. Quis
nõ rideat, risu tam digna? hic locus ubi labunt hæretici ac schismatici pueriliter, scientiæ
clauem cum scientia ipsa confundentes. Et ideo si quæratur de claue scientiæ, idest autho-
ritate diffiniendi & statuendi. Audacter pronuncio. Papæ hoc priuilegium & prærogati-
uã solius esse.

Quõ cõcedit Papam errare etiã quoad fidem.

Quõ possit rephendi seu corrigi.

Nota cõsequẽtiam Martini.

Vbi hæretici labuntur.

Quod si de concilio quæratur, cum aliud concilium uerum sit ac legitimũ,
aliud falsum reprobum & diabolicum, si quis dubitet utrum hoc tale postremum uel su-
pra Papam sit uel supra muscam, diabolus est. Hic igitur respiciendum est, ut sciamus no-
uisse quod nam sit tale uerũ. In quo duo sunt obseruanda, uidelicet materia & forma, quo-
ue፤ concilium uelut corpus unum totam representans ecclesiam perficitur. Materia ergo
est caput primo, deinde membra. Et ob istam causam. Ego audacter ex omnium sentẽtia
doctorum. Pronuncio, concilium illud ubi non præsideat Papa esse concilium uanitatis,
de quo scriptum est. Non sedi cum concilio uanitatis. Et merito, quia uana membra sunt
sine capite. Deest materia potior, ex qua concilium struitur. Forma autem concilii est uir-
tus Spũs. S. quæ tunc adest cum concilium æqua & sancta statuere uult, & ueritatem quæ-
rit, & oportunis mediis quærit. Et ideo denuo pronuncio, ꝙ etiam si Materia concilii non
desit, quia caput & membra simul sunt, si tamen nõ Dei ueritatem quærant, sed magis ini-
qua & quæ sua sunt, ad Põpam humanam & ꝓsidentiã conseruãdam: quia isto casu deest
forma. i. Spũs. S. uirtus. Assero periculo meo, nõ esse eiusmodi Sanctũ uerumq; conciliũ.
Sed illud in quo deest uirtus & influxus diuinus. De quo pariter ait dñs Deus. Et cũ ini-
qua gerentibus non introibo. Ex his ergo facile liquet Cõciliũ illud uerum sanctũq; esse,
in quo nec materia deficit, quæ est caput cũ mẽbris. Nec ẽt forma, quæ est Spũs. S. uirt⁹, q̃
tunc oino adest, cũ finis rei gerendæ est ueritas Dei, quæ quærit mediis oportunis.

Quod concilium uer፤, qđ falsum.

Materia concilii.

Forma cõcilii

Vnde si
q̃ratur utrum tale cõcilium sit supra Papã. Duplex hic est inspectio. Prima cũ sumit cõci-
lium ꝓ ipsis mẽbris, ut cõtra Papã distingunt: & tũc facile rñdetur, ad eũ modũ quo si q̃-
reret, utrũ mẽbra sint supra caput, qđ est ridiculũ. A capite.n. & in capite uirtus ẽ, & oĩs in-
flux⁹ in mẽbra: & iõ Papa est supra totũ reliquũ cõcilii corp⁹. Si uero cõsideret cõciliũ in-
tegrũ, ita ut ipsum ẽt caput cõphendat. Tũc q̃rere, an tale cõciliũ sit supra Papã, nõ est nisi
q̃rere utrũ caput cum mẽbris sit supra seipsum caput, sine mẽbris. i. absq; mẽbro፤ intelle-
ctu: qđ pari modo est ridiculũ, eadẽ rõne, qa in solo capite est iperiũ nõ in mẽbris, qđ nõ
a mẽbris accipit, sed a deo. Recte ergo hic dr. Neq; Papã supra tale cõcilium esse, neq; tale
cõciliũ supra Papã: ne cogamur dicere Papã supra seipsum Papã esse.

Ve፤ conciliũ utrũ sit supra Papam.

Hinc duæ emergũt
cõclusiones. Prima, in his, in q̃bus ex priuilegio Dei errare Papa nõ põt, & sunt incõmuta-
bilis ueritatis, nulla est authoritas uel Papæ supra cõciliũ, uel cõcilii supra Papã. Scđa, in
q̃b⁹ errare põt, tã Papa q̃ tale cõciliũ & mutationẽ recipiũt ex tp፤ uarietat, sua iuicẽ statu-
ta tollere interptari, ac limitare ꝓ arbitrio pñt. Nõ qa Papa sit supra seipm uel tale cõciliũ:
.l. ne- sed qa a tali cõcilio, sicut neq; a seipo, ligari nõ potuit: cũ nemo sibi legẽ dicat a q̃ nõ liceat
mo. recedere, ut ex nãli rõe ac iuris. Regla notũ ẽ. Hoc ergo supẽ ut q̃ram⁹, nũ qđ sit casus i quo
.ff. de Papa ab ifallibili dirigat ueritate. Ad qđ in scia Scto፤ cõfisus, audacter rursus ꝓnũcio. Fa-
le. iii. cile Euãgeliũ sciẽtib⁹ liq̃re posse. In his q̃ ad fidẽ ptineãt uitæq; xpianæ directionẽ & deci-
sionẽ, Papã uti uolentẽ sciæ claue, & priuilegio sibi dato uerbo Dei, q̃rentẽ uti oportet ue-

Quæ cõciliorũ statuta tollere possit Papa quæ non.

Quõ dicitur Papam errare non posse.

ritatem quãtum per humanã liceat fragilitatem, proculdubio dirigi a Spiritu S. ita ut in his errare quouis mõ nõ possit. ¶ Ad qđ primo ex uerbo Christi moueor. Oraui ꝓ te ut nõ deficiat fides tua. Quæ uerba assuetis in scripturis irrefragabiliter hoc ꝓbant.

¶ Secũdo (q̃ nõ minus est) satis absonũ atq; absurdũ esset, Tẽpore abundãtioris gratiæ in sacerdotio Christi deficere supremũ iudiciũ infallibile, quod in sacerdotio legis ueteris nõ deficiebat: ut habetur. 17. Deuter. his uerbis. ¶ Si difficile & ambiguũ apud te iudiciũ esse ꝓspexeris inter sanguinẽ & sanguinẽ, cãm & cãm, leprã, & non lepram, & iudiciũ intra portas tuas uideris uerba uariari. Surge & ascende ad locũ quẽ elegerit dñs Deus tuus, ueniesq; ad sacerdotes Leuitici generis, & ad iudicem qui fuerit illo tempore, qreresq; ab eis, q indicabunt tibi ueritatem. Nota ergo uerbũ magnum. Indicabunt tibi ueritatem dicit Dominus. Quis igitur ausit respõdere ad hoc?

¶ Tertio qs nõ uideat q̃ oia cõciliorũ statuta, oẽs canonicæ scripturæ, oĩa ꝑtinẽtia ad fidei ueritatẽ, oẽs uiuẽdi regulæ sm Christũ: semp ab hoc iudicio supremo Papæ iudicatæ & ꝓbatæ sunt. Vt etiã Beatiss. Frãcisci regula sine dubio ex ore Dei inspirata ac mãdata, tñ eiusdem authoritati subdita etiã quantũ ad approbationẽ fuerit, ex ipsius mirabili ꝓuidentia Dei, imo & primũ eiusdẽ gloriosissimæ Regulæ mãdatum, est obedientia cuiuscũq; summi Pastoris Christi Vicarii & Petri successoris Canonice electi.

Regula Beati Francisci.

¶ Quarto hoc appet liqdissimo nolẽtibus oculos claudere, q̃ nũq̃ ab ecclesia inuẽtus hactenus in eiusmodi aliqs error, sicut & Martinus ipse fatet, cũ inde tot emanauerint decreta, tot emerserint q̃nes, & nihilominus tot mali atq; pessimi ꝓfuerint Pastores. Quod q putet sine Dei spũ successisse, iam ipse nõ solũ sine spũ, uerũ et sine mẽte merito est cẽsendus.

Cõsidera hoc & agnosce spiritum Dei.

¶ Quinto qs cõpos mentis nõ ualde imperfectũ in ecclesia censeat? si tot cõtinue emergẽtibus de fide controuersiis, tot hæreticis assiduæ pullulantibus, non dicamus de certo & infallibili iudicio a dño ꝓuisum, cui inniti oporteat tãq̃ certissimæ ueritati? Alioq si cũ errore esse possit, an nõ fide in incertũ, imo in ludibriũ uerterem? Quis hoc nõ intelligat?

¶ Sexto qd rogo aliud clamant Sctõrũ sum aptæ perspicuæq; snĩæ? quas profiteor si diligenter obseruare & ꝓducere uoluissem, iustũ ꝓculdubio ex eis uolumen cõplicassem.

¶ Ex prædictis satis patere põt, q̃ sit stultum asserere, q̃ a Papa appellari ad cõcilium possit quouis casu: cũ appellatio requirat maius tribunal. Per modũ tñ querelæ, sicut (quod ex humanis constat legibus) ab imperatore ad ipsum met, ita ab ipso Papa ad ipsum met supplicari põt, siue extra cõcilium siue in cõcilio. Qui uero alia hoc uia tẽtare præsumpserit, illũ & ordinatiõi Dei resistere, & schisma querere, clara & cõfidẽti uoce ꝓnũcio, reddi turus rõnem artissimã intolerabilis temeritatis suæ. Hactenus igitur satis esse uolo quoad hoc pertinet q̃nis. Nunc de Papæ prærogatiua circa indulgentias disputãdum est.

¶ De Papæ ꝑtãte ex snĩa Sctõrũ, & totius ecclesiæ circa indulgentias.

CVm certo sciã nõnullos iõ de Papæ circa indulgentias ꝑtãte uel dubitare uel male sentire, qa fundamẽta earũ ueritatis ignorant: qb⁹ intellectis ꝓculdubio, nisi ꝓterui re uel int. agnoscerẽt admirabilẽ in his erga nos bonitatẽ & sapientiam Dei: & amplius, q̃ oia quæ prudentes huius sæculi in eas argumentãtur nõ solum a uiris Sãctis sunt inspecta, uerum etiam facile dissoluta ut indigna merito iam censeri debeant, ut ulterius faciant quæstiõem, ideo positiones Doc. ad clarũ intellectũ harum indulgentiarũ afferã earumq; iuxta ꝓbationem, eorumq; resolutionẽ, quæ ab aduersario producunt.

Prĩa positio. ¶ Peccator mortaliter peccãs duo agit. Primũ / a summo bono & æterno se auertit. Secundũ / conuertit se ad infimum & corruptibile.

Secunda. ¶ Deus digne respicit hęc. Pro eo. n. q̃ peccator se auertit ab illo. Ipẽ quoq; se a peccatore auertit / gratiam suam auferens / & consequenter gloriam in uisione uultus sui. Pro eo uero q̃ peccator ad bonũ se creatum cõuertit spreto illo æterno cum eius iniuria & peruersiõe ordinis ab eo positi: Deus iustus certa iustitiæ suæ regula pro modo & grauitate criminis statuens uindictam pœnas talis contumeliæ ab eo exigit.

Cũ hæ duæ positiões satis per se pateãt: neq; ullus (q̃ aĩaduerterim) unq̃ cõtradixerit: qm primã ipsa experiẽtia ꝓbat. Secũdã Dei iustitia cõmendat, alioqn & purgatorii & inferni pœnæ tollerent, iõ solo hoc Prophetæ testimonio qescã, q utrũq; malũ his uerbis a se deꝓcabat. Ne auertas faciẽ tuã a me. Ecce primũ, amissio grãæ & amicitiæ Dei. Et ne declines in ira a seruo tuo. Ecce secũdum. Vindicta & pœna ꝓ delicto, atq; iniuria in Deũ.

Tertia. ¶ Deus in hoc tantũ tpe qđ habemus / de propria misericordia: si peccator

ſe a peccato auertat & ad ipſum Deū cōuertat. Statuit ei gratiā reſtituere qđ media fit cōtritione ac pœnitentia. Hæc clara eſt.

Quarta.

¶ Etiā gratia per contritionē recuperata diuina iuſtitia pœnam ꝑpterea nō remittit: quouſq; ſatiſfactum fuerit uel in uita uel poſt mortem: iuxta modū delicti in Dei notitia præfiniti.

Poſitiões iniquæ Martini.

Hāc poſitionē ab uniuerſa eccleſia ſemp ꝓbatā, ex oīum ſnīa Doct. un⁹ nup Martin⁹ audet conturbare. Et prio ponit, ꝙ De⁹ oēm pœnā dimittit ſimul cū charitatē ac gr̄am reſtituit. Deīn purgatoriū poſt mortē nō tā ad puniēdū q̄ ad charitatē ꝑficiēdā ponit. Veꝝ qa hæc maxie ad librū attinēt ſequentē: iō ſic agā ut ibi iprobē q̄ cōtra affert. Hic breuiter ſcripturis rōib⁹ & authoritate oium Scōꝝ Patrū id cōfirmē, qđ poſitū eſt. Prio igit̄ illas ipſas ſcripturas affero q̄s ille cōtra ſtatuit. Sic.n. in ope ad Leonē ipſe loqt̄. ¶ Ezechielis. 18. Si cōuerſus fuerit ipi⁹ ab ipietate ſua & fecerit iudiciū & iuſtitiā uita uiuet & nō morietur. Ecce nil niſi iudiciū & iuſtitiā ipōit, q̄ tota uita faciēda ſūt, iuxta illud. Btī q faciūt iudiciū & iuſtitiā in oī tpe. Itē Mich. vi. Indicabo tibi o hō qđ ſit bonum. Vtiq; facere iudiciū, & diligere miſericordiam, & ambulare ſollicitum cū Deo tuo. ¶ Sed audi o hō q uere neſcis qđ ſit facere iudiciū & iuſtitiā: neq; te Paulus docuit, ꝙ iudiciū cuiuſq;, nō ſolū eſt erga alios faciēdū, ueꝝ ēt cōtra ſe ipm: cū ille dicat. Si nos ipſos diiudicarem⁹ nō utiq; iudicaremur. Quid ē igit̄ ſe ipm iudicare, niſi ſe arbitrari plagis ac pœna dignū pp pctm̄? qđ eſt facere iudiciū, niſi iſtud exeq qđ iudicauit? & ſibi pœnā ſtatuere ut iſto iudicio & eius executiōe, dñi effugiat̄ iudiciū? ob hoc Ezech. nō ſatis hn̄s ab ipio ꝙ ſe cōuertat ab iniqtate ad Deū: hoc ampli⁹ exigit, ut iudiciū faciat ac iuſtitiā: qđ nō ſolū in alios, iuxta Pauli ſnīam ē accipiēdū: uerū ēt i primis cōtra ſeipm. Vide ergo q̄ egregi⁹ ſis diſputator, & q̄ elegās ſcripturaꝝ inſpector, ut frequētius illas afferas, q̄ tuas cōfundūt hæreſes & blaſphemias. ¶ Scdo ad qđ q̄ſo pœna manet Dauid regē, ēt poſt ualidiſſimā cordis cōtritionem? & in filio punit̄? niſi (ut oēs Doct. & noiatim Greg. aſſerit) qa ſatiſfacere oportuit pctō ultra cōtritionē & charitatē iā adeptā. ¶ Tertio ad qđ ſcriptū ē. Redime elemoſinis pctā tua, ſi cōtritio ēt pœnā ſufferret? & cōſequēter oia redēpta eēnt i ea, pctā? ¶ Quarto an nō Dei iuſtitia iſtā iniqtatem cōfundit? Si.n. ſola cōtritio & charitas oēm pœnā auferret, ſeqret̄ ꝙ pari cōtritiōe pl⁹ cōſeqrent̄ q multo magis peccauerūt, q̄ q multo minus: qđ eſt ſolū in noua tua recipiēdū theologia Lutherina, ut nihil amplius a magno peccatore exigat Deus q̄ a puo. ¶ Quinto hæc eſt ſnīa oium tā antiquoꝝ q̄ nouoꝝ Sctoꝝ Patrū & totius eccleſiæ, cōtra quā ſi unus ualeat Martinus, p̄ſertim ſcripturas ꝓferēs cōtra ſe. Ego fateor nihil cauſæ eſt, cur nō uniuerſam Bibliā cōburamus, & Sanctoꝝ iuxta poſitas interpretationes.

Margin notes: uerba Mart. — Iudicare & facere iudiciū. — Paul. .i. ad Cori. xi. — 4. Da nielis.

Quinta.

¶ Eccleſia pœnas iſtas atq; ſatiſfactiōes: cū ſit loco Dei in terris: quaſi cōpo nēs cū delinquēte: ſuo iponit arbitrio: uel in orōne uel ieiunio uel elemoſina. Hæc probatur ipſo facto.

Sexta.

¶ Quaten⁹ ſatiſfactio talis uel a ſacerdote ipoſita uel ſpōte ſuſcepta: cū pœna cōcurrit / quā diuina exigit iuſtitia: eaten⁹ illā tollit uel minuit. Quaten⁹ uero ab ea excedit̄: eatenus remanet ſatiſfaciēdū. Quatenus uero excedit: eatenus reponitur in theſauro cōi: de quo mox dicemus.

Hæc poſitio ſua euidēti eqtate ſeipſā ꝓbat. Tn̄ ex ſupuacuo pria ei⁹ ps ꝓbat̄. dī Naū. i. nō iudicabit De⁹ bis in idipm. Scda ps & tertia ꝓbat̄. Scriptum eſt de quouis mīmo uel uerbo ocioſo rōnē reddendā, & ita pariter. Nullū bonū inremuneratū. De qrta mox tractabit̄.

Septima.

¶ Et ſi gratiā iuſtificātem uel ſolutionē a culpa nemo alteri poſſit ꝓmereri qm̄ ꝓpriā cuiuſq; delinquētis cōtritionē exigit. Tn̄ nullus negat alteꝝ ꝓ altero ſiue uiuo ſiue mortuo pœnas dare & ſatiſfacere poſſe.

Hæc idubitata eſt ueritas. Alioquin oīa tolleremus ſuffragia quæ & ꝓ defunctis fiunt & ꝓ uiuis: & negaremus Chriſti unū corpus & plura mēbra inuicem ſe iuuantia.

Octaua.

¶ Opa eiuſmodi ſatiſfactoria: q̄ in primis & longe ſup oēs Dn̄s nr̄ IESVS CHRISTVS ipēdit. Et poſt cū glioſiſſima Regina nr̄a MARIA. Deinde q̄ aſſidue ab eccleſia fiunt: aut q̄ ſinglr̄ a quouis exſoluunt̄ / uel nō pro ſe aut ꝓ certis / uel ſupra mēſurā debiti: ut fecerūt ſcti Dei: Reponunt̄ tāq̄ i cōi menſa ac theſauro in Dei notitia: ut de eo ſatiſfiat atq; exſoluatur ꝓ aliis.

Ista positio: postposita multorum authoritate doct. uidelicet Diui Thomæ, Bonauenturæ, Alberti, Antonii Archiepi, Petri de Palu. Durādi Fran. de Mayronis cū aliis quos iste Scholasticos appellat: pbatur euidentissime p decretalē Clementis extrauag. unigenitus. cū similibus aliorum Pōtificum. Ad hāc aūt Martinus in actis corā legato habitis. Primū ita eludens atq; ridens. Rñdet. ℭ Occurrebat. n. & mouebat primo q; nuda essent uerba Pont. Et aduersus cōtentiosum uel hæreticū inualidū psidiū. ℭ Quid rogo aliud qrimus testimonium q; Martinus hæreticus est & cōtentiosus, cū ipse manifeste his uerbis cōfiteat? Fatemur. n. Martine, fatemur inualidū psidium esse authoritatē, uel ecclesiæ uel scripturæ, & ipsius Christi, cōtra hæreticum & cōtētiosum: cōtra quē agi debeat igne potius. An nō igitur oēs frustra laboramus, q putamus moueri hoiem scripturis? aut ullis ecclesiæ authoritatibus? q sumat sibi hæretici partes & cōtentiosi? & fateri hoc tātis uerbis tam manifestis nō pudeat? Addit. ℭ Deinde siqs diceret turpe esse Principē sine lege loq. Et iuxta Zach. Non uerba hois sed legē Dei reqrendā ex ore sacerdotis. ℭ At si qs tibi diceret Martine: q tu primū ac maxime huius reus es uitii, uel in hoc ipso qd ais, turpe esse Principē sine lege loqui. Quid tu q̄so referres? Scio rideres ac risu solueres argumētum: nā ubi reperisti. Turpe esse Principē loqui sine lege? cum maxime talis de quo loqmur Princeps, ipsa sit lex uiua in terris: ut uel pueri sciunt. Itē siqs diceret, q instar sacrilegii est disputare de lege & facto principis. Tu sup Principes oēs, & sup oēm legē, rideres. Item siqs diceret lōge turpius esse ppetuo loq cōtra legē, Dico cōtra legē Christi, sicut tu assidue facis, & nos late pbauimus: adhuc rideres & illuderes. Itē siqs diceret q illa decretalis (ut patet) ita plena est diuinæ scripturæ uerbis, qbus seipsam statuit atq; cōmendat. Credo & tūc rideres. Itē siqs diceret, q tu ipse hoc fateris sequētibus uerbis (cū dicas q uerba scripturæ torquet: ex quo arbitror præsupponi sine scriptura nō esse locutā, etsi illā torqueret) etiam tunc rideres. At memineris scriptū. Væ uobis qui ridetis q̄m flebitis. Sequētia aūt tua uerba hæc sunt, ubi oīs disputatiōis neruus cōsistit. ℭ Itē q uerba scripturæ torquet, & in alienū sensum abutit. Nā q̄ de grā iustificante dicta sunt ad indulgētias trahit. ℭ Ex his uerbis manifeste colligit q Dñs noster IESVS CHRISTVS sua passiōe ac meritis nō aliud nobis q̄ iustificantē gratiā q̄siuit, ita ut si poena exsoluenda sit p peccato, etiā iustificante grā reddita, q̄m ut supra pbauimus poena nihilominus manet, nulli unq̄ pfuerit sanguis ille xpi & passio illa in cōspectu Dei sine ptio ptiosa: & cū qdlibet mēbrū alteri mēbro isto mō pfit & pfuerit solus Christus nulli pfuit, nisi quia iustificauit p grām. at p poena nihil fouit. Sed qd de gloriosissima eius Matre blasphemabis p quā grā nō est, sed solū p IESVM CHRISTVM? Nihil ergo illa suis Sctis suæ passiōis meritis, & innumeris pene satisfactoriis opibus ecclesiæ, pfuit: q nūq̄ ullo mō peccauit. O hoiem plenū blasphemiis ad sūmū. Itē sanguis Io. Bap. & Aploꝝ ac oīum Martyrū & pphetaꝝ iuges atq; assidui cōfessoꝝ labores, ieiunia, oratiōes, inediæ, sitis, fames, gelu, æstus, picula, dolores, disciplinæ, flagella, planctus, lachrimæ, suspiria, Chorus, pdicatio: & alia id genus nihil cōtulerunt ecclesiæ, nihil q̄siuerunt: supra gratiā iam q̄sitā. Vt qd ergo tantope laborarūt frustra? Forsan pro augumēto grē suæ inges. At nō ita pfitet Paulus dicēs. At nūc gaudeo in passiōibus p uobis, & adimpleo ea q̄ desunt passionū Christi in carne mea p corpe eius, qd est ecclesia. Ecce q illas passiōes p aliis ingt se pstare, imo p xpi corpe qd est ecclesia, & ita dr. Adimplere ea q̄ desunt passiōi xpi: nō ita qdē q passio sola Christi non sufficiat ad oīum redēptiōnē, & poenaꝝ: sed qa acceptauit De⁹ in toto corpe xpi mistico pati Christū in mēbris suis: iō ad hūc intellectū dr Christi passio cōtinue ipleri, & ut ibi ingt Glos. usq; ad cōsumationem nōdū erit ipleta. Est & Iob irrefragabilis sñia p hoc, nisi eā qs uelit manifeste puertere prauo sensu. Vtinā inqt peccata mea appēderent, qbus irā merui, & calamitas quā patior in statera: q̄si arena maris hæc grauior apperet. Producit et Albertus sup. xyi. Matth. Esaiæ uerba. xxii. ℭ Et suspēdā sup eū oēm gloriā domus pris sui, uasorū diuersa gña: oēs uas puulū, a uasis cratēraꝝ usq; ad uas musicoꝝ. ℭ In qb⁹ uerbis intelligit Albertus merita Sctoꝝ & in primis Christi suspēsa interim, donec ex eis p quolibet indigēte solutū fuerit. Sed qd cōpatiōe Martini ualeat. Albertus cū Esaia, & tota Ecclesia? Nā uideamus quo eōtra hūc thesaurum, & q̄ argute moueat. ℭ Prīo nulla sunt opa scoꝝ iremunerata, qa De⁹ pmiat ultra cōdignū: cū dicat Paul. Nō sunt cōdignæ passiōes &c. ℭ Istud arg. nihil pbat q talia opa sint inremunerata. Immo cōtra, potius pbat q sunt remunerata, ex qbus thesaurus ē licet adhuc nō ipēsus p aliis. Quis. n. tā stultus dixerit, nisi Martino similis, q si ego solui alicui p labore scripturæ. x. aureos: q ille iterm repōat, neq; uel p se uel p aliis adhuc expēdat, ppea nō esse remuneratū? Ridicula hæc sunt. ℭ Secūdo ait, Nullus sctoꝝ sufficiēter impleuit mādata Dei (nā aliud asserere inqt est hæreticū). Ergo nihil sup abūdans fecerūt, qd ad hūc thesauꝝ p indulgētias distribuēdū ptineat. ℭ Credo aūt de nūero sctoꝝ, nolle illū excludere beatā Virginē. Nā cōtra illam ēt cōcludere oportet, ut oi ex

Martin⁹ se hæreticum & cōtentiosum pfitetur.

uerba Mart.

Nota hæc ad te ptinēt Martine.

Martinus contra Martinū.

uerba Mart.

Io. I.

Paul. ad Col.

Iob. 6.

Albertus. Esa.

Arg. Martini contra Martinū

pte cõcludat arg. Et ita prima hæc hæreticissima cõclusio, horrẽdissima & phanissima ex ore illo pleno blasphemiaꝝ sequtur. Btã Virgo Maria Dei Mater nõ sufficiẽter impleuit mãdata Dei. Sed age de aliis Sctis cõsideremus quõ hæc pbet, nã de btã Virgine & Gloriosa utar Aug. uerbis. Cũ de peccato agit nolo ullã de ea hre mentionẽ. Probat igit φ nullus Sctoꝝ impleuerit mãdata Dei. Primo p more suo uerbis Christi q̃ cõtra se faciũt. Sic.n. p se suis uerbis pducit. ¶ Primo p illud Christi. Cũ fęceritis oĩa dicite serui iutiles sum⁹. Sed seruus inutilis citra, nõ ultra fecisse intelligit, nisi forte quorũdã isulsissimoꝝ hoium somnia seq̃mur, q humilitatis nõ ueritatis hæc dici a suis, Christũ uoluisse, garriunt &c. ¶ Sed si tu ultra legisses uerbũ Xpi Martine, itellexisses φ seru⁹ inutilis in uerbo Christi ẽ ille q nõ citra facit, sed qd debet facit. Doce igit poti⁹ nos tu Christe optime Magr, tu inq̃ poti⁹ q̃ Martin⁹, qa Martin⁹ cõtra te & uerba tua exponit tuã sniam. Quare uis illos seruos se inutiles dicẽr, q.ſ. citra fecerũt, & mãdata nõ ipleuerũt, & sic nõ fecerũt qd debuerũt? An poti⁹ qa fecerũt qd debuerũt? Solue tu inq̃ Dñe & Magr. Ecce qa soluit. Ecce qa addit declarãs cur serui inutiles se eẽ dicere debeãt, qd debuim⁹.n. facere fecim⁹. An igit q facit qd debet, nõ iplet mãdata? imo iplet: sed nõ plus facit, & iõ seru⁹ dr̃ iutilis qa q facit qd debet utilitatẽ ñ affert, sed debitũ soluit. O igit circũspectũ Martinũ i scripturis. Asserere nũc hæreticũ q dicat scõs fecisse qd debuerũt: & cõsequẽter explesse dei mãdata: Fac nobis ẽt Xpm hæreticũ, postq̃ ita me cogis dicere pfidissime Antichriste. ¶ Scdo adducis φ sapiẽtes Virgines noluerũt cõicare de oleo suo, ne forte eis nõ sufficeret. ¶ Et nõ itelligis miser (ut oẽs exponũt) loq ibi Euãgeliũ de oleo incõicabilis charitatis. ¶ Tertio & q̃rto (q̃s solus de quo falso gl̃iaris ista reperis.) Producis Pau. i. ad Cor. 3. & .6. ad Gal. dicẽtẽ unusq̃sq̃ mercedẽ accipiet ſm laborẽ suũ & unusq̃sq̃ p se reddet rõnem p ut gessit in corpe. ¶ Sed neq; hic miser agnoscis, φ nemo dicit queq̃ uel acqrere uel augere, alteri mercedẽ, q̃ tm̃ p priis meritis debet. Sed hoc tm̃, φ alter pœnas p altero soluit. ¶ Quinto hãc blasphemiã his uerbis addis. Oĩs Sãct⁹ debitor ẽ dei diligẽdi q̃tũ põt, imo ultra q̃ pt, sed null⁹ id facit nec potuit. ¶ Maledicta sit hæc blasphẽia tua φ De⁹ ad ipose obligauerit Sctõs suos. ¶ Sexto addis Scti p eoꝝ op⁹ pfectissimũ mortẽ martyriũ passionẽ nõ faciũt ultra q̃ debẽt, imo faciũt qd debent, ẽt uix faciũt. Ergo multo min⁹ i aliis opib⁹ pl⁹ fecerũt q̃ debuerũt. ¶ Ex his uerbis prio colligo, φ Martyriũ ẽ i pcepto i distincte (tu.n. nihil distinguis) & nõ ẽ opus sup erogatiõis ac pfectiõis. ¶ Scdo colligo φ moriẽdo fecerũt qd debuerũt, & tñ peccauerũt ſm te qa nulla opa tã bõa sũt qn pctã sint dãnabilia. ¶ Tertio uere fateor φ qlibet pat⁹ debet esse ad mortẽ pp xpm & aiam suã dare p illo, sed mĩme sequitur, φ illos labores & passiões nõ remuneret De⁹ acceptãdo ad pœnaꝝ satisfactionẽ & p illis & p aliis. ¶ Quarto ex his oib⁹ tollit oẽ suffragiũ: scindit corpis xpi unio: & deniq; pbat φ un⁹ alteri suffragari nõ põt: aut.n. hoc pbãt, aut nihil cõtra ppositũ pbãt, ut patet euidẽter: & iõ septimũ arg. & ultimũ qd pducis cõtinet tm̃ uerba p laicis tuis & mendacia. Tale.n. est. ¶ Septimo, φ cũ tot ego argumenta pducã (supple q̃ faciũt cõtra me euidentissime) illi uero p sua pte nec unũ, sed simplicẽ narrationẽ sine scripturis doctorib⁹ rõnib⁹ loquẽtes (supple tu: ut cõsueuit facere Thomas q uere nũq̃ sine scripturis aut pfrib⁹ aut ualidissimis rõnib⁹ loqt) possum⁹, imo debem⁹, ab eoꝝ snia oio recedere, (Recedam⁹ igit a tota ecclia & seq̃mur Martinum. Et subdis. Sed hæc sint mea. ¶ Parco tibi pp hoc uerbũ, p multis q̃ male locutus es. Hæc (inqt) sint mea. Nũq̃ nobis meli⁹ cõsuluit q̃ sic admonẽdo, φ hæc sua sunt. Sinam⁹ ergo sua hæc esse, q̃ uere sua sunt, & ipse uult esse sua. Nemo pticipare uelit de his suis, uidelicet tot cõfictis mendaciis, q̃ sua sunt: nõ Dei: nõ Sctoꝝ Patrũ: sed sua, uere sua: habeat ergo sibi & pereat cũ illis, ut meritus. Nã in humilitate & modestia cõsueta, in tumore tantæ doctrinæ contra uniuersam eccliã insup hæc audet p supradictis pferre. ¶ Et ut aliqñ audax sim ea q iã dixi, ptestor me nõ dubitare, sed pat⁹ sũ ignẽ & mortẽ suscipe p illis: & hæreticũ asserã oẽm qcnq; cõtra sapuerit. ¶ At ego audacter dico. Hæc sola uerba clarũ speculũ supbiæ suæ apud oẽs bñ cõpositas mẽtes, satis esse deberẽt p idoneo testimonio, insolẽtissime temeritatis suæ & ai ptéruissimi. Et si aliud nõ legeret de blasphemiis suis horrẽdissimis, hoc solũ & ignẽ & mortẽ ei potuit pmereri. Quo magis eos miror, q hoies tam pestiferũ atq; tam insigniter arrogantem pati possint. Quos rursus moneo & obtestor per fidem IESV CHRISTI, & per salutem suam ut tandem & agnoscant & auferãt malum de regno suo, Reddituri alioqui uel mihi hoium minimo rõnem, cur noluerunt audire & obsequi ueritati. Sint sane magni quantum uelint. Deus solus est magnus: & coram illo parui erimus omnes. Hacten⁹ fateor potuerũt errore ducti & maloꝝ suggestione nõ animaduertere ad ueritatẽ. Sed nũc iam cũ tam patẽs facta sit uniuerso orbi: qua poterũt excusatiõe ignorationẽ ptendere? Qui habet aures audiẽdi audiat, nõ me, q nihil sum, & uilissim⁹ hoium: nõ me inq̃, sed ueritatẽ Dei undecũq; ueniat. ueritatẽ dico, quã destrue-

Margin notes (left): uerba Martini. — uerba Martini. — uerba Martini.

Margin notes (right): Cõclusio q̃ ex dictis Martini sequitur. — Martinus adducit cõtra se scripturas. — Si uera locut⁹ est Martinus Christus hæreticus est. — Qui hẽt aures audiendi audiat.

re uolũt pſidi, iniq hoies, diabolicæ portæ iferi. Sed i uerbo Dei ptestor, ꝙ male & cito pi bunt oẽs cũ desideriis suis: & eoꝝ gloria in puluerẽ deducet. Sed redeo un digressus sum.

Nona. ℂHic Thesaurus est in manu Papæ de quo p indulgẽtias dispẽsando satisfacere põt tã p uiuis q̃ p defunctis/& auferre ab eis hoc pacto pœnas/quas uel paterent seu pati deberẽt/uel ẽt nũc patiunt in Purgatorio/& existimo eas ualere tantũ quantum pnũciat.

Decima. Ad hoc tñ ut idulgẽtiæ tales ualeãt. Reqrit ex pte accipiẽtis charitas. Ex pte cãç. Pietas. q̃ ẽ cõe bonũ ecclę: uñ & honor Dei & pximi utilitas emergit.

Nota Martine. Per has igit positiones. Primo credo ab oi adulationis suspitione, me liberatũ, cũ neq; desendã neq; approbẽ illas indulgẽtias: q uel leuẽ, uel nullã, uel falsam habeãt cãm. ℂSecũdo ut ostendã me ẽt saltẽ in cõspectu Dei, ꝙ nolo esse de mũdi sapiẽtibus q recte statuta p ecclesiã & p Sanctos Pont. perq; Doctores doctissimos cõprobata, temere & leuiter audent impugnare: hanc ueritatẽ potius ab eiusmodi pueriis tutari conabor. ℂPrimo.n. arguũt, qa Ecclesia seu Papa nõ põt tollere diuinã iustitiã quod faceret auferẽdo pœnas p peccato debitas corã Deo. Rñdet ꝙ diuinæ iustitiæ satisfit neq; pœnæ debitæ corã Deo auferunt, sed tñ mutant qa alius ex charitate sua p alio suis pœnis satisfacit, & Deus acceptat ppter unionẽ corpis, ut unũ mẽbrũ p alio patiat, sicut siqs p alio soluerit iã nõ hoc agit ut ei sit remissum debitũ & auferat ius suũ creditori: nõ ergo tollit satisfactio p indulgẽtias, imo facultas potius satisfaciẽdi tribuit. ℂSecũdo arguũt, qa ex hoc seqtur ꝙ capiẽtes indulgẽtias fiũt secordes ad bona opa indulgẽtiis cõfidentes. Rñdet hoc esse ex eoꝝ malitia qui liberalitate & bonitate Dei abutunt, & iõ Beatus Tho. spãliter admonet ꝙ sunt admonẽdi oẽs q indulgẽtias sumunt, ne ppea secordes fiãt & retrahãtur a bonis opibus ac satisfactoriis. ℂTertio arguũt, ꝙ Papa nõ habet ptãtem circa defunctos qa sunt soluti ab eius foro. Rñdet ꝙ uex est neq; p indulgentias utit ulla ptãte in illos neq; ligãdo neq; soluẽdo: sed tñ de alienis laboribus & pœnis põt eis attribuere ita ut soluãtur. ℂQuarto arguũt, ꝙ uidet absurdũ ꝙ in ptãte Papæ sit posse totũ Purgatoriũ euacuare, & ita ois diuina euacuaret iustitia. Rñdet ꝙ Papa nõ põt hoc qa ut diximus iusta cã reqrit ad indulgẽtias cõcedendas & p mõ & qualitate cãæ deberent cõcedi alioqn ut diximus nõ ualerẽt. ℂQuinto arguunt, ꝙ satis iusta cã est charitas Papæ, imo nulla magis iusta, ex quo sequeretur ꝙ deberet Papa ex charitate oẽs aĩas liberare cũ posset alioq esset crudelis. Rñdetur hoc arg. Hostiensis, fuisse a scribẽtibus & pnisum & solutũ: & falsum oino esse charitatẽ cãm idoneã; qa ille Thesaurus debet aliqd nouũ ad honorẽ Dei & ecclesiæ utilitatẽ cõstituere qd sola charitate nõ fit: q suũ ẽt habebit meritũ. Et p hæc appet ꝙ friuola oĩa sũt q obiiciunt: & ꝙ ipsa est ẽt illa opinio q̃ dicit. Papã nõ remittere per indulgẽtias nisi pœnas canonicas. cum hoc ipso remitteret ad grauiores quod iste imperitissimus uir ausus est irridere nõ intelligens fundamenta doctrinæ, cõtumeliosis & nephandis in sanctũ Doctorẽ uerbis.

ℂSed iam cõsequẽtia ex pmissis patet. Quis.n. dubitet ꝙ q̃to minus soluit pœnæ in hoc mũdo tãto magis patiet in alio; qs ẽt dubitat ꝙ penæ q hic feruntur ẽt multo minores (qa est tps merendi & uolũtariæ sumunt) cõpẽsant multo maiores, quas alioqn passuri eẽnt post mortẽ: qs ergo nõ cognoscat cõsequẽtiam; ꝙ si indulgẽtiæ solas pœnas hic iniũctas canonicas tollerẽt ille qui eas nõ sufferret, tãto magis deberet in Purgatorio, quæ sublatæ nõ essent, neq; p indulgentias, neq; p illas satisfactiões seu pœnas canonicas, quas diceremus remissas p indulgentias ipsas: & ppea redimendo hic hõ indulgentias.i. remissionẽ pctõꝝ canonicaꝝ cõparet sibi tãto maiorẽ Purgatorii pœnã, quãtũ satisfaciendo & sufferendo pœnas canonicas, sibi de ipsis purgatoriis pœnis abstulisset. Hæc aũt circa hãc materiã breui collectã satis esse uolo: q certo scio sufficiunt ad oĩa quæ frustra scripsit Martinus pp hoꝝ ignorantiã fundamentoꝝ. Laus IESV & MARIAE. Amen.

FINIS.

ℂLiber quartus. De hæreticis ac peruersis & manifeste pernitiosis Martini impietatibus: circa Pœnitentiam & Purgatorium.

ℂImpia eius Dogmata ac late peruersa circa Pœnitentię doctrinam.

d Ominus & Magister noster IESVS CHRISTVS. Dicẽdo pœnitentiã agite &c. Oẽm uitã fideliũ pœnitentiã esse uoluit. ℂEadem neq; gaudio/neq; somno interrumpitur.

CIdē Christi uerbū de sacrali cōfessionis & satisfactionis/non pōt intelligi.
CIdē uerbum seu præceptum/impossibile est ut impleatur.

CCirca partem contritionis.

CVera cōtritio non sumit initiū neq̧ parat/p diligētem discussionē collectionem detestationem peccatoꝝ: Considerādo grauitatē turpitudinem enormitatem/amissionem æterni boni/ac damnum æterni mali.
CTalis cōtritio facit hipocritā/pctōrē/& absolutione indignū & cōione.

CCirca partem confessionis.

CNullo modo præsumas confiteri peccata uenialia. Sed nec oīa mortalia.
CNulla sunt opera nostra/etiam bona: qn sint peccata dānabilia/si Deus in iudicium intret nobiscum.
CQui uere credit absolui: uere ex hac fide sola erit absolut⁹: q̄cq̄d sit de cōtritione.
CHæretica/sed usitata sententia doctorum. Sacramenta nouæ legis iustificantem gratiam dare his/ qui nō ponunt obicem.

CCirca partem satisfactionis.

CDe satisfactione nihil legitur in scripturis.
CDeus nullā pœnā exigit a peccatore ꝓ peccato: sed tantū nouam uitam.

CPrima disputatio super primo eius iniquo dogmate.

ET si sciam horrendissimas has Blasphemias Piis auribus nulla egere disputatione cum iniquitatem manifestam secum præferant. Quia tñ Diabolus in hoc sacrm saluti tam necessariū/semp est machinatus: & charitas multoꝝ refriguit, in qbus Christi iam nulla lux: Ideo in noīe IESV. & MARIAE nōnulla cōtra istas impietates in mediū afferam.

PRincipio ut hanc nobis ingem pœnitentiam tuā cōmendares, a uerbi ꝓprietate ita initio operis ad Leonē. Ad Vicariū Prælatum uestrum, Scribis.

CMemini Reuerē. Pr̄ inter iocūdissimas & salutares fabulas tuas/q̄ b⁹me solet Dn̄s me⁹ Iesus mirifice cōsolari/icidisse aliq̄n mētionē hui⁹ nōis. Pnia. ubi miserti cōsciāꝝ multaꝝ carnificūq̧ illoꝝ/ q̄ pceptis ifinitis eisdēq̧ iportabilib⁹ modū docēt (ut uocāt) cōfitēdi te uelut e cœlo sonātē excepim⁹ q̄d pnia uera nō ē nisi q̄ ab amore iustitie & Dei icipit. Et hoc eē poti⁹ pricipiū pniæ/q̄d illis finis & cōsumatio cēset. Hæsit hoc uerbū tuū ī me/sicut sagitta potētis acuta cœpiq̧ deiceps cū scripturis pniaꝫ docētib⁹ cōferre. Et ecce iucūdissimū ludū/uerba undiq̧ colludebāt: planeq̧ huic sniæ arridebāt & assultabāt: ita ut cū pri⁹ nō fuerit ferme in scriptura tota amarius mihi uerbū q̄ pnia (licet sedulo ēt corā Deo simularē & fictū coactūq̧ amorē exprimerē conarer) nūc nihil dulcius aut grati⁹ mihi sonet q̄ pnia. Ita. n. dulcescūt pcepta Dei/q̄n nō in libris tm̄ sed ī uulnerib⁹ dulcissimi Saluatoris legēda intelligimus. Post hæc accessit ꝙ studio & gr̄a eruditissimoꝝ uiroꝝ/q nobis Græca & Hebrea officiosissime tradunt/didici idē uerbū græce metanœa dici a meta & nœin. i. a post & mētē/ut sit pnia siue metanœa/resipiscētia & q̄si post acceptū dānū & cognitū errorē intelligētia sui mali q̄d sine mutatiōe affect⁹ & amoris fieri est impossibile: quæ omnia Paulinæ Theologiæ ita respondent apte ut nihil ferme apti⁹ Paulum illustrare possit/meo saltē iudicio. Deniq̧ profeci & uidi Metanœam nō solum a post mētem/sed a trans & mentē posse deduci sit sane uiolentum ut metanœam transmutationem mentis & affectus significet. Quod non modo affectus mutationem sed & modū mutandi. i. gratiam Dei uidebatur significare &c.

Hæc oīa ad te ptinent Martine.

Libet aūt aliqtisper tecū pludere. Primo.n. de ppria tua cōfessione p ista uerba cōsequor, q tu paulo ante nō sincere cū Deo ambulās & corā illo simulās, coactū amorē fingebas. Ego aūt hō ille simplex mirabar, qūo tam simulate egisses cū summo Pont. quē mō innocētissimū cōfitereris: mō tyrannū diceres. Ad cuius iudiciū spōte tua tā supplex mō cōfugis, mō ab eo tam cōtumaciter refugis. Quid.n. miṝ, aut qd magnū: Si cū Deo tāto tpe simulasti: ut cū eius Vicario pari simulatione abusus fueris? Veṝ quo pnt cōfidere in te principes terræ, ne ercū illis simules? qui totā uitā cū Deo duxeris simulatā. Dices forsan, At iam ulterius nō simulo. Illa Græci uerbi notitia docuit ne āmplius simulē. Mirū q ex græca facultate sinceritatē didiceris. Quid.n. si uel nūc magis te simulare existimemus? Nam si semel malus ex nota regula semp credit malus: qto ille magis credēdus qui totam uitā malus? Quis credat forte tuā tam beatā, ut cū tota uita nihil pfeciss es: Tandē sine tot cōpunctiōibus, & tāto dolore cordis, & tot rigorosis cōfessiōibus, Spretis clauibus, & ipso clauiū dño, cū oībus suis indulgētiis, cōtemptis oium Scoṝ normis, in nouo tm̄ uerbi huius intellectu deniq resipueris. Illud uero nō admodū miror, qd inqs: cum antea nihil tibi sonaret amarius q pœnitētia, nūc nihil dulcius sonet. Si.n. & in gaudio, & in lecto, in risu, in somno, qn cūq & ubicūq agi pōt (ut ais: de quo paulopost) qs iure miretur, si tam grata facta tibi sit, & dulcis? Hoc magis mirū, qd impossibile tale pceptū dicas cū isto mō tam facile: imo tam dulce illud cōstitueris. De quo et paulopost. ¶ At serius agēdo nūc iā. Dic tu nobis qui in hāc opinionē ab ethimo uocis descēdisti: an ualet eiusmodi arg. a uocis deriuatione qd in oī scīa inualidissimū reputat? An qa possessio a sedib9 dicta est, q̄si sedium positio: idcirco nō possessio qa nulla talis positio sediū? Scire.n. hæc debuisti, si tantus sis Iurista Theologus. An forsitan respexisti ad nomē tuū qd a Marte deducit? Et qa congruere tuis factis agnouisti. q bella moueas in ipsum cœlū: iō constare arg. A uoce putasti? Quid aūt si nos ad Lutheri nomē trāseamus qd a Luto duci ur: nū patieris ualere argumentū? pſertim q te uere in lutū ac fæcem hæreticoṝ piecisti gra is: ut tanq lutū platearū te deleat ille, qui dissipat eos q bella uolūt. Cogor & ego ita te interdū eludere, ne tam sapiēs tibi uidearis: Et tandē intelligas in sola hac uocū aucupatiōe, unde plurimæ hæreses emersere sine meliloribus lrīs, & in dicendi facundia incastigata, sine spū & timore Dei, infœliciter tractari scripturas. Quod ut latius ostendā & penitus os tuū obstruā. Tu p intellectu uerbi Christi. Pœnitētia. ad græcæ uocis puocas deriuationē. At ego re ad latinā reuoco, & cū Augustino dico, q pnīa dr̄ q̄si pœnæ tentio. Quid tu ad Augustinū? An tu illo cōsideratior? Mirum.n. q unq uerā ille egerit pnīam, cū in hac uocis pprietate peccauerit a qua discit. At inquies, Lucas græce scripsit. Sed dic tu nobis de uoce Christi cōtendit qua prædicauit, an de uoce Lucæ qua scripsit? Si de Christi uoce, Christus græce ne, an Hebraice locutus est. Si hebraice, cur nō potius hebraicā illius uocis interpretationē cōsiderasti? qua intellexisses (qd dixit Augustinus) p eā significari cōpunctionē ac simulationē & quandā quasi pœnæ tentionē. Quid igit nūc dices Martine, an nō uanā reddidi oēm hāc tuā cōsiderationē? Præterea, ut de uerbo hoc tuo græco disseramus: an nō eodē usus est uerbo Arist. in .2. Retho? Et tn ibi pnīam tristitiæ spēm esse definiuit. Sed peccaui. phm in sipientē & ignorantē græcas lrās pduxi. Mitius tecū agā. Cōcedo qd ais, illū pœnitere qui phase ac transitū faciat: & nouā assumat uitā: Quis hoc neget? imo qsnō doceat? an sequit ppea q hic trāsit9, uidelicet de Aegypto ultra mare debeat esse iugis atq assiduus? Nā quo pacto eū q semel trāsijt mare iteṝ trāsire oporteat, nisi citra reuertat? Et ob eā cām recte dr̄ oium theologorum cōsensu q hoc sacrm̄ pq̄d mare trāsit. i. mortale dimittit: iam nō est illi necessariū q in eo nō sit licet sit utile, qa a mari tāto magis elōgat, & p hoc tāto magis tutus: & iō non pprie phase fit, aut trāsitus maris. i. peccati: sed maior ab eo elōgatio, & euitatio reuersionis: cū ut Greg. ait in uía Dñi nō pgredi, est retrogredi. Hinc soluit secūda rō tua, q p̄supponis (in intolerabili calūnia) nos dicere q sacralis pnīa nō sit spūalis & interior, sed tātū exterior, & q agi a supbissimis pōt hypocritis. Soluit & tertia qua inqs oportet semp orare, & totā uitā (ut Aug. ait) dicere. Dimitte nobis &c. Ipse.n. Aug. ad Fœlicianū se declarās ostēdit, q imperite oīa cōfundēs, deciperis. Triplicē.n. pniam distinguit. Alia est nō reiterabilis, ut baptismus. Alia iugis & assidua: & hæc magis ad cōseruandum se, & pcedendū in uia, necessaria est, q ad phase uel trāsitū faciēdū: tū q nemo sine peccato saltē ueniali: tū uero q nemo et certus de mortali, & grāde peccatū esset p certo in iustitia ppria confidere. Tertia est hæc sacramētalis quā iugem esse nō oportere, sed statutis ab ecclesia tpib9 seruari, ipse Aug. pbat.

Qui habet aures audiendi audiat.

Pœnitentia Martini.

.l. i. ff. de acqren. pos.

Argu. ab ethimo uocis.

Aug. i lib. de pœn.

Error patens Martini.

Arist.

Gregor.

Calūnia Martini.

Aug. triplex pœnit.

¶ Secunda Disputatio: super secūdo Stulto eiusdē dogmate.

h Anc tuam pœnitentiam gaudio & somno non interrumpi his uerbis ad S. Pal. Magistrum manifestas.

℄Id non ſatis admirari poſſum/quod aperte negas pœnitentiam in gaudio agi poſſe:cum penitẽtia eo ſit purior/quo fuerit hilarior &iocũdior.Hilarẽ datorem diligit Deus.Sed Apl̃um quæſo reprehende qui Theſſolonicenſibus præcepit.Semper gaudete in domino & Pſal. Semper laus eius in ore meo.Dic rogo ut aliquando etiam plorent & maledicant in domino.Igitur ſemp in dño gaudendũ: ſp in nobis plorãdum/ in deo habemus unde gaudeamus:in nobis unde lugeamus:ideo ſit gaudiũ in luctu & luctus in gaudio:gaudium in abſcondito luctus in cognito.Sed hæc non ſunt Scholaſtica ideo differo in aliud tempus.

Fugerant nos Thomiſtas hæc Pauli dicta,ꝙ in dño ſit gaudendum:neq; niſi te interprete intelligere licuiſſet.O Martine ſi auſcultare mihi uelis.Nolo tuam hanc,patiaris poſt hac Paulinam Theologiam dici:ne Paulus quod mere tuũ intercipiat,aut ne qñ tibi potius ille dicat.Quando ego hæc dixi Martine,q̃ me dicere confinxiſti de ſenſu tuo?qua ꝓcedit conſequẽtia,ꝙ idcirco gaudiũ,ſit uel pnia,uel actus pniæ,qa gaudẽdum ſit in dño?Et ſi enim poſt ueram pniam gaudiũ ſequaẗ:non tñ ut pniæ actus:ſed ſicut ego docui,ut fructus ſpũs:q ex ipſa potius oriẗ charitate & diuino amore.Tuus ergo ſit honor iſte Martine inueniſſe tam facilẽ tãq; iocundũ modum paradiſum adeundi cum gaudibunda hac pnia,q̃ nec ſomno interturbaẗ aut quouis actu:q d.n.hinc liceat tuis colligere diſcipulis?Nempe comedamus & bibamus & ſurgamus ludere:ſic.n.pœnitebimus bene paſcẽtes bñ ſtertentes.Miror ꝙ ꝓ maiori magnificentia tua non addideris:ẽt in ſtuphis.Sic.n.fit cum uolumus populum currere:hoc Maumethis conſiliũ Fœlicitatem beſtiaꝝ mollib⁹ & effœminatis ꝓpoſuit:Huc ſpectat alia tua blaſphemia qua uxorib⁹copulari clericos ſancti⁹ atq; rationabilius doces.cui igitur non placeas carni & ſanguini:ſi talia dogmatizzes Sathanas impiiſſime?Sed non dum te abſoluo.Poſtq̃ enim ad ſomnum te comprehendi pœnas mihi daturus es:etiam pro eo ꝙ inquis,neq; ſomno hanc tuam actualem pœnitentiam interrumpi.His uerbis ad eundem.

Pnia Martini

Qui hẽt aures audiendi audiat.

Nota blaſphemiã Martini.

℄Quod uero dicis uel in ſomno intercidere neceſſario actus pœnitentiæ agnoſco egregiũ Ariſtotelẽ in te ex ethicis ſuis ſabulantem:ubi dicit ꝙ miſer & fœlix dimidio uitæ nihil differunt:uterq; enim dormiũt nocte.i.nihil agunt uel fœlicitatis uel infœlicitatis.Quomodo põt tibi uera Theologia placere cui placet tam inſipiens Philoſophus?Audi Apl̃m Paulum ad Ro. Qui manducat domino mãducat,qui non mãducat domino non mãducat. Et iterum.Qui uiuit domino uiuit.Qui moritur domino moriẗ.Sic & ad Corinthios.Non eſtis ueſtri.Empti enim eſtis precio magno.Hũc (rogo) liceat imitari & dicere.Qui dormit domino dormit:q uigilat domino uigilat.Et alibi ſiue comeditis ſiue bibitis omnia in nomine dñi noſtri IESV CHRISTI facite.Dño autem dormire credo non negabis eſſe Dei uolũtati parere/optima certe pœnitentia &a uitiis purgatio eſt.Puto ẽt ꝙ dormiens uiuat:ſi uiuit/certe dño uiuit:ut hic dicit Apl̃s.

Duo hinc mihi ſummo.Primum ꝙ ꝓpoſitio illa Ariſto.ꝙ dormiens nemo uel miſer uel fœlix,falſa eſt.Scdm ꝙ Paulus contra illam eſt.Quia uero ita Paulũ ſicut Phũm intellexiſti:ideo breuiter ſnĩa Philoſophi primũ declaranda eſt.Eius nota doctrina eſt,fœlicitatem ac miſeriam ſine opatione non eſſe.Dormiens autem nihil operaẗ:ideo neq; fœlix neq; miſer.Habitus autem uirtutum ſiue intellectuales ſiue morales ẽt in dormiente ſunt,ſicut ẽt uitioꝝ:ut recte ẽt dormiens,& ſapiens,& prudens,& ſciens,& artifex,& iuſtus,& tẽperatus,& fortis dici ualeat:nec tñ fœlix tunc.ſicut ẽt tu dormiens,& hæreticus & ſchiſmaticus es:non tñ miſer tunc:qa operatio nõ eſt in qua miſeria uel fœlicitas ſubſiſtat:niſi tu forſan ponas,ꝙ ẽt in paradiſo dormiemus:nihilo tunc minus fœlices.Quid enim miꝝ q tã noua in purgatorio dogmata comperiſti,ſi totidem in paradiſo reperias?Scdo qd nãrat contra hanc Ariſto.ſnĩam Api...:hoc tu ꝑducis.Qui uiuit dño uiuit:qui moriẗ domino moriẗ.Quid tũ?Ergo (ais) Qui dormit dño dormit.Eſto,quid ide?Ergo q dormit

Martin⁹ ĩ phõ reprehendit qd ñ ĩtelligit

Paulũ ꝑducit quẽ lacerat.

actum exercet pniæ. O mirabile Theologum. Vigilantium sunt opationes bone uir: siue bonæ siue malæ: non dormiẽtium: qm̃ non nisi uoluntariæ esse possunt. Eatenus igit dormiens dño dormit: quatenus dum uigilaret, dño dormire uoluit. Dormiens. n. dormire non uult, q nihil sentiat, ligatis somno sensibus, & aĩa a uoluntariis operationibus qescẽte Hic igit puerilr lapsus es non intelligens, aliud esse, ꝙ dormiẽs bonũ actum aliquẽ pter dormitionẽ exerceat, quod est falsum: aliud, ꝙ ipsam dormitionẽ, q̃ põt esse actus bonus & a rõne & uoluntate impatus. Sed sic est actus nõ dormientis sed uigilantis: qa uigilãs dormire dño uoluit. An nõ satis ergo iam apparet ꝙ ita Paulũ sicut Arist. intellexisti? Sed q̃to digna risu ea sunt quæ sequuntur. Sic. n. iuxta sequeris.

¶ Item qũo audes dicere dormientẽ fidelẽ esse uacuum actibus bonis/qui tum maxime bonis actibus plenus est quãdo Deo in se quieto agere patit & sabbatũ dñi celebrat? Sed sisto. nescio. n. an thomistica Theologia hãc theologiam unq̃ senserit Paulina est enim non peripatetica.

Vere Thomistica Theologia hæc nunq̃ sensit: neq; formã tã bellæ nouit aliq̃n conseq̃ntiæ Patit qs i se quieto Deũ agere, ergo agit. O q̃ uere ais Thomistica hæc nõ eẽ. O q̃ falso, eẽ Paulina. At dic nobis tandẽ qd in te qeto agit Deus cũ dormis? Plenus es & tu in sõno diuinis actibus? an magis stultitiis multis ẽt cũ maxime uigilas? Attñ q̃so dic, qd in te dormiẽtem sentis Deũ agere? qbus replete actibus? Nec. n. habemus nos Deũ nostrũ ita nobis, uel in cubiculo appropinquãtẽ. Porro qd nam est sabbatũ illud qd tu ais? Merito Thomista timet, ne qua sabbatizzatio, aut qd peius sub hoc tuo abscondat sabbato. Nisi forsan hæc mysteria p tuis confingas laicis, ut aliqd in te diuinũ, qd dignũ sit cælatum esse, suspicent & uenerentur. Laudo. Sic fieri oportet p plebe stulta.

Egregia cõseq̃ntia Martini

Qui ridere uis nota dctm̃ Martini.

¶ Tertia disputatio super tertio eius dogmate.

Verbum Christi ad sacr̃alem pœnitentiam referri non posse, sic probas in tuis ad Leonem dissolutionibus.

¶ Primo: quia pœnitentia sacramentalis est temporalis/nec potest omni momento agi: alioquin assidue cum sacerdote loquendum esset: nec aliud quicq̃ agendum nisi peccata confitenda atq; satisfactionem impositã exequendã. Ideo non põt esse crux illa quã xp̃s præcepit tollere: nec est mortificatio passionum carnis.

Age, quid si primo de authoritate tua. fateamur impossibile semp loqui cum sacerdote? An non tu Deum impossibilia iussisse asseris? ut mox uidebimus manifeste. Cur ergo nõ liceat nobis qd putasti licere tibi? Sed uere nolumus, ut liceat imitari te in blasphemiis. Dicimus ergo ridiculam hanc esse conseq̃ntiã, sæpius tñ abs te inculcatã: ideo nõ esse sacramentalẽ a Deo p̃ceptam, qa temporalis sit, ergo sabbati qes qd temporalis esset, a Deo p̃cepta non fuisset. Aufer ergo ẽt baptismũ: ꝙ p̃ceptus non sit, qa ita est ẽt temporalis, ut neq; reiterabilis. Deniq; quid ad rem ptinet qd inquis de cruce? An rogo crux ista de qua ibi Christus: etiam in gaudio consistet? ita ut sit gaudium, aut quid tale peruersum: sicut de pœnitentia locutus es? Sequeris.

Cõsequentia Martini.

¶ Scd̃o sacr̃alis est externa tantũ: & prerequirit ĩternã/sine qua nihil ualet. Sed hæc interna est/& sine sacramentali esse potest.

Falsum est quod sumis, scilicet sacramẽtalẽ esse tantũ externam, cum prima eius pars, sit cõtritio, quæ est dolor interior uoluntatis. Falsum etiam quod concludis. Est externa: ergo de ea loqui Christus non potuit, quasi non innumera præcepta sint tantum externa opera: sicut latius patet. Sequeris.

¶ Tertio: sacr̃alis põt esse ficta: hæc nõ nisi uera & sincera esse põt/qd si sincera non fuerit/hypocritarum est/non ea quã xp̃s docet.

Nota errores.

Ne lõgior sim: tua uerba p cõtrariũ cõuersa, & suæ reddita ueritati, tibi rñdeant. Sacr̃alis pnia nõ nisi uera & sincera eẽ põt, ꝙ si sincera nõ fuerit hypocritaꝝ est: nõ ea quã xp̃s docet Imo illa ipsa quã Martinus egisse simulatã cũ Deo pfessus est de quo supra. Seq̃ris.

¶ Quarto de sacramentali pœnitentia nullum habet p̃ceptum xp̃i: sed est per Pontifices & ecclesiaꝝ statuta (saltem quo ad tertiam sui partem, s. satis

factionem) ideo & mutabilis arbitrio ecclesiæ/sed pnia euangelica est lex diuina nulla hora mutabilis/cum illa sit iuge illud sacrificium qd uocatur cor cōtritum & humiliatum.

Duo hic sunt distincta q tu confundis,alterum pceptum,alterum modus ac tempus seruā di pcepti. Primū a Deo est,nec tolli ab ecclesia pōt. Scdm sub dispensatiōe & interptiōe ecclesiæ manet, V.G. Pnia quo ad oēm sui ptē immutabilis est,ēt quo ad satisfactionē. Præcepta.n.est a Deo. At uero qa non statuit Deus certa tempora & certos modos qbus id pceptum a singulis custodiri oporteat(nec.n.poterat,pp tempoꝝ psonaꝝ locoꝝ aliarūq; circūstantiarum incomphensibilē nobis,uarietatē)iō ecclesiæ reliquit arbitrio:ideoq; circa hæc ex pastoꝝ dispensatione ac iudicio uariant & mutant q circa pceptum sunt, manente ipso pcepto immutabili. Non.n.eadem satisfactio omni tempori,omni psonæ, omni ætati,omni loco,omni delicto equaliter conuenit:quod latius patet. Ex quibus constat puerili te æquiuocatione lapsum qui præceptum cum circunstantiis atq; modis præcepti obseruandi confudisti. Sequeris.

Cōfusio Mardi.

Equiuocatio eiusdem.

¶Quinto:huc pertinet/qd uno consensu doctores Scholastici discernūt pniam uirtutis.a pnia sacrali/ponentes pniam uirtutem uelut materiam seu subiectum pœnitentiæ sacramenti.

Ego nescio quid ad rem ppositam tibi seruiat qd tu ais.ꝙ pnia uirtus sit materia talis sacri ex scholasticoꝝ doctrina. Quod ego tñ nunꝙ accæpi:hoc tātum didici(ut ait beat⁹Tho.) ꝙ contritio,confessio & satisfactio sunt ueluti materia sacramēti:qd ex uirtute clauiū pficit sua adueniente forma. Vnde latius apud me cōstat ,tam callere te tuā Theologiā,ꝙ(cuius etiam tibi arrogas scientiam) scholasticorum.

Ficta ei⁹ mendacia nec ad ppositum.

¶Quarta disputatio ad idem pertinens super eius argumentis quæ contra distinctionem M.S.P.adduxit.

Ita Magr ad eū rescripserat ad Iram:sicut ēt idē Martinus collegit.

Tripliciter pœnitentia dici consueuit. Primo est uirtus quædam cuius obiectum est peccatū sub ratione emendabilis:actus uero eius est dolor uoluntatis de pctō. Ipsa uero/est habit⁹ moralis eliciens dictum actum respectu prædicti obiecti. Secundo pnia est sacramētum/cui⁹ partes sunt contritio confessio satisfactio. Tertio accipit uulgariter p satisfactione iniuncta a sacerdote & omni carnis mortificatione &c. ¶Martin⁹ uero hæc dicta sic impugnat. ¶Iste ne est quæso cęstus ille imani corpore Entellinus/quo audaculum tuum dareta cructabis? Doleo & iam pœniteo me adeo cōtēpsisse quēdam tuæ sanctæ patrem in nostra Germania:q cōtra me as easdē positiōes & ridicule & inepte pugnauit/ longe tñ acutius & docti⁹ꝗ tu:& nisi canos tuos uererer:sicut me decet,profecto hanc tuam distinctionem pro dignitate tractarem.

Apostilla illibro Martini

Modestia Lutheri.

O uerba modestiæ:& cum ita in doctiss.uirum inuectus sis,reueritum tñ te eius canos asseris.quid si reuerit⁹ nō fuisses?cum reueritus tam mordax & iniquus fueris?Immo qūo reueritus es eius canos:q pter alia inhonestiora ita in eum euomuisti. Nego principia tua & te totum a plāta pedis usq; ad uerticem:si ergo negas uerticem.& canos opinor simul negas,q sunt in uertice:ubi ergo ista canoꝝ reuerentia quos negas. At qd est dicere nego te totum a planta pedis usq; ad uerticem?nisi,te totum a planta pedis usq; ad uerticem insanū & imodestum esse?q nec saltem officii in quo est,& illoꝝ q cum illi muneri pfecerūt ullā habuisti rōnem. At forsan illū causa supas & ueritate. Quid dico supas?cum etiā q impro bas non intelligas?Quid dico etiam non intelligas?Cum insuper peruerse & per contrarium intelligas?Sed etiam sic min⁹ mouerer,nisi etiam tanto fumo ac strepitu quasi triumphator indignissime derideres atq; eluderes. Er ob eam causam decreui ego te nudare & uel pueris deridendum & eludendum tradere. Adeste tamen uos primum Theologi & audite. Septem enim conficit argumenta hic ualidissimus Entellinus contra propositam Magistri sententiam.

Modestiæ Martini.

Nota Martine hæc ad te ptinēt ut rīdeas.

℄ Primo quis dedit tibi aut diuo Thomæ hanc potestatem, ut uerbũ simplicissimũ simplicissimi & unici doctoris xpi, in tres diuideres sectas? Hoccine est scripturã interp̃tari: an poti⁹ dilacerari? Qua scriptura, qbus patribus, quibus rationibus, hanc distinctionẽ stabiles quæso? Thomæ non credo, Siluestrum & si Palatii Magistrum nego.

Modestiæ Martini.

Immo qs tibi dedit Martine, ut uerbum multiplicissimum, simplicissimum appellares? An non dicit Deus pœnituisse se fecisse hoiem? num igit phase dñs fecit & nouam assumpsit uitam? num pœnituisse dicit Iudas? & ille phase fecit? num pnia cordis reperit in scripturis: sicut scriptum est. Et egerũt pniam in corde, unde accipim⁹ primã pniæ partem .s. contritionem? Num & oris est pnia? hoc est confessio scda pars, sicut de his scribit q ad p̃dicationem Io. conuersi confitebant peccata sua? Num est ẽt operis pnia? hoc est satisfactio tertia ps sicut legit si in tyro & sidone factæ fuissent uirtutes q̃ factæ sunt in uobis olim in cilicio & cinere pniam egissent? Quid igit calumniã facis tot scripturis? Sed qd pferã Augustinum pniam multis modis distinguentẽ (qd & supra uidimus) & Ambrosiũ & alios oẽs. Nã & Paulus (ut oẽs bñ piti exponũt) accipit uerbũ pniæ p baptismo ad Heb. vi. Impossibile est. n. eos q semel sunt illuminati &c. rursus renouari ad pœnitentiam.

3. reg.

Mar. 1

Paul⁹

At sensit hoc arg. Martinus & subterfugere uoluit. Agnoscam⁹ lubricitatẽ. Sic enim inquit in opere ad Leonem.

℄ Admitto sub nomine pniæ posse intelligi etiam Iudæ pœnitentiã etiam Dei pniam: ẽt pictam: & (ut logici solẽt) materialiter & secundo intentionaliter sumptam pœnitentiam: ideo & sacram ẽtum: id est satisfactioẽm. At qs negat hucusq; Theologis quibusdam non paucis licuisse totam ferme scripturam corrumpere audacibus suis distinctionibus & amphilobogiis nuper confictis: adeo ut pro Paulo & Christo Paulocentinas & Christocentinas legamus.

Magn⁹ logic⁹

Admittere igit incipis iam, q in scripturis uarie hoc uerbũ accipit: quõ igr est simplicissimũ? Ego (inqs) de Germana & ppria uerbi locutus sum significatiõe, quã xp̃s uoluit; hoc igit iam corruit uerbũ esse simplicissimũ. Huc igit effugiendũ tibi est q fuit simplicissimum in ore xp̃i. At quare? qã (sic. n. uerboꝝ tuoꝝ uis indicat) xp̃s ip̃e doctor unicus & simplicissim⁹. O mysteria Lutherina: ergo uerbum non occides qa Dei est, simplicissimũ esse oportet; ut non singnificet homicidiũ duplex, cordis & operis: ut falsum sit, q odit fratrẽ suum homicida est. Et qa spũ scũs doctor est simplicissimus, ideo falsum q scriptura ad plures sensus ẽt litterales ueros trahat: sicut sci confitẽt interp̃tes & in primis Aug. At quare & tu bone uir hoc uerbum simplicissimum scindis: ita inquiens? Qui sunt in gr̃a nullo momẽtõ sunt sine pnia tam interiori q̃ exteriori. An hoc forsan tibi liceat, qa nõ sis doctor simplicissimus sed duplicissim⁹ ac multiplicissim⁹? neq; tã ab aliis q̃ abs te discrepãs? Sed uide q̃ sapias. Sacri oẽs doc. ideo ples sensus in Dei uerbis facile concedũt, qa a deo sunt q infinita illa mente q̃q̃ simplicissima, innumera simul respicit & cõplectit. Et tu nou⁹ Magr̃ angustare xp̃i Dei mentẽ tẽtas. Et tñ supra, Petri uerbum extendere ad ecclesiam: imo ad oẽs ecclias ad Ap̃los ad fideles oẽs conat⁹ es, contra cœlum & terram. Illud faciens, ut nihil minus q̃ Petrum apud te significet, cum tñ uerbum esset simplicissimũ: imo ad hoc data opera inuentum a dño, ut singulr̃ Petrum significaret. Et licere nobis non pateris pœnitentiæ uerbum a Christo dictum significare sacr̃m: post baptismum & casum, tam necessarium, cum nec uocis rigor repugnet, & doct. omnes semp sic receperũt: & ecclia ac totus orbis ita intellexerit & docuerit, ut his oĩbus authoritas supereminеat tua. Sed diligentius scrutemur uerba hæc. Sic enim sequeris.

1. Io. 3.

Cur ples sensus in scripturis.

Nota iniqtatẽ Martini.

℄ Ego de Germana & propria uerbi locutus sum significatiõe, quã xp̃s in eo uerbo uoluit aut quam saltem Io. Baptista uoluit: q nõ habuit authoritatem instituendi sacramenti, & tamẽ uenit p̃dicans baptismum pœnitentiæ dicẽs. Pœnitentiã agite. qd uerbum Christus repetiit, ac sic non de sacramento locutus satis credo intelligitur.

Prima stultitia Martini.

Ego uero credo q his paucis tuis uerbis multæ fallaciæ ac stultitiæ cõtinentur. ℄ Prima q hæreticoꝝ ẽ. Lubrice & obscure sp loqueris, ac nullibi sistis. Ais. n. te de significatiõe ea loq quã xp̃s uoluit, aut saltẽ quã Io. uoluit: Quid nobis xp̃m mutas in Ioãnẽ? De xp̃o. n. loqẽ

tua conclusio nō de Io. Sic aūt dicere, aut saltē quā Io. uoluit, indicat nobis ex regula disiū
ctiua. Satis tibi esse si conclusio tua, q̄ de solo xp̄o loquit, de Io. uerificet. Bene habet sic. Secunda.
Discimus facile substinere oēm positionem. ℂ Scda est: Dato hoc tibi ut ad Io. transfugias
sic arguis. Io. non habuit authoritatem instituendi sacr̄i & tn̄ uenit p̄dicare bapt. Pniæ di-
cens poenitentiā agite. Ergo non est locutus de sacr̄ali: hæc igr̄ Martini cōsequentia. Io. non
potuit instituere sacr̄m: ergo illud non potuit p̄dicare: Pariter sic concludit q̄ non potuit
p̄dicare xp̄m qa non potuit instituere xp̄m: neq; tu potuisti de excōicatione p̄dicare, quia
neq; excōicatioēm pferre: q̄q̄ hoc loco possis dicere q̄ saltē potuisti excōicari. ℂ Tertia ē: Tertia.
arguo. n. p te ip̄m cōtra te ip̄m. Nā si iō Io. de sacr̄ali loq nō potuit, qa illā n̄ potuit īstituere
iā inuit, q̄ qa xp̄s eā potuit instituere, de ea sit locutus. Saltē hæc rō ad xp̄m n̄ ptinet, & tn̄
de xp̄o loqt̄ conclo tua. ℂ At inqs (& hic est quarta stultitia) idem uerbū xp̄s repetiit: quo Quarta.
usus est Io. Quid tum? an necesse est ut repetierit in eundē intellectū? An non Io. baptiza-
bat? sicut & xp̄s, an igr̄ idem baptismus Ioānis? cum solū in aqua, Christus uero etiā in sp̄ū
baptizaret, ut baptismus xp̄i esset sacr̄m Ioānis aūt baptismus non esset. ℂ Verum ut deni Quā pniam
q̄ aperiam' ueritatem q̄ōnis. Venerat Io. p̄parare uiam dn̄o & p̄dicare, immo & ostendere quē baptismū
xp̄m eiusq; uirtutem, q̄ uerus ille ac solus Dei filius & agnus q tolleret peccata mundi. Si Io. p̄dicauit.
igr̄ q̄ras quem p̄dicauit baptismū Io. qs dubitet q̄ xp̄i baptismum? cum clare dicat. Ego q
dem aqua uos baptizo ueniet autem fortior me post me, ipse uos baptizabit in sp̄ū sc̄ō &
igni. Si autem q̄ras, quo baptismo baptizabat Io qs dubitet q̄ non xp̄i, qd̄ erat sacr̄m sed
suo. Ita prsus de pnia dicendum. Prædicabat. n. xp̄i pniam Ioānes, sed tanq̄ a xp̄o instituen
dam. Accipe hoc ex uerbis p̄dicationis eius: Pniam inqt agite. quis neget hoc uerbo contri
tionem primum significatam, sine qua peccata non dimittunt? Hoc Marcus indicat dicēs
p̄dicabat pniam in remissionem peccatoꝝ. Quis neget ēt de confessione intellexisse? cū &
apud Marcū & Matth. dicat̄ q̄ ab eo baptizabantur & confitebant̄ peccata sua. Quis etiā
neget de satisfactione? cū adderet. Facite fructus dignos pniæ: quæ uerba ad satisfactionē
pleriq; doct. recte accōmodant. Quis etiam rē sacramēti. i. effectum & gratiam ab eo p̄di-
catam nō intelligat? cum diceret sic parari uiam dn̄o & appropinquare regnum cœlorū
idest Christi ac sp̄ū sancti gratiā per ipsum xp̄m: Ita Martine scrutari oportet scripturas
scd̄m ueritatem sp̄ūs: non in rumoribus & ampullis. Sed non dum te absoluo. Sequeris. n.
contra eundem Magistrum secundo arg.

ℂ Secundū iteꝝ ructuas Aristotelicā Philosophiā de uirtute morali/ de ob
iecto/ d actu elicito/ quasi ego talia nūq̄ audierim deide q̄ talia sunt ut in po
pulo doceri non possint/ nec ad scripturæ intelligentiā utilia/ Portēta dūta
xat uerborū non nisi ad contentiones fouendas cōficta.

Quid his uerbis colligit? Primū contumelia in Aristotelicā phiam, quasi iam diu cognitā
& nauseam tibi facientem. Sed rogo te intellextin q̄ pposuit Magr̄ de actu elicito, de obie-
cte, ac uirtute morali? o quasi nunq̄ talia audierim inquis. At non rogo utrum audieris,
sed utrum intellexeris: sed quomodo rep̄henderes & iudicium tam uelox pferres nisi ti- Merito eludi
bi psuasisses intellexisse? Age experiar. Quid ergo culpas in his dictis Magr̄i? Primum tur hic Marti
quidem q̄ non sunt utilia ut doceant̄ in populo. At Magr̄ non populū, sed te docendum nus illusor.
sumpserat. An tu forsan nihil sciendum aut tradendum censes, nisi q̄ utile sit in populo
doceri? Ita sane, q nihil nisi populum & uulgum curas. Sed Paulus non sic. q ait sapientiā
loqmur inter pfectos. Non sic Magr̄ q quædam seorsum a turbis docet discipulos, quibus
(ut ait) datum erat nosse mysteria. Quō igr̄ legis infœlix? Susceperat igitur te docendum
Magr̄, quem putabat supra fecem popularē eē, q si plane initio te nouisset, nunq̄ tibi istā
elationis ac superbiæ causam præbuisset, q̄ tātum uirum, habueris contradictorem. Sed
egisset tecum uti oportuit fieri cum hæretico indoctissimo ac peruersissimo. Subdis au-
tem, portenta hæc esse uerborum neq; ad scripturæ intelligentiam utilia. Quod in te ue-
re probas, qui sine illis tantus es in scripturis q̄tum te doctis omnibus ostendisti, quod & in
dies ostendes magis. Arguis tertio.

ℂ Tertio pœnitentiā uirtutē dolorem uoluntatis definis: qua rogo authori
tate? tua? Quid hæc ad Martinum?

Miseret tui me: nam quantæ arrogantiæ est q̄ non capias rep̄hendere? Quāto autem ma-
ioris q̄ per cōtrarium capias? Nam ubi definiuit Magister pniam uirtutem, esse dolorem
uoluntatis? cum manifeste nō ipsam uirtutem q̄ est habitus, sed eius uirtutis actū dolorē
talem esse declarauerit his uerbis. Primo est uirtus q̄dam, cuius obiectum est peccatum
sub ratione emendabilis, actus uero eius est dolor uolūtatis de peccato. Ipsa uero est habi

tus q̄ elegātes igitur tuis te uerbis confutauerim. Qua tu authoritate facis dixisse Magistrū quæ non dixit? Tua? quid hoc ad nos q te nouimus? ualent. n. ista forsan p laicis tuis, q te Danielem putāt, & tā imania atq; absurda errata tua nō intelligūt. Sequeris.

℄ Quarto q̄d est omniū acutissimū/immo imanissimus cæstus Entelli/q pniam primo modo uirtutem/distinguis a pœnitētia, tertio modo /quā uocas omnem carnis mortificationem. Ergo pnia uirtus non mortificat carnē. Quid ergo facit? uiuificat carnē/uel sinit uiuere carnem? Quod autem non mortificet carnem/tua illa pbat acutissima distinctio/qa pœnitentia primo modo /nō est pnia tertio modo. Hoc sic intelligo: Pnia dolor uoluntatis q uere mortificator carnis est non mortificat carnē. Si hæc Germanus diceret frigidum cœlum culparem: nunc quia Italus hæc dicit sub ardenti cœlo degens/quid prætendam non inuenio. Nisi q uerum te in epistola dicere credo: scilicet te & senem esse & in cōmentariis Thomę non tam implicitum q̄ immersum: immo submersum credo.

Examinent uerba hæc: sic tu arguis. Pnia primo mō q̄ ē uirt⁹ mortificat carnē: admittat. Itē pnia, tertio modo est omnis carnis mortificatō: quid hinc seqtur? ergo inquis, pnia primo modo, est pnia tertio modo. Nos autem dicimus: ergo si recte ita cōcludis: idem est quod mortificat, uel unde mortificatio puenit: qd ipsa mortificatio: idem agens qd actio, idē cā qd effectus. Ecquis nō rideat tam egregiam inscitiam? cum insup tam pessime hinc cōcludas: sic. n. ais. ℄ Pnia primo modo non est, pnia tertio modo, hoc sic intelligo: pnia dolor uoluntatis qui uere mortificator carnis est non mortificat carnem. ℄ Sed male ac peruerse sic intelligis Martine. Primo. n. non dixit Magister, pniam primo modo esse dolorem, sicut modo diximus. Secundo non dixit, q pnia tertio modo sit ille dolor uoluntatis mortificator carnis, sed ipsa poti⁹ carnis mortificatio: aliud ergo est qd mortificat: uel unū mortificatio puenit, aliud ipsa mortificatio ut pueri sciūt. Quia uero in hoc tā ualido arg. uo luisti laicos, & imperitos cōiicere te uicisse: qd hactenus nō poterāt, idcirco addidisti.

℄ Si hæc Germanus diceret, frigidū cælū culparē. Nunc qa Italus dicit sub ardenti cœlo

Sub ardēti. ut se eē Astrologū magnum ostenderet.

degens: qd ptendam nō inuenio: nisi q uerum te in epla dicere credo. Scilicet te & senē esse & in cōmentariis Thomæ non tam implicitum q̄ immersum, imo & submersum credo.

uerba Mart.

℄ Quid uero nos in te reiicere multo uerius possum⁹ & cōgruēti⁹? Nēpe. Si Thomista illa tam absurda dixisset, oppido mirandū esset. At qa Martinus dicit hæc, nō tā implicitus q̄ imersus, imo & submersus, multoq; magis submergendus, in hæresibus ac stultitiis: & in concilio illo sancto qd præparat: minime est mirandū. Sequitur.

℄ Quinto: pniam secundo modo satisfactionem etiam esse dicis. Item tertio modo satisfactionem esse dicis. Et primo modo si est dolor uolūtatis nō potest fieri quin & ipse dolor satisfactionem operet. Rogo quot nobis tandem distingues satisfactiones. Hæc ideo impugno ut hanc tuam distinctionem denuo septem aliis noue cōfictis distinctionibus defendas/more sacræ scholasticæ Theologiæ: & tūc dicas omnes nihilominus in uerbo xp̄i intellectas: ut persuadeas mihi doctrinā Christi sine Thomæ & Syluestri distinctionibus intelligi non posse: id enim opus est ut psuadeas/qui xp̄m nisi sine Thoma intelligi uix credo.

Thomas xp̄o ñ nihil obfuit

O confictor infœlix & impudens mendaciorum iactator: quando finem facies? Nam ubi dixit Magister q pnia secundo modo, esset simpliciter satisfactio: sicut est tertio modo? hoc ille dixit: q secundo modo dicta, est non sola satisfactio, sed contritio simul & confessio. At tertio modo, sola satisfactio. Similes autem uocum diuisiones innumeræ sunt. Nam apud iureconsultos cognationis uox uno modo, tam agnatos q̄ cognatos complectit. alio modo cognatos solos, ut ab agnatis distinguūt. Sic adoptio uno modo, tam eorū q sūt in potestate q̄ extra: alio modo eorum dūtaxat q fuerit in potestate. Accipe ēt uulgare exēplum, dies uulgo accipit uno modo, ut diem ac noctem cōplectitur: alio uero modo, pro ipsa tantum die seu luce, ut a nocte diuidit. Sed qa tu neq; diem a nocte, neq; lucem a tenebris separas, & omnia cōmisces & confundis, ideo nō agnouisti recte hanc diuisionem cōsi

stere: q quædam .s. esset, pniã q simul confessionem contritionem ac satisfactionẽ cõprehẽderet: qdam uero q solam satisfactionẽ. Quod uero denuo subinfers ex mente Magistri Pniam primo mõ esse dolorem uoluntatis, satis pbauimus mendaciũ. Quod etiam dixerit dolorẽ uoluntatis esse carnis mortificationem (sicut tu concludens psupponis) etiã mẽdacium. Quod autem subiungis, dolorem uoluntatis operari mortificationem: cõtra te pugnat: qa aliud esse debet opans mortificationẽ: aliud ipsa mortificatio quã opaẽ. At qa laici ista sua tã docte atq; subtilr dicta nõ cœpissent, neq; eum supasse coiecissẽ, nisi aliqd maledicti p illis subinferret. Ideo contumeliæ etiam contra Thomam parcere, & blasphemiæ non potuit. Vbi qq debuerit signari de more in margine. Modestia Lutheri, tñ quia magis egregium fuit simul cum maledicto, tacite laudem suam pdicare: ideo eius loco aliam apostillam spectabilem, & ipsum tex. declarantem legimus: uidelicet Thomas xpo nõ nihil obfuit. Quasi expressim dicat. Ego uero Martinus q hæc Thomæ errata detego, non nihil psum. Vt.n. omnia peruerse abs te dicanẽ & fiãt, nihil cõgruẽti⁹ dici poterat. Mendacium. Martinus con tra Martinũ:

¶Sexto libera me quæso ex his angustiis meis si uerbum Christi potest intelligi de sacramentali pœnitentia pſertim tertia eius parte/idest satisfactione: uerbum autem xpi præceptum immutabile/quõ fit ut sacerdotalis potestas sacramentalem satisfactionem mutet/dando indulgentias & remissiões satisfactionis? Nonne uides uel aliam esse satisfactionem sacramẽtalẽ quã Papa remittit. s. ecclesiasticã: uel si eadem est/nullas esse prorsus remissiões/ & indulgentias esse meras illusiões & simulatas remissiones? Non enim remittere potest quod Deus præcepit & ligauit.

Vt his angustiis libereris unicum hoc remediũ. Ne sis tã sapiẽs in oculis tuis. Ad arg. satis supra dictum est: p indulgentias satisfactionem nõ tolli, sed largiri id potius quo satisfiat & ita nec iustitia Dei tollit nec præceptum. Sequeris ultimo argu.

¶Septimo si satisfactio comprehendit in pœnitentia secũdo & tertio modo: utraq; autem est quæ a sacerdote iniungiẽ. Rogo quomodo stabit hæc distinctio? Sacramentalis enim satisfactio non est nisi quæ a sacerdote imponiẽ/& eadem est (te authore) quæ tertio mõ accipiẽ. Iure mihi ueniã dabis si hæc non capio. Aeneum enim caput/& nasum ferreum habeo. i. indocile & incapax tantæ tuæ Theologiæ ingeniũ: si ita placet.

Vere non capis quæ Magister dixit. Primo qa Pnia secundo modo non solam satisfactionem dicit. Et tertio modo solam. Secundo mendacium est: q illẽ intellexerit in utroq; modo de satisfactione iniuncta a sacerdote: cũ clare dicat: tertio se modo intelligere Pœnitentiam pro omni carnis mortificatione. Qua igitur fronte rogas ueniam, si hæc non capis quæ tam clara sunt? Deinde quomodo dignus uenia, cum arguas & contemnas quæ nõ capis? Aeneũ caput & nasum ferreũ tibi esse agnoscis. Agnosce tñ & hoc quod diximus, Potens est Deus. infringere & hunc & illud. Hactenus ut pueris te iam nudatum usq; ad pudenda, ridendum dimittam. IgnorãtiaMartini mẽẽdaciũ Proteruia.

¶Quinta disputatio super tertio dogmate.

Illud xpi pceptum de Pnia nobis traditũ impossibile eẽ ut impleaẽ, his uerbis dogmatizzas ad eundẽ. S. P. Magistrum.

¶Tertium pessime facis q negas saluatorẽ ĩpossibilia iussisse/plusq pessime facis/q hoc falsitatem audes appellare. Ideo enim semper orare oportet dimitte nobis debita nostra quia nunq facimus aut implemus mandata Dei. Nec possumus in hac uita adimplere/sicut. S. Aug. locupletissime contra Donatistas & pelagianos testaẽ: sed & Paulus Rho. vii. queriẽ se captiuari in legem peccati & non facere bonum quod uult: similiter & Gal. v. Caro concupiscit aduersus spũm & spiritus aduersus carnem. Hæc enim sibi aduersantur/ ut non ea quæ uultis faciatis: istæ sunt inimicitiæ quas Nota blasphemiam & mendacium.

posuit Deus inter semen serpentis & semen mulieris/inter carnem & spiritum/inter concupiscentiam & charitatem. Quod ergo non omni tempore pœnitemus/& resipiscimus/uitium est/licet impossibile sit fieri. Coclusit ergo Deus omnes sub peccatum: ut omnium misereatur.

Ad hæc autem quid referam dignum tanta impietate nisi quod Hiero. dixit? Qui dixerit Deum impossibilia iussisse Maledictus sit. Merito igitur uel Hieronymi testimonio anathema & maledictus sis, ac maneas donec (quod magis opto) resipiscas. At post hoc. Augustinum afferre audes, qui non loqtur de implemento mandatorum Dei: sed tantum de peccato ueniali: a quo ppter difficultatem maximã dicitur, q impossibile e abstinere. Alioquin & hoc Augustini testimonium est, epsla. 95. Et si non inuenitur in hac uita hõ sine peccato id tñ dicitur posse fieri per adiutorium gratiæ & spũs Dei. Secundo abuteris Pauli uerbo in falso intellectu, q dixerit captiuum se esse in lege peccati & non facere bonũ quod uult, & deinde cum ait. Carnem concupiscere aduersus spũm. Neq. n. p hæc q non intelligis: sequitur, q ipse fateatur se non implere mandata Dei: aut (quod abominor dicere) q Deus pceperit impossibilia. Alioquin qũo idem de se ipso dixisset? Nihil mihi cõscius sum. Et alibi. Bonum certamen certaui, cursum consumaui, fidem seruaui. De cætero reposita est mihi corona iustitiæ. Quõ dixisset Iesus. Iugũ eius suaue & onus leue si impossibile latu esset? Quõ dixisset, Filius tonitrui gloriosissimus Euangelista non solum nõ impossibilia: sed non grauia Dei mandata? quod intelligitur ei qui amat, ut Aug. exponit. Abuteris & tertio alio uerbo Pauli dicentis, conclusisse Deum omnia sub peccato, ut omniũ misereatur, quasi Deus ob eam cãm mandet impossibile, ut hinc sumat miserẽdi occasionem. Magna hæc uero misericordia Dei esset (q̃ pprie latronum est) prius ligare ut possint soluere. An nõ scriptum est: Ex te perditio tua Israel. Sed ego stultus magis q in blasphemiis tam apertis moror. At uos qbus Martini forsan doctrina placet: hoc unũ saltem aliquãtulum cogitate, q crudelis sit iste Deus quem sequendũ pponit Martin⁹, q uobis impossibilia pceperit. Si placeat talis Deus, placeat merito & Martinus. At si re uera talis Deus, si quid sapitis, placere uobis non potest: cur placeat inuentor talis Dei, aut eius tam crudelis doctrina? nisi quia nulla aut parua lux.

Hier.

Peruersor uerbo Pauli.

uerba Augu.

Peruersor uerbo Pauli

Blasphemia Martini.

De⁹ Martini crudelis.

¶ Sexta disputatio super quarto dogmate ab eo posito his uerbis.

SEcundum habitualis illa pœnitentia/nec a uobis intelligibilis: nec uulgo tradibilis nulla est apud me: sed a uobis conficta ex Aristotele: presertim si qualitatem quandam in anima ppetuã & ociosam intelligitis: aut doce eam ex scrip. Patribus/canonibus/rationibus.

Si uis doceri hunc uirtutis habitum, non ut fingis ppetuo ociosum, sed maxime fructuosum. si capere potes iam attende. Primum accipe regulam. Contrariorum eandem esse disciplinam. Simul. n. ac unum didiceris ex contrariis, & reliquũ didicisti. Tum paruper respice ad te diligentiusq ad omnes impœnitẽtiæ & obdurationis actus attende. V. G. Effudisti multa aduersus catholicam ueritatem. Admonuerunt multi. Num redisti ad cor? Minime. sed despexisti, psecutus quasi per risum scelus. Accusarunt hæreseos crimine. Nũq d recogitasti? Nequaq: sed (qd ait Ambrosius de hæreticis) tanto magis excanduisti. Maiores ad reuocandum hortati sunt. Num paruisti? Immo (qd de seductoribus Paulus ait) in peius profecisti. Cõminati sunt pœnas. Et tu contumaciam pteruiorem excogitasti. Dãnatus es. Summi Iudicis tremenda sententia. Tu uero quid? Quasi impius qui in pfundũ maloꝝ, uenit scelerate atq impie contempsisti: & in dnm ac pastorem tuum, ut furiis maioribus insultares, cornua erexisti. Addo q ueniet (ut existimo) nostra hæc ad man⁹ tuas: quæ ueritatem tibi in faciem interdum paulo durius (sicut pmeruisti) exponent. Et ea legens, ac parum considerans uero ne, an falso: iure, an iniuria, dolos atq iniquitates tuas enudent: quas ibi uelut in speculo posses recognoscere Sic tãdem maiore impetu excitatus ad uersum me cogitabis, sic ad hunc hominem respondere oportet. Illis dicteriis eludere, sic mordere. locus ille Plautinus, aut Terentianus ludus, argumentum illud euitabit. Illud negabo, aut quo potero modo melius diluam. Multa quæ me penitus expugnãt, transibo, dissimulabo: sæpius p risso ridebo: sp puocabo ad maledicta in curiam Ro. & illi⁹ curiæ peccatis omnem meam contegam impietatem. Verba mi hi nunq deficient, quæ laicis dari oporteat. Non omnes erunt æqui iudices, & ad ueritatem spectantes: ideo nonunq pducã scripturas

Nota Martine hæc ad te pertinet.

Nota Martine ut cõphẽderis a Thomista.

ſcripturas, ſiue ad ꝓpoſitũ ſint, ſiue nõ: qs iudicabit? cũ tã pauci xpianoꝝ ad eas diuertant. Satis mihi ſi quouis mõ ptes meas tutabor. Obſerua hos oẽs actus Martine, & cogitationes malas. Recordare aũt dnm dicẽtẽ, ꝙ e corde exeũt. Tũ ita rõnẽ collige. Si de corde hi act⁹ & cogitatiões ꝓdeũt, quos aſſidue augeri ſentio: & qd primo trepidãs nũc audẽs ꝑficio: ꝑfecto poni aliqd maius neceſſe eſt, atq; durius innatũ cordi meo: quo ſic paratior atq; ꝓtõptior ad hos obſtinationis actus in dies reddor. Et hoc, crede Martine, eſt uitiũ atq; habit⁹ ipniæ nihil min⁹ q̃ ocioſum, imo (ut ſentis) negocioſum nimis. Quod cũ ad uerteris, tũc opus ut regulã ſupra memoratã recolas, uidelicet contrarioꝝ eandẽ diſciplinã, ut ſic ꝑ contrariũ pniæ uirtutis habitum coniicias: quo uidelicet in contrarios actus his, quos in te tibi oſtendimus, bonæ mentes ratione ductæ, facile flectunť: ut peccatũ doleant, confiteanť, ac ꝑ eo ſatiſfaciãt. Hactenus ſatis ad declarandã tibi uirtutẽ pniæ, quæ habitus eſt: ad quã bonitas & patientia Dei te diu nimis expectat.

¶ Septima diſputatio ſup quinto ac ſexto eius dogmate circa contritionem.

C Onfiteor coram Deo niſi me temporum conditio & malignãtiũ atq; impioꝝ turba ad oẽm pna impietatẽ, cogeret; non facerẽ uerbũ cõtra tã ꝑuerſas ac patẽtes hæreſes impiiſſimi uiri hui⁹: q ſicut pluribus locis hoc iactat, ita in ſermone diabolico, quem de Pœnitentia inſcripſit ſic ad uerbum.

¶ Contritio (ſic. n. cœpit uocari uera pœnitentia interior) duplici uia paratur: primo per diſcuſſionem/collectionem/deteſtationem peccatoꝝ/qua q̃s ut dicunt/recogitat annos ſuos in amaritudine animæ ſuę/ ponderando peccatorum grauitatẽ, dãnũ/fœditatẽ/ multitudinẽ/ deinde amiſſionẽ æternæ beatitudinis/ac æternæ damnatiõis acqſitionẽ & alia q̃ pñt triſtitiã & dolorem excitare. Hæc aũt contritio facit hypocritã/Immo magis peccatorẽ: qa ſolum timore præcepti & dolore damni id facit. Et tales omnes indigne abſoluuntur & communicantur.

Contra has blaſphemias: Primo id ſcripturæ affero, qd q̃ſi ad ꝓpoſitum nõ faciat tu ꝑteris. Recogitabo tibi annos meos in amaritudine aiæ meæ. Quænã hæc eſt recogitatio annorũ niſi pctõꝝ collectio ac diſcuſſio? in quo eſt aiæ amaritudo, niſi in eoꝝ deteſtationẽ? unde
Ps. 50. deteſtatio? niſi ex multitudine enormitate & grauitate? Quid ais tu Dauid glioſe? Quare
118. ab iniqtate lauari & mũdari a pctõ poſtulas? qa inqs iniqtatẽ meã ego cognoſco, & pctm̃
6. meũ cõtra me: uel (ut Aug. legit) corã me eſt ſp. Cur ẽt dicis cogitaui uias meas, & cõuerti pedes meos in teſtimonia tua? Iſto. n. mõ ex pctõꝝ tuoꝝ cogitatõe cõuerſũ te ad eũ ꝓfiteris Cur lauas lectũ tuũ ꝑ dies ſingulos lachrymis? cur rigas ſtratũ tuũ? an ut ſic fias pctõr & hypocrita? Miror ꝙ tã laudata ſit pnia tua, cũ in græci uocabuli notitia nõ itellexeris, iſtũ
Para. pniæ modũ eſſe hypocritaꝝ & pctõꝝ. Cur ẽt fruſtra Salomõ filius tuus his uerbis pniam
ult. ueram oſtẽdit? Si pecauerit tibi ppľs, & captiui ducti fuerint, & in loco captiuitatis egerint pniam in corde ſuo, dicẽtes. Peccauimus, iniq geſſimus, impie egim⁹ &c. Hic. n. nihil agno
Gen. ſco, niſi reſpectionẽ ponderationẽ confeſſionẽ & deplorationẽ peccati. Nã ecce, forſan pluſ
3. q̃ Salomon hic nr̃ Daniel, cõtra docet. At nũqd erit & pluſq̃ Deus. Ait. n. Deus ad Adã poſt
Gen. pctm̃. Adã ubi es? Quid eſt dicere. ubi es? niſi reſpice quo te peccato tuo conieciſti: quantũ
4. boni amiſeris, q̃tum tibi cõparaueris mali. Itẽ poſt fratricidiũ ad Cain: ubi eſt Abel: frater
Ezec. tuus? & rurſus: Quid feciſti? Nũ hic uirtutem an ſcelus potius cõmemorat? Quid item ꝑ
18. Ezechielem aptius docet cum ait. Si auerterit ſe impi⁹ ab impietate ſua quam opatus eſt, & fecerit iudiciũ & iuſtitiã, ipſe aiam ſuam uiuificabit. Conſiderãs. n. & auertens ſe ab oib⁹ iniqtatib⁹ ſuis uita uiuet & ñ morieť. Quõ uita uiuet & ñ morieť ꝙ ſic cõſiderauit iniqtates? cũ Martin⁹ dicat ꝙ erit hypocrita & peccator indigne & abſoluiť & cõicat. O dñe De⁹ ſi tu ſoluis q̃ ligat Martinus. certe oportet alias eſſe claues tuas, alias Martini claues: ſi qbus tu aperis ille claudit. Proteſtor igr̃ in ſcripturis ſanctis tuis: ꝙ qui Martini claues ſequunť Qui hẽt aures audiendi audiat.
illas ſequunť q̃ non cœlum ſed infernũ apiunt. Ego dixi. ipſi uiderint. Nam qd euangelii exempla ꝓferam ubi totum ueræ pniæ proceſſum licet oculis intueri? Stabat inqt Publicanus a longe Cur a longe ait? niſi ꝙ ex peccato a Deo ſe elõgatũ & ſalute priuatum nouit, ſicut ſcriptũ eſt. Lõge a pctõribus ſalus. Nolebat oculos ad cœlũ leuare, unde hoc niſi ex meditatiõe idignitatis ſuæ ꝑp pctã? Percutiebat pectus ſuũ: cur hoc? niſi ꝙ (ut ait Aug.) ipſe pœnas de ſe ipſo exigebat. Deniq; dicebat. Propitius eſto mihi peccatori: unde hæc exorta tã

repente fiducia,cũ mox non auderet leuare oculos in cœlũ:nisi q̃ gradatim,ex timore in spẽ,ex pudore in fiduciã,ex peccati notitia i imploratiõe diuinæ grãæ ascẽdit:tũ ex ꝓprio peccati iudicio ac iustitia,sua sñia ꝓueniens Dei sñiam,ꝓpria uĩdicta Dei uindictã aduertens:misericordiã iustificatus ꝑmeruit.Sic.n.sequr.Et abiit iustificatus in domũ suã. Igr quẽ in euangelio iustificatũ legimus,in doctrina Martiniana,audimus hypocritã factũ & pctõrẽ.Sed qd aliud in ꝓdigi parabola docemur?Recesserat a pr̃e.Recedit.n.a Pr̃e Deo qcũq; arbitrii libertate abutẽs,sub eo eẽ recusat.Pascere porcos icipit.s.uoluptatũ immersus curis.Reuersus tandẽ in se est.qppe agnouit pc̃m,peccatiq; fœditatẽ & miseriã.Quãti (inqt)mercẽnarii in domo pr̃is mei abũdãt panibus.Hic amissi boni recordatio.Ego aũt hic fame pereo.Hic dolor iam cognitæ miseriæ.Surgã inqt.Hic consiliũ desistẽdi a pctõ. Et ibo ad pr̃em.Hic aius uiam ingrediẽdi uirtutũ,ut ad pr̃em ꝑueniat.Et dicã ei,Pr̃ peccaui in cœlũ & corã te.Ecce primũ peccati agnitio & cõfessio.Iã nõ sum dignus uocari filius tuus.Ecce cõfusio & idignitatis suæ detestatio.Quid hic fcm̃ est?An adhuc hypocritã habemus & pctõrẽ?Immo ait.Surgẽs uenit ad pr̃em.Hæc igr̃ recta uia eũdi ad pr̃em.At qd agat pr̃:num reicit quasi hypocritã?num damnat tanq̃ pctõrem?Absit.Sed cum adhuc lõge eẽt,uidit illũ.Hoc est primæ grãæ donũ,ut respicere uenictem incipiat.Et misericordia motus est,illa uidelicet misericordia,q̃ plena est terra.i.oẽs terreni hoies ac pctõres.Accurrens cecidit sup collũ eius.Accurrit in celeritate auxilii.Cẽcidit.qa inclinat ab altitudine suæ maiestatis,ad nos humiles homũculos & pctõres.Et osculatus est eũ:hoc est in ultimã grãm atq; pacẽ suã admisit.Quid hic agat filius?num a pniã?num a peccati memoria confessione ac detestatione desistat.ẽt confecta pace?ẽt restitutus in gratiam?Minime.Sed in ꝑpetua hac memoria & confessione laborãs usq; ad ultimũ,ait.Pater peccaui in cœlũ & coram te,iam non sum dignus uocari filius tuus.Quid hinc.Pr̃?Dixit aũt Pater ad seruos suos.Cito ꝓferte stolam pmã,& qd excurrit.In quo agnoscere gloriã licet,& beatitudinẽ qua tandẽ,sic agens pniam,donatur.Sed qd frustra laboro.Cum uniuersam ad hoc possem ꝓferre scripturam?Cur sacros ꝓferam Doc?cum nihil agere aliud in oĩ opeuideantur q̃ sic docere.An non erit satis,si Augustinũ directo expugnãtẽ doctrinã istã ꝑfidi ac spurii filii ꝑduxerim?Hæc eius uerba ps ult. Audistis modo 1o.Apsum,timor nõ in charitate sed ꝑfecta.Charitas foras mittit timorẽ:qa timor tormẽtũ habet.Et tñ nisi in timore icipiat hõ deũ colere,nõ ꝑueniet ad amorẽ.Iã ne sentis Martine,iã ne sentis,q̃ aduersatur tibi Augustinus?q; nõ ab amore iustitiæ,sed a timore pœnæ,ꝓcedit ad amorẽ Dei?Sicut Propheta pr̃ cũ sapiẽte filio dicebat.Initiũ sapiẽtiæ timor dñi.Taceo igr̃ alios ne supra Augustinũ te facere uideat,& ꝓferri quos appellas scholasticos:qa ut derideres.Taceo canones:qa ad nouas te blasphemias excitarẽ. Mitto paganorũ dcm̃ & sapientũ mũdi.Agnosce te ipm:qm̃ tu nihil minus,uel agis uel agere curas.Prætereo qd iurecõsulti inqunt.Bonos pœnarũ metu fieri:qa nihil minus q̃ iuristatheologus es.Cauebo ne afferã ecclesiæ cõsuetudinis lõgissimæ authoritatẽ:qua admonẽte,docẽte,ꝓdicãte,tot sunt sæculis hæc sp obseruata custodita ꝓbata:atq; ad hoc innumeris dispositis uoluminibus tradita edisceda & obseruanda. Nã tu solus sapiens cõperisti tandẽ totã ecclam esse aiarũ & cõsciaꝝ carnificem:ut iam uerendũ sit ne excõicata abs te uniuersa ecclesia,libri eiusmodi omnes iudicent igni.Postremo si te hominem saltem agnoscerem,naturalis euidentiam rationis naturæ deiq; ordinem ꝓducerem.Nemo enim qui aduerterit,nõ ꝑspiciet,Deũ naturãq; ipsam ita sp cõsueſſe,ut res ꝑ media de imꝑfecto ad ꝑfectũ disponat,nõ aũt derepente ab extremo ad extremũ traducat sine medio.Sic ars naturæ æmula,nihil cõfestim ꝑfectũ nobis reddit.Hic Magr̃ ac dñs Pannũ rudẽ ueteri cõsarciendũ uestimento,& uinũ nouũ in utres ueteres claudi,non laudat:ne inassueta potentia uini,rũpantur utres.At tu oĩ arte supior,ipsa reꝝ natura,& sũmo oium opifice,sapiẽtior artifex ac Magr̃:statim a uitio pctõrẽ facis surgere,sola ei ꝓposita uirtutis spẽ,absq; suaꝝ cõsideratiõe erũnaꝝ,absq; ullo pœnaꝝ timore,aut pctõꝝ cõfusiõe ac pudore ꝓcedẽte:ut ita stulta coram te sapientia ipsa facta sit.Sed unde ad hæc motus sis dignum est profecto ut uideamus.

Nota hæc ad te ptinẽt Martine.

¶ Confutatio rõnis Martini,q̃ sup supioribus dogmatis ita sequitur ad litteram.

r Atio oium ꝓdictoꝝ est.Impossibile est ut odias aliqd uero odio & ꝑfecto /cuius contrariũ non prius dilexeris. Amor semp est prior odio/& odiũ natura & sponte fluit ex amore: & sic nascitur Zelus qui est iratus amor/id est odiũ mali ꝓpter bonum.Sic odium peccati & dete

ſtatio uitæ pteritæ:nulla cura:nullo labore qſita ueniunt ſua ſponte. Alio
quin puerſiſſimo ordine/& nunq̃ p futuro ſtudio/q̃rit amor iuſtitiæ p odiū
peccati. Immo machina deſperationis & deiiciēdi animi eſt talis puerſitas.
Pnia.n.debet eſſe dulcis/& ex dulcedine in irā deſcēdere ad odium peccati.
Amor.n.eſt uinculū ppetuū/q̃a uolūtariū. Odium/tpale/q̃a uiolentū. Igit
pſuade homini:primum/ut diligat iuſticiā/& ſine magiſterio tuo contereť
de peccato:diligat xpm/& ſtatim ſui prodigus odiet ſe ipſum. Sic Pſal.xliiii.
Dilexiſti iuſtitiam/& odiſti iniquitatem:prius inquit dilexiſti iuſtitiam & ſic
odiſti iniquitatem &c.

Vere ſcriptum eſt impi⁹ cōfundit & cōfundeť. At nos diſtinguam⁹ cōfuſa hæc ei⁹ dcā:& di
uidať lux a tenebris, aq̃ ſupiores ab iferiorib⁹.i.uera ſeparenť a falſis,& appeat tandē ari
da:hoc eſt infructuoſa doctrina. Prima eius cōcſo & fundamētū eſt. Amor odio prior eſt
natura,& ſpōte odiū fluit ab amore. Recte hucuſq;. hinc aliā traducit. Impoſſibile ē aliqd
te uero & pfecto odio odiſſe:niſi ei⁹ cōtrariū pri⁹ dilexeris. Hic cū hoie & lubrico & impi
to ſubſiſtēdū eſt. Hæc.n.cōcluſio,niſi aliter declareť qd ſit hoc ue℞ & pfectū odiū:inſtan
tias patiť.nā ut uť pagan⁹ aiebat Oderūt peccare mali formidine pœnæ. Boni aūt uirtutis
amore. Vnde liq̃t q̄ mali oderūt pctm̄ ſine amore uirtutis ſui cōtrarii. Eget ergo ſupra di
cta cōcſo expoſitione,ut mox uidebimus. Tertia eſt.odiū peccati & deteſtatio uitæ pteritæ Martinus con
nulla cura,nullo labore q̃ſita,ueniūt ſua ſpōte. Hāc eſſe merā falſitatē,uel ex eius dictis p tra Martinū.
Gen. bo.nā(ut ille ait)ad odiū peccati neceſſari⁹ ē amor uirtutis & ei⁹ aſſecutio. Sed ad hoc mul
ta cura atq; labor exigiť:ergo &c. Quis.n.manifeſtā negauerit expientiā? q̃ paucos uirtuo
ſe uiuere iſpicimus,eo q̄ difficile ſit(ut notū eſt)aſſueſcere ſcdm uirtutē. An nō Dei teſti
moniū eſt. Pronū hoiem ad malū ab adoleſcētia ſua? At ſi corrigat ſe Martin⁹,& dicat.q̄
intelligit poſt iā adeptā uirtutē,nullā eſſe curā ac laborē odiſſe pctm̄:iā incipiet cōſentire Doctrina
ad uirtutē adipiſcēdā,laborē & curā exigi.ſ.ad media ueſtigāda In hoc aūt ei⁹ doctrina ab Martini.
oium doctrina recedit,q̄ lapſum & grauatū pctis aium ſtatim erigi ad uirtutis cōtēpla
tionem,poſſe arbitrať,ſine pu(r)a diſcuſſiōe uitio℞,ſine timore pœnæ, & cæteris q̃ ex ſapiē
tū diſciplina narrata ſunt. Et nō intelligit Lutherin⁹ Theologus,q̄ in pctō ſiſtēs luteos ha
bet oculos. Quō igr̄ uirtutem pſpiciet? terrā ſolā intueť.quō eleuabit uultū ad cœlum?
Terræ theſauris ihiat,quos uidet.quō alios poterit q̃rere meliores:quos nō uidet?niſi pri⁹
hos falſos eē cōſpexerit? Hic ſapiētiſſim⁹ Magr̄:Primo ait:nolite uobis theſaurizare i ter
ra,ubi erugo & tinea demoliť,& ubi fures effodiūt & furanť. Deīde ait. Theſaurizate uo
bis theſauros i cœlo:atq; ita decognitōe & odio uanitatis,ad ueritatis cognitionē & amorē
pducit. Deniq; q in luto iecis,ueluti ſus lutulēta delectať:q libēs ſeruiat pctō:& iō ei⁹ uin
culis teneať. quō niſi odorē malū ſentiat,aut niſi cathenas peccati oderit,ut rūpat, tangi Vbi deceptus
poterit odore uirtutis?& ſic tractus ad eā pgere? Ergo tandē ut ubi error eſt & impitia tua eſt Martinus.
detegā. Sumo ppōnem tuā,q̃ nō tua eſt,cū eā nō intelligas. Sed pbo℞ oium. Amor odio pri
or eſt:& odiū ex amore fluit. Sumo & hāc:is q in pctō eſt ſeipm̄ amat,licet iordinate. hinc
pbo q̄ ex hoc ſuiipſi⁹ amore odiū pcti naſci pt,ut ſic reddať uera pria ppō. Amor prior Cape hæc
odio ē,& odiū ide ſua ſpōte fluit. Qui.n.ſeipm̄ amat,delectationē ſuā amat,quā in pctō ex Martine ſi po
piť:q delectationē ſuā amat,iā cōtrariū odit:uidelicet triſtitiā ac dolorē,& cōſeq̃nter q̃ do tes.
lorē iducāt:ut puta pœnas:& cōſeq̃nter q̃ ſunt cā pœna℞,ut ſunt pctā:& iō ut cognouerit q̄
pctā afferūt pœnas,ipoſſibile erit(cū ſeipm̄ amet) pctā nō odiſſe,nō ueluti pctā,ſed uelu
ti pœnā ſecū afferētia:q̃ cū uel ſic cœperit odiſſe,ac ſimul fugere:aium oportet ut ad uir
tutē adiiciat,uñ paulatim odore bono tract⁹,& opatiōibus pficiēs,aſſueſcet in illa,ac dele
ctabiť:eritq; iā uirtutis cōparat⁹ amor,unde aliud ue℞ naſceť odiū pcti:qd nō rā pp pœ
nas aut amore ſuiipſi⁹,ſed pp uirtutē & amore uirtutis ac dei,fugiet & deteſtabiť. Semp igr̄
amor prior erit odio,& odiū ab amore fluet. Amor ſuiipſi⁹,prior illo odio pcti qd naſciť
ex timore & odio pœnæ, qd ab eodē amore uenit. Amor uirtutis & Dei q eſt pfect⁹, prior
odio illo pcti:qd pp ſui turpitudinē naſciť,& cōtrariā faciē ſpēi uirtutis,& charitati Dei.
Hic aūt pnia pficieť in hoc amore & odio:& tñ inde incipiet.ut recte Aug. docet. ſcriptu
ra pbat:rō cogit.expientia maniſeſtat. Nec qcq̃ eſt qd tu ais. pdeſſe exēpla ſcō℞,& eo℞ q
ſcdm uirtutē uiuāt. Quis neget hæc? Sed hoc pſertim his,q a pctō iā alieni uirtutis decus
& honeſtatis q̃unt reſpicere. At q uirtutē eiuſq; odorē nō ſentiāt,q̄ odore cōtrario dele
ctenť,quō tu Martinus facies ut reſpiciāt? ut noctuæ,ſolis lucē pati poſſint? Ridicula hæc
nec digna,ut contra illa ulterius uerbū addam.

℄Octaua disputatio super tribus eius blasphemiis circa confessionem.

C Onfiteri omnia mortalia nõ tenemur. ℄Venialia nullo modo debemus. ℄Sic fecit uabat ecclesia primitiua. Hæc autem in eodem sermone his uerbis asseris.

Notate q̄ xp̄i zelo tenemini

℄Secũda ps est cõfessio sacralis/& hic duo sunt notanda. Primum nullo mõ p̄sumas cõfiteri peccata uenialia: sed nec oĩa mortalia/ qa impossibile est/ut omnia mortalia cognoscas. Ad impossibilia autem nemo obligatur: unde ĩ primitiua ecclesia solũ manifesta mortalia cõfitebanẽ ut patet. 1. Cor. yi. c. siquis inter uos est fornicator/aut auarus/ aut idolatra: aut ebriosus: aut rapax: cum illo nec cibum sumere. Et illud Gala. y. ca. Manifesta sunt opera carnis &c.

Blasphemia.

Iniqu⁹ Martiñi Deus:

Martinus contra Martinũ:

Plura colligo ex his dictis peste plenis. ℄Primũ iõ nõ teneri nos cõfiteri oĩa mortalia, qa hoc impossibile est. Ego uero gr̃as tibi ago, q̄ more tuo tecũ pugnas: q nunc neminẽ obligari ad impossibile p̄fiteris, & pauloañ. Deũ p̄cepisse nobis impossibilia asserueris: q̄ si dicas. De eccl̃ia nũc te loq̄ q̄ ad impossibile nõ obligat: licet De⁹ ipse obliget. Tũc oẽs quas egi gr̃as aufero: q Deũ nobis iniqorẽ ipsa eccl̃ia constituas. ℄Scdm supponis nõ esse possibile quẽq̄ nouisse oĩa mortalia q̄ admisit. Sed falso. Et hic deciperis, q̄ scriptum est ab occultis meis munda me & alia eiusmodi: q̄ nil aliud p̄bant: q̄ q̄ non põt hõ hoc certo scire: q̄ sit sine peccato, aut q̄ñ plura hẽat pc̄tã, q̄ se noscit habere: Sed cũ hoc stat, uel q̄ nulla hẽat, uel q̄ oĩa nouerit q̄ habet: licet hoc. s. q̄ nouerit, nouisse non possit. Ago tñ & hoc in loco gr̃as minime repetẽdas, cum alioqn dixeris: q̄ põt q̄s nouisse se esse in gr̃a Dei & amore dignũ ẽt citra reuelationẽ. ℄Tertiũ est solũ manifesta eẽ cõfitenda. Siqs ergo mechat⁹ sit aut blasphemiã dixerit, aut frẽm occiderit in corde suo, nõ debet cõfiteri. O blasphematorẽ pessimũ. Et qũo sacerdos cognoscet uultũ pecoris sui: sicut scriptũ est? qũo poterit pñiam iponendã diffinire, p̄ mõ pc̄tõꝶ? ℄Quartũ est: q̄ hoc obseruatũ in eccl̃ia primitiua asseris & Paulũ p̄fers ad Ro. y. siqs inter uos fornicator &c. cũ huiuscemodi nec cibũ sumere. & . y. ad Gal. Manifesta sunt opa carnis. Profecto Martine si hæc uerba p̄bãt, q̄ nõ sunt oĩa mortalia cõfitẽda: & q̄ ita fiebat tũc in eccl̃ia. Pariter p̄bãt q̄ uolat asin⁹. O Paulinũ Theologũ.

Blasphemia.

Notate Theologiã Marti.

℄Quintũ est uenialia cõfiteri nullo mõ debem⁹: qa eẽt p̄dere tp̄s, & esse aliis impedimento. Si est p̄dere tp̄s curare aiam, uere loq̄ris: si uitandũ est impedimentũ tpale: ut seq̄tur detrimentũ æternũ sanctæ loq̄ris. Veꝶ ad q̄d disponunẽ sacerdotes in eccl̃ia? Et cur dicit scriptura q minima negligit paulatim defluit? Et cur sancti Dei hoies quotidie & horatim, sæpe quis minutula cõfitebanẽ? Et ita amittebãt tp̄s, & aliis erãt impedimẽto, & fiebãt simul hypocritæ & pc̄tõres? O diabolicũ, o pestiferũ mẽbrum. Sed age hic te sisto. Cõfiterisne tu? Opinor ñ: cũ. n. usurpans Pauli dcm̃. Nil tibi consciũ esse dicas iam cõsequor q̄ mortalia nõ confiteris quoꝶ conscius nõ es. Venialia aũt nullo modo debes. Ergo tu nõ confiteris. Aut aliud forsan confiteris, q̄ peccata. Et iã diuinare uideor. Sic ais. Confiteor tibi Deus, & gr̃as ago: q̄ nõ sum sicut qlibet uulgaris hõ, aut sicut cæteri scholastici doctores tenebricosi: sicut Thomas ac Bonauen. Tot cõposui p̄ meis laicis libros, Tantã cõtrouersiã uel cum ipso Papa substineo. Tot homines Tam magnos eludo, Tantũ fabrico cõciliũ, in quo facile mitrã mihi potero aliquã cõparare, meritis meis dignã. Pro his oĩb⁹ ergo, sis bñ dictus. ℄Si nõ eiusmodi sit cõfessio tua, q̄lis esse possit, fateor ego ignoro. Attamen contra istas tuas nouas, ac nimis stultas blasphemias, & si possim oẽs doctores, & totã eccl̃iam afferre: attamẽ qa tu paruipẽdis, omittã. Solum Io. Gerson q̄ recipi abs te uideẽ p̄ducam. Ipse. n: in regulis suis moralibus. c. de pñia ita desiderat, ut omnia mortalia confiteamur: ut ẽt si quis de aliquo non sit certus, tñ sub dubio debere eum confiteri p̄nunciet. Addã & Bernardũ, q cum confiteri docet monachos, uix aliq̄d peccatum non ueniale cõmemorat. Sed magis stultus ego qui in his longius persisto.

Ioã. Gers.

Berñ.

℄Dispu·atio decma sup alia eius blasphemia in eodem sermone his uerbis p̄lata.

N Vlla sunt opa nr̃a/ẽt bona/qn sint pc̄tã dãnabilia: si Deus in iudiciũ itret nobiscũ: sic dicit Psal. cxliiii. Nõ itres ĩ iudiciũ cũ seruo tuo qa nõ iustificabiẽ in cõspectu tuo oĩs uiuẽs. Item oĩs hõ mendax.

Vere tu mendacissimus hoium Martine. Sed hoc mēdaciū tuū seipm pimit. ℭ Primo.n.
cōtradictio est, opa ulla simul bona eē & pctá dánabilia. ℭ Scdo nec oia pctá sunt dánabi Rn̄de ad hæc
lia, cū uenialia dánabilia nō sint ex ui ipa uerbi. ℭ Tertio tu dixisti ꝓxime. Aliquos iterdū Martine si po
confiteri multa, q̄ nec pctá sunt, aut uix uenialia: qūo igr̄ oia sunt pctá dánabilia. ℭ Quar tes.
to eē mūdū corde spū: pauperē: mitē: misericordē: Pacificū: sitientē: iustitiá patiētē pp iu
stitiá: baiulantē xp̄i crucē, & deniq; p illo mori: est pctm̄ dánabile corá Deo. Et quos ille his
opibus beatos, tu statuis pctōres, & qdem dánabiles: & mortē quá in cōspectu Dei p̄tiosam
ꝓpheta uocat. Tu damnabilē affirmas. An nō tu Antixp̄s es hoium pfidissime? ℭ Quinto
iniustū sic faceres Deū, q p peccatis dánabilib' mercedē daret? ℭ Sexto declara Esaiá no-
bis dicentē: Væ q dicūt bonū malū, & malū bonum, si oia opa sunt mala & peccata. Item
declara nobis Paulū dicentē. Btūs q nō iudicat semet ipm, in eo qd ꝓbat. Et alia eiusmodi
innumerabilia. Nihil uero ad ꝓpositum facit qd ait ꝓpheta. Nō intres in iudiciū cū seruo
tuo &c. qm̄ illud nō rōne bonoꝝ sed pctōꝝ dcm̄ est: neq; ēt dicit ꝙ ex iudicio Dei qlibet sit
damnandus sed ꝙ non iustificādus qa sine eius gr̄a nullus iustificaret, sed non seqtur ergo
damnaret: sicut in his q absq; baptismo moriunt ex cōi Theologoꝝ snia. Multo magis ēt
ridiculū, qd adducis. Ois hō mendax. nisi tu uelis dicere, ꝙ tunc ēt mēdax cū uerax ē: qd
in toto ope tuo agis: q eos q ueraces sunt mendaces asseris. Te aūt mendacissimū, & uanis-
simū, ueracē & grauē. Sic fieri oportet corá laicis tuis. Perge, & cito uidebimus finē. Nō p̄
tereo pestiferá aliá blasphemiá: sic.n. ais. ℭ Qub circa dū uolumus oia pure cōfiteri, nihil
uerba aliud facimus q̄ ꝙ misericordiæ Dei nihil uolum' relinq̄re ignoscendū. ℭ Ex his ꝓbat ꝙ Nota uerba p
Mart. mala sunt facienda, ut tanto magis habeat Deus qd ignoscat. Peccauit igit Paulus q dixit puritate quá
manebim' in pctō ut gr̄a abūdet? Absit. Rursus ex eisdē uerbis aliud blasphemū ꝓbat q̄si Martin' docet
Paul. ea q̄ qs confitet non ignoscat Deus ex misericordia, sed ex debito ꝓpter cōfessionē. ℭ Ter
ad R. tium ēt ꝓphanissimū dogma nascit, ꝙ uelle pure omnia confiteri, malū est. O diabolicū
6. hominem, immo pestiferum serpenrem.

ℭ Vndecima disputatio sup duabus aliis q̄ supsunt blasphemiis & q̄s passim iactat.

P Rima haꝝ blasphemia, iam oi populo nota est. Quicūq; credit se absolui, erit ab-
solutus qcqd sit de contritione. ℭ Scda Hæretica est, licet usitata snia. Sacra nouæ
legis iustificantē his gratiam dare, qui non ponunt obicem.
uerba ℭ Primæ blaphemiæ fundamētum est. Sola fides (inqt) uerbi Dei satis ē, ut iustificemur.
Mart. Si.n. credis ei q dixit. Qui crediderit & baptizat' fuerit, hic saluus erit. Dico tibi hæc fides
eius uerbi, facit te uerissime baptizari: quicqd sit de contritione tua. ℭ Hinc plures iactat
fabulationes: & ꝙ nihil refert, an p iocum, uel serio absoluat sacerdos & qualis ille sit do-
ctus, an indoctus: & alia eiusmodi multa tam insana, tam absurda ac perplexa, seq; ipsa pe
nitus destruentia, ut nihil sit opus disputatione. Et ideo sequenti libro solum cōmemoran
da reseruo cum sociis suis. Nunc super dogmate ipso principali disputans. Primo (ut est
semper perpetuus confusor) confundit uerborum Christi fidem, cum credulitate suæ ab
solutionis: quasi distincta hæc non sint: aut alterum sine altero esse non possit. Quod fal-
Pau. 1 sum est. Quis enim non uideat, posse aliquem putare se absolutum non esse, & tamen cre-
ad Co dere Christi uerbis? Pone enim uere illum non esse contritum, & tamē fidem retinere. an
rin. 13 non potest esse fides sine charitate & contritione? Cur enim diceret Paulus? Si fidem ha-
buero, ita ut montes transferam charitatem autem non habuero nihil sum. Quis rursus
non uideat, posse etiá quempiam existimare se uere absolutum: & tamen non erit absolu-
tus? ut sunt omnes qui credunt prædictæ blasphemiæ Martini: uidelicet ꝙ sola fides ista
sufficiat, scilicet se esse absolutum: ná ista fides nō stat: cum fide Christi Hæreticū enim
est asserere. Solam fidem sufficere sine opibus & sine contritione. Nam quid ait Iac. mani- Hæresis perni
feste? Fides sine operibus mortua est in semet ipsa; quid iterum? Estote (inquit) factores tiosa Martini
Paul. uerbi non auditores tantū. Paulus ēt ad Ro. Factores legis iustificabunt. Frustra alioquin confutatur.
ad. R. audiremus & Paulum & totá scripturam dicentē. Reddet Deus unicuiq; scdm opa sua: si
sola fides ad iustificandū sine opib' satis eēt. Opa.n. sine fide nō sunt, fides aūt est sine opi
bus, licet mortua & iformis. Et iō dixit Iac. Ostēde mihi fidē tuá sine opib', & ego tibi ostē
dá ex opibus fidē meá. Si qn̄ autem legimus solam fidem sufficere, de fide formata itelligi
oportet: nisi totá pdere scripturæ ueritatem uelimus. Et iō alloquēs Iacobus Apls Marti-
Iac. 2. no similes. Immo & ipm Martinum, qm̄ scriptura semp loquit, & omni congruit tempori,
ita subiungit. Vis aūt scire o homo inanis, qm̄ fides sine opibus mortua est? Abraá pr nr̄, nō
ne ex opibus iustificat' est, offerens Isaac filiū suū sup altare? Vides qm̄ fides coopat opib'
illius, & ex opibus fides cōsumata est, & impleta est scriptura, dicēs. Credidit Abraá deo,

& reputatū est illi ad iustitiā, & amicus Dei appellatus est. Videtis qm̄ ex opib⁹ iustificat hō, & nō ex fide tm̄. Hæc Apls Gloriosus. At uero Putabim⁹ forsan. Cōtrariū esse Paulū: immo Spūm scūm sibi ipsi repugnantem? cum legimus. 4. ad Ro. Abraam non ex opibus legis esse iustificatum. Minime. Non est. Mendax spūs scūs in Paulo: neq; in Iacobo. Sed oportet. Scrutari & attendere scripturam. Nec. n. ille sensus Pauli fuit, negare Abraam. Iustificatum ex opibus: sed ex opibus legis. Scribebat. n. ibi aduersus Iudæos, qui iam supuacuo in operibus legis confidebant, & gloriabant. Sed hæc nimis clara, neq; ꝑpter unam de stultis mulieribus ponenda ulterius ad disputationem: presertim si uera ea sunt quæ de illo narrantur, ꝙ cæpit hanc Iacobi epistolam ueluti canonicam negare authoritate frōtis suæ. Sic enim oportet ut agat: sed tm̄ neq; hoc erit satis, nisi & Pauli etiam epl̄as neget, & sancta Dei quatuor euangelia contra q̄ non minus pugnat. Attn̄ mirarer hoc ualde ꝙ hāc negaret epistolam, quam & ipse interdum ꝓ se citat, nisi ꝙ iam instructus sum. Ea tantū uera & diuinæ authoritatis esse, si qua faciāt ꝓ se. At q̄ contra, sunt paleæ & nihil. Quoad secundā blasphemiā uere nescio. qd dicā: qd opponā: an contra eius falsitatem arguā: an potius contra superbissimam arrogantiam. Hæretica (inqt) sed usitata sn̄ia doctoꝝ &c. O faciem cito confundendam. Tota ecclesia hæretica: omnes sancti & p̄cipui doct. hanc hæresim docuerunt. Pontifices hæresim statuerunt. Concilium Econemicū Floren. ubi ꝓbata est: hæresim tenendam nobis tradidit: & tm̄ ut Martinus docet. Concilium pōt statuere articulum fidei, & ita articulus fidei erit hæresis, in doctrina & Theologia Martini. Et certe nihil est uerius ista ꝓpositione, quā substinco meo periculo. Plurimæ conclusiones Martini q̄ sunt articuli fidei in sua Theologia, sunt ueræ hæreses et meræ insaniæ in Theologia uera & solida & xp̄iana: Et rursus. Plurimæ conclusiōes, q̄ in uera ac sancta Theologia, sūt perinde atq; articuli fidei principales credēdæ: in Theologia Martini sunt hæreses. Qui ergo sequi Martinum uultis, in tanto lucro tam nouæ doctrinæ sequimini: O uulgus stultum & insipiens. Quid amplius quæris, q̄ ꝙ ista conclusio explicite sonat? Hoc. n. sonat apte si capere uis: licet ista sententia sit usitata: qa. s. eam tota ecclesia doceat ac recipiat: licet ꝓbata sit ꝑ concilia. Licet ēt sancti doct. apertissime eam ꝓfiteant. Io. ēt Gerson in regulis suis moralibus. c. de pnia ꝓ indubitata asserat: ubi ait, uirtute clauium fit ex attritione in cōfessiōe cōtritio. Vnus tm̄ Martinus, nouus Theologus, nou⁹ Daniel, in noua lr̄aꝝ pitia: & p̄sertim in sctāꝝ scripturaꝝ noua interp̄tatōe, quarū ptē negare icipit: ptē nouis sensib⁹ & inauditis manifeste destruere: hæreticam ꝓnunciare audet. Quis igr̄ disputādi locus cū uiro tantæ authoritatis: ac tātæ libertatis? Quē. n. contra ꝓducā? immo qd ꝓducam? Si Pōtificum statuta. Diceret (sicut supra adnotauimus) contra hæreticum & contētiosum esse illa inualidum p̄sidium: Si sanctorum doct. sententias. Puta Aug. & Hieronymi: qb⁹ nullo modo respondere posset: uel dimitteret: sicut semp facit: & nihil responderet (nam fac ut in toto opere suo respondeas, aut afferat ipse semel, nisi interdum nimis coactus, q̄ doctores arguunt aduersus illum: fac semel eum illa dissoluere) uel forsan oīa uerteret contra Ro. curiæ mores: Et hinc hæretici & iustificationem & sanctificationem & gloriam sibi sumere student. Sed non sic erit, non sic. Respicit enim Deus mores etiam p̄latoꝝ malos, immo uel p̄latoꝝ maxime: & uindicta terribili sua die puniet: At non dimittet ꝓpterea hæreticos, non euadent schismatici. Credite mihi de malis moribus alienis non seq̄tur iustificatio nostra, non sanctificabunt uestræ hæreses, non amittet ueritas, & tandem perfidi & amentes eiusmodi homines durissime punient: non sunt addenda mala malis nō excusanda peccata criminibus alienis. Quilibet negocium habebit neq; exiguum ꝓ se ipso reddere rationem. O q̄ iusti facile in alienis sumus peccatis q̄ indulgentes in propriis: Sed redeo un̄ digressus sum. Sua igr̄ authoritate solus Martinus omnes audet hactenus doct. de hæresi eiusmodi arguere. At uideamus quid proferat pro sua opinione. Etenim ita ad Magistrum Sacri. P. ꝙ uirtute clauium ex attrito fieri nequeat contritus: his uerbis plenis doctrina sua, idest mendaciis arrogantia & imperitia plusquam manifesta. dogmatizat, cum apostillis suis quæ etiam contra illum euidenter pugnant. Audiamus ergo hominem sic magistrum alloquentem.

Hic exponit Martini conclusio.

Vn̄ hæretici iustificationē quærant.

¶ Dicis ꝙ attriti uirtute clauium iuxta sanctorum interpretationem/ forte sancti Thomæ/ fiunt contriti. Et ideo non modo Papa/ sed quisq; sacerdos dimittit dispositiue & ministerialiter. Respondeo primum. Siue sancti sint siue peccatores q sic loquuntur/ nihil moror. Hoc scio/ ꝙ errant. Error inq̄ est/ ꝙ attritus fiat contritus uirtute clauium: quia ut ait Apostol⁹/ Oportet accedentem credere. Fides autem non solum conterit/ sed etiam iustificat.

Modestia Martini.

Impossibile est enim ꝙ digne accedat ad sacramentum nisi iam iustificatus/ & uere contritus. unde illud cõmentum de attritione satis late uagans figmentum est & nihil in rerum natura/ nisi simulationem forte uolueris eã intelligere quæ magis indignum faciat sacramento.

Quia igiť non poteras sine mendacio & blasphemia & arrogãtia & cõtradictione substinere impietatẽ tuam. Primo negas esse interp̃tationẽ scõꝝ, exponẽs in parẽtesi & in apostilla ẽt declarãs, ꝙ p uerbum sanctoꝝ intelligiť Thomas & ita numerus ꝓ nũero in figura poniť. Et non pudet neq; pudebit eẽ opinor tã late tam apte mẽtiri, q̃si inter scõs solus Tho/
Hier. mas hoc ꝓbet. Quasi non dicat Hier. fides q̃ fideles facit in aqs baptismi dať uel nutriť, qa non habenti aliq̃n, ibi datur & iam habenti, ut plenius habeat dať. Quasi non dicat Aug.
Aug. ꝙ sacr̃m est in quo sub tegumẽto rerum uisibilium diuina uirtus secretius op̃atur salutẽ, quasi hanc opĩonẽ non sint secuti. Diuus, & uere nunq̃ satis laudatus (Deum inuoco ꝙ ex corde ita sentiẽs, & non gratia fauoris ullius aucupãdi hoium sic loquor) Gloriosus Bonauẽt. & Archieps Antoni⁹, & ut dixi Io. Gerson. Et Vgo de. S. uict. & Magr̃ sent. & oẽs deniq; unanimiter egregii doc. q̃ scripsere. Quasi Econemicũ cõciliũ Florẽ. non ita armenis circa hoc, ad ſr̃am credendũ tradiderit. Sacr̃a nouæ legis & cõtinẽt gr̃am & ipsam digne suscipiẽtibus cõferũt. Et solus nunc Martinus mẽdax, stultis & credulis homũculis p̃suadebit hoc eẽ cõmentũ nouũ, & insup modesti⁹ suo more loquẽs, figmentũ solũ bt̃i Thomæ. An non iratus est Deus: cũ in tam stulta & ꝓphana tã facile hoies inducanť? Scd̃o blasphemiã arrogantiæ copulãs inq̃t. Siue sancti sint, siue peccatores: nihil moror. Blasphemia est q̃m eoꝝ scitati, quos eccl̃ia uniuersa uenerata est: tot sæculis, tam impie & sine cã derogat: & indubiũ uertit: arrogãtia est, q̃m inq̃t se scire (ẽt si fuerit sci) ꝙ errauerũt. Quis unq̃ tã arrogãter locutus est? qd̃ si scriptura ois ab illo ꝓcessisset: aut spũ sc̃us eã cõicato pri⁹ cum Martino consilio cõposuisset: qd̃ audac⁹ ꝓnũciaret fera pessima? O diabolicũ uirũ. o ꝓgeniẽ Sathanæ. Sed uide tertio q̃ti faciat sibi cõtradicere: nunc. n. s̃niam Thomæ t̃m hanc ꝓnunciat: nũc uero alioꝝ multoꝝ ẽt fateť, ꝙ usitatũ & late uagans figmẽtum ꝓnũciat. Et ne non sit sibi contrari⁹ t̃m semel. hic apte fateť, ꝙ fides conterit & iustificat: immo ampli⁹ hæc uerba addit. Impossibile est, ꝙ digne q̃s accedat ad sacr̃m, nisi iam iustificatus & uere contritus, & in sermone de pñia dicit. Contritio nunq̃ est uera satis: ꝙ si esset uera, nunq̃ est certa: fides autem & uerbum xp̃i uerissima certissima. Duæ hic sunt contradictiones manifestæ. Prima qa ibi negat dari ueram contritionem: hic ponit ueram, immo fidem sine illa esse non posse, unde sequiť & alia contradictio. Si. n. fides conterit ut ait, & fides est certa: immo certissima ut testať; ergo certa est contritio, ergo certa iustificatio qd̃ exp̃ssim negauit: & adhuc est contra oium theologoꝝ s̃niam. Sed uideamus q̃bus moueať rõnibus: an forsan noua nobis aliqua arg. ꝓducit? immo uero diu nota, diu soluta, & in oium cõmentariis trita. Illud uel maximũ. Solus Deus iustificat solus Deus gr̃am confert. Quid faciunt claues si non declarant uel approbant gr̃am, q̃ eas iam p̃uenit? imo nullus uenit ad sacramentũ, nisi gr̃a eum mouente ad sacr̃m. Cur ante & post baptismũ q̃ritur baptizandus an credit? cur absoluendus q̃ritur an digne doleat de peccatis? Plurima autem ita stulta circa hoc in opere ad Leonem ponit, ut nesciam si q̃d stultius possit multa exq̃ri diligẽtia Ait enim ꝙ ante sacerdotis absolutionẽ semp est gr̃a, semp iustificatio: sed nõdum pax: solum uerbum sacerdotis pacem reddit. Stat igr̃ scd̃m istam stultitiã charitas sine pace. Itẽ ꝙ q̃n dixit Iesus de Mariã Magd. Remittuntur ei pc̃tã multa, ꝙ tunc gr̃a uenit, sed non dũ pax: unde scd̃m istam stultitiam seq̃tur, ꝙ Magd. non credidit illi uerbo saluatoris, aut si credidit, fides illa non potuit op̃ari pacem, & eiusmodi de adultera loquitur, & de Dauid sic ait. ℭ Mortu⁹ subito fuisset q̃n op̃ante in eo gr̃a iustificationis exclamauit. Peccaui nisi statim uelut absoluens Nathã dixisset. Dñs quoq; trãstulit pc̃ĩ m̃tuũ. non morieris. O quot stultitiæ in his uerbis. Prima ꝙ fuisset mortuus Dauid in ipsa iustificatione ꝙ si ĩtelligat de morte temporali, stultum & ridiculũ, & cõtra oẽm experientiã: qa seq̃retur ꝙ iustificatio & gr̃æ infusio op̃areť mortẽ ex cõturbatiõe; falleret ergo & falleret nos Apl̃s docẽs, qa fruct⁹ spũs, est gaudiũ & pax &c. Si uero intelligat de morte spũali, tanto maior addereť blasphemia stultitiæ suæ. s. ꝙ iustificatio damnaret. Secunda stultitia: quia uult ꝙ Nathã quasi sacerdos ex potestate clauium absoluerit Dauid, qd̃ est plusq̃ ridiculũ: qa est uirt⁹ clauium in sacr̃o nouæ legis. p̃terea Nathã quasi ꝓpheta nõ q̃si sacerdos illa dixit. Tertia stultitia ꝙ illa uerba, nõ morieris. manifeste ĩterp̃tari uř de morte carnali q̃ ex ꝑturbatõe uenisset, t̃m de spũali loq̃tur plusq̃ manifeste, ut nemo tã stultus dubitare potest. Quarta stultitia hinc seq̃tur ꝙ indistincte moriens añ sacerdotis absolutionẽ in timore illo & sine pace scd̃m suã Theologiã dãnareť. Addit & his sĩlia ẽt stultiora q̃ piget referre. Ex his aũt

La⁹ Bonauẽt.

Cõciliũ Florẽ. Econemi.

Martinus contra Martinũ.

Stultitiæ plurimæ Marti.

satis qui uolet poterit intelligere. Nam Deus iustificationem infundens & gratiam peccatori: dicit, ꝙ damnat prius eum: & ꝙ Peccator præsentem gratiam minus intelligit, q̄ cum esset absens. Ex quo consequor, ꝙ ipse Martinus putans se esse in gratia Dei dicendo ꝙ sibi nihil est conscius, & ꝙ est modestus & humilis & in timore sancto & in benedictiōe Dei & alia plurima quæ iactat de se ipso, ista ratione ab ipsa gratia longe abest. quod uerum in illo existimo: sed stultum & ualde absonum dictu est, ꝙ gratia p̄sens adueniens minus intelligat̄ q̄ si esset absens, immo amplius ꝙ ēt putet̄ damnatio. Sed stomachor super tantis insaniis, diutius immorari. Satis est indicare aliqua & locos, ubi hæc cōminiscit̄, uidelicet in opere illo egregio ad Leonem pagina(iuxta numerum in eius libris positum) .27. & .28. & .29. & .30. legant docti & si a risu abstinere ualeant, mirabor. Nunc ergo ad arg. eius(imo non eius, siquidem omnes qui scribunt illud mouent, & tñ ab illo nihil mouent̄) Dicitur ꝙ nec uere Deus solus absoluit sed sacerdotis utit̄ ministerio. Alioquin qūo respondetur ad uerbum xp̄i dicentis: quodcunqꝫ solueris &c. & rursus quorum remiseritis peccata: & ad formam absolutiōis q̄ utit̄ sacerdos uidelicet. Ego te absoluo. Ego te baptizo. Et ap̄s 2. ad Cor. 2. dicit. Ego qd donaui siqd donaui ꝑpter uos, & in persona xp̄i, ꝑ donationem enim remissionem peccatoꝝ, q̄ se facere, ꝑfitet̄: sed in p̄sona xp̄i. i. tanq̄ eius ministri. Nemo aūt negat posse cōtingere(sicut sæpe cōtigit) añ eiusmodi sacerdotis ministeriū, grām a deo ēt infundi, dū qs hēt sacrm̄, uel bapt. uel pniæ saltē in uoto, cū cōtritiōe p̄secta. Nec tñ min⁹ ue⁊ est, ꝙ si p̄secta nō sit, ui sacri & clauiū(mō obicē nō ponat) nō reddat̄ p̄secta. Sicut ait ꝑdictis uerbis Hiero. manifeste. Per q̄ sola, ex consensu oium Theologoꝝ ac toti⁹ ecclesiæ, uana omnia cōmenta peruersi huius hominis reddunt̄.

Nota Martine hæc ad te pertinent.

¶ Disputatio. xii. super ultimis eius duobus dogmatis.

Homo iste uaniloquus & temeritatis princeps. Satisfactionem iure diuino eē negat, nec a deo desiderari ultra qquam, post cōtritionem & charitatem. Quod licet satis supi⁹ per scripturas reprobatum sit, & per totius ecclesiæ authoritatem & rōnem euidentem. quoniam hæresis hæc ꝑphanissima omnino purgatorium & diuinā iustitiam tollit. Nunc iñ paucis ea qbus stolide mouet̄ resoluam. ¶ Primo inquit, charitatem solam uult Deus, & illa operit multitudinem peccatorum, ut ait Apostolus.(ꝑ apostolum contra usum loquendi Petrum intelligēs) Rñdet̄ loqui ibi Petrū de opibus charitatis, q̄ inuicē exhibem⁹, & sūt opa satisfactiōis. sic manifeste se ip̄m declarantē. Añ oia aūt mutuam in uobismet ipsis charitate habentes, qa charitas operit multitudinem peccatoꝝ hospitales inuicem sine murmuratione, unusqsqꝫ sicut accepit gratiā in alterutrum illam administrantes &c. Deinde uerum est etiam operiri charitate multitudinē peccatorum, ut culpam non respiciat deus ulterius: non autem ut auferat omnē pœnam. ¶ Secunda inquit, Deo maxime satisfit ꝑ uoluntatē, ubi non inuenit facultatē, ut cū Aug. sentit tota ecclesia. Respōdet̄, ꝙ forsan per ecclesiam intelligit laicos suos: & Aug. ꝑducens & locū non afferens, suspectus merito mihi est, ne Aug. ei seruiat satis. Sed admittat̄ arg. & dicam⁹ per illud ꝑbari poti⁹ irrefragabiliter, reqri satisfactionem. Si. n. ubi facultas deest, deo satisfit sola uoluntate, sequitur ꝙ ubi non deest facultas, requirit Deus satisfactionem: & insuper ubi deest, uoluntas est loco satisfactionis: & ita semper Deus exigit satisfactionem. Sic ergo sæpe solet Martin⁹ concludere contra se ipsum, etiam cum mendacia fingit: nec enim semper uoluntas est ꝑ ope, ut ex instantiis plurimis constat. ¶ Tertio(nec enim bene sibi esset, nisi perpetuo pugnaret secum) Perfecti inquit, omnia reddunt Deo quæcunqꝫ debent: quia nihil amplius debent, q̄ ut se totos ipsos cum intima uoluntate offerant. Deus enim ab homine non requirit amplius &c. Et tamen idem Martinus ait ꝙ etiam sancti plus debent q̄ possunt, & ꝙ nullus unquam fæcit quæcunqꝫ potuit. Ad argu. autem respondet̄ ꝙ perfecti non sunt sine iugi contritionis dolore & orationum affectu, in quo nemo negat eos non satisfacere. Deuot o enim talis & oratio assidua, opus satisfactionis est. ¶ Quarto ad uim laicalis eloquentiæ descendens ait. Finge aliquem in maxima charitate debere septem dies ieiunii: an non crudelis Deus si nō remittat illos, ut talis aīa statim euolet? Primum an non uere crudelis Deus tuus Martine, q animā in purgatorio existentem, & in statu merendi(sicut tu blasphemas) ut mox uidebimus, & nihil aliud sitientem q̄ Dei uoluntatē, & omnem ibi pœnam, eius amore, sufferentem libenter, & tñ retineri in purgatorio gratis: imo qd est stultius. Quis(inqs) scit si malit ibi pœnas sufferre, q̄ euolare in paradisum? Sed magis miror quo pacto tā imania & cōtra oēm naturā p̄suadere possis tuis laicis. At Deus nr̄, si debeat qs septē dies, & per illam maximam charitatem quam tu ponis forsan non satisfecerit ad hos, quia tu ponis illum in illis debitorem. Iustus est

Arg. Mart. cōtra satisfac. in ope ad leonē.

1. Pe. 4.

Marti. arguit cōtra se ipm.

Martinus contra Martinū.

Crudelissimū dogma

Stultitia euidens.

si pœnas exigat. Attamen nemo (ut diximus) negat, per eam tantam charitatem & cōtritionem, quæ esse nō pōt sine ope satisfactionis saltem interiore posse remitti & hanc & maiorē pœnā. Sed hæc coram diuino iudicio certa sunt. Nos autem hoc tātum iustissime definimus. Quotiens satisfactum erit in cōspectu Dei, ipsum rursus nō puniri: quotiens uero nō erit satisfactum, Dei iustitiam exigere usq; ad minimū quadrantem, & ideo iustū Deū facimus Martine nō crudelem. Sed qa defessus uere sum super tot insaniis tuis, & p dicta oīum q̄ in imperitia fundamētoꝝ iactas facile habet solutio, iō ad Purgatoriū transeo, qd tu nuper inuenisti. Credo ut in eo, tantū cōsiderantes insanos redderes.

¶ Author de Purgatorio Martini ad eius sequaces si qui sunt.

Ere nō exiguū Purgatorium ingredior, ubi tot feras bestias. i. insanas huius Anormali hominis sum hæreses offensurus. Et uere, unica hora, quam in eiusmodi cōsideratione impendi, pro mille annis mihi fuit. Omnes autem qui huic uiro addicti, adducuntur sequi tam pulchras nouitates, sedulo, admoneo. Sequantur. At prius saltē conentur intelligere. Cū uero intellexerint ac sane cōprehenderint, meo periculo, tunc sequātur: meo periculo relinquant Ecclesiam, Scripturā, Euāgelium, & Christum. Hoc tñ faciant, ut intelligant prius.

¶ Stulta, & a sæculis inaudita, seq; inuicem destruentia, De Purgatorio dogmata.

Rimo ait imperfectam charitatem morituri, necessario secū ferre magnum timorem, quia ut ait Apostolus. Perfecta timorem foras mittit. Et se ipsum declarās ē de timore naturali mortis & pœnarum intelligit: ita ut nemo perfectæ sit, aut fuerit charitatis, qui mortē timuerit & pœnas. ¶ Sanctū hoc primū & gratiosum dogma, Dominum ac Deū nostrum IESVM CHRISTVM reddit nobis sine charitatis perfectione. De quo scriptum est q̄ cœpit pauere & tædere, & guttas sanguinis in sudore præ horrore, & timore mortis effundere. Currite igitur ad Martinum, Effundite uos stulti in doctrinas istas nouas: & cum Martino clamate Christū sine perfecta charitate fuisse. ¶ Secūdo, quæ sit perfecta charitas, nobis nusq̄ declarans, & de more cōfundens perfectionē, quæ in uia esse pōt, cum illa quæ erit in uita, implet quod scriptum est. Impius cōfundit & cōfundetur. ¶ Tertio, etiā cum de timore loquitur nihil distinguens, & ita oēm timorem cōcludens, imo magis cōfundens. Sub hac sua cōfusione potius q̄ conclusione. Duos nobis timores nō esse possibiles cum charitate manere affirmat, uidelicet filialem & naturalē. De naturali iam mō diximus, qa manifeste de eo intelligit: & ita Christum imperfectæ nobis charitatis fæcit. De filiali etiā nō distinguēs, & presertim in opere quod ipse resolutionum inscripsit, nō aliter resoluēs, dubitare nō ui det. Mendax igitur est propheta dicēs. Timor dñi manet in sæculum sæculi. Mendax scriptura asserens. Beatus homo qui semp est pauidus. Et nihil aliud magis docens q̄ dñi timorem. Igitur ad rem redeūdo, Apostolus lo. dicens. Perfecta charitas foras mittit timorem uere, loquitur etiā de charitate perfecta q̄ ē in uia, sed nō de quolibet timore, qa nō de timore naturali & filiali, sed de timore mūdano & seruili: ut Aug. & oēs, citra ullā differentiā infinitis locis passim exponunt. Timor aūt seruilis est nō cum timemus mortē aut infernum, aut pœnas. Sed cū ex hoc timore tātum Deo seruimus, alioqn nō seruituri: & hic cū charitate perfecta nō est. Et ita frustra & falso hic homo timorē simpliciter cum charitate perfecta esse nō posse, ex Apostoli sñia pro fundamento sibi sumit: quia Apostolus nō simpliciter timorē, sed seruilem intelligit. Porro non seruile est simpliciter timere pœnas & horrere, aut etiā mortē. Hoc. n. naturale est & nulla charitate tollitur licet reguletur. Seruile aūt est cum ex eo timore, nō aūt amore feratur ad bonū: quod esse cum charitate nō pōt, sed cum solo amore suiipsius. Item si paratus nō sit amore Dei ad sufferendas oēs pœnas quas uellet Deus illi statuere, in perfecta charitate nō est. Nec tñ ppterea quicunq; erit paratus statim nō horrebit & nō timebit illas. An nō parati sunt multi ad bellum, ad impetum hostium substinendum prompta uoluntate: neq; tñ sine timore sæpe, ac pauore qui naturaliter puenit? Stulta hæc tua Martine sunt, & cōtra oēm experientiam. ¶ Quarto interim cōfundens & tibi cōtradicens asseris. Timorem sequi moriturum etiam post mortē. q̄ si de timore naturali, mortis loqueris stulte & ridicule loqueris. si de timore pœnarum plusq̄ stulte, quia timor nō est de eo quod præsens est: ut ait Damascenus. Sed de eo quod futurum est.

SEd uideamus fœcūditatem huius primæ stultitiæ & ignorantiæ crassissimæ quot filias & q̄ uastas pepererit. ¶ Prima filia, q̄ in Purgatorio timent animæ pœnas, & cū cōtra hoc recte per. S. Pal. Magistrum diceretur: quia timor de futuro est, ut mō dixi

Christus sine charitate in theologia Martini.

Confusiones Martini plurimæ.

mus. Sic ad uerbũ respondet Martinus. Doce tu, quõ de pœna doleant si nõ timent eã. Ecce qa te docuit, ꝙ timor est de futuro malo, & dolor de pñti: sicut rõ uocabulorũ, seu qd nois diffinitio pbat. Quod si tu authoritate tua uocabula mutes ego credo tñ ꝙ res ipsas mutare nõ possis. Si.n. id qd uocatur timor, est ei contrariũ quod spes dicitur: & spes de futuro bono sit, cõseq iam me arbitror, ꝙ timor sit de futuro malo, nisi & tu uelis cõtra Paulum, ponere spem etiã in Paradiso, sicut in Purgatorio ponis timorẽ & inferno. Sed rursus his uerbis dissoluis ad eundẽ. ℭ Id uero q̃ acute dixisti, qa timor sit de futuro malo. Animæ aũt sunt in præsentibus malis. Si cogitare posses uel gustasses uitæ futuræ unã guttulã nõ ista diceres. Oĩa sunt illic præterita: oĩa præsentia: oĩa futura. Hæc Martinus, quæ nobis ignota etiã insup exprobat. ℭ Vere mirus est hic Sermo, & in eo ual de remota Theologia, & ignota nobis. Nã si ibi oĩa tam cõfusa sunt: ut oĩa illic sint pñtia pterita & futura, iam sequitur ꝙ ferme ifinitas pœnas aĩa simul patitur: nã & præsentes & præteritas & futuras, Deinde apud Thomistaꝝ theologiã ac philosophiã: imo etiã apud intellectũ omniũ, arbitramur constare hæc nõ posse, ut præterita & futura simul cum pñtibus sint, & didici mus in scholis nostris id quod futurũ est nõdum esse. Et quod ratio pteriti est fuisse, sed amplius nõ esse. ℭ Secũda filia quia expresse ais, ꝙ timent dãnationẽ inferni: & ita sunt incertæ de futura salute. Hæc.n. uerba tua sunt. Hoc est quod dico, qa pœna purgatorii est timor futuri mali, idest horror damnationis. Ex quo cõsequor ꝙ oẽs sunt incertæ salutis suæ. Et tñ tu ipse dicis ꝙ nõ oẽs sunt incertæ, & hoc in loco & in opere ad Leonẽ. ꝙ aũt necesse est iuxta ea q̃ hic dogmatizzas, ponere ꝙ oẽs sunt incertæ facile pbatur: qm̃ ut ais oĩs anima in purgatorium descẽdens portat necessario secum talem timorem, q nõ est aliud q̃ timor futuræ damnationis Ergo oĩs anima timet futurã damnationẽ, & ita nulla est certa: quod est nõ solum cõtra oẽs Sanctos doct. sed etiã cõtra te ipsum. Mitto ꝙ in prædictis uerbis idẽ dicis esse horrorem quod timorẽ: cum per horrorem exponas timorẽ. De quo te remitto ad Grãmaticos. ℭ Tertia filia, quia tu cõcedis particulare iudicium in exitu cuiusq: ergo si iudicatur quilibet in morte, certus est in iudicio hoc particulari de statu suo. ℭ Quarta filia, quia inquis ꝙ purgatoriũ nõ differt ab inferno pœnarũ grauitate, sed tantum duratione, & ita oẽs doctores cõcedere. ℭ Et tñ in cõclusione tua quinta filia, & isti proximæ cõtraria nata est Ais.n. manifeste. ℭ Videntur infernus, purgatoriũ, cœlũ differre: sicut desperatio pꝑe desperatio securitas differunt. Sed sic est ꝙ prope desperatio non tantam pœnam præsupponit quantã desperatio. ergo nõ solum duratione, sed etiã pœnarũ q̃litate & grauitate differunt. Præterea hæ filiæ etiã neptes peperere. ℭ Prima neptis ꝙ necesse est ponere tibi duo purgatoria. Vnũ de quo loqueris, quod est pꝑe desperatio. Aliud quod cõcedis in quo animæ sunt certæ suæ salutis. ℭ Secũda neptis, qa falsum est oẽs concedere purgatorii pœnas, etiã æquales pœnas inferni sola differentes æternitate. Nisi exponamus oẽs, idest unus Taulerus. Ego.n. plurimos uidi authores cõtrariũ expressim docẽtes inter quos est Beatus Bonauent. nolo afferre alios. Docti.n. & eruditi sciunt. Et re uera ego nõ uidi ullum qui hoc asseruerit. ꝙ pœnæ inferni & purgatorii sint æquales. Sed qm̃ hic multa turba talium neptum descẽdit. Melius est ne quis me cõfinxisse quicq̃ dicat ut pꝑia eiꝰ uerba ponam: ut occasionẽ saltem recreationis præbeam litteratis: ut stomachati de blasphemiis, saltem rideant aliquãtulum de stultitiis.

[Margin: uerba Mart. — Secũda filia. — Tertia filia. — Quarta filia. — Quinta filia. — Pria neptis. — Scda neptis.]

ℭ Quinto q̃ multi sunt qui usq; hodie has pœnas gustant nam & Io. Taulerus in suis Teutonicis Ser. quid aliud docet q̃ earũ passiones? quarũ & exẽpla nõnulla adducit: atq; hunc doct. Scio quidem ignotum esse scholis theologoꝝ: ideoq; forte cõtemptibilem. Sed ego plus in eo reperi theologiæ solidæ & sinceræ q̃ in uniuersis omnium uniuersitatũ scholasticis doct. repertum est aut reperiri possit.

[Margin: Laus Tauleri.]

ℭ Et paulo post. Loquens de pœna purgatorii cum anima eam suffert sicut a quodam audiuit qui se expertum professus est sic dicit.

ℭ In hoc momento (mirabile dictu) nõ põt anima credere sese posse unq̃ redimi nisi ꝙ sentit nondũ cõpletam pœnam. Est tñ æterna neq; põt eam temporalem existimare. ℭ Et paulo post. ℭ Nec est ullus angulus in ea non repletus amaritudine amarissima/horrore/pauore/tristitia. Sed iis oĩbus non nisi æternis. ℭ Et paulo post. ℭ Purgatoriũ mediũ inter cœlum & infernũ: sic tñ ut pꝑius sit inferno q̃ cœlo/quia nõ hñt gaudium & pacem: immo nihil

hil de cœlo participant cũ ponatur esse eadem pœna cum inferno/sola duratione differẽte/satis patet quod & in ipso sit desperatio/fuga/& horror. Sed addidi/ ppe desperationẽ dicens: quia tandẽ cessat illa desperatio. Alioq̃ reuera anima: dum est in illo nõ sentit nisi desperationẽ. nõ q̃ desperet: sed q̃ in tanta est perturbatione & cõfusione pauoris: ut nõ sentiat sese sperare. Solus spũs adiuuat ibi q̃ maxime infirmitatem eo℞/ ingemitibus inenarrabilibus p eis interpellans. Sic.n. fit & tentatis in hac uita: ut nesciãt an sperent uel desperent. Immo sibi desperare uidentur.

Desperatio p pe desperatio
Sentit desperationem.
Non desperat
Non sentit se sperare.
Nescit se desperare.

An nõ iure dixi ingressum esse me Purgatorium cõfusionis? Audite Martiniani discipuli, Et si hæc intelligere potestis. Sequimini Martinum Magistrum. Certe dignus est, ut eum sequamini. Sed audite. Pœna (inquit) purgatorii æterna est. Eadẽ trãsit. & non manet. Pœna purgatorii est desperatio, imo ppe desperatio, imo nõ desperatio. Anima ibi sentit desp̃atione: nescit se desperare: nescit se sperare. Et deniq; ibi spũs postulat p eis gemitib⁹ inenarrabilibus. O doctrinã Euãgelicã, Paulinã Remotã Remotissimã. Itẽ℞ audite discipuli Martiniani, recõdita hæc sunt si adeo repente nõ accepistis hæc, nõ mi℞. Durate forsan si operã dabitis lapsu tpis capietis. Rursum declaro latius omnia Pœna inferni & purgatorii, ut oẽs cõcedunt (inquit Magister uester) æqualis sunt grauitatis. Attamẽ illa est desperatio, ista nõ, sed est ppe desperatio, imo plures sunt certæ de salute. Item pœna est æterna: & tñ transit. Itẽ sperant ibi animæ qa petunt suffragia, ut ipse cõfitetur. Immo desperãt, non desperant, prope desperant. Sentiunt desperationẽ. Nesciunt desperatiõem. Sibi uidẽtur desperare. Attẽdite Martiniani discipuli Viri estis. Beatis estis supra oẽm humanum sensum, si tot simul contraria recipere potestis. Sed putamus hic finem? Minime. Nunc incipiunt. Rursus igitur proponamus aliqua sua in uerbis suis.

Qui nescit qd sit Purgatorium hic dicat.

¶ In animabus Purgatorii est culpa. s. timor pœnarũ, & defectus amoris cũ iustus sm Esa. viii. nihil debeat. Et rursus uidetur per iudiciũ particulare certus fieri hõ de statu suo. Respõdeo q̃ nõ, sequitur cum certum fieri, etiã si sit particulare iudiciũ põt fieri, ut homo mortuus iudicetur, imo accusetur. Sed tñ snia differatur nec ei reueletur: interim aũt accusante cõscientia, urgentibus dæmonibus, & minante ira Dei nihil aliud faciat misera anima, q̃ ut tremat a snia omni mometo cũ horrore expectata. ¶ Et rursus. ¶ Si uolẽter pœnas ferunt aiæ cũ pro eis oramus? Respõdeo, nisi eas uolentes ferrent certe dãnatæ essent. ¶ Et paulo post. ¶ Deinde cũ animæ nõ adeo doleant pœna præsenti q̃ horrore instantis sibi & intentatæ perditionis nõ est mirum si cupiant suffragiũ, ut perseuerent nec deficiãt in fiducia cũ sint incerti (ut dixi) de statu suo: nec tam timeant pœnas inferni q̃ odiũ Dei, qd est in inferno sicut dicit. Non est in morte qui memor sit tui: in inferno aũt quis cõfitebitur tibi? Et sic patet q̃ nõ timore pœnæ patiuntur, sed amore iustitiæ: ut supra. Timent enim magis ne nõ laudent & ament Deũ, quod fieret in inferno, q̃ ne patiantur. Solo uultu uirtutis suæ torquet eos & cruciat Deus cum sit eis insubstentabilis. ¶ Et paulo post. ¶ Patet itaq; q̃ a facie domini oritur eo℞ maxima pœna: dum cõfunduntur, a fœdissima immunditia sua ad tantam puritatem cõparata. ¶ Et deinde. ¶ Hic deus apparet illis horribiliter iratus, & cum eo uniuersa creatura. Hæc Martinus.

Uerba Mart.

Esa. nihil ibi ad ppositum.
Iudicetur.
Immo accusetur.
Sentẽtia differatur.
Nihil aliud facit aia q̃ ut timeat a snia.
Volẽter ferũt pœnas.
Instãtis & tentatæ pditiõis.
Cupiunt suffragium.
Timent odiũ Dei.

¶ Multas alias ridiculas stultitias, & multis fœcũdas filiabus ac pgeniæ innumerabili potuissem colligere. Sed si hæ satis nõ sint ad stomachũ omni ingenio excitandũ: nihil & cũ illis pfecissem. Audite ergo rursus Martiniani discipuli Purgatoriũ Martini. Si forsan ex his melius potestis colligere eius dogmata. ¶ Primo ibi est timor pœna℞: imo timor odii Dei: imo nõ timor pœnarum, sed amor iustitiæ, ne non laudent Deũ & ament: imo nihil aliud ibi facit aia, q̃ ut tremat a snia expectata. Pœnas ferunt uolenter, & cũ possint mereri & mereantur maxime: tñ crudelis Martini. Deus, illas inde nõ eruit. Volenter ergo pœnas ferunt (alias. n. dãnatæ essent) imo nolũt illas, & nolentes peccant sine intermissiõe (ut uidebim⁹) donec uelint eas: q̃s & postq̃ uolũt adhuc ibi manẽt & suffragiũ petũt, & si pfectæ in charitate sint sm illũ. Scilicet qa illæ in illis pœnis gaudẽt: & De⁹ est ita misericors & iustus: q̃ uult etiã iustos & pfectos redditos, puniri. O q̃ possem in te tua uerba usurpare. O si uel guttulã unã gustasses pœna℞ illarũ, nõ ista diceres. Immo, o si btitudinẽ cogitares, aut uere crederes, nõ ista diceres Martine, crede mihi, nõ ista diceres. Rursum. Animæ iudicantur particulari iudicio. immo nõ, sed accusantur & snia differtur. Amplius cupiunt suffragium ut perseuerent, & ut supra uidimus, q̃ nõ sperant, imo q̃ desperant, & q̃ nesciunt se sperare. ¶ Colligamus igitur breuiter ex his quæ de uerbis eius pposuimus.

Qui hæc intelligãt sequant Martinum.

Et adhuc ex aliis quæ cuilibet licet animaduertere Martini purgatorium. Circa hūc timo tem quem secum animæ ferunt. Primo. Quid timent? quo timore timent Martine? Doce discipulos tuos tam reconditæ & beatæ doctrinæ adeo auidos, quā a Taulero tuo illo tam docto in sincera theologia, accæpisti: Timēt (inquis) timore uel horrore poenæ, seu damnationis ac sententiæ futuræ. Dic rursus quid timent? Timent nō timore poenæ, sed odiū Dei. Quid timent? ne nō ament ac laudent Deum. Iterum quid timent? A facie Dei qa insubstentabilis eis apparet iratus & horribilis. Immo qa potius cōfunduntur a puritate uirtus eius. Sed amplius dic, cur timent? quia sunt in culpa, nec desinunt peccare donec nihil timeant. Dic rursus sunt in culpa? Non, sed in amore iustitiæ. Iudicantur ne particulari iudicio? Iudicantur: Immo expecta parum uel nihil, non dico iudicantur, sed accusantur. Sed qd? sperant ne an nō? Sperāt, & nōnullæ sunt & fuerunt certæ, & petierunt salutis suæ suffragia. Immo forte melius dico (& hæc sunt uerba sua) eas nō fuisse certas. Sed præ nimio auxilii desiderio tanq̄ essent certæ uelocius iuuari postulasse, ita ut potius opinentur & præsumant sese certas q̄ sciant. Sunt ergo certæ, & non sunt certæ, sed tanq̄ certæ. Et præsumunt se esse certas. Sperant igitur petentes suffragia: imo non sperant: imo desperant: immo ppe desperant: immo nesciunt se sperare: immo sentiunt desperationē, & non sentiunt se sperare, & tñ præsumunt se certas salutis. Nō habent ibi Dei amorem perfectum, quare? quia horrent poenas, imo habent perfectum, quare? quia poenas nō horrent, sed libēter ferunt in amore iustitiæ. Nō sunt mere poenæ illæ pro peccatis, nam (sic ille inquit) diceretur punitoriū magis q̄ purgatorium: immo sunt poenæ ad quas particulari sunt iudicio iudicatæ: immo non iudicatæ (ut diximus) sed accusatæ. Eia, spectabilem theologiā Martinianam. Eia, nouum purgatorium Lutherinum. Ego autem ꝓtestor coram uniuersa ecclesia ꝙ malo uere esse in inferno, q̄ credere tam insanum purgatorium. Nā quæ tam sapiens anima, ibi in tot contrariis non insaniret? quæ nollet plus milies in inferno esse q̄ in purgatorio tantæ insaniæ ac peruersitatis?

Notate purgatorium Martini. | uerba Mart.

¶De peruerso & insano eiusdem dogmate circa Purgatorium.

Ed ut iam de Purgatorio isto tuo me libetem. Aliud peruersum & insanum dogma tuū breuiter persequi necesse est. Quod tale est. Aīas ibi existentes esse in statu merendi, & ibi augeri charitatem. Hoc autē est contra plurima loca scripturæ. Quid ait Paulus? Dum tēpus habemus operemur bonū. Itē. Oportet nos manifestari ante tribunal Christi, ut recipiat unusquisq; prout gessit in corpore. Nota Martine id quod dissimulas, ad quod nō respōdes. prout gessit in corpore non extra corpus, inquit Apostolus. in corpore non extra. Intelligis Martine? si in purgatorio merita augerentur reciperent prout gesserūt extra corpus. Et Paulus inquit in corpore. Quid Dominus & Magister. Venit nox qñ nemo pōt operari. Per noctem tempus post hāc uitam intelligens, ut sancti exponunt. Quid Eccle. 14. ait sapiens. Ante obitum tuum operare iustitiam, & alia eiusmodi multa quæ in scripturis inueniunt. Sed audiamus qūo hæc dissoluat Martinus. Hec eius uerba. ¶Hæc omnia æque cōtra totum purgatorium pugnant, quia nō ponunt statū medium inter mortuos damnatos & beatos. O egregiam cōsequentiam, nō ponunt mediū statum: ergo pugnant cōtra illum, & ita tollunt illum. Immo dic etiā ista rōne, ꝙ tollunt etiā infernum uel Paradisum, quia quo ad quærendum meritum, oēs tam beati q̄ damnati cōparantur. Sed ut holem penitus cōfundamus, qui hic loqui nos æquiuoce ait, ꝓculdubio (ut ostendit) non intelligens. quid sit loqui æquiuoce. Conatur retorquere cōtra nos uulgare illud Eccle. ita arguens, Si ille tex. de purgatorio intelligitur sic dicit. Lignū ubicūq; ceciderit siue ad Austrum, siue ad Aquilonem ibi erit: ibi manebit. Ergo ſm uestram doctrinā inquit, qui in purgatorio ceciderit, ibi erit, ibi manebit. Sed quis tibi hoc dedit Martine, ut tu exponas. et deinde cōtra expositiōem tuam arguas; quasi nostram? quasi ita nos exponamus: aut ita Sancti exponant. Sed audi primum, & deinde argue. Cadere lignū ad Austrum nō significat in purgatorium uel in paradisum. Sed significat cadere in gr̄a Dei, unde sequitur Beatitudo uel statim uel post purgatiōe. Ergo sic expone: & deinde si potes īpugna. Quicūq; ceciderit ad austrū. i. in gratia Dei, ibi erit: ibi manebit: in gratia Dei, siue purgandus siue nō. Nihil. n. obstat purgatio, quin in gr̄a Dei obierint purgādi: sicut q̄ statim, ut moriūtur, euolant. Vide ergo q̄ uniuoce intelligimus, ibi erit: ibi manebit. scilicet in gratia Dei. Qui uero ad aquilonem ceciderit, idest extra gratiam, ibi erit: ibi manebit. s. extra gratiam, nunq̄ illam recuperaturus. Sed quid moror in tot eius stultitiis. An nō Damascenus ait indistincte, ꝙ illud est hoibus mors ꝙ casus diabolo? Sed Diabolus merēdi finem in casu suo accæpit, ergo & hō in morte. Sed metuo ne hic etiā illud dogma reuo

Paul. | ad Gal. | Io. 9.

Consequentia Martini.

Argumētum Martini.

cet, quod Origenianum dicitur, ꝙ scilicet. Diaboli etiam saluabuntur aliquando omnia metuo ab hoc uiro pestifero. Quid respondes ad Aug. dicentem. Omne hic meritum cõparatur? Audite quomodo patrem Aug. exponit. Inquit enim ꝙ non loquitur Aug. de his qui sunt in purgatorio. Et tñ Aug. dicit omne meritum. Et regula est nota pueris, ꝙ q omne dicit, nihil excludit. Quid ergo ais Martine? Nihil aliud, nisi ꝙ Augu. non dicit hoc, re spectu eorum qui in purgatorio sunt O miserum hominem. Ego parcerem insaniæ suæ: nisi manifeste loqueretur Aug. de his qui in purgatorio sunt: negans in statu meredi esse, & ita negans, ut loquens de orationibus quæ hic pro illis fiunt: ne crederemus ibi eos illas mereri. Manifeste & plusq̃ manifeste dicit, ꝙ illas tunc meruerunt qñ erant in uita. Addẽs rõnem, quia omne meritũ hic cõparat & c. Hæc Aug. in Enchirid. c. viii. & c. ix. Quid ergo frustra Grego. in Diagolo, & aliis locis Damascenũ, Hiero. & singulariter sup Epistola ad Gal. Greg. Niss. Chrisost. Ambrosiũ, & specialiter in Apologia. Dauid: & oẽs tam antiquos q̃ Modernos frustra adduxerim? ¶ Porro duo supersunt ex tam insano dogmate, inaudita & inopinabilia documenta. ¶ Primũ, ꝙ cũ sint per oĩa (ut ille asserit, Thomã insuper in hoc, ꝙ cõtrariũ ex cõi doctrina docuerit, reprehendens) uiatores, qui in purgatorio patiunt: poterit cõtingere augeri eis charitatẽ, ꝑpemodum in infinitum: & ita cõseq̃ter multos esse Beatiores ipso Io. Bap. & adhuc (quod horreo dicere) ipsa uirgine Beatissima Dei matre MARIA. Item ꝙ melioris conditionis essent multi decedentes in charitate imperfecta (quia magis in purgatorio perficerent) q̃ si in perfecta decessissent. Presertim quod ille asserit, longe & incõparabiliter maiora esse in purgatorio merita, ꝑpter pœnarum grauitatem, q̃ esse ualeant in hac uita. Ita ut studere debeãt laici Martini, in purgatorium potius ire, q̃ in Paradisum: ut sic mirabiliter in eius theologia ꝑficiant. ¶ Secũdum documentum, quod pariter poterit cõtingere: cum animæ in purgatorio suo existentes incessanter peccent, cum non uolenter penas ferãt, & cũ pergant timere. possintq; in eiusmodi uoluntate ac timore continue perseuerare, ut procul dubio in æternũ ibi maneãt. Presertim cũ sint incertæ salutis suæ. Poterunt ẽt ibi ita blasphemare & desperare, ut ualeant se cõstituere dignas miliess inferno, & ita de purgatorio uel infernum faceremus, uel non uiam ad purgandum, sed ad perdendum potius diceremus. O infoelix Martine, quomodo non considerasti tanta absurda? Quomodo poteris respondere? Quomodo non confundi? Multa consulto omisi eiusmodi nefanda atq; horrenda piis auribus, nimis satisfecisse prioribus arbitratus. Quare ago omnipotenti Deo gratias ꝙ tandem ex isto tuo inferno ipso confusiore, purgatorio liberatus, respirare aliquantulum mihi licuit.

Rñde Martine si potes, immo cõfundere cõsundere.

Documẽtum Martini.

Secundũ documentum.

Ad te ptinent hæc Martine.

FINIS.

¶ Liber Quintus, uel potius clarum Speculum Martinianæ Theologiæ.

u T doctis recteq; de fide Orthodoxa sentientibus: ueritatumq; theologicarum: & totius ecclesiæ sententiæ facile memorum/consulerem: tam super his quę disputata sunt/ q̃ super aliis: quæ ne infinitum mihi negotium sumerem: de industria prętererii: pestiferã uanam atq; ebriã uiri huius doctrinã de suis collectã uerbis/breuibus perstringã positionibus. Et ut laborem fastidiumq; longioris inquisitionis eas nosse uolentibus auferam: ipsa eius opera atq; loca ubi talia dogmatizzat: quæ alioquin in pręsenti opere nostro adnotata reperire non liceret: producam. Hic ergo maxime inuito bonos omnes/amatores & zelatores Christiani nominis: & Euangelicæ ueritatis: ut considerent cum quanta Christi Domini iniuria: tam prophana tamq; pestifera Dogmata in medio ecclesiæ proferantur: atq; ferantur impune. Et prætera cum inimicorum Dei nostri: & hostium Crucis Christi contemptu lachrimabili: & irrisione horrẽda. Sed iam illa ipsa inspiciantur.

Notate Christiani.

¶ Hæreses, Intoleranda scandalosaq; Martini dogmata. De Papæ potestate. Secundo libro ac tertio, disputata & confutata.

Christus prohibuit non statuit Primatum summorum Pontificum.
¶ Christi uerba. Tu es Petrus &c. non sunt singulariter Petro dicta: sed ecclesiæ principaliter.
¶ Claues accepit Petrus ab ecclesia non a Christo.
¶ Petrus potestate ac iurisditione coapostolis cæteris nō præfuit iure diuino.
¶ Immo Apostoli ipsi fuerunt Petro superiores.
¶ Petrus nō fuit quouis modo sup uniuersas oues Christi aut uniuersas ecclesias.
¶ Multo hoc magis uerum de successore.
¶ Petro singulariter non fuit facta Paterna reuelatio de Christo filio Dei.
¶ Talis reuelatio nulli cuipiam singulari personæ facta est, nec carni & sanguini.
¶ Vbi talis reuelatio & fidei confessio, ibi necesse est & claues esse.
¶ Papa non præest potestate cæteris episcopis diuino iure.
¶ Episcopi iure diuino æquales sunt præsbyteris. Error Arrianorum.
¶ Ita fit. Papam cuilibet præsbytero æqualem esse diuino iure.
¶ Decreta probantia Primatum Ro. Ecclesiæ. sunt frigidissima.
¶ Supradicta conclusio nimis modesta, sic corrigit a Martino. Sūt languidissima, Ineptissima, Impiissima, Deliramenta, Paleæ. & miseræ Paleæ.
¶ Sunt etiam contra Euangelii ueritatem.
¶ Et si ita sint cōtra Euangelium, sunt tamen toleranda pro fraterna charitate.
¶ Humano iure Papa primatum est cōsecutus. s. Constantini quarti Decreto.
¶ Conciliū esse supra Papā, aut a Papa ad conciliū appellari posse, q̄si ad maius tribunal.
¶ Papam errare posse in his quæ ad fidem pertinent rite etiam utentem claue scientiæ.
¶ Concilium etiam posse errare, quāq̄ ad concilium pertineat statuere articulum fidei. O Martine est ne hoc uertere fidem in utrum?
¶ Papæ nō subesse oēs Christianos, posseq; nō obtēperari eius decretis sine discrimine salutis.
¶ Romanam Ecclesiam posse schisma querere.
¶ Deum nisi digno claues non dare.
¶ Ecclesiam etiam indigno, sed non indigno coram se.
¶ Si uerbis illis Christi. Amas me. Pasce oues meas. data est potestas Pōtifici. Sequitur φ si non amet desinit esse Pastor, & amittit potestatem.

¶ Hæreses, pernitiosa ac nimis stulta eiusdem Dogmata: circa sacramētum Pœnitētiæ.

Poenitentia sacrm, ut est contritio, confessio, & satisfactio, non est p̄cepta a Christo.
¶ Verbum Christi. Pœnitentiam agite &c. Intelligitur de actuali pœnitentia assiduo, ac nūq̄ (etiam somno & gaudio) interrumpenda.
¶ Idem Christi præceptum, est impossibile.
¶ Pniam a Christo præceptā. Rex in purpura. Sacerdos in mūditia. Princeps in dignitate, nō minus agere possunt, q̄ monachus aut medicus in suis ritibus & paupertate.
¶ Istam positionē quā ab alio positam excusarem, & ad bonū sensum reciperem, in Martino adnotandam censui tanq̄ hæreticam, qm̄ per eam sentit, sicut & uerba sonant, φ in religione, ubi presertim paupertas & mendicitas assumitur, non est status melior aut uia facilior sequendi Christū. Sic. n. fama constans est perfidū istum Diabolum passim dogmatizzare, ut oēs reuocet super se & ueteres & nouas hæreses. Et merito. Decreuit. n. etiam cōtra se perpetuo pugnare, quippe cum ipse mendicantium religionem sit professus.
¶ Modus confitendi, quem in ecclesia docemur, est modus desperādi, & perdendi aīas.
¶ Vera contritio nō sumit initiū neq; parat per diligentem collectionem, discussionē, detestationem peccatorum, Cōsiderando enormitatem, grauitatem, turpitudinē: & amissionem æterni boni, & damnum æterni mali.
¶ Contritio ita parata facit hypocritam & peccatorem indignum absolutione & cōione.
¶ Peccata uenialia nullo modo præsumas confiteri.
¶ Mortalia non omnia, sed tantū manifesta. Et hic nota. φ quia pro hoc p̄ducit Paulū i. ad Cor. v. in illis uerbis. Siquis est inter uos fornicator &c. Videtur manifeste intelligere, φ ea tantū mortalia debemus confiteri, quæ sunt nota, immo & damnata in facie & ecclesiæ. Sic. n. exponit Paulum in eo loco, Augustinus in lib. ad Damascenum. Immo sic & ipse Martinus exponit in Sermone suo de excōmunicatione.

¶Qui uere credit absolui erit absolutus quicquid sit de contritione sua.
¶Ex hac fide fit certus aliquis se esse absolutum tam quoad pœnam q̃ quoad culpam.
¶Hæretica licet usitata sententia. Sacraméta nouæ legis gratiam iustificantem conferre, his qui non ponunt obicem.
¶De satisfactione nihil legi in scripturis.
¶Deum pro peccato ultra contritionem & charitatem, non exigere ullas pœnas.

¶Hæreses inaudita a sæculis & prophanissima dogmata: circa Purgatorium.

NOn stat ullus timor & horror mortis & pœnarum cum charitate perfecta.
Hinc nos deduximus hanc aliam Blasphemiam.
¶Christus in Martini theologia fuit ipfectæ charitatis qa cœpit pauere & tedere.
¶Purgatorium non est tantum locus pœnarum pro peccatis.
¶In purgatorio augeri gratiam, & meritum comparari.
¶Ibi existentes per omnia esse uiatores, ita ut & damnari possint.
¶Donec desinant ibi horrere ac pauere peccant sine intermissione.
¶Animæ ibi sunt incertæ de salute sua.
¶Item timent futuram damnationem.
¶Particulare iudicium quod est in morte cuiusq;, ut ait Paulus non est nisi quædam accusatio & nõ iudicium quia sententia differtur.
¶In purgatorio non puniri mortalia, sed tantũ peccata uenialia.

¶Hæreses præsumptuosa & iniquissima dogmata, circa indulgentias.

PApam solas pœnas canonicas posse remittere per indulgentias.
¶Virtute clauium nihil penitus pœnarum posse remitti pro peccato debitarum? Errauit igit Aug. contradicens in lib. de pœnitentia, & tota ecclesia sequens illum, sicut in .c. quem pœnitet. dist. i. late probatur.
¶Non esse in ecclesia militante thesaurũ de meritis Christi, unde pro nobis satisfiat.
¶Neq; esse de meritis Gloriosiss. Virginis eius Matris, & cæterorum sanctorum.
¶Eundem thesaurum in manu Papæ non esse, ut de eo possit ex causa quantumuis pia conficere indulgentias.
¶Nulla esse merita sctõrũ satisfactoria, excellẽtia debitũ Pœnarũ, propriis pctis debitarũ.
¶Contradictorium prædictæ conclusionis est hæreticum.
Ita ut hæretica sit tota ecclesia. Pontifices hæreses statuerint. Omnis schola, & doctorum & Sanctorum (una hac Excepta Martiniana) hæreses docuerit.
¶Indulgentias ẽt non cõfessis & non contritis, & omnino existentibus extra gratiã ualere.
¶Venias esse Pigris utiles inutiles impigris.

¶Disputatio in tertio libro prætermissa. Vbi summa est rationum, quibus mouetur Martinus contra Thesaurum. Ex meritis Christi comparatum ecclesiæ.

QVoniam omnis radix iniquissimæ eius doctrinæ circa indulgentias, cõsistit in eo, quod negat hunc thesaurum de Christi meritis. Ideo, quod prætermisi superioribus libris (ne quid laici sui merito desiderare possint, ad uaniloquas eius stultitias capiendas) hic breuiter colligam. Scilicet quibus ille moueatur aduersus sanctorũ doctorũ, & totius ecclesiæ sentẽtiam. Attñ triplex hic controuersia. Ab hoc hoie mouet. ¶Prima, contra quæstores indulgentiarũ, in quos nonnulla mouet atq; reprehendit, quæ si uera sint, fateor iure excusari non possunt. Atq; ideo illorũ causam, neq; uolo, neq; debeo, Defendendam suscipere. Vnum tantum possum comperto dicere, q̃ accusator Mendacissimus est, & plenus calumniarũ. Sed neq; satis hoc illis, si alioquin re uera officio abusi essent suo. Ipsi uiderint mihi (ut Apostolus ait) neq; stant, neq; cadunt.
¶Secunda, contra abusum ipsum indulgentiarum, uidelicet. Si uel leui, aut nulla, aut falsa, uel etiam non idonea cã cõcedantur. Huius rei quæstio, qm̃ in facti notitia consistit, nõ pertinet ad consiliũ uel disputationẽ sapiẽtis. Nõ.n. de eo qd fit rñdere sapiens debet, sed de eo quod fieri debet, & quod de iure est uel humano uel diuino. Minus ẽt pertinet ad iudiciũ meũ, aut cuiusq; singularis hois de facto tanti principis rõem ab eo reposcere, qui ut diximus Deũ solum iudicem habet supra se, qui nihil penitus indiscussum dimittit.
¶Tertia, cõtra ecclesiæ decisionem, & contra Sanctorũ cõem sniam circa hunc Thesaurũ, & hic intendo Disputare aduersus hunc hoiem maledictum, ut noscant docti oẽs, q̃ leui

bus,& q̄ ridiculis,& plane stultis moueatur fundamentis, Positis super harenam temeritatis & superbiæ suæ. Sic ergo ille ait in opere ad Leonem, Pagina.124.

¶ Q đ merita Christi sint Thesaurus indulgentiarum: nego. Et cā negandi est.

¶ Prima: quia nullis (ut iam sæpe dixi) scripturis id probari: nec rationibus ostendi potest: nec ipsi qui hoc tenent/probant: sed simpliciter narrāt: ut omnibus notum est.

¶ Veré nimis scriptum est de homine ad loquendum ueloce. nō esse spetandum nisi stultitiam: Sed au di si potes Martine, quanq̄ uere ēt scriptum est. Qui illusor est non audit cū arguitur. Audiat ergo qui ueritatem amat.

¶ Primo enim mendacium est, q̄ nullis possit scripturis probari. Mendacium inq̄, nā superius plurimæ adductæ sunt: Per quas iste ꝓbat & persuadetur thesaurus. de quibus bonus Martinus nullam penitus mentiōem facit: Verū q̄m ita loquunt scripturæ, ut nōnūq̄ duci in alios sensus facile possint, iō super hoc nōnulla sunt pp sciolos & supbos ponenda documenta, ut discant qn̄ blasphemant & imprudētet (q̄q̄ semper temere) cōtra scripturam loquuntur.

¶ Documenta ad cōsiderandum, quæ tanq̄ de scripturis ꝓbata sint recipienda.

PRimum: Quædam sunt quæ scriptura ita aperte pronunciat, ut nulla etiā malignis relinquatur peruertēdi occasio, nisi mera sua malignitas & cōtumacia atq; ꝓteruia, ut est illud quod Christus duodecim instituit Apostolos, & illud q̄ Petro reuelatū est de eo q̄ esset filius Dei uiui, & q̄ Christus ei tradidit claues regni cœlorū, & Principē illum facit super oēs Apostolos, & ptāte, & authoritate, & eiusmodi talia. Quæ qui negat, iam totam pōt & euertere & peruertere, ut lubet, scripturam.

Nota Martine.

¶ Secundum est. Sunt alia quædā quæ ex scripturis idonee per doctores Sanctos collecta sunt: nō ita tñ, ut nō aliqua præbeatur superbis & proteruis ansa, uel de ipsis scripturis, cōtradicendi: Sicut Arrius fecit, qui audiens illud. Pater maior me est. Ad blasphemiā abusus est. Et ob istā gratiam. Si qn̄ talis de scripturis emerserit cōtrouersia, Norma ueritatis ac fidei. est decisio ecclesiæ atq; ipsorum summorum Pontificū Decreta, siue in sacrosanctis Synodis, siue alioquin canonicæ deliberantium ac statuentium: ut quodcūq; damnatum ab eis sit, indubitāter ꝓ damnato recusandum sit, quodcunq; probatum ꝓ cōperto intrepide recipiendum. Alioquin nihil certi haberemus cōtra hæreticos uel hæreses, unde sine hæsitatione possemus in illos ferre iudicium. Quod est ualde impium & inopinabile & pestiferum in Christiana fide.

¶ Tertium est. Sunt nonnulla esse quæ nullo mō ex scripturis colligi ualent. At qa uerbo Apostolorum ac successiua traditiōe quasi p manus accepta sunt, & ad nos deriuata, atq; sanctissime custodita: ut de modo sacramentū cōficiendi: & si qua sunt talia: hæreticus ille sit & insanus, qui eiusmodi neget obseruanda, uti semper sunt obseruata.

¶ Quartum est. Nā sunt quæpiam quæ non plane de scripturis collecta ab initio sunt per doctores ueteres, quantum accipi potuerit. Attamē recentiores cōprehenderunt. Sicut.n. scriptura dicit. Pertrāsibunt plurimi, & multiplex erit sciētia. Et beatus Greg. in Dialogo inquit. Nō esse mirum multa suis tpibus reuelata fuisse, quæ prioribus sæculis fuerūt ab scondita. Cum ergo talia canone, aut statuto Pontificum probata fuerint ac recepta & cōfirmata, proculdubio nō sapit ad sobrietatem, quicūq; cōtra uelit insurgere ac resistere, & ꝓteruiter dissentire, minime ab hæresis crimine excusandus, quasi de scripturis nō sit ꝓbatū. Sat n illud dicit ex scripturis esse, qđ uerum esse ipsius ecclesiæ iudicio est decisum. Eccl. Gre.

¶ Postremū est, quia sunt quædā quæ uarie a doctoribus, ꝓ scholis diuersis, tradita sunt neq; certa decisione a sūmis definita Pōtificibus. Etsi in aliam partem declinare uideatur ecclesia. Et in his liberum est unicuiq; abundare in sensu suo, sed magis Christianū & religiosum. Alterum alteri potius cedere q̄ cōtentionibus deseruire: ut elegāter dixit Greg.

¶ His ergo p̄missis iam puto his satisfactū qui nolint inniti suæ prudentiæ & plus sape q̄ oporteat. Cū.n. indulgētiarum hic thesaurus cōsideratus sit a Sanctis per scripturas. ut supra diximus Alberti testimonio. Post beatum Thomā & alios, qui Paulū, Esaiam, Iob. & alia scripturæ loca ꝓducūt, quæ iste dissimulat. Cū exinde sit ecclesiæ decreto. imo & ipso facto receptus & cōfirmatus. Audeo dicere temerarium se cōprobare & hæreticū qcūq; ausit sese huic opponere authoritati quasi per scripturas nō probetur, cum & falsum sit & loco totius scripturæ ipsa ecclesiæ sufficeret authoritas, his qui nolint hæreticorum obstinationem sibi sumere, ut notum est ab ipsis ecclesiæ incunabulis: ut Leo primus Beatissimus inquit, & Innocētius ad Aug. scribēs, & tandem oēs cōcludunt Sancti. Vna uoce, unaq; snīa

irrefragabili.

irrefragabili. Immo hoc idē paulo post. Probabit nobis suis uerbis Martinus, uel inuit⁹: Mendacium igitur est, ꝙ nullis ꝓbari possit eiusmodi thesaurus scripturis.

¶ Sdco ēt si nō esset mendaciū, An nō est oium odiosissima ac penit⁹ intolerabilis arrogātia, in quouis mortaliū ꝗtūuis in oī scīa erudito. Dicere. Nō pōt ꝓbari ex scripturis. Si nō euidētissime appeat cōtra illas: aut alioqn certissima hoc reuelatiōe acceperit? Si ergo non aliūde & passim, pateret uanitas & inanissim⁹ atq; insanissim⁹ tumor mētis tuæ. Hoc solū certissimū signū eē pōt. Audere in medio ecclīæ (in eo ꝑserti, i. quo & scōs ꝑcipuæ doctrinæ, & oīs scholæ doctores, & insup dictū factūq; toti⁹ ecclīæ, aduersus te hēas) tm̄ uerbū uoce publica ꝓnūciare. Nō pōt ꝓbari ex scripturis. Quid. n. dicit, q hoc dicit. nō p̄t ꝓbari ex scripturis? Nēpe hoc totū. Ego uniuersas scripturas uidi, legi, intellexi, cōp̄hēdi, & insup mēoriæ mādaui, ac retinui, & in prōptu atq; an̄ oculos hēo. Hoc ergo totū nobis Martin⁹ de seipso ꝓnūciat. Si ergo q seip̄m cōmēdat ille ꝓbat⁹ ē: Martin⁹ certe erit ꝓbatissim⁹ q suo iudicio oīa Scti spūs arcana cōp̄hēdit mysteria. Sed Apls illū poti⁹ ꝓbatū iqt quē deus cōmēdat. Tūc igiť fortassis adducemur credere tāta, q̄ de te ipso tā apte iactas, cū uiderim⁹ aliqn̄ descēdentē in te colūbā & manentē sup te: & audiem⁹ de cœlo uocē sonantē. Hic est nou⁹ ali⁹ filius meus, in quo lōge mihi meli⁹ cōplacui. Ip̄m audite: Aut saltē aliū quēpiā Heliā ꝑcursorē itelligem⁹, in deserto clamātē & ꝑparantē uias tuas. Nisi forsan ille fuerit Taulerus, q ꝑueniens, tā pulchra de purgatorio dogmata, ad redigēdū oēs aīas ad isaniā, nobis attulit. Et ut serio tandē loqr: Cui⁹ modestiæ est in cōcione a sūmis Pōt. ēt doctrina claris, ꝓbata: a doctorib⁹ ꝑclarissimis & scīs cōfirmata: a tota ecclesia recepta, Audere in uerbū erūpere tā supbū? Nō pōt ꝓbari ex scripturis? Et addere post hoc. Nec ullis rōnib⁹. Pro oium ergo tu mētibus & ingeniis uales, ut circūspexeris oēs, q̄ a quouis mortaliū qn̄cūq; excogitari possint rōnes. O arrogātissimū hoiem. At saltē illas solueres, quas adduxerūt Theologi sacri in hac qōne Cur ergo nō id prius ꝑstas? Vt deinde dicere aliq̄ occasiōe ualeas. nō posse rōnib⁹ ꝓbari. Ecce qa iā nouo op⁹ tibi mēdacio fuit, & ideo subdis. Nec ipsi, q hoc tenēt, ꝓbāt. Sed simplr narrāt. Et qm̄ hoc forte nō satissuisset, ad psuadēdū. ꝙ tāti tamq; ꝓbati doctores, ita temere sine scripturis & rōnibus mouerenť, opus fuit societate, & auxilio alterius mendacii: & iō addidisti. ut oibus notū est. Certe tam notū hoc, q̄ quod sæpe ausus es exprobare ꝙ Thomas loqtur sine scripturis, sine canonibus, sine patribus, sine rōnibus. O insanum uulgus Et qs te seducit? Immo, & qūo seducit? Haberēt. n. saltem aliqd coloris, quæ iste iactat. Audiamus. ¶ Dixi aūt pri⁹, ꝙ in ecclesia aliqd asserere, cui⁹ nulla pōt rō uel authoritas reddi, est ecclesiā hostib⁹ & hæreticis irrisiōi exponere cū s̄m Apost. Petrū. Teneamur rōnē reddere de ea, q̄ in nobis est fide & spe, Et Paul⁹. Ep̄s potens in doctrīa sana ēt cōtradicētes redarguere. O adulterine doctor, q tibi arbitror ipasti nihil fidelr ꝓducere. Petri uerba hæc sunt. Dn̄m aūt Christū sctificate in cordib⁹ ur̄is. Parati semp ad satisfactionē, oī poscenti uos rōnē, de ea q̄ in uobis est fide & spe. Attēde igiť ad uerba cōfusor calūniosissime, & disce ex dicto hoc Petri, nō illud accipi. teneri nos rōe, aut quouismō ꝓbare nr̄a q̄ dicim⁹, sed tm̄ defendere ac tueri Hoc est. n. satisfacere poscēti rōnē. Alioqn negātib⁹ scripturā (sicut erāt illi de qb⁹ loqbať Petr⁹, q nō erāt in fide, qūo reddere rōne nr̄æ fidei ac spei poterim⁹? An forsan rōne ꝓbať fides? Et mēdax est Gregori⁹ cū cæteris sctis oib⁹? Immo mēdax & ipse Paulus, q ait. Fidē spādaꝝ esse substātiā reꝝ, arg. nō apparētiū? An nō, ubi rō cogit cessat fides? Satis ergo reddim⁹ de fide rōnē, si q̄cūq; cōtra afferanť docuerim⁹ nō obstare. Satis igiť erit nobis cōtra te, & cōtra oēs hæreticos, q & Ro. Ecclīæ priuilegiū, & scripturæ ēt ueritatē negatis. Si argumēta ur̄a resoluem⁹, & reducem⁹. mox i nihilū. Veꝝ qm̄, ut dixi tu teip̄ i īter h̄ticos tuis uerbis ponis. Et ex ore tuo accipim⁹ h̄ticos esse illos, q Ro. ecclesiam nō sequūť. iō audiat uniuersa ecclīa Dei miraculo loqntem ueritatē in seip̄m. Hæc ei⁹ uerba. ¶ Hic aūt adeo ē nulla autoritas, ut si hodie ecclīa Ro. determinaret ptē affirmatiuā: nihilomin⁹ maneret idē piculū. s. qa nō possumus rōnē reddere aliā, nisi qa sic Papæ & Ro. Ecclīæ placuit. Sed qd ista rō faciet, si ab his urgeremur q Ro. ecclīā nō sequunť? ut h̄ticis Pigardis. Hi nō uolūtatē Papæ & Ro. ecclesiæ: sed uel authoritatē, uel rōnē ꝓbabilē q̄rēt. Et certe iste est mihi uel unic⁹ scop⁹ in ista materia tota. ¶ Duo igiť his uerbis colligūť. ¶ Primū, Veritas, uel ab iuito ꝓdiēs. s. ꝙ h̄tici sunt q Ro. ecclīā nō sequūť. Ecce ergo ꝑue neq̄, tuis uerbis cōdēnaris. Tua s̄nia tete ponis īter hæreticos, nā hoc audio palā abste. H̄ticos eē illos q Ro. ecclīā nō sequūť. O infœlix Magister: nō te urgeo, nō te redigo ui ipsa ueritatis ad nihilū? Sed certe nō ego, tu ip̄e poti⁹ & p̄ctm̄ tuū. ¶ Scdm, stultitia. Frustra est. n. cōari cōtra h̄ticos ulla authoritate ēt scripturæ. Quid. n. ē h̄tic⁹? nisi q nō solū in itellectu errorē, ueꝝ ēt in uolūtate ptinaciā habet? Quid āt aliud ē ptinacē eē, nisi nulli authoritati, & ꝑcipue ipsi⁹ ecclīæ, supponi uelle, & cedere? Atq in quies, p scripturā saltē cōfundenť quā admittūt: & nō p authoritatē Ro. ecclesiæ, quā nō admittūt. Falsum hoc Martine. Scripturā. n. oīno repudiat & sancta Dei. qua-

Notate, notate hæc ꝓ modestia Martini.

Hæc ad te ptinent Martine.

Notate uerba & signate mysteria.

Martinus hæreticus ex uerbis suis.

tuor Euágelia qui Ro. authoritatẽ ecclesiæ nõ cõfitet atq; illi se nõ supponat, Nã alioqn dicet aliqs. Credo oẽm scripturã reuelatã. Attamẽ Euangeliũ qd dr̃ esse Matthei nõ credo: imo nõ credo fuisse Matthei. Quid tu Martine sapiẽs oppones? qua probabis scriptura illud esse Matthei, aut insup esse reuelatũ, hõ miser? nisi hoc tm̃ opponas, qa ab ecclesia Ro. est sic receptũ & ꝓbatũ quasi Matthei? & quasi reuelatũ? Et insup ꝙ Ro. ecclesia errare nõ potuit. quasi a Spũ sancti infallibili ueritate directa? Nec. n. satis esset, ꝙ illud hoies hactenus ꝑ Matthei Euágelio receperũt. Nõ satis esset inq̃. Nõ. n. hæreticus est, q nolit credere qd testimonio hoium, ẽt si certissimũ sit, ꝓbet: sed q diuino resistit testimonio. Si ergo hãc sufferas Romani Põt. & ecclesiæ authoritatẽ, an nõ uniuersa q̃ fidei sunt subuertis? q̃ si in hoium opinione ac traditione, & nõ in diuina & infallibili ueritate nitantur atq; subsistãt? An nõ ita fit Martine, cum uere fides uertitur in utrum? Sed transeamus ad alias tuas causas negandi hunc thesaurum. Sequeris.

¶ Secunda omnia argumẽta hic plus ualẽt, quæ de thesauro militantis ecclesiæ ex sanctorum meritis adducta sunt.

¶ O incõsideratissime hoium quõ loqueris? Si. n. oĩa argumẽta (ut inqs) q̃ de meritis sctõrum fecisti multo magis ualẽt in meritis Christi, & illud est unũ ex argumẽtis, ꝙ Sc̃ti non fecerũt unq̃ qd debuerunt, neq; eoꝝ merita sibi supabũdantia fuerũt, ut aliis possent cõicari. Ergo, optima cõsequẽtia seqtur, ꝙ Christus neq; fecerit qd debuerit, neq; ꝑ aliis merita cõparauerit. Vide igitur quo te cõicis loquendo qcqd in buccam uenit. cũ ui uerboꝝ coactus sis profiteri Christũ nõ fecisse qd debuit: & pro nobis nõ meruisse. Et cum ita sit, ut manifeste omnibus apparere possit: Audes tamen passim iactare. Respondeat qui põtest qui habet meliora. Scio ꝙ ueritas diuina est. Scio ꝙ probari contrarium non potest de scripturis. Paratus sum ignem & mortẽ pati pro his. Diuinũ iudiciũ cognoui: & alia quæ iactas ita superba, ita stomachosa & odiosa: ut maximi miraculi loco accipiã ꝙ possit aliquis hõ tibi habere ullam fidem: Sed uideamus tandem quæ refers argumenta.

Modestiæ Martini.

¶ Primo, inquis indulgentiæ nõ essent indulgentiæ, sed uera satisfactio si de meritis christi applicarent. Nõ. n. indulget ei, a quo satisfactio requiritur. Respõdetur indulgẽtias uere esse satisfactiões, respectu Dei recipiẽtis. At respectu ei⁹ cui applicant, recte indulgẽtiæ dicunt: qa quod ꝑ se facere teneret ei remittit: dũ cõcedit, ut de alterius credito soluat.

¶ Secũdo inqs, tũc claues nihil soluũt, sed ligatũ alio trãsferũt, & ita uilificant, qd est impiũ dicere. ꝙ clauis nõ soluat. Sed unde tam repẽte tanta pietas Martine? An nõ tu tenes ꝙ claues nõ soluũt, sed prius solutũ ostendũt? Vnde igit mõ, ipietatẽ asseris tenere, ꝙ claues nõ soluãt? Deinde qs te docuit pp indulgẽtias claues nõ soluere? cũ cõtra dicamus neminem consequi indulgentias, qui per claues nõ sit solutus.

¶ Tertio, inquis merita Christi sine clauibus ꝑ nobis expendunt, ne alioqn sint ociosa. Rñdeo. Ridiculum esse dicere, ꝑpea esse ociosa ꝙ sine clauibus nõ expẽdant: sicut nõ est ociosum qd iterim seruat in Arca, ꝑ tpe oportuno. Ad expendendũ. n. hũc thesaurũ, cũ & opus aliquod pium exercendũ, ex parte accipientis reqrit: qd in honorẽ Dei uel in reipu. christianæ, & ꝓximi cedat utilitatẽ: qd reseruãdũ fuit, ut arbitrio ipsi⁹ ecclesiæ definiret.

¶ Quarto ais, si merita Christi solũ relaxatiõi pœnaꝝ expẽderent, fieret magna illis irreuerentia. Sed qs dicit hoc, ꝙ solũ operent pœnaꝝ relaxationẽ? Immo qs non dicit ꝙ prius auferunt oẽm culpæ maculã? Sed hoc amplius ꝙ etiã applicata nobis ex potestate clauiũ seu Pastoris summi operantur satisfactionem.

¶ Tertia cã negãdi. hæc est inqs. Oẽs cõstanter tenẽt opera nr̃a bona meliora esse q̃ sint indulgẽtiæ. Nemo ẽt dubitat opa Christi esse meliora incõparabiliter oĩbus nr̃is opibus. Si igitur nobis applicarent merita Christi, sicut dicit ꝑ indulgẽtias, sequeretur indulgẽtias meliores esse operibus nostris qbuscũq;: qd est cõtra primũ cõcessum. Er qa primo uidebat argm̃ terribile ad cõfundendos oẽs mortales, sic incepit. Rñdeant mihi ad istã cõtradictionẽ btũs Th. & Bonauẽ. Deinde post tm̃ strepitũ ipse idẽ arg. soluẽs, sic seqt ad uerbũ.

¶ At forte (ut sunt arguti) Rñdebunt ꝑ Aristotelicas distinctiões. Veꝝ est, merita christi: ut simpliciter sumpta sunt meliora nr̃is opibus: sed sic nõ sunt indulgẽtiæ uel ꝑ indulgentias nõ sic applicantur. Accipiunt aũt ꝑut solũ sunt satisfactoriæ ꝑ pœnis: & isto mõ applicantur. Rñdeo, ꝓba quod dicis. Quid si nolim istud tibi credere nuda narranti?

O disputatorẽ egregiũ, O hoiem lubricissimũ, partes opponẽtis primo sumit. & cũ argm̃ uidet corruere, ad illud cõfugit. Proba qd dicis. Hoc. n. ad te pertinebat ꝓbare qd dixisti. Quãq̃ satis nos (etsi superuacuo) ꝓbauimus. An non agnoscis ꝙ in hoc, ꝙ ais. Proba quod dicis. Tu cedis argumento: & ad principium redis totius disputationis? O stupidissimum hominem. Præterea cuius arrogantiæ est, in facto ac statuto totius ecclesiæ, dicere. Probare iubeor spiritus utrum ex deo sint. Ad Martinum igitur pertinet probare spũm ecclesiæ utrũ ex deo sit, Hinc apte nos ꝓbamus spũm tuũ, Ex patre diabolo esse, q ex cõtẽtiõe est

& ueritati nõ acqescit. Porro, quæ nam stultitia hæc, ut dicas per Aristotelicas distinctiões didicisse nos, separare merita christi de se sumpta: ab eiusdẽ iisdẽ meritis, ut nobis applicã tur? Noster. n. Aristoteles de istis indulgẽtiis (nisi forte apud inferos) nunq̃ scripsit.

Nota inopinabile.

¶ Sed uolo iam, ut & tu clarius intelligas: & facilius (sine Aristotelicis locutiõibus, a qbus abhorres) quæ dicunt Doct. Sancti. Opera Christi (opinor) nõ negabis bõa fuisse: & nõ solum sibi bona, uerum ẽt nobis. si mõ illa mereamur ut ꝓsint nobis, per fidẽ & charitatem. ¶ Secũdo nõ negabis opera nr̃a bona corã Deo esse nobis utilia, q̃ ex fide & charitate ꝓcesserint. ¶ Tertio dicunt Sc̃ti ex quolibet peccato teneri nos duplici reatu, culpæ & poenæ. ¶ Quarto, Per merita Christi cuilibet cõtrito remitti culpã uirtute clauiũ, seu sac̃i, saltẽ in uoto accepti. ¶ Quinto, & si aliqd poenæ remittat̃ p cõtritionẽ, & in ipsa sac̃i uirtute, tñ nõ penitus oẽs. An hactenus qcq̃ diximus Aristotelicũ? Hoc ultimũ opinor, qa tibi non placet: q ais. ꝙ p cõtritionẽ & solã nouã uitam Deus remittit oẽs poenas. At Aug. in hoc seq tur Aristotele. Ait. n. Aug. in Ser. de poenit. Nõ sufficit mores in melius cõmutare, & a præteritis malis recedere. nisi ẽt de his q̃ facta sunt satisfiat dñ̃o per pn̄iæ dolorẽ, ꝓ humilitatis gemitũ, ꝓ cõtriti cordis sacrificiũ cooperãtibus elemosinis & ieiuniis. Nam Greg. ẽt ait. Si peccatũ Dauid dñs trãstulit tam detestabile, qd est qd post oĩa, q̃ de eodẽ peccato p ꝓphetam a dñ̃o ei dicta sunt, postmodũ tanta tolerauit? Sed ꝓculdubio dñs delictũ sine ultiõe nõ deserit &c. Et hoc penitus tota seqtur, & semp secuta est ecclesia. ¶ Sexto, ergo põt aliqs p seipsum satisfaciendo poenas tales ꝓ peccato debitas diluere. ¶ Septimo, pñt ẽt ei applicari de meritis Christi p indulgentias, ita ut satisfaciat. ¶ Octauo, si satisfaciat p seipsum, plura faciet, qa nõ solũ poenas diluet, sed ẽt merebit̃ cõseruari in bono, & augumentũ charitatis. ¶ Nono, ꝙ si satisfaciat per indulgẽtias & applicationẽ taliũ Christi meritoꝝ nihil amplius habebit nisi poenaꝝ relaxationẽ. ¶ Decimo, p hæc sequit̃. ꝙ melius est satisfacere p seipsum, q̃ p indulgentias. ¶ Vndecimo, nõ ꝓpea seqtur ꝙ opa nr̃a sint meliora simpliciter opibus Christi, neq; ꝙ sint meliora nobis. Sed hoc tm̃. ꝙ nr̃a opa siue merita, q̃ nũq̃ tñ sunt merita sine pticipatione gr̃æ Christi & meritoꝝ eius, sunt nobis meliora q̃ illa sola opa siue merita Christi, q̃ p indulgẽtias nobis applicant̃. Et iõ sicut uere nihil est Aristotelicũ in his dictis, ita nihil absurdum, & nõ maxime cõgruens & iustitiæ & bonitati Dei. Nã si idem apponeret̃ nobis per merita Christi nobis applicata: quod per nr̃a, in eius gratia & charitate cõfecta, ut & charitatis augumentum, & in bono cõseruationẽ acqreremus, ꝓfecto & nimis indulgens & iniustus Deus, & nos ad secordiam inuitaremur.

Respõde Martine ad Augu. Grego. & omnes Sanctos.

¶ Quarta est ꝙ Gloss. in. c. ꝙ aũt. De poeni. & remis. ait, ꝙ si indulgẽtiæ essent poenaꝝ remissiones, homo nõ deberet ultra ieiunare aut bona facere.

¶ Hic ad ingeniũ redis, imo incoeptũ seqris. ut nihil fideliter unq̃ ꝓducas. Glossa. n. ibi, opponẽti hoc argumentum. Recte respõdet, ꝙ nõ seqtur. remissæ sunt ei poenæ, ergo non debet ulterius bona agere: tũ quia nescit sibi illas esse remissas: cũ nesciat etiam an sibi peccata sint remissa. tum uero ꝙ & si sciret, adhuc bõa operari deberet, tũ ad custodiã sui status, tum ad charitatis augumentum.

¶ Tu uero Martine, quia nõ poteras ad hæc respõdere, nisi in maiorem labereris stultitiã, immo nisi & tecum pugnares, ut saltem coram laicis tuis aliquid referre uidereris inquis ꝙ si ita sit: ut dicimus, tunc indulgentiæ essent incerta donatio. Quod ut laici tui comprobarẽt. His uerbis rem detestaris. Absit. absit, ut tam impia illusio ab ecclesia christi, immo clauibus fiat. Tum enim uere, ut quidam dicunt indulgentiæ essent, quædam impiæ fidelium deceptiones.

¶ Immo nunc istæ stultitiæ tuæ, deceptiones impiæ sunt. Neminem enim decipit ecclesia per hoc ꝙ id qd donat, apud recipientem incertum est utrum recipiat. An forte deceptor est Christus qui cum dat gratiam, tamen non patitur recipientem certo scire, utrum illam receperit. An non tu hoc ipsum alioquin concedis? Immo etiam quiddam maius & inopinabile (ut supra diximus) ꝙ recipiẽs gratiam minus illam intelligit cum præsens est, q̃ cũ est absens? An non tu dogmatizzas ꝙ nemo certus est se cõtinue non peccare propter occultissimum superbiæ uitium? Non tu asseris hominem esse incertum de contritione sua: ut etiam consequenter sit incertus de gratia? Impia igitur fraus esset domini dei qui non certificat nos de eiusmodi dono & multis aliis. Impia sunt ergo talia dona quæ ignoramus & quæ suo nobis proficient tempori. O ridiculum hominem, sed nõ desistit, ut magis rideatur. Sic enim sequitur.

Nota calũniosas stultitias Martini.

¶ Si per uenias mihi opera Christi impenduntur, & ego incertus sim an remissa sint mihi peccata. Tunc sequitur ꝙ dubito an merita Christi sint mihi sufficientia ad satisfactionẽ quo dubio quid execrabilius?

¶ O peruersor omniũ ueritatũ. Et qñ semel incipies nõ euidenter deficere, in sequela cõ-

clusionis? Eho. Dic mihi, an nō stant dubiū hoc meū. ꝙ incertus sim & dubitem, utrū opera Christi mihi sint impensa, etiā si sint impensa, sine hoc ꝙ dubitem illa esse sufficientia? sicut stat ꝙ habeā Dei gratiā: & nō dubitem ꝙ illa mihi sufficeret: & tñ incertus sim, utrū illam habeam? Ita plane de indulgentiis cōtingit nō, ut dubitem, an illa mihi applicata ꝓ oībus pœnis, sufficientia sint: sed tantū utrum mihi sint applicata, hoc uero nō ex defectu meritorum, aut potestatis applicantis, sed meo: quia forsitan nō sim cōtritus ut oportet: & ita te nunc relinquo in uaniloquio tuo.

¶ Postremo aūt tuam excusare arrogantiam uolens, sic ais.

At dicis. Ergo ne. S. Thomas errauit cum cæteris? nunquid Papa & uniuersa ecclesia errat quæ ita sapit. An tu solus recte sapies & solus.

Respondeo primum, Non sum solus, sed ueritas mecum, & multi alii: qui dubitauerūt: & adhuc dubitant quid ualeant indulgentiæ.

Propria hæreticoꝝ cōfessio. ¶ Optima sane respōsio: & ꝓpria hæreticoꝝ, imo oīum cōis qui quod respōdeant nō habent, ut dicant: ueritas mecū est. Deinde nota hic aliud, ꝙ illi qui dubitāt, secū sunt: cū tñ ipse non dubitet sed asserat, nō ualere ad pœnas nisi canonicas. Si tñ rogaretur qui sunt isti qui dubitant. Ego nescio quos posset ꝓferre, nisi forsan quosdā egregios tractatus quorūdam, nō multæ existimationis (ut ipse fatetur) Sed tñ ꝓfundæ doctrinæ, quos penes se habet. Et hinc hausit opinor tantam scientiam Martinus. Addit.

Impudentia. ¶ Secūdo & Papa mecū est, quia & si cōcedit indulgētias, nō tñ dicit esse ex Thesauro meritoꝝ Christi. O Martine. Cuius frontis es tu? Papa mecū est inqs. An forsan aliquē Papā dicis tu, præter Leonē? Forsitan candidatū iam, & in futuro uestro cōcilio ꝓmouendum? Nisi ita te defendas. Ego certe nō desinā admirari quo pacto potueris tam impudēter hoc iactare, ꝙ Papa sit tecū. Sed hoc ēt dignum ut audiamus. Quare Papa tecum sit.

Consequētia. ¶ Quia (inquis) & si cōcedit indulgētias nusq̄, tñ dicit ꝙ sint de thesauro meritoꝝ Christi & ecclesiæ. O cōsequentiā ridiculā: nō dicit hoc, ergo nō ita est. O mendaciū insuper

Mendaciū. egregium. Legite qui potestis decretalem unigenitus & sequentis Sixti & alioꝝ & uidete si aliunde esse dicūt indulgētias q̄ de Christi meritis & scōꝝ. Sed iteꝝ audiamus. Nunq̄.n. paritur esse unū solum sine suo socio mendacium. Sic.n. inquit.

¶ Immo Papa sese declarans dicit in.c. cum ex eo. ꝙ sint eneruatiões pnīales satisfactionis.

¶ Immo tu Martine iurista theologe, ubi dicit Papa ꝙ indulgētiæ sint eneruatio satisfactionis pnīalis. hoc ibi dicit, & utinā ponderatū esset. ꝙ ex nimis frequēti indulgentiaꝝ cōcessione, sequeret eneruatio pnīalis satisfactionis (quia hoīes mallent per indulgentias q̄

Nota Canonistam Martinum. per opera sua satisfacere) & insuper cederet in cōtemptū clauiū. Sicut factū uidemus. Nō igitur simpliciter dicit ibi Papa, indulgētias esse eneruationē satisfactionis pnīalis: sed nimiam indulgentiaꝝ cōcessionem. Sed esto. per indulgētias, etiā pnīalis satisfactio eneruatur. An sequtur ꝙ nō sint impensio meritoꝝ Christi? Immo qa ipendunt ꝓ me Christi merita & satisfaciūt, eneruat, ac remittit mihi illud qd p pnīalē satisfactionē deberē. Seqris.

¶ Tertio & tota ecclesia mecum, qa ecclesia utiq; cum Papa sapit: & sicut Papa sapit. Ad de cætū & coelū & terra tota tecum est. Si.n. Papa tecum est in hoc, & tecum ecclesia, iam potes addere pari fronte, ꝙ omnia tecum sunt. Sed aliter hoc esse nō pōt, nisi per ecclesiam, tuos laicos intelligas: & per Papam illum, quem dixi aliquē in cōcilio uestro ꝓmouendū. Interim tñ postq̄ facultatē mihi suggeris, ut uerba tua cōtra te statuā. Sic ego in te conuerto argumētum, & erit uerissimū. Papa sapit cōtra te, & tota ecclesia id sapit quod Papa (ut hoc in loco fateris, licet alioquin perpetuo id neges). Ergo tota ecclesia cōtra te sapit. Et hæc satis ad ostendendum, oi bene compositæ menti q̄ arrogans, q̄ mendax, q̄ uanus fueris. Reuertor igitur ad Dogmata tua reliqua perniciosa.

¶ Hæreses aliæ & blasphemiæ, & insana eiusdem ac uaria documenta.

Christo non sunt data iura cœlestis & terreni imperii. Vide supra lib. 3.

¶ Deum nobis impossibilia præcepisse. Vide supra lib. 4.

¶ Negatur arbitrii libertas, & oīa conceduntur nudæ gratiæ Dei & misericordiæ. Vide de decem præcep Pag. 424.

¶ Si talis esset libertas quicunq; uellet, eligēdo per arbitrium, statim operaretur. ibidem.

¶ Rōnē naturalē deprecari ad optima. scholasticū est documētū. i. illusoriū. ibidē Pag.

¶ Rō hoīs & natura hn̄t fundamētū harenā, ita ut rō naturalis nō sit ex diuina luce. ibidē.

¶ Lex est uerbū iræ perditionis & tristitiæ. Vide ad Leo. Pag. 136.

Fallit ergo nos Paulus dicens. Lex quidem sancta, & mandatum sanctum, Lex spūalis, no: aūt carnales. Ad Ro. 7. Et propheta, lex Dñi immaculata cōuertens animas.

¶ Scientias ac uirtutes siue intellectuales, siue morales, esse peccata & errores.

¶ Illud pceptũ. Dilige pximũ tuũ ficut te ipm. De incuruo & puerso amore intelligit in hũc sensum. Diliges pximũ tuũ sicut te ipsum. i. diliges te solũ & puerse. Si aũt amorẽ eiusmodi in pximũ dirigeres iam uere diligeres. Vide ad M.S.Pal. Pag. 192. & 193.

¶ Omne præceptum Dei magis positum est, ut ostendat iam præteritum & præsens peccatum, q̃ ut prohibeat. De decem præcep. Pag. 303.

¶ Illud præceptum. Nõ habebis Deos alienos, & alia. Sic debẽt exponi, qa spũs benignissimus Magister magis loqtur indicatiue. q. d. O miser homo. Ecce tuã tibi ostendo prauitatẽ: talis esse deberes, qui nullos Deos haberes alienos: non assumeres nomen dei tui frustra &c. Nunc aũt totus es alius & peruersus. ibidẽ.

¶ Nullus est hoium in mũdo, q nõ in aliquo grado qdlibet pceptũ faciat. ibidẽ Pag. 104. Ergo nullus est q nõ aliqñ cõfiteat Christũ, aut festa sanctificet, aut honorẽ parentibus habeat, & ieiunet: & ita ẽt impleat reliqua q̃ sub affirmatiuis cõtinentur præceptis.

¶ Illis duob⁹ pceptis ultimis. Nõ cõcupisces domũ px. tui, nec desiderabis uxorẽ ei⁹. phibet fomes, & inuincibilis cupiditas. De decẽ pcep. Pag. 465. Ita ut(pterq̃ horrẽdũ est dicere illud a Deo phiberi, qd in ptãte nr̃a nõ sit)peccauerit. Aug. q in lib. de pœnit. Explicite

Aug. cõfitetur, nõ esse hoc nobis imputandum, q fomite nõ careamus.

¶ Nullus Sctũs ipleuit hæc posteriora mãdata, & iõ oẽs fuerũt rei & pctõres, & idiguerũt grã Dei. ibidẽ. Ex ista tã fatua q̃ pphana põne. Seqt q si iõ oẽs Scti idiguerũt grã dei, qa in istis fuerũt peccatores & rei, q Beata Virgo, cum ẽt illa indiguerit grã Dei, fuerit ẽt rea & peccatrix in his duobus præceptis. O crudelissimũ blasphematorẽ.

¶ Illud qd dr̃ a Magro. Qui te pcusserit in maxillã dexterã &c. Et q uult tecũ in iudicio cõtendere, & tunicã tuã tollere, dimitte ei & palliũ, & q te angariauerit mille passus, uade cũ illo & alia duo. Intelligit ad lrãm, ẽt ipso ope cõplẽdũ, ut nulla supsit hoi iusta uindicta uel defensio. Ita ex eius uerbis plerisq; locis sumere licet, cũ insup lites & iudicia esse solas permissiones ad nostram duritiam in opere. Ad Leo. Pag. 139. Ad M.S.Pal. Pag. 210. Et de decem præcep. Pag. 461. Asserat. — Documẽtum Martini p iniustis.

¶ Illud qd dr̃ a Saluatore, qd uultis ut faciãt uobis hoiẽs, & uos facite illis. Aptat ẽt ad iniustã uoluntatẽ: uidelicet. Si ego nolo soluere qd debeo, & uellẽ aduersariũ mihi cedere, itẽ si uellem ei auferre tunicam, & uellem eũ mihi nõ resistere, sic sum illi inuicem obligatus pati. De decem præcep. Pag. 461. — Documẽtum pro latiõibus.

¶ Leges qb⁹ hæretici tradũtur igni sunt cõtra diuinã scripturã. Ad Leo. 147. In hac põne Parco illi qa cãm suã agit. Attñ nõ patiar, q ignorauerit scripturã Ambrosius, cũ dixit. Hæreses uelut qdã hydra fabulaꝝ uulnerib⁹ suis creuit, & dũ sæpe recidit pullulauit: igni

Amb. debita, icẽdioq; pitura. Hæc Amb. i li. i. de fide. c. 4. Et alibi uulpes Sãsonis hr̃ticos iterptatur q cũ ignẽ ferãt & incẽdiũ alienũ, in ipsas tandẽ conuertit, qd nõ solũ de æterno, sed ẽt de temporali intelligitur. — Documẽtum quo cãm suã agit.

¶ Sacerdotes, atq; epos nubere lõge cõducibilius in ecclesia Dei, ita ut cõtraria Pontificum lex fuerit pnitiosa, & pditio aïaꝝ. Vide in eius com. Ad Gal. in ult. comenti. — Documẽtum quod putauit facile persuadere.

¶ Credo forsan iste ita loqt, qa Paulũ Paulin⁹ theolog⁹ oblit⁹ ẽ dicentẽ. Volo aũt uos sine

i. pau. ad. corin. 7. sollicitudine eẽ. Qui sine uxore ẽ sollicit⁹, ẽ q̃ dñi sunt, qũo placeat Deo. Qui aũt cũ uxore est ẽ sollicit⁹ est q̃ sũt mũdi, qũo placeat uxori, & diuisus ẽ. Sic ergo Martini sacerdotes oporteret eẽ. f diuisos, & a Deo abstractos. At forsitã ob aliã cãm istud ait, uidelicet pp bnficia & pbẽdas, & ecclïæ bõa: ut poti⁹ iure h̃ditario trãsferant in liberos, ac ne tãta cura sit in electõib⁹ & expectatiuis, & hmõi, sed poti⁹ s; carnẽ Papa Papã, & eps epm sibi gñet: & ita de aliis. O carnalẽ hoiem, & nihil magis cogitãtẽ q̃ carni placere & sanguini. Veꝝ ait. sic in ecclia primitiua faciebãt, nec sine uxorib⁹ erãt sacerdotes & epi. Si ergo oïa q̃ in primitiua ecclia magis tolerabant q̃ obseruarent, custodiẽda sunt, iã circuncisionẽ pmittam⁹, & Paschæ obsuatiã, & alios rit⁹ rursus Iudæoꝝ recipiam⁹, & mltos quos ecclia nouos istituit q tũc nõ suabãt, dimittam⁹. O uiꝝ pcipitatiõis. Nã qs nesciat multa eẽ, p tpꝝ oportũitate, mõ tolerãda, mõ phibẽda, sicut expiẽtia ñ solũ i diuinis, ueꝝ ẽt in hũanis legib⁹ docemur.

¶ Ex nr̃is opibus nõ puenit spes, sed poti⁹ despatio. Vide de decẽ pcep. ubi rephẽdit Magistrũ sniaꝝ dicentẽ, 3. lib. xxvi. dist. Spem. s. charitate formatã, ex misericordia Dei, &

2. Petri. i. meritis nr̃is puenire: qm sine meritis sparare est psũptio & nõ spes. At Martinus nr cõtra, qa de opib⁹ cape spẽ nõ est licitũ, ẽt si maxime illa(sic n. oẽs sentiũt)nõ putem⁹ sine Dei misericordia idonea: ut ita ẽt Petrus erret. dicẽs. Quapp frẽs satagite, ut p bona opa certã faciatis electiõnẽ uestrã. Et Martinus cõtra Petrũ, & dicens, & faciẽs, bene sentiet: per opera nostra bona nõ certam fieri electionẽ. Sed potius desperationẽ puenire.

¶ Per excõicationem nõ ptiuari hoiem ecclesiæ spũali & interna cõione, sed tm̃ externa, sed solũ declarari priuatũ si sit iusta. Vide in Sermone eius, de excõicatione.

¶ Deū per electos suos noluisse nos traducere in errorē. Vide supra libro primo. Dolo. 8.
¶ Satis manifeste uidetur prætendere ꝙ Idola ui orationum gentilibus, petentibus obsequerenẽ. Et similiter ui & merito orationū. Auaro cōcedi pecuniā. Vide in Ser. de pœnit. Pag. 279. Hæc eius uerba. Accipe simile Gentiles olim idola sua rogabant & fiebat qd' petebatur. Et auarus confidit in diuitias suas, & fit sicut uult. Quanto magis ille uerus & bonus Deus non finit se frustra rogari.
¶ Siquis sine peccato mortali actuali decesserit, ex solo originali dānari oportere ad æternas pœnas. De decem Præcep. Pag. 343. ita est crudelis Deus Martini.
Hanc positionem licet aliq antiquorum pbare uideantur, tamē hodie quantum uiderim nō recipiẽ nec recipiēda est: qa' ipietatē sonare oium mētibus uidetur, & adhuc de scripturis reprobari. Scriptū est. n. Ex te perditio tua Israel, & rursus. Non portabit filius iniqtatē pris, & rursus ñ obstupescēt dētes filioꝝ qa cōederit pr &c. Sed hæc qō aliud tps postulat.
¶ Secūdū pceptū Sabbatū sanctifices nō est affirmatiuū, sed tātū negatiuū, qa nullū opus ibi pcipitur, ita ut sic exponaẽ, ꝙ nō sit operandū. De decem præcep. Pag. 348. & 356.
¶ Idē pceptū ꝓprie cessauit, qa Paul⁹ arguit Galatas, ꝙ dies & mēses obseruabāt &c. Sed ecclesia hoc pceptū retinuit pp infirmos, ita ut ecclesiæ sit pceptū & nō Dei. ibidē Pag. 357. O cōfusorē oium q ceremonialia. de quibus Paulus loquitur, quæ erant euacuata. cū moralibus cōfundit, quæ manent. quod ex sequenti clare patet.
¶ Idem præceptū, sicut olim ita & nūc est ceremoniale, & insup figurale. ibidē Pag. 361.
¶ Peccatum accidiæ, credo inquit esse soli Deo confitendum.

¶ Causam cur toties seipsum impugnauerit Martinus.

CAusam tot cōtradictionum, in qs iste uir neq incurrit facile est cōiectare. Principio n. non intelligebat. Ex positione unius, aut alterius falsitatis atq; hæresis, seq plurimas. Et idcirco multas admisit ueritates q cōi oium doctrina cōcedunẽ. At postmō cū p illas expugnari se intellexit. Cœpit easdē audacter negare. Prio. n. canones uenerabaẽ Ecclesiā errare nō posse affirmabat. Idq; (ut uidebimus) in decretis ipsis Pōtificiis. At cum postmodo reprobari ab ecclesia sensit sua deliramēta, tūc ecclesia cœpit errare. Immo uero tunc ipse traditus in sensum reprobū, a seipso dissentire & seipsum destruere cæpit qd uel ex his quæ sequunẽ positiōibus suis partim supius adnotatis, partim ēt additis facile apparebit. Attende lector, & probabis procul dubio quod dico.

¶ Vbi Martinus cōtra ipsum loqtur. Sicut est adnotatū, ac disputatū supra.

CIrca positiões suas quoad indulgētias sic loquitur. Homo sum potens errare &c.
¶ Circa eādē paulo post se errare nō posse, qa ueritas ē diuina. In actis corā legato.
¶ Circa idē frequēter ait sese nihil aliud expectare q̄ Apsicæ sedis fniam. & paulo (post.
¶ Non expectare aliquod iudicium, quia cognouit diuinum iudicium. ibidem.
¶ Super eodem se (inquit) submisisse Apost. sedi, ut expectaret fniam, & paulo post.
¶ Non, ut expectaret sententiam, sed ex humilitate & reuerentia. ibidem.
¶ Verba illa. Tu es Petrus. non ad unam ecclesiam, sed ad omnes pariter dictum fuit.
¶ Immo ad unam tantum.
¶ Petro commissæ sunt oues tantum Iudaismi. ¶ Immo latinæ ecclesiæ.
¶ Primatum Ro. Pont. etiam humano iure statutum, a quo nephas est discedere.
¶ Immo fuit prohibitus diuino iure.
¶ Petrus cæteris Aplis æqlis. ¶ Immo inferior, & Paulo & Iacobo, & aliis a qb⁹ missus est.
¶ Ro. Ecclesia non est catholica. ¶ Immo omnes ecclesiæ sunt catholicæ.
¶ Non esse ferenda Decreta Primatum Ro. Ecclesiæ probantia.
¶ Immo ferenda esse pro charitate fraterna.
¶ Petrus gradu æqualis cæteris Apostolis. ¶ Immo maior.
¶ Christo non esse concessa iura cœlestis ac terreni imperii. ¶ Immo etiam cōcessa.
¶ Doctores Primatū honoris tantū concedunt Petro. ¶ Immo etiā iurisditionis & ptātis.

¶ Vbi contra seipsum, maxime & perplexissime loquitur de purgatorio.

POenæ Purg. & inferni sunt æquales sola differentes duratione.
¶ Immo non æquales, quia ibi aliqua est uel spes uel spei præsumptio.
¶ Animæ in purgatorio existētes dānari pñt. ¶ Immo certi sumus, ꝙ saluabunẽ.
¶ Certæ sunt aliquæ ibi de salute sua. ¶ Immo omnes incertæ.
¶ Est pticulare iudiciū in morte cuiusq;. ¶ Immo nō iudiciū sed accusatio & fnia differẽ.
¶ Animæ in purgatorio sperant. ¶ Immo desperant. ¶ Immo prope desperant.

¶ Nesciunt se sperare, & sentiunt se desperare. ¶ Immo præsumunt se sperare, & tanq̃ certæ de salute sua petunt suffragia.
¶ Horrent a facie Dei, quia apparet eis horribilis iratus insustentabilis.
¶ Immo quia confunduntur coram tanta puritate.
¶ Patiunť a facie uultus Dei, & futuræ dānationis timore. ¶ Immo ab amore iustitiæ timentes ne non ament & laudent Deũ. ¶ Prope desperatio intelligitur respectu durationis. Ad Leo. Pag. 55. ¶ Immo respectu timoris & pœnæ.

¶ Vbi in aliis sparsim sibi contradicit.

Sancti reddunt Deo quæcunq; debent. ¶ Immo non, quia minus q̃ debent.
¶ Nemo obligatur ad impossibile. ¶ Immo Deus nos obligat ad impossibilia.
¶ Ecclesia errare nõ potest, & intelligit hoc de ipso Papa in decretis suis. Vide de decem præceptis. Pag. 367.
¶ Immo tam Papa q̃ concilium põt errare, & multa sunt decreta cõtra Euãgelii sensum.
¶ Ecclesia idẽ sapit, quod Papa & sicut Papa. Papa aũt põt errare. Ergo ecclesia põt errare & nõ põt errare: & similiter Papa põt errare, & non potest errare.
¶ Nulla hactenus decreta Pontificum, quæ errorẽ aliquẽ cõtra fidem cõtinent. Istã positionem ad Mag. S. Pal. Pag. 209. Sub his uerbis ponit.
¶ Nã & ego grãs ago Xpo, qd hãc unã ecclesiã in terris ita seruat, ingẽti (& qđ solũ possit probare fidẽ nostrã esse uerã) miraculo, ut nũq̃ a uera fide, ullo suo decreto recesserit. nec tot Barathris pessimoꝝ moꝝ, diabolus tñ efficere potuit, ut penes hãc nõ maneret ab origine sua canõicoꝝ Bibliæ libroꝝ, & Eccł. pꝛ̃u; & ĩterpτũ autoritas, & autoritatis sincera ꝓfessio. Notate quol tis nosse Martinum ueterẽ & Martinum nouum.
¶ Immo uero plurima et Sctõꝝ & Martyrũ Põtificum sunt frigidissima, languidissima, ineptissima, impiissima. Affectũ spirantia humanũ, & cõtra Euangelii ueritatem &c.
¶ Sancti decedunt in charitate perfecta, quoꝝ aĩæ statim euolant. Ad Leo. Pag. 55.
¶ Immo nullus ita Sctũs q̃ fuerit pfectus charitate. Quilibet aũt charitate ĩpfect⁹ necessario fert secũ timorẽ. Et impossibile est talẽ sic impfectum statim euolare. ibidẽ Pag. 49.
¶ Nemo est certus se nõ sp mortalr peccare pp occultissimũ supbiæ uitiũ. ibidẽ Pag. 46.
¶ Immo scire potest homo se esse contritum, & ita in gratia Dei. Ibidem Pag. 127.
¶ Põt scire aliqs se cõtritũ, & in gr̃a Dei eẽ. ¶ Immo cõtritio ẽ sp incerta. in Ser. de pœnit.
¶ Sancti perferunt quartum genus pœnarum ab eo positũ, uidelicet flagella Dei in hoc mundo, ut fuit Io. Bap. & alii.
¶ Immo ipsi hoc nõ patiunť: nisi solã mortẽ, & q̃ ad mortem sunt. ibidẽ Pag. 20. & Pag. 71.
¶ Cõtritio nõ soluit aliquẽ a pctõ, sed fides sola qcqd sit de cõtritiõe. supra disputatũ est.
¶ Immo contritio ipsa soluit. In Ser. de excõmunicatione his uerbis. Contritio & humilitas omnia soluit & placat.
¶ Claues nõ soluunt, sed solutum ostendũt ¶ Immo impium est dicere ꝙ clauis non soluat. Disputatum est.
¶ Deus nõ reqrit pœnas a corde cõtrito, nisi forte flagella, hæc uerba nõ aliud significare mihi uidenť, nisi ꝙ Deus nõ reqrit pœnas, ĩmo reqrit pœnas. Flagella. n. sunt pœnæ ue ipse fateť, ꝙ si aliq cõtriti nõ flagellarenť hic. Ego arbitror debere flagellari alibi, idest in purgatorio: nisi in pari cõtritione, alius alio ponatur melioris conditionis.
¶ Veniæ sunt utiles. ¶ Immo non sunt utiles. Cũ aũt sup hæc cõtradictiõe redargueretť a M. S. Pal. Egregie sic r̃ndit, ꝙ sunt utiles pigris, ut. s. melioris cõditionis sint pigri q̃ impigri in theologia Martiniana, præter alia quæ sequunť fatua & absurda ex hoc dicto.
¶ Ab indulgẽtiis dehortari nõ licet, qa ꝓ pigris sunt in Ser. de indulgentiis. ¶ Immo licet quia nisi Martinus nõ aliud facit, nisi forte: ut est duplex iste Martinus, dicamus: ꝙ sm unũ Martinũ q principio nõ erat ita furiosus nõ licebat. At iam facto furioso licet.
¶ Omnia nostra operã bona sunt peccata coram Deo. ¶ Immo multi confitentur de multis quæ uel non sunt peccata uel uix uenialia.
¶ Omne peccatum & uitiũ non ex natura est, quæ bona est, sed iniuria eoꝝ q illud agunt.
¶ Immo homo ex natura, quæ furit atq; insanit, peccat.
¶ Neminem etiam sanctum sine timore mortis.
¶ Immo aliqui mortem non timent propter charitatis perfectionem. Ad Leo. Pag. 52.
¶ Potuissem multo plura colligere, si diligẽti⁹ datũ fuisset attẽdere. Sed hæc arbitror. Satis supq; erũt Ab illis. n. opinor nõ se extricabit Martinus. Neq; tñ me latet ꝙ qdã fortasse poterit, qbusdã suis distinctiõib⁹ de sua collectis theologia, aliquo mõ excusare. Et (ut est astutus) in illis oẽm defensionẽ ponet, interim alia multa q̃ ei⁹ obstruũt os ipudẽtissimũ ꝓ more dissimulabit. Sed dabo ego & hoc, ꝓtinaciæ & uersutiæ suæ: & certus esse mihi uideor ꝙ & in his q̃ excusanda sibi sumet, errores addet nouissimos prioribus peiores. Ergo interim expectabimus.

¶ Allegationes scripturarum & Authoritatũ, quæ contra illum irrefragabiliter faciũt.

Pauca ego de multis afferam, nam in assiduis talium tantorumq; errorum consideratione, fateor ut sæpe dixi: defessus sum, sed & longe magis stomachatus.

¶ Quod sancti nũq̃ fecerint quod debuerunt, pducit dñm dicentem. Cũ feceritis hæc oia, dicite serui inutiles sumus. quod Martinus exponit, q̃ non fecerũt q̃d debuerunt. Et dñs ipse sese exponẽs dixit directo cõtrariũ dũ seq̃t. Fecimus.n. q̃d debuimus.

¶ Quod Deus non requirat satisfactiõem a nobis, producit Micheam & Ezzech. dicẽtes deum requirere a nobis iudicium & iustitiam, & nõ intellexit per iudiciũ & iustitiã cõprehendi etiã debitum satisfactionis. Sed hoc supra disputatum est satis.

¶ Quod Petro nõ sint datæ claues pricipsr, pducit Matth..xviii.c. q̃d retorsimus in illũ.

¶ Producit Paulũ, quasi neget liberum arbitriũ, & eius ptãtẽ illis uerbis, Non q̃d uolo bonũ hoc ago. Cũ cõtrariũ potius p ea pbet, uidelicet q; liberum sit arb. sed executio ñ sit i ptãte.

¶ Producit Hiero. Aug. Chrisost. Origenem. Ad pbandum q; Petro nõ sint datæ claues, sed ecclesiæ, & q; illa uerba. Tu es Petrus, nõ fuerunt dicta Petro: qui tam irrefragabiliter dicunt contrarium sicut disputatum est satis. scdo lib. in Dialogo.

¶ Quod in actibus Apostolorum probatur, Petrum æqualem cæteris & Doct. Sancti, ut Chrisost. dicunt, probari Petrum maiorem cæteris.

¶ Quod in ecclesiastica historia. lib. v. pbetur Victorẽ Papam non fuisse Asianis Episcopis superiorem. Et tñ nihil tam aperte probatur q̃ cõtrarium.

¶ Idem pbari in historia tripartita. lib. 4. Et tamẽ nihil dilucidius pbatur q̃ contra hæc.

¶ Quod Ro. Pontifici sit datus Primatus a Cõstantino. 4. Platina in Benedicto. ii. Et tamẽ iste Platina contrarium potius præsupponit.

¶ Quod Augustini & Cypriani Decreta fuerũt gesta ac rata sine authoritate Ro. Põt. idq; in eorum libris clare haberi. Et tñ nihil clarius q̃ q; in eorum libris habetur contrariũ.

¶ Quod ex concilio Niceno aufertur Primatus ab ecclesia Ro. & Ro. Pontifice. Cuius penitus cõtrarium ibi patet, cũ potius si alioquin nõ esset, constitutus fuisset: quod alii hæretici & schismatici scientes & cõfitentes, potius dicant in illo concilio fuisse cõstitutũ, & non in uerbo dei. Quod pariter falsum est, quia cõcilium nõ illud quasi de nouo statuit. Sed quasi statutum iam in Dei uerbo declarauit & cõfirmauit.

¶ Quod in. c. primæ sedis. dist. xix. prohibeatur Ro. Pontifex dici Princeps, aut summus Sacerdotum cum ibi maxime (si diligenter inspexeris) cõcedatur.

¶ Quod Gregorius negauerit a Ro. Pont. uniuersalem ouium & ecclesiarum curam, cũ & facto & dicto passim contrarium ostenderit.

Multa infideliter hũc hominem de scripturis & authoritatibus aliorum passim pducere, Certo scio bene doctos latere nõ posse, qui aliquid de suis, uel percurrerint, opusculis. Ego uere possum hoc unũ, & audacter pferre. q; uix põt unus forte aut alter signari locus, ubi non sine uel mendacio uel inefficacia producat. Sed ego de multis quæ occurrerũt paucula perstringam, ut ex his & in aliis indubitatã cõparem mihi fidẽ.

¶ Quod Gloss. & Panor. & Iuristæ se opponant Decretis probantibus Petri primatũ per illa uerba. Tu es Petrus. Vide supra prima Dispu. 2. lib. ubi pbauimus illũ neq; Gloss. neq; Panor. neq; Iuristas, neq; decreta intelligere, & stulta æquiuocatione decipi.

¶ Quod liceat Christiana libertate pro arbitrio refellere sanctorum doctrinã. Abutit Aug. sententia, de quo supra lib. I. 6. dolo.

¶ Quod per cle. abusionibus de pœnit. probetur Papam nõ habere authoritatem in Purgatorium. Cum hoc dicatur de quæstoribus sine Papæ authoritate indulgentias concedentibus, sicut q̃ latissime patet.

¶ Quod in Euang. Matthei. xviii. negentur claues soli Petro datas. Vide supra. 2. lib.

Ex historia Ecclesiastica. 4. lib. Octo mẽdaciter colligit uix q̃ttuor uersib⁹. Et hæc sunt.

¶ Quod Victor Papa uoluerit excõicari epos Asianos. ¶ Quod in hoc Hireneus Lugdu. Eps se opposuit. ¶ Quod monuit ne id ageret.

¶ Quod coercuit Victorem & iussit ei. ¶ Quod Victor cessit. ¶ Quod debuit cedere.

¶ Quod Anicetus Papa, cessit Policarpo episcopo Smirn.

¶ Quod non potuit cogere eum in sua decreta.

¶ Abutitur Pauli uerbo dicentis, qui uiuit dño uiuit. Item Gaudete in dño semper, ad pbandum q; pœnitentia, neq; somno, neq; gaudio interrumpitur.

¶ Abutitur eisdem uerbis i. ad Cor. v. & v. ad Gal. cum ait. Siqs inter uos fornicator &c. Item manifesta sunt opera carnis. ad probandum q; sola manifesta peccata sint confitenda. Hæc.n. allegatio non tam stulta est q̃ ridicula.

¶ Abutitur eiusdem uerbo cum ait, sibi creditum Magistrum gentium, sumens magisterium pro episcopatu.

¶ Abutitur & eius uerbo. Quid minus feci a magnis apostolis. confundens operatiões & labores cum potestate & iurisditione.

¶ Quod Aug. quicq̃ doceat contra solidam Theologorꝫ doctrinam de libro arbitrio, sicut iste passim blacterat; non .n. pelagianos cõdẽnat de opinione liberi arbitrii, nisi quatenus soli illi innitebant excludentes dei gratiã quod absit a xpiana doctrina.

¶ Ex hist. tripart. lib. iiii. quinq; pbari asserit q̃ sunt manifeste mendacia.

¶ Quod orientales episcopi cogere uolebant cõcilium. ¶ Quod Iulius Papa prohibuit.

¶ Quod illi contempserunt.

¶ Quod acutissime ei rescripserunt. ¶ Quod idcirco idẽ Iulius inaniter egerit. Hæc omnia mere mendacia atq; ibidem reprobata.

¶ Quod Greg. abhorreat, aut ullibi neget, Papã esse seu dici principẽ sacerdotum.

¶ Abutiť uerbo Amos Proph. Non faciet Deus uerbũ. Hinc. n. extorquet ꝙ oportet q̃cũq; uolumus pbare, ꝙ ex reuelatione accepisse debuerimus. uide ad Leo. xliii.

¶ Abutitur multis testimoniis scripturaꝝ ex supuacuo ut doctus uideať. Ad pbandum ꝙ solus Deus dimittit peccata: quod pueris notissimum est: ut per ea etiam pbet ꝙ Papa illa non potest dimittere, & ꝙ ex sacramentis non proueniat gratia. quasi uero minus dimittat Deus, cum ministerio utitur Papæ aut sacerdotis: quasi etiam minus ab eo pueniat gratia, quia medio sacramento conferatur. Et hic eius maximi erroris radix ubi frustra congerit scripturas.

¶ Abutiť testimonio Aug. dicentis Petrũ gessisse typũ ecclesiæ, cum illi dõn est a dño. Tu es Petrus. p quod puerse & imperite nimis intelligit ꝙ illa uerba non sint dicta Petro, sed ecclesiæ, cum potius contrarium pbent.

¶ Abutiť etiã Origenis & Chrisost. Testimonio, ꝙ non solus Petrus responderit. Sed hæc omnia supra disputata sunt. Vide si placet.

¶ Abutitur Hiero. authoritate quæ legitur in c. legimus dist. xciii. ubi putat probari blasphemiam: uidelicet, ꝙ Episcopi & præsbyteri sint æquales: & ꝙ Papa sit æqualis p̃sbytero cuilibet iure diuino. De quo supra satis.

¶ Abutiť multis scripturis circa pœnas inferni & purgatorii, ad pbandum illum suum timorem & horrorem, & alia stulta quæ effutiuit. ex nescio cuius Tauleri (ut ille inqt) doctrina, ut est ps. i. Non sic impii nõ sic: sed tanq̃ puluis &c. Itẽ p̃s. 2. Tũc loqueť ad eos in ira sua &c. Itẽ Esa. & Sal. & Iacobũ, & alios: quarum scripturaꝝ bona ps loquiť de tremore ac timore, qui erit in die iudicii, uel in eius expectatione, uel de eo q̃ etiam est in ta. Vide si placet in opere ad Leo. pagina. li.

¶ Calumniæ manifestæ, quas passim struit in eos in quos arguit.

Quod Reuerẽ. D. Car. S. Sixti, p̃posuerit Authoritatẽ Papæ authoritati Scripturæ & sancti spiritus. Vide in actis.

¶ Quod Magister. S. P. definiuerit pniam uirtutem, esse dolorem uolũtatis: manifeste hoc contra eius uerba quæ ante oculos habebat.

¶ Quod qui ponunt Papam caput ecclesiæ auferant xp̃m, ne sit caput. Cum potius illum ponant: quia Papam eius uice constituunt, & sic uicarium caput, quod supponit principale. Immo uero qui negant Papam caput, proculdubio negant Christum caput, a quo ille constitutus est.

¶ Quod contritio per indulgentias uilescat. dicit esse ex cõi doct. sententia.

¶ Quod Magr̃. S. Pa. dixerit ꝙ elemosyna sine peccato ueniali negari non ualeat q̃ cõtra manifeste dixit: uidelicet ꝙ interdum etiam sine ueniali i negať.

¶ Quod asserat ullus Theologoꝝ simpliciter ꝙ qui est Papa non possit errare.

¶ Quod Thomas sine scripturis, sine canonibus, sine patribus, sine rõnibus loquať.

¶ Quod Leo beatissimus uerba illa pphetæ In oẽm terram exiuit sonus eoꝝ. Trahat ad solum Petrum in. c. ita dñs dist. xix. uide supra in. 3. lib.

¶ Quod Pelagius papa p hoc ꝙ appellat Ro. eccliam scãm & catholicã, neget alias dici & ẽe scãs & catholicas: cũ sanctæ & catholicæ dici oẽs possint, quatenus scãm unã & catholicam sequantur: uidelicet xp̃i sponsam, sicut declaratum est satis: 3. lib.

¶ Eandem calumniam Anacleto imponit: uide ibidem si placet.

¶ Quod est maxime stolidum atq; ridiculum arguit Nicolaũ Papam, ꝙ fecerit Deũ ex Papa: & instrumenta ex hoĩbus & epĩs, pptérea, qa utiť exemplo Serræ & securis & tra

hentis eam. Hic rectum est: ut agnoscas, q̄a homo non potuit, nisi calumniari in decreta summorum Pontificum.

¶ Quod & Anacletus & Leo & Pelagius & alia decreta pompā primatus statuāt. cū solū primatū ponāt; & pompā potius ꝓhibeāt. Quæ utinā seruarent.

¶ Quod sacramentalis pn̄ia ponat a quoq̄ theologoꝝ tantum exterior.

¶ Quod eandē posse esse fictā, ullus unq̄ theologoꝝ asseruerit.

¶ Quod æquamus Petrum xp̄o.

¶ Quod Anacletus dixerit Ignatium constitutum a Petro sibi immediate successorem.

¶ Quod idē Anacletus dixerit Petrū fuisse figuratū in ueteri & nouo testō.

¶ Quod Papa in. c. translato de constitutioni. exponat Apostoli uerba & detorqueat ad prauum sensum cum reuera, ut patere potest omnibus simpliciter ea narret: ut ab ipso apostolo prolata sunt.

¶ Quod Thomistæ asserant quemq̄ hæreticū ex hoc solo, ꝙ cū Thoma nō sentiat: cum qui si copinant, Thomistæ nō sint nec sentiant cum Thoma.

¶ Quod Papa approbet omnia quæ a glossis & interpretibus in cōmētariis sunt exposita. Sunt & alia pene sine numero, quæ iste temerarius calumniator effundit, & stulta atq; imperita multitudo persuadetur: quæ adnotata sunt in superioribus, unde cuiq; licet ea probare quæ dixi.

¶ Loca nonnulla in q̄bus temerarie & in crassa patentiq; inscitia: & sanctos & quoslibet citra reuerentiam aut differentiam ullam reprehendit.

Multā quæ in Pontifices summos intolerabilibus blasphemiis & inefficacissime argumentatus est. Et pauca tm̄ de multis afferam q̄ supius disputata nō sunt. Reprehendit Thomā spāliter citato nomine (nisi fallor) in his paucis, cum tanto strepitu & contumeliis, ut etiam si uera diceret: attamen ab intolerabili arrogantiæ uitio excusari nequaq̄ posset.

¶ Primo igit in opere ad Magrm. S. P. Quod pœnitentiæ uerbum diuiserit ut pluribus modis accipiat, cum sit uerbum simplicissimū simplicissimi & unici doct. xpi Hoc satis con futatum supra fuit.

¶ Scdo, ꝙ fidē uerterit i utrū, qa p q̄ōnes tradit suā doctrinā. De hoc ēt supra satis, si nō satis dcm̄ unq̄ esse pōt, contra tam insanam & frigidissimā calumniam.

¶ Tertio, his uerbis illum notas: Doleo sanctum uirum eo ꝓlapsum, ut neget per mortē bonum accrescere pagi. 221. At ego uere doleo eo te præcipitatum, ut tam sanctum uirū & egregium doctorem, adeo temere atq; iniuria reprehenderis. Cuius hæc est opinio, a nemine hominum non recepta, nisi a te unico Martino. ꝙ ex pœna mortis, non accrescit bonum, tanquam necessaria & naturali & ex originali peccato debita. Neq; loquit beatus Thomas, sicut tu calumniaris, de morte suscepta uoluntarie & amore dei a sanctis & martyribus suis, quasi ignorauerit Beat⁹ Thomas ꝙ pretiosa est in conspectu Domini mors sanctorum eius: sed tantum de morte naturaliter alioqui ꝓueniēte illudait. At de pœna uoluntarie suscepta ab aliis illata, apte dicit esse maxime meritoriam: p qd̄ apparet q̄ fueris iniquissimus reprehensor.

¶ Quarto sic etiam contumeliose loquens ꝓ more tuo; sed etiam stolide ais. Veli a beato Thoma doceri qua dialectica stet ista consequentia. Ecclesia remittit solum iniunctas pœnitentias, ergo remittit ad grauiores. Ego tibi ꝓ Thoma & si indigne respondeo, quia neq; tu talis cui responderi oporteat: presertim tam stulte arguens. Neq; ego talis, q sim dignus tanti uiri personam induere: cuius non essem dignus calciamenta soluere. Attamen (qa audeo dicere ꝓpter imperitiæ tuæ. Magnitudinē longe sufficio argumento tā debili tuo) respōdeo inq̄. Hæc est sancti Thomæ opinio & omnium penitus doctorum ꝓbatoꝝ, ꝙ pene hic iniunctæ, si hic soluant, liberant iuxta mensurā notam in cōspectu Dei a pœnis, quas alioquin pati oporteret in purgatorio. Si ergo per indulgentias solut⁹ essem ab his iniunctis, & non etiam ab illis purgatorii, necessaria sequeretur consequētia, ꝙ per hoc, ꝙ ab istis tantum sum liberatus, remitteter ad purgatorium, in quo grauiores sunt pœnæ, quo remissus nō essem, si absq; indulgentiis satisfecissem & pœnas iniunctas soluissem: per illud quod superi⁹ sumptum est. Quod siue hoc neges siue cōfitearis, semper consequentia bona est. & ideo temere & loquens quicquid in buccam uenit rep̄hendisti eū de cōsequentia, quam conspicis necessariam esse: qcqd sit de ipso antecedente: De quo supra satis locuti sumus.

¶ Quinto reprehendis eum. ꝙ appellauerit priuilegium Petri, supremam illam potesta

tem quam accepit in clauibus regni cœlorum. Hic ego remitto te ad superiora. Et sum contentus ut cum decretis sanctorum Pontificum,& cum omnib⁹ sanctis, & tota ecclia Thomas errauerit. Et spaliter simul cũ Bernardo, qui uocabulo maioris uirtutis usus appellauit progatiuam. Tu igif solus esto ita sapiens,& utinam solus.

¶ Sexto ais, quis dixit Thomæ, ꝙ in purgatorio exist entes sint uiatores: secundum quid & nõ simpliciter? Audi Martine opinor fateberis, ꝙ a beatitudine retardanf, dum manẽt in purgatorio: ergo iam scdm hoc uiatores sunt. Opinor ẽt fateberis, licet in hoc tibi ipsi contrarius sis, ꝙ non pñt demereri, ita ut damnenf. sicut uiatores pñt. Iam igif consequmur ex te, ꝙ uerũ est Thomæ dcm: uidelicet ꝙ non per omnia sint uiatores. At tu mal⁹ hac sæpe arte nobis uis illudere, ut quæ abs te exigere iure possumus. tu contra, callide anteuertens, a nobis requiras. Nam quis dedit tibi, ut existimes in purgatorio existentes uiatores simplr eẽ? contra omnes Theologos,& totam ecclesiam, nisi tua & arrogantia & supbia,& qa parua lux ueritatis? Sed hæc satis. Immo ẽt supuacuo, ad tam insana argumenta hominis tam imperiti: quoad ea q̃ spaliter adnotauit in Thomã. Ars Martini.

¶ Reprehendit totam ecclesiam quæ admittit istam propositionem cum bonis operibus nos esse tutos a damnatione,& asserit hunc esse errorẽ pelagianoꝝ, q̃ tñ grãm remouebãt Dei & solũ arbitrii libertatẽ ad bene operandũ sufficere aiebant, quod ista propositione minime dicif.

¶ Reprehendit etiã Hieronymũ sciolus Martinus. Audite & irascimini q intelligitis. Martinus sciolus reprehẽdit etiã Hieronymum in suis ad Galatas cõment. At notate in quo & quomodo rephendit. Dixit beatus Hiero. ꝙ non meminit in tota scriptura, uerbo maledictionis esse additum uerbum Dei: ut. V. G. ita scriptura loquaf (dico ego causa declarandi) Deus maledixit illi uel illi: aut illa res uel illa fuit maledicta a Deo. Non tamen negat reperiri in scriptura, deum maledicere: immo multis locis scripturæ quos pducit: hoc asserit. At iste uere maledictus homo: non intelligens, p more suo Hieronymi sensum. Sic ad uerbum ait.

¶ Quod autem diuus Hiero. audacter negat in scripturis inueniri quemq̃ a Deo maledictum,& nunq̃ nomen Dei cum maledictione adiunctum: miror quomodo intellexerit quod Gen. 3. Serpens a Deo maledicit, & terra in opere Adam. Sed & Cain. c. 4. maledicit Deus. 4. Reg. 2. maledicit Heliseus in noie dñi pueros Bethel. & Abacuch. 3. maledixisti sceptris eius. Et Malach. 2. Maledicam maledictiõibus uris &c. Hæc Martinus. Notate Mart. tractãtẽ scripturas,& rephẽdẽtẽ Hieroñ.

¶ At Hieronymus Martine, non negauit quod tu per scripturas probas: uidelicet Deũ maledicere, aut maledixisse, uel sanctos homines in Dei nomine maledictionẽ ptulisse: sed hoc dicit (nota stolide ut intelligas) ꝙ hoc nomen Dei. non inuenitur adiunctum huic uerbo maledico, uel maledixit: ita ꝙ non inuenies in scripturis: ita dictum Deus maledixit licet hoc inuenias ꝙ De⁹ maledixit: sed nõ in hac forma uerboꝝ. De⁹ maledixit, siue a Deo fuit hoc maledictum. Hæc uero uerba Hiero. sunt.

¶ Audaci itaq; pede in hoc pcedo certamen: ut ad libros puocem nullo loco scriptum a Deo quemq̃ esse maledictum,& ubicunq; maledictio ponif nunq̃ Dei nomen adiũctũ Maledictus tu ab omnibus bestiis dicif ad serpentem,& ad Adam. Maledicta terra in operibus tuis,& ad Cain maledictus tu super terram: & alibi. Maledictus Canaã puer. necñ in alio loco: maledictus furor eorum, qa audax,& ira eorum qa dura longum est: si uniuersas maledictiones quæ in Leuitico,& in Deut. & in Iesu Nauæ scribũf enumerem: & tñ in nulla eoꝝ Dei nomen est additum &c.

¶ An non certi iam sumus quid præstet in scripturis Martinus,& in doctoꝝ sanctoꝝ scia qui audet quos non intellexit reprehendere? q̃q̃ hoc in loco excusat Hieronymũ excusatione, quam ille certo scio recusat. Lector potest nunc facile intelligere,& si placet dicta ex ipsis libris conferre.

¶ Reprehendit (quod in superioribus prætermisi) Paschalem Papam in. c. significasti. de elect. Multis quæ tædet referre: quia omnia huc redeunt, ꝙ iniustum sit exigere iuramentum fidelitatis. Quod tamen toto orbe xpiano obseruaf. Adducit autem Euangelicus Theologus dictum saluatoris dictis. Dicite. est. est. non. non. Quod autem ampli⁹ est a malo est: & intelligit uerba hæc (contra notissimam expositiõem Augustini: & omnium doct.) quod autem amplius est a malo est, id est malum est. Cum tamen domin⁹ (ut Aug. exponit & alii penitus omnes) hoc per ea uerba intenderit. ꝙ iuramentum ẽt licitum a malo semper puenit, uel iurantis, a quo iuramentum exigif propter timorẽ infidelitatis suæ. uel eius cui iuraf, qui sine iuramento non crederet. Vide si placet Aug. in libro de sermone, in monte domini,& eundem in lib. contra mendaciũ qui declarat euangelium, quomodo sit intelligendum illud. Ego autem dico uobis non iurare omni

no. Alioquin Paulus peccasset totiens iurando. Cætera uero quæ in hāc decretalē puerilr obiecit. Ita clare Magr̃. S. P. ita idonee confutat, ut addi nihil possit.

Rephendit Bonauē. q̃ dixerit (si tñ dixit) q̃ hō sine ueniali esse possit. Cū hoc Aug. explicite dicat (ut supra adduximus) q̃ pōt homo tātā Dei grãm consequi, q̃ posset hoc esse sicut certum est de Beata Virgine.

Rephēdit Magistrū sententiarū: q̃ spē, ut diximus: definierit quæ ex Dei misericordia & operibus processerit.

Reprehendit in pluribus Aristotelem de quo supra disputatū est. Hic aūt phos uoco nō ut defendāt: sed ut rideāt. Multæ aliæ eiusmodi rephēsiões ab eo sunt indignæ memoria Lector mediocriter eruditus facile ea nouerit.

Inopinabilia plura ab eo plata & stulte effusa.

Quod Aristoteles edisci pōt dimidio anni ab ingenio medioeri.

Quod gratia Dei minus sentit cum præsens est, q̃ cum est absens.

Quod melius sit satisfacere per se sine ueniis: q̃ satisfacere pariter per se, & insu per uenias accipere.

Declinare a perfectione est labi in perfidiam & hæresim. Ita scribit ad Magistrum Sacri Palatii. pagina. 246

Quod ab Aristotele acceperit Thomas & sci doct. q̃ de Papæ potestate: de indulgentiis de Purgatorio: de Pœnitentia scripserunt.

In purgatorio omnia sunt præsentia præterita & futura.

Experientia apparet Papam recipere claues ab ecclesia.

Sancti finxerunt honestum & pretiosum indulgentiarum fundamentum. Hæc ei⁹ uerba temeraria: Ita & in indulgentiis factum est. Cū uiderēt sancti hoies illas uulgo tā efferri (ut solet uulgo facere semp iudiciū Paridis & Midæ) & nollēt eas tam uiles credere. Cœperūt uel fingere honestū & ptiosum eorū fundamentū, qa nullū aliud occurrebat, nec uspiam erat. Nota lector uerba. uerba Mart.

Exponere Petrum, ut Petrum ipsum significet, est torquere uerbum: quia per Petrum non significatur Petrus sed ecclesia Hæc dicit uir iste, ut supra adnotatum est. Et scin qua fronte?

Hoīum uoluntate & ambitiōe & tyrānide cōstitutū esse Primatū Ro. ecclīæ. Ita ut sci & illa ambitione ducti, illum suis decretis firmauerint ac roborauerint.

Quod dialecticæ & Phiæ notitia p se. obsuerit ueræ & xpianæ Theologiæ. Sunt & alia inopinabilia multo magis ab hoc homine passim iactata, q̃ desuit ociū, ut colligerē. Facile colliget, qui uel parum diligenter animaduertet.

De crassis consequentiis eiusdem superius adnotatis.

Dominus interrogauit omnes discipulos, dicens. Vos quem esse dicitis: ergo omnes responderunt.

Item, ergo Petrus respondit pro omnibus.

Item, ergo si nō rñdissent, desiissent esse, aut non fuissent eius discipuli.

Petrus non fuit stabilis in fide ei reuelata: ergo reuelatio ei facta non fuit.

Si uerba illa. Tu es Petrus &c. pertinent ad successorem, & illa pertinebunt. Vade retro Sathana.

Est in aliquo paterna reuelatio, ergo & fides.

Petrus gessit typū ecclīæ cū dñs dixit. Tu es Petr⁹ &c. Ergo nō fuit ei dcm. Tu es Petrus: Non intelligit infœlix hō, dr̄ias iter sensus misticos & lrales. Et ex ueritate mistici sensus, uult præiudicari ueritati litteræ.

Quia Deus pmittit aliquos dñari, iō uult eos dñari. Vt falso loquat scriptura. Regnauerunt sed non per me, ut etiam qa permittit peccata etiam uelit illa.

Quia Petrus & Paulus dicunt non esse potestatibus resistēdum: & alia eiusmodi q̃ tædiū fuit referre, iō hic uir sane magn⁹, uult q̃ iniusta q̃libet potestas sit ferēda ēt tyrānis ut ab ea non liceat sese eximere quouis modo. Et hac & supiore, atq; pluribus earūdē uiriū rōnibus, nitit stabilire Primatū Ro. Pontificis, nō aliter q̃ tyrānidē: Hæc aūt i pric. operis supra recitati q̃ ex fastidio, & quia non ad rem, ppositam spectabāt, consulto omisi. Satis est nunc admonuisse.

Ineuitabilr, sequitur Rom. Pont. est uicarius generalis in tota ecclesia: ergo quicunq; non

sint sub eo sunt hæretici.

¶ Item, ergo qcunq; epi ab eo non ordinati, sunt hæretici. Patet ex his consequẽtiis illũ nõ intellexisse, ꝙ hæresis est crimen ponẽs errorẽ in intellectu, ut fieri possit aliquẽ credere Papã esse uerũ atq; uniuersalẽ dñm ac Pastorem, & tñ nolint ei sua puersitate subiici ut fortassis Martinus facit. Deus scit.

¶ Greg. non appellauit se uniuersalem Pont. uel summũ aut Principẽ sacerdotũ, sed seruum seruorũ Dei: ergo non fuit summus neq; Princeps.

¶ Paulus non fuit creatus Apls a Petro, ergo non fuit sub eo.

¶ Petrus nullũ aplorũ creauit aut misit: ergo neq; uerum neq; possibile est Petro oues eẽ cõmissas. Hæc eius ꝑpria uerba. Credo aũt ꝙ uelit dicere ꝙ pariter cardinales nõ creati a Leone uel missi non sunt sub eo.

¶ Iacobus cõmendauit Petri sñiam sicut legit̃ Act. Apost. 15. Ergo fuit æqualis Petro.

¶ Omnis sacerdos in articulo mortis cuiusq; põt idẽ qđ Papa, ut soluat eum, ergo non fuit sub eo. Ergo simplr Papa non est maior quolibet sacerdote.

¶ Item de iure diuino est, ut in articulo mortis ita possit. Ergo de iure diuino est, ut possit etiam in uita.

¶ Item ius diuinum est immutabile: ergo quod statuit seruari uno tpe, statuit ẽt alio tpe hæc oia licet incredibilia uideant̃, uera tñ & apta sunt: & superius adnotata, in fine sectũ di libri. Vide ibi si placet & collige de suis uerbis.

¶ Si uerbum illud. Tu es Petrus, ad solos Petri successores ptinet. Pari sequela, & illa cõmendatio facta dilecto discipulo de Maria ptinebit ad successorem Ioannis: & ita pariter successores Io. & Iacobi erunt filii tonitrui: & ita successores Iacobi erũt frẽs dñi. Hic uolo claudere de eius consequentiis loqui q̃ certe inumeræ sunt: ita plane stultæ, ut mirum mihi sit, quõ uel sibi potuerit, uel aliis putauerit persuadere. Tu lector ex his, imo ex una hac postrema reliquas uel coniicito. Nota

¶ Qui a Martino laudent̃, & de quibus.

Laudat authores concilii Pisani, ꝓpter zelũ pium circa illud concilium.

¶ Laudat epõs Arrianos, cõtra beatiss. Athanasiũ, & Iuliũ primum.

¶ Laudat atq; substinet reprobatas ac maledictas opiones Io: Hus in cõcilio Cõstã. immo etiam in concilio Calcedonensi, qđ Greg. tãq̃ euangeliũ Dei seruandũ ꝓdicat.

¶ Laudat Panor. in una sola opione quã sibi de schismate conseruauit.

¶ Laudat plurimos suspectos aut aliqñ notatos hæreseos crimine.

¶ Laudat etiam nõnullos nr̃æ ætatis, quorum aliqui (& si laude digni) ob eoꝝ multiplicẽ & admirabilem doctrinam: ut est Io. Faber Stapulensis. tñ subdole ab eo laudant̃, ut eorum animos atq; fauorem sibi conciliet. At ego contra, inuito illos: in eiusmodi pestes ꝓ xpi ueritate tuenda, ut duplicem nobis pariant fructũ in uinea dñi. Tum plantando q̃ bona sunt: tum quæ mala & noxia eradicando. Audite ad quos hæc pertinent.

¶ Laudat Laurentium Vallam in responsione sua contra iustissimam condemnationem Louaniensis & Coloniensis uniuersitatis: & ita laudat, ut appellet eum reliquam scintillam primituæ ecclesiæ uel nouum fomitem. Et insup sic ad uerbũ addat. At nũc Laurẽtius is est, & quotidie magis fit, cui nec Italia nec uniuersa eccſia multis sæculis similẽ habuit: nõ mõ in oi disciplinaꝝ gñe (qđ nullus adhuc ꝑstitit Magr̃ nr̃ eximius) sed & cõstantia, & zelo fidei xpianæ non ficto. Nota

Sed omnes has laudes meruit ob unum tantum opus quod & nos uidimus, quo irritã Constantini donationem facit unde paleam sine grano didicit appellare Martinus. c. cõstantinus dis. c. yi. Et in hoc reliquit aliũ suũ Magistrum Ioã. Hus, qui potissimum per illud fundabatur contra Primatum Roma. ecclesiæ: ut apparet lib. y. suarum blasphemiarum. Si igitur tot sæculis uniuersa ecclesia, neq; meliorem litteris, atq; constantia & zelo Christianæ fidei nobis alium uirum protulit, iam arbitror, magnam ei contumeliam ab ecclesia factam, ꝙ hactenus in sanctorum cathologum non sit receptus. sed prouidentia Dei factum fortasse est, ut tanta iustitia reseruaretur Martiniano concilio Sit igitur semper Deus benedictus. Expectabimus & hoc: si enim tantum miraculum de Laurentio uidebimus uel meo periculo idoneum illud afferemus ut rite fuerit canonizatus. Hæc dixi ut rectius nosceret̃ Martinus laudator. Nec. n. minus ita nosci forsan potest q̃ cum uituperat.

¶ Quæ maledicta effusa sint a Martino. Hic omnes inuito xpianos, ut legant.

Etsi oẽ opus eius non sit nisi maledictum, tñ insigniter ore illo suo fœtidissimo q̃piã effundit, omnibus piis auribus horrendissima.

¶ Primo(mitto q̃ in Deũ bñdictũ suis nouis dogmatibus euomuit) spãles quasdã in illum contumelias ultra alias patentissimas hæreses libet pducere.

Nam Deum pietatis patrem, crudelitatis uictricum nobis fecit.

¶ Dum patit̃ iuxta eius theologiã errare electos, ut alios in errorem mittat.

¶ Dum præcipit nobis impossibilia.

¶ Dum dãnat hoĩes ob originale crimen & inuincibile fomitis incentiuũ.

¶ Dum damnat prius, ut misereat̃ & liberet a damnatione: & in laqueum & peccatum inducit ut a peccato absoluat.

¶ Dum permittit animas plenas iustitia adhuc morari in purgatorio. Et alia eiusmodi superius adnotata plena crudelitatis horrendæ.

¶ Maledicit decretis summoꝝ & sanctorum Pontificum sicut uidimus, appellans ea frigidissima, languidissima, impiissima, deliramenta, paleas, & eiusmodi aliis contumeliosis uocibus inhonorat.

¶ Maledicit eorum authoribus, quos indoctos insulsos, barbarissimos, bellnas, canes, porcos, impios, scœnicos, poeticos, nugatores, ambitiosos: & aliis eiusmodi ignominiosissimis uocibus appellare & dehonestare non ueretur. Et quare? Nempe ob hanc unam causam: immo ob hanc solidissimam & inuictissimam euangelicã ueritatẽ, q̃ Petr⁹ fuit princeps apostoloꝝ & caput & fundamentũ, & sup eum ædificata est ecclesia uniuersa. Ob hoc q̃d Sancti omnes docuerunt & innumeris testimoniis tradiderunt. O hominẽ merito maledictum & anathema putridum.

¶ Maledicit (ut sæpe diximus) & Pontifici Anacleto ẽt martyri (utit̃ tñ diu nota atq; comperta hæreticorum cautela, sub conficto notarii nomine, in quo falsi etiam arguit Apostolicos scribas) & illum specialiter inscium, insulsum, poeticum, scœnicum, poreum, atq; beluam appellat. Cur enim nõ sæpius dicam, quod solum ineffabilem iniquitatem atq; impietatem uiri huius potest ostendere?

¶ Maledicit & Leoni prio Pont. eruditissimo atq; scissimo, & criẽ illũ iniustissimæ ambitionis ausus est, hoium oium q uiuant pphanissimus, adnotare: neq; in hoc ipso abstinens a summis ipsis Apostolis, in peruerso euangelii intellectu.

¶ Maledicit Isidoro: cuius canonem(ut ipse p sua ignorantia appellat) non inter canones: sed inter canes(p sua temeritate) deputat.

¶ Maledicit deuotissimo illi sancto Bonauenturæ, & uere nunquam p meritis laudato: & quibusdam uerbis, eius doctrinã admirabilẽ, admirabilẽ dico his q̃ aliq̃d sapiũt, nihili facit, quasi manifeste dicat, nec dignarer illum loco discipuli mei.

¶ Maledicit(quod ut sæpe cõmemorauimus nec tamen satis) glorioso uiro beato Thomæ. Sed in hunc longe contumeliosius, atq; blasphemiis horrendioribus. Quãdo eum uocat temerarium: illusorem. Sæpius falsa meditantẽ: sine scripturis, sine patribus, sine canonibus, sine rõnibus loquentem Vertentẽ fidem in utrum, hoc est in dubiũ Trahentẽ xpm ad mundi doctrinam. Errantem, & alios in errorem mittentem. Fingẽtẽ simul cum aliis sanctis, p satisfactione uulgi, honestum(sicut ille appellat) & pretiosum indulgentiaꝝ fundamentum. Et illum q nonnihil obsuit xpo, ita ut non nisi sine illo scriptura possit intelligi. Et qa declarare uoluit nobis manifestius, q̃ non de eius tñ doctrina sed de scitate quoq; male sentiebat. Sic de eo noĩatim(q̃q̃ plurali numero) locutus est, forte ẽt uolẽs eius sociũ Bonauẽturã cõplecti, aut aliũ quẽlibet. Sic inq̃ cũ reuerẽtia est locutus: Siue sancti fuerint siue peccatores

¶ Maledicit Italiæ. Italoꝝ ingeniis atq; Iristita ut Principio responsionis suæ: ut uidimus. Ad Magr̃m. S. P. sic incæperit. Peruenit ad me Reuerẽn. pater dialogus ille tu⁹ satis supcilio sus, & plane totus Italicus & thomisticus. &c.

¶ Maledicit omnibus gymnasiis uniuersi orbis, & quã non semel, laudauit Martinus, etiã Parisiẽsem uniuersitatem tandem complectit̃ maledictis. Quod quia passim facit, & in omni opere suo quod uidi, & abunde omnibus notum arbitror. Nihil hic exprimã, nisi q̃ non puto posse aliquid dici peius.

¶ Maledicit non solum Aristoteli Phõ. summo in his q̃ ad rerum naturæ intellectum ptinent: sed ẽt ipsi Philiæ: atq; dialecticæ, sine qua nihil recte naturaliter comprehendi, ac p fecte põt. Ipm uero Aristotelem Phm insipientẽ, nugatorem, fabulatorem, illusorẽ ingeniorum: & pessimæ authorem doctrinæ audacter pnunciat.

¶Postremo (ut hic claudam oẽs maledictiones eius) sibi ipsi etiam & famæ suæ nõ pcẽs Se hæreticũ: Se cõtentiosum: Se ptinacem: Se temerariũ: manifeste ut supra uidimus contestaᷣ, ut ueram in se comprobet scripturã dicentem. Cuius os maledictione & amaritudine plenum est, sub lingua eius labor & dolor.

Sit in omnibus benedictus Deꝰ in sæcula, qui diligentibus se omnia cooperari facit ĩ bonum, etiam istiusmodi hæreses ad exercitiũ & ꝓbationẽ bonoꝝ (sicut ait gloriosus Paulus.) Sit iterum Benedictus Deus: & Dominus noster IESVS & MARIA Mater. Amen. Amen.

¶Author ad Martinum.

MVlta (crede mihi) ꝑtermisi Martine tædio ac fastidio affectus, ac stomachatus: aduersus ĩsanias, stultitias, ac blasphemias tuas: quaꝝ ẽt ptẽ eodẽ uictus tædio ꝑterii. Putans lõge lateq; superioribus satisfecisse. Nunc paucis ad ea quæ responsurus es (si modo es responsurus) occurram.

Imprimis subdole tu ꝑtermittes ea oĩa, in qbꝰ euidẽter te senties expugnatũ. Iõ ꝓoccupãs hãc tuã consuetã lubricitatem. Id primũ ꝓtestor. Et si ẽt ab una, aut altera, aut pluribꝰ, de multis te hæresibus uindicares, si unica dũtaxat tenereris, nihil ageres. Hoc uero ĩsup primũ signũ do lectori (qd certe erit) iniustissimæ ac pessimæ causæ tuæ.

Scdo multa addes mẽdacia mẽdaciis: ptim negãdo te illo, uel illo mõ, dixisse aut ĩtellexisse: ptĩ falso, & nõ ex fide nouas authoritates siue de scripturis, siue aliũde ꝓducẽs. Adhoc. aũt ita rñdeo, ꝙ si idonee ab his te purgaueris, q̃ supra mẽdaciter te citasse manifesto cõpꝛhẽdimꝰ ac deteximus, facile & in nouis cesseri qbuscũq; calũniis ac falsitatibꝰ. Quod si excusare illa neq̃q̃ poteris (ut certe nõ poteris) hoc mihi ĩ sit ꝓ rñso ẽt in aliis. uidelicet cõsueta ꝑuersitas & mendaciũ tuũ. Et signũ ẽt eiusdẽ peccati, qd futurũ ꝓnuncio.

Tertio in qbusdã fortassis insistes, ubi te magnificũ facies in scripturarũ cõgestiõe: q̃ ad laicoꝝ tuoꝝ aspectũ. cõcludere uidebunᷣ, Astu solito repugnãtes subiicẽs scripturas, uñ uerus qõnis caperetᷣ ĩtellectꝰ. Hic uero sic rñdeo: si quẽ locũ scripturæ, aut aliã q̃cũq; idoneã ꝓduxeris authoritatẽ (uide qd loquor) q̃ ad rẽ ptinere, aut aliqd momẽti hr̃e uideri poterit: si nõ a doctoribꝰ sacris ĩspectã cõsideratã ac dissolutã ostẽdero: uel ab his, quos tu scholasticos uocas: uel ab ipso btõ Tho. (quẽ tu solus) sine scripturis, sine pr̃ibus, sine canonibꝰ, sine rõnibꝰ loquẽtẽ dephẽdisti. Et lõge priꝰ q̃ tuꝰ tritauus in lũbis sui pr̃is eẽt. Ex nũc totã cedẽs. Te ueracẽ ĩ oĩbꝰ q̃ dixisti & dices. audeo ꝓfiteri. Alioqn si nihil ꝓduces noui, uł alicuiꝰ cõsiderat[i]õis, qd ñ uirtute ẽt ĩsupiorĩbꝰ dissoluerĩ. Sit hoc signũ tertiũ temeritatis tuæ

Quarto uerba multa addẽs ꝑ laicis ac ꝑpetuo maledicẽs, trãsietq; ligua dolosa & iniq̃ illa tua, ĩ cœlos & ĩ terra: sup cœlos & subter terrã. Ex malis alioꝝ moribꝰ sicut hæretici plerũq; solẽt) ꝑsertim ecclĩæ ꝑsidentiũ, sumes tibi occasionẽ scissuræ & pessimæ doctrinæ ꝑsuadẽdæ. Hic aũt iubet Paulꝰ & Aug. ut taceã. & contẽtionibꝰ nõ deseruiã: & ita faciã. Sed hoc erit signũ mihi quartũ apud prudẽtiores, q̃ sis ab oĩ destitutꝰ ueritate: q nihil habeas quo te excuses, nisi hoĩum malitiã. Atr, cõstãtissime arbitror & ꝓdico, meliꝰ rñdere nõ poteris. nisi forsan resipiscas. Quod opto. Deus benedictus & hoc põt, si uelis.

FINIS.

Errores totius opĩs per a: paginã primã intellige: ꝑ b: secundam.

Fo.4.a.uers.42.authoritatis ꝑ authoritate
fo.6.a.uers.29.quid mauis ꝑ qd malus
Eodẽ b: uer.28.magis ꝓpriꝰ ꝑ magis ꝓpriis
Eodẽ b: uers.41.Eius sciani: ꝑ eius sñiam.
Fo.17.b.uer.7.generat rixas ꝑ gñant rixas.
Fo.18.b.uers.4.in uiri boni: ꝑ uiri boni.
Fo.25.b.uers.20.ubi incipit cuiꝰ obsuãtia &c. Tex. sic se hr̃e debet. Cuiꝰ obseruãtia (ut ait Aug. & Mart. exẽplo ꝓbat) tãta ẽt apđ hæreticos sp fuit, ut ꝑ illã maxime suas ĩpietates astruere conaretᷣ. Scda ẽ. Ecclĩæ authoritas, de qua nisi apud hæreticos patẽtissimos dubitatũ nunq̃ fuit quin eius doctrina &c.
Fo.33.a: uers.15.ad consuetã ꝑ ad consuetũ.
Fo.34.b: uers.4.post prĩe. scdæ disputa. ante uerba illa. ¶Pria igr̃ sit desũt hæc. Sed anq̃ ĩ istã blasphemiã ĩsurgã catholicã ueritatem per conclusiones ꝓponam.
Fo.44.a.uers.28.licetũ ct. ꝑ licet tũc.
Fo.46.a.uers.35.indigna hac. ꝑ idigna hæc
Fo.49.a.uers.18.ministro: ꝑ magistro.
Fo.56.a.uers.15.iuliꝰ dñationẽ ꝑ iuliꝰ dãnationẽ
Fo.61.b.uers.7.qđ ꝓfert: ꝑ qđ ꝓphã
Fo.62.b.uer.20.modestiã ꝑ modestiæ.
Fo.69.b.uers.7.te astringãt ꝑ te astringat.
Fo.72.b.uers.32.nulliꝰ iudex ꝑ nullꝰ iudex.
Fo.75.b.uers.43.peccatoꝝ: ꝑ pœnarum.
Fo 84.b.uer.12.ꝙ nec uere: ꝑ ꝙ uere.
Ibidẽ uers.16.eius ministri: ꝑ eiꝰ minister.
Fo.86.a.uer.21.beatis estis: ꝑ beati estis.
Ibidẽ uers.25.nihil debeat: ꝑ nihil timeat.
Item uers.26.cũ certũ. ꝑ eũ certum.
Itẽ uer.30.cũ ꝑ eis oramꝰ ꝑ cur ꝑ eis oramꝰ
Fo.92.a.uers.44.quia nisi: ꝑ quia ipse.
Fo.93.& 94.uel de eo qđ ẽ in ta. ꝑ uel de eo quod est in uita.

a b c d e f g h i k l m. Quaterniones oẽs: ꝑter a & d qui sunt terni.

Florentiæ p hæredes Philippi Iuntæ. Anno Dñi. M.D.XX. Vigesimo. Mẽsis Decẽbr.

· F · G ·

